

DROBTINICE

za

leto 1862.

**Učiteljem in učencom, staršem in
otrokom v poduk in kratek čas.**

XVI. Letnik.

Izdalo ravnateljstvo Lavantinskega seminisa.

**V Marburgu,
Natisnil E. Janžič.**

Č. II. B. 19265 b

II
B 19265 b

„Tájati léd naš še le začne se, pomlad je drugod že;
V dragi slovenski vkroten ni domovini vihar.“

Prešern.

P. 1543/1951

Kazalo.

	Stran.
Predgovor	V

A. Pastirsko blago duhovnikom v porabo; slovenske iskrice pa za vse.

I. Vaje cerkvene zgovornosti	3
II. Poduk za berače	47
III. Ogovor Slovincov	56
IV. Graja nemškutarjev	59
V. Milo zdihovanje po miru	66

B. Ogledalo za življenje, kako ga ravnati, naj bi Bogu v čast in ljudem v korist bilo. Časten spominek za pokojne.

I. Slava rajnim rodoljubom in utemeljiteljem našega slovstva	71
II. Otokar V., štajarski mejni grof, ustavnik žečkega samostana kartuzianskega na Slovenskem	79
III. Franc Čepe, dekan Jareninski, Sekovski častni korar	95
IV. Franc Jazbec, izgled pridnega dijaka in pobožnega, rodoljubnega bogoslovca	126
V. Juri Vodovnik, slavni pohorski pevec in pobožen kristijan Sko-marške fare	141

C. Prigodbe žalostne in vesele, mladim in starim v poduk in svorivni izgled.

I. Pogovor dveh kmetov zastran predvelikonočnega izpraševanja	151
II. Velikonočna pravlica	163
III. Šen — Petrovo 1861. Bog se poskuša za čast svetih dni	181
IV. „Gorje! mrtvih ne budi“	186

V. Toplice pri sv. Lenartu na Koroškem	188
VI. Štajarski Jeruzalem	192

D. Prilike in basni, ali zlate resnice v srebrnih posodah.

I. Glasni zvonček naše vesti	201
II. Jagode in otroci	202
III. Gos in labud	203
IV. Rožice in valovi	204
V. Tulipa in violica	205
VI. Petero zastavic ali ugank	206
VII. Solnce in veter	207
VIII. Mati in brezovica	208
IX. Kako se volk poboljša	211
X. Smèrt — pridigar pokore	211

E. Ogledalo za šolo in domačo rejo otrok.

I. Zlata svatovšina, ali kako otroke dobro rediti	215
II. Ali je dobro, da se šola loči od cerkve, ali ne?	227
III. Oče laži je hudič, zato nikdar brez škode ni	234
IV. Kdo je na plesu doma?	235
V. Slaba reja otrok	238
IV. Kervavi travnik	244

F. Slovenska gerlica.

I. Previdnost božja	249
II. Kde je ljubi Bog doma?	250
III. Interno solnce	251
IV. Večerno solnce	252
V. Naj bolje vince za otročiče	252
VI. Slovo Žolpeškim planinam	253
VII. Sv. Dizmaz	254
VIII. Vitežki strunjar	257
IX. Pokopač	264

Predgovor.

Dobra roba se sama ponuja, prigovor pravi; zatorej ne bomo dolgo priporočevali letošnjih „Drobtinica“, ki so dosegle svoj šestnajsti tečaj. Svesti si pa biti smemo, do jih bo zapopadek dovolj priporočal; zakaj sestavki so večidel od dobro znanih slovenskih pisateljev, in razun nekterih stvari u predelu „za šolo in domačo rejo otrok“ so spisi vsi izvirni, in med njimi marsktera u resnici predraga drobtinica iz domače zgodovine naše. Kolkor je bilo mogoče, se je pri uredovanji na enakost slovniških oblik gledalo, česar nam g. g. dopisatelji gotovo za zlo vzeli ne bodo, zakaj po edinosti slovestveni se bomo Slovenci po tolko deželah razškopljani vedno bolj in bolj približevali, po edinosti pisave od leta do leta bogatejši slovstvo dobivali, ako Bog dade in bratna ljubezen vsih Slovincov. —

Dôba nam je došla, da ima mili naš materni jezik obveljati pri gosposki v uradnijah. Naj bi vsi Slovenci spoznali, kolko vredno je to, da se u domačem jeziku pri gosposki opravlja, gotovo nebi naša reč tolko nasprotnikov več imela. Dokler pa vsi Slovenci velike vrednosti národne jezika u javnih opravilih ne spoznajo, bodo sami, kakor žalibog do sedaj, svoj lastni jezik zatirali, svoje národne pravice po nevedoma z nogami teptali, bodo pa tudi med vsemi avstrijanskimi národi zadnji ostali, sebi v naj večí škodo, in drugim v posmeh; zakaj kdor svoje

lastine ne spoštuje, njega ptujec zaničuje. Treba je tedaj, podučevati ljube slovenske kmete, da se zavedó, jim kazati dobiček veliki, ki bo prirasel iz tega, ako jezik naš slovenski ono veljavo zadobí, ki mu po vsej pravici gre. In ravno u tem obziru se nadjamo, da bodo letošnje Drobthinice dobro vstregle, ker živo popišujejo žalostne nasledke nesrečne nemškutarije in tudi imenitnost in pomen národnega jezika za časno in večno življenje národa. Naj bi se le vsi, ki bodo letošnje Drobthinice brali, prepričali, da nismo národnosti pijani in oslěpljeni, ako terjamo pravico za svoj materni jezik, marveč živo prepričani, da je materni jezik za cele ljudstva kakor za posamesnega človeka ravno to, kar je toplina raznim rastlinam. Vsako plemo rastlin le u tistem kraju dobro storí, kder je pripravna toplina za-nj; in posamesni národ, kokoršen je gotovo tudi poldrugi milijon Slovincov, shajati dobro ne more, če mu povsod, kamor se oberne, po uradnijah, po šolah, po štacunah in v trgovini ptuji jezik gospoduje, mili materni jezik pa le doma pri kmetijstvu veljavo ima. Čas je tedaj skrajni, da se slovenski kmetje (zakaj na druge se zanašati ni) zavedó, in za svoj jezik pravice tirjajo; drugači se je bati, da bomo Slovenci daleč daleč zaostali za drugimi avstrijanskimi národi, u kterih narodni jezik lepo zavživa pravice, od svetlega cesarja za vse národe celega cesarstva dane. —

Zatorej, prijatelji dragi, rodoljubi slovenski! razširajte, kolkor le mogoče, Drobthinice med kmeti; pomagajte pa tudi s svojimi spisi v prihodnjič, da bodo Drobthinice zamogle izhajati, učiti in požlahnovati Slovence, ki jih radi beró. Ni jih morebiti bukev, ki bi tolko razširjene bile med Slovenci po vsih krajih, kakor so ravno Drobthinice; gotovo tedaj veliko hasniti zamorejo. Pošilajte tedaj, mili

domorodci, ki spoznate kako potrebna je ljudstvu našemu prava omika, pošilajte, prosimo vas, svoje spise sem u Maribor ravnateljstvu seminišča. Posebno všeč nam bodo spisi, ki lepo razlagajo ustavne pravice zastran jezika; naj bolj bi jo pogodil oni spisatelj, ki bi u primerni zgodovinski obliki povedal našim ljudem, kakoršne pravice so jim podeljene, in kako imenitno je, da jih tirjamo. Bratje! ki imate glavo in serce zato, pišite, delajte, da nam čas brez sadu ne preteče in nas potemci naši grajali nebi, da smo čas zamudili. Bog nam pomagaj in pa mi sami sebi; na druge se nikar ne zanašajmo!

Slednjič še naj preserčno hvalo izrečemo častitim g. g. dopisateljem, ki so nam po svojih spisih tako lepo pomagli Drobtinice izdati; posebna hvala pa u imenu celega slovenskega národa gre milostljivemu knezu in škofu, ki so tudi létos pri vsih svojih drugih, velikih poslih tolko izverstnih sostavkov za Drobtinice spisali, jih lepo okinčali, ter skazali se zopet skerbnege očeta vsih Slovencev in Drobtinic, nam v izgled in posnemo!

In tako izročujemo Drobtinice ljubim rojakom in rojakinjam slovenskim, katerim so u poduk namenjene. Bog daj, da bi veliko sadu prinesle, Njemu u čast in slavo in Slovencom u prid!

V Marburgu na binkoštni torek 1862.

Vredništvo.

A.

Pastirsko blago
duhovnikom v porabo; slovenske iskrice
pa za vse.

„Božjo besedo oznanovati je tako važno opravilo v sv. cerkvi, da je zavoljo božje časti, razširjanja nebeskega kraljestva in zavoljo blaženstva duš sila veliko na tem, ne le kakovi so, ki to preimenoitno službo opravljajo, ampak tudi, po kakem načinu to delajo.“ Sv. Karol Boromej, v predgov. u past. nav.

I.

V A J E

cerkvene zgovernosti.

N a v o d.

1. Stari *Latinci* so djali: *Pesnik se urodi, govornik pa izuči.* (Počta nascitur, orator fit.) Pervo je pred vsim resnica — drugo le podplati. — Tudi govorniku mora Bog dati bistroum — močen glas — verlo postavo; — pa učenec ima vse to omikati in zverševati, kakor se *žlalní kamen* zbrusi in olika. — Razni so talenti. *Kovač* mora imeti krepke ude — pa tudi bistro glavo in pridne roke. — *Podobar* se uči podobe delati; pa jim živosti dati ne zamore, ako pridno dletva ne suče. Tako govornik. —

2. Stari *prednamci* so za zgovernost veliko skerbili. — Tudi gimnazialci pretekłe dobe so celo leto zgovernosti poduk in vajo imeli. — *Bogoslovni* učenci so poznali zgovernosti *obsego* in *obráz* — so bili vajeni pravno govoriti in se obnašati. Po sedajni sostavi gymnazialnih naukov pa blagorečje (rhetorika) mesta najšlo ni, kar je gotovo obžalovati. Naj si ravno učenci kako pesem alj povest iz glave povedajo, se vendar blagorečja po takih vajah naučiti nemorejo. Izverstén govornik mora poznati pravila, po kterih se govor lepo umetno zлага, in tudi

pravila, po katerih se zložena stvar tako pred oči stavlja, da poslušavca zavzame. To verzel gymnazialnih naukov željimo zadelati s sledečim podukom.

3. Naša zgovernost ima *dvojno blago*: *pervo naravno*: bister um, glavo prebrisanu, živo izmišljavo, glas mikaven in ličen. Vse to Bog po razni mēri daje; — drugo si *delavno* v zgovernosti in ponoši sami omislimo, ako se pridno vadimo. Kdor za drugo ne skerbí, tudi *pervo blago* pokople, kakti zanikarni hlapec v evangelji. — Žalostna skušnja nas tega uči.

4. Kar *Kristus* svojim poslancom velí: „Pojdite in oznanujte evangelj vsi stvari“; Mark. 16, 15; tudi skorej vam ukazal bo. Kar sv. *Pavl* svojemu učencu Timoteju pravi: „Oznanuj besedo — prepričaj, prosi, svari“ — II. Tim. 4, 2. — če Bog da, tudi skoraj vam porečejo. Potreba se je torej *pripravljati* zarano na delo toliko važno. Kar sim *sam* skusil — čital in pri drugih zapazil dobrega alj slabega, bi vam rad povedal; vas pa tudi privadil dobro posnemati, slabega se pa ogibati. *Kratke* naj bojo naše *pravila*, *pogoste* pa *vaje* slovenske zgovernosti. Tukaj veljá stari pregovor: Pot v zgovernosti je dolga po ravnilih — kratka po izgledih. (Breve iter per exempla — longum per praecepta.) *)

5. Prijatelji! Moje zgovernosti *sonce zahaja* — vaše pa *vstaja*. Pojasnite ga skoz pridno pripravo. „Kteri jih veliko v pravičnosti podučé, se bodo svetli kakti zvezde na věkov věke.“ Dan. 12, 3.

*) Zložen je ta navod za bogoslovce; pa tudi duhovnikom, ki v Gospodovem vinogradu delujejo, bi vtegnil hasniti. Le čitajte in — ravnajte po njem.

Osnova zgovornega poduka.

1. Se hočeš imenitnega dela dobro lotiti, moraš umetnika *pazno gledati*, in zapaženo skerbno posnemati. Hočeš verli *govornik* biti, čitaj, poslušaj in posnemaj druge govornike, kar je prav. Daj se *podučiti*, pa tudi *posvariti*. Nar boljše se naučimo, kedar se vgrešé posvarimo. „Krepost se v slabosti doversuje.“ („Errando discimus. Virtus in infirmitate perficitur.“)

2. Potem hočemo naj pred *čitati* zgovorne dela drugih, naj se glas olika. Kdor zna lepo glasno in razumevno čitati, vedel bo tudi verlo govoriti. Čitanje *dobro* je temelj prave zgovornosti.

3. V drugo hočemo *iz pameti* verle sostave pripovedati, naj se pamet pozvesti in jezik pobrusi. Kdor dobro svoj govor na pameti ima, le on ga dobro pripoveda in sledú ne zgubi.

4. V tretje bomo govore ustne *z ponošo podperali*, ter se vadli glavo, roke, clo noge in ves život tako čedno obnašati, da hoče biti naša *ponoša* (Action) ravno tako živa beseda *za oko*, kakor ustmena beseda *za uho*. Taka dvojna zgovornost ima dvojno moč: posluh in luč.

5. U četertič bomo *spoznavo* imeli mnogoverstnih *govorov*, ktere dele imajo, v kakšne oblike se vlití alj osnovati dajo, kakova je govorica o svojem času, godovnica, hvalnice, itd. Ta spoznava naj bo načetna in razgovetna; bolj na tenko se mladi govornik poznej učí, kedar v svojem poklicu za besedo prime.

6. Petič hočemo tudi *pripomočkov* opomniti, ki začencem pomorejo verlo v zgovornosti, sosebno v zlaganji

govora, napredovati, da govornik *ogenj in derva* dobí in hoče biti kakti sv. Joan kerstiteľ: „*Sveča sveteča in goreča*,“ ki sveti in ogreva.

Bog daj *srečo!* meni manjo, vam pa *večo*. — Kratko, pa dobro!

I. Besěda (Vortrag).

1. *Ciceron* baran, kaj je v zgovornosti naj imenitnej reč, je odgovoril prvič, drugič in tretjič: besěda (pronunciatio). Taka je; zatorej je močno potrebno se besěde vaditi. — — Kar je pesmici vižica — je govoru besěda.

2. Besěda *dvoje* obsega: za uho je glasno izreko vanje; za oko životna *ponoša*; prvo govor *odpěra*, druga pa *podpěra*. Jezik in život si imata čedno pomagati, da beseda gladko teče, pa tudi speče, kedar je potreba.

3. Hočesh verli govornik svojemu sorodu biti, vadi se *materinskega jezika*, naj ti bodo *dragi* mili glasovi tvoje matere *Slave*. Kdor Slovensčino ljubi, jo čedi in lika pri sebi in pri drugih, ter govori, kakor bi rožce sadil. — K temu je potreba:

4. *Glasnike* dobro izrekati in ločiti jih raznost: ě, è, é, ê; ò, ó, ô. *Gorenci* ljubijo *a*: dan, maša; *dolenci* pa *e*: den, meša. Mi smo dolenskega kolena; pa tudi čutimo, de sta glasnika *a* in *o* resneja, *e* in *i* pa mileja. Pologlasnik: *e* se pa pogoltne; p. smèrt, vèrt. Ne posnemaj: Brat jé sterd in sir raj kot kruh.

Ne požiraj: Mat' mol' po zim' na klop' pr' peč'; temveč izrekaj: Mati moli po zimi na klopi, pri peči. *)

5. *Tihniki* *nj*, *lj*, *z*, *s*, *ž*, *š*, *šč*, se imajo tenko ločiti; *g* v *h* ne prevračati; posebno pa *l* v sredi ne kakti *v* ali pred soglasnikom kakti *l* izrekati; skoncoma glagolov pa *al-av* — *il-iu*; *ol-ov*; *el-ev* po naše glasimo. Dolensko: *lao-à*, Marburško: *delav* (delal) nam ne bodi domače.

6. *Povdarke* zlogov (Silben-Accent) kolikor mogoče enako pazimo, tako, da ali *korenino* besede, ali pa *predzadni zlog* nategnemo ali navdarimo; p. *králjstvo* — očétu — mátere. Posledne zloge skoncoma preojstriti ušesa bolí; p. *solzé*, *rodé*. Gostokrat povdark pomén besede loči; p. *molí* — *móli*.

7. *Ločnice* govor jasniijo; potreba jih je čisto paziti: glas na [.] ponižati, pri [?] [!] povišati; pri [,] odjenjati, pri [—] potihovati. *Odehni* si pri vsakem odstavku, naj si glas in pamet počijeta.

8. Škoda naj hujši pa je, de Slovincov vsaki v svoj *domači rog* trobi, in se mu hitro po zaviji besede pozná, — kde je domá. Govorimo pravilno, kakti na pismo. K temu je potreca *skerbne vaje*, in *popravne opombe*.

9. *Glas čerstvi* Bog da, vaja ga pa popravi. Eno-glasno (monoton) govoriti, kakor bi žagal, ušesa žali. Glas naj primérno pada in ustaja. *Preglasno* se govor ne sme začeti, de ne omoremo; kdor težko govóri, tudi poslušateljem težavo dela. *Kričati* se ne pravi govoriti. — *Previsoko* in *prenizko* glasovati, zastopnost pomanjšuje. — Kdor pivko dobí, borno govóri, kakor on, ki ljudem preveč sladkáje (affectirt) pripoveda.

10. *Péti* se v govoru ne prileže; kdor preveč gode, njega se hitro poslušati nadovolimo. Svojega glasa se

*) Glej, kar piše o tej stvari Janežič v slovnici svoji §. 2. Opazka.

derži, ter ga povišuj in ponižuj, kakor potreba segne. Ne govori, kakor bi se *mēnil*; v slovesnem govoru povzdigni tudi slovesno svoj glas, tode kakor se spodobi.

11. Govori *čerstvo*, zlogov skoncoma ne požiraj, skoz zobe ne precejaj. Govori *mirno* in *počasno*, de bo beseda krepka, in govor v tvoji oblasti. Prenaglo govoriti rado zmoti govornika, in omoti poslušavce. Prepočasnega potegaveca se pa tudi poslušavci naveličajo. — *Laskati*, kakor kokoši, zastopnost kazi in boli ušesa.

12. Tvoj *glas* bodi *primeren* tvojim občutom, katere v drugih obuditi želiš. *Pravična* jeza naj zadoní; p. „Poberite se, vi prokleti!“ — *Milovanje* naj mehko teče; p. Vboge reve, kako se mi usmílite! — *Strah* naj trepeče; p. „Sonce bo otemnelo, itd. — *Veselje* naj glasno kipí; p. Oznanujem vam veliko veselje; dnes vam je rojen itd. — *Žalost* globoko hrôpe in izdihuje; p. Umerl je pravični itd. O vi vsí, ki memo hodíte itd. — Kakor orgel pišale — naj se preminjajo govornika glasovi. Godí se govornikom kakti orglarjem; vaje potreba je vaje!

13. Hočeš dober govornik biti, vadi se tudi v *domači obhoji* čedno, pravilno in zastopno govoriti. *Privada* domača več govorniku zda, kakor še toliko terdna *sklenitva*. Govori vbrano — nosi se možko; prihajal boš verli govornik, da bo kaj. Godec domá — bôš škripovec tudi na léci.

II. Ponoša (Action).

Kar človek ob enim vidi in sliši, mu dvakrat tako zvesto v spominu ostane. Kar se mu na *uho* pové, in na

oko pokaže, se ga dvakrat prime. Za to je govorniku tudi telesne ponoše močno potreba, ki obsega:

1. *Postavo celega života*, da ravno in čedno stojíš se ne bojíš in ne zgibaš. Kdor hoče pošteno stati, ima *dobro znati resnico*, in si biti *svoje besede svest*. — Se preveč *sukati* in *priklanjati* cerkvenemu govorniku ni pristojno; pa tudi *preleseno* stati, kakor steber vkopán, ni prav. Mézi se mirno in pa zmérno.

2. *Glava* naj ti ravno stojí, ne *povešena*, kakor bi ti iz nosa kapalo, ne *prenapeta* po baharsko. Glavo preveč *na ramo* naslanjati, majati, *pri-* alj *odkimavati*, ni dostojno. Naj se glava suče po pogledu: na desno — na levo, v nebo alj na poslušatelje, kamor jo beseda pelje.

3. *Obraz* bodi prijazen in jasen; kisló repo na leci ne predajaj, pa se tudi vedno ne smejaj. Lice naj bo živo ogledalo tvojih občutov. *Vesélje* lice pojasni — *žalost* ga omrači. V *serdu* se očí bliskajo — v *sramoti* se poveznejo — v *omilovanji* priserčnem se posolzijo. *Pogled* poslušavce *budí*, *mehčí* in *oživlja* — bistro oko mogočno gospoduje; blagor govorniku, kateri ga ima v oblasti. — Pridgar *Teinturier* družej Jez. reda ni bil izversten govornik, pa je imel čudno premagavno oko, z kojim je več opravil, od vsih drugih verstnikov, ter je djal: „Dokler še očí imam, se drugih pridgarjev ne vstrašim.“

Z očí *mežurkati*, *izpod brega* gledati, *mežati* alj pa *prezaljubljeno* lukati se nespodobi; pa tudi očí v kako stvar preveč ne vpiraj. *Glava* naj bo čedno vravnana, ne razkodrana, pa tudi po žensko ne lišpana. Ne spodobi se z *očalmi* pripovedati.

4. *Roke* so govora naj važnejši nosile in družice, ki besedo podpěrajo in krepčajo.

a) *Persti* naj se skrožijo kakti odperti rog, (in Form eines Füllhorns), *kazavec* naprej, sredíneec za njim, *persteneec* in mezinec bolj in bolj vsolčena; *palc* kazalcu navzgor.

b) *Dlan* se v pripovedi navzgor derží, v odpovedi na vzdol oberne.

c) *Spervenje* naj roke čedno na leci počivajo, ne preterdo uperte, ne leno prislunjene, temveč vsaksebej po konci na perstih leže.

d) Pri *tretjem* ali *četertem* odstavku se jame desna vzdigati polahoma od desne na levo, od leve na pravo majáje.

e) Vstaja govor *čedalje živahnej* in vnet, začanja levica pomagati, ktera pa zopet počine, kakor živahnost besede pade.

f) *Desnico povzdigaj* vštrič temena, kedar v nebesa kažeš, ali od božjih reči govoriš.

g) *Desnico povézni*, kedar od pekla govoriš ali od zamečevanja omeniš. Obodvoje se v gorečnosti tudi z dvema rokama čini.

h) Kar je *pri sercu*, v duši, v ljubezni domá, pokaži z desnico na persa, pa ne pregloboko na trebuh.

i) V *prošnjah* skleni roke na persih, in gledaj v nebo alj pa v poslušavce, kakor prošnja vелеva. Tudi včasih veljá roke kakti v molitvi povzdigati, pa navadno biti ne smě.

k) *Znamnje vdanosti* je roke dlanoma na persa položiti, in glavo vклонiti, ali pa roke razprostiti kakti peruti (habe ali letanice).

1) Včasih se *sklenjene roke navzdol* obernjene deržijo, premišljevaje ali pripovedvaje, ter se glava mirno uklanja.

Nerodno je, *na komolec se naslanjati* — le eno *mahati* in sapo sekati, neprenehoma v en kot kazati, po leci vdarjati, z ramami preveč gibati, na robe, ali pa vsako *reč pokazati*; p. ga je za uho vdaril — so ga na križ pribili, itd.

Gibanje rok bodi lehko in gladko, bolje premalo, kakor preveč. Ne vhačaj z rokami besedi, ampak podstavlja in podpëraj besedo z rokó. Preveč rogoviliti, in se napenjati ni zdravo, ne prav.

5. *Noge* ravno derži, in nevedoma včasih prestopaj, toda terdno stoj, in se z kolenom v leco ne vpiraj. Z nogami tobotati, alj pa od ene strani lece na drugo sprehajati se, nam ne dopade.

6. *Kapo* (biret), če jo na glavi imaš, povzdigni, kedar ime Jezus, Marije, patrona, papeža ali pa posebnega imenitnika izgovoriš, tudi kedar se komu pokloneš ali priporočiš. — *Odkrivaj se*, kedar molitvo po napovedanem zapopadku opravljaš. Ravno tako kapo z glave vzemi, v roci poderži, alj pa na leco položi, kedar milno od važnih, ali večnih resnic govoriš. — Kedar svoj govor sklepaš, kapo v levo vzemi, naj si k Bogu zdihuješ, ali ljudem k sercu govoriš.

7. Vajo dobro pospeši *gledati lične podobe* — *paziti* na govornike — poskušati o praznem času — včasih se pazno v ogledalu čislati, in pa, kar se ti izverže, poslušati. — Vsa ponoša naj bo kakti ob enim zlita.

III. Sedem vodil za vajo v zgovornosti.

Slab govornik je, ki nima lastnega blaga; njemu se rada godí, kakti gospodarju, ki mora vedno v zajem jemati; kedar naj več potrebuje, pa ne dobí. Da si pa lastnega blaga omisliš:

1. Skerbno *prebëraj* zgovorne dela verle besede. Tudi *bčelca* zbëra iz sladkih in gorjupih cvetlic sladke sterdi in žlahnega vojska za luč. — *Luč* in *slad* bodi zgovornosti sad, kojega iz ptujega dela posnemaj. Napravi si *zapisnik*, zapiši si *jedro* besede in *cvet*, kar si nabral, tudi *prekuhaj* in si osvojuj. (Zgodbe sv. pisma. Pekec: Dopoldanja služba božja. Drobtince. itd.) Beri, govori *glasno* in razločno, da se *gladke besede* privadiš; gladka pa krepka beseda govor pojasni in globoko sega. Kdor se v besedi *spotika*, slabo mika svoje poslušatelje.

2. Pa ne le brati — tudi *pisati* skerbno vadi se; *pero* je zgovornosti mogočno *bandero*. (*stylus optimus dicendi magister*. Cicero.) — Kar pišeš, *piši jasno* in in razgovetno; sonce naj sija po vsem tvojem pismu. To se zgodi, če ni *preveč*, ne *premalo besedi*, vse verste in vsi odstavki modro odločeni, ne edni *predolgi*, drugi *prekratki*. Za proste ljudi so kračji odstavki bolj razumljivi od dolgih. Kratko, pa dobro. Varuj svojo misel *zahomotati* z pregostimi besedami, alj z premnogim cvetjem. Tudi *luč* vtemniš, če *preveč olja* doliješ. Mrak je vrag v govoru. Potreba je tako *jasno* pisati in govoriti, da poslušatelji lahko razumejo, težko krivo zastopijo. Kdor išče krivo razumnost, naj molči.

3. Kedar hočeš *iz drugih jezikov* česar posloveniti, ne sloveni po besedi, temveč *po misli*; jedro vzemi, lupino

slovensko ogerni. V slovenščini naj bojo *stave krajši*, imena *samostavna*, posebno *posnéta v glagole* premenjene, (abstracte Sätze in concrete) *cvetje* alj kinč bodi slovenski; p. dergleichen gibt es Legion — takih je kakor listja in trave. Morgenstunde hat Gold im Munde: juterna ura, zlata ura. *Lepota* slovenščine ni v posamesnih, čistih besedah, marveč v zalih domačih podobah, pa v slovenski vezi (Syntax). (Beri Novice prvega leta in jih *sedajnim* priméri; Marka Puhlina: Bukve. za prid.; Pastirski list škofov na Dunaji 1849 zbranih; — priméri pa Ravnikarjeve: Zgodbe sv. pisma.) Pisatelj, *kteri po nemško misli*, in v nemški zvezi Slovencom piše alj govori, je hujši nemškutar od onega, ki nemške besede brez vse potrebe med slovenščino vtika.

4. Hočeš verlo pisati, *zbudi slovensko modrico*, ako spi, izdrami jo, če ti dremlje — oživi, ogréj se za reč in za delo. To se zgodi po *znamenitih dogodkih* — skoz *premišljevanje* posebnih slovesnost — skoz *čitanje verlih, dotičnih del* alj knjig. — So *ure živosti* dušne (Weihestunden), o kterih ves živ za reč več opraviš, kakor merzel cele dni; in kakor si ti lesen alj živahen, bo tudi tvoje delo leseno in ledeno, nezabeljeno in neslano. Pa ne navadi se takih ur čakati, da te lajhale ne bodo, in odločeniga časa ne potratiš. Vzemi *kresalo*, in za-bliskalo — vnelo se bo v duhu tvojem. To kresalo je *govorniku izdihlej, čitanje dotičnih bukva* (Sv. Tom. Ak. se je zravno molitve tudi postil). Se vname reč, piši in zapiši, dokler duh vjeje; misli, ki odletijo, se težko po-vernejo; hiti jih privezati. Po zapisku se lahko govor vravnà in uversti, ako le dosti gradiva imaš.

5. *Ne preceni svojega dela*; naj poleží, dokler se duh ohladi, in živost prenapeta vsede. Drugo jutro začni

piliti in mikati; kajti gradivo ni vse predivo; mnogo pezdirja je otresti potreba, naj bo delo tvoje drago povesmo, gladko olikano. *Slepa ljubezen* je pisatelju ravno tako škodljiva, kakti materi, ki svoje dete preceni, in mu slabosti pregleda. Sodi svoje delo trezen, ne pijan; daj ga tudi drugim resničnim pretresovavcom soditi. *Resnična presodba* bodi tebi ljubša, kakti *lažnjiva pohvala*. Perva je zdravemu severju — druga pa smodečemu jugu podobna. Popravljati vse svoje žive dni ne bodi te sram; sramota je, svojo delo hvaliti, ki hvale ne zasluži. Samosvoja hvala drugim merzi, in nas oslepi. — *Platon* je 80 let star svoje dvogovore popravljal.

6. *Prenapeta struna* počí, in prenapeta beseda slabo opravi. *Ne ženi previsoko* nobene reči. Govorilo je zdravilo; ako ga preveč zapišeš, boš škodil, le kar je po méri, je zdravo in prav. So *bahači*, kateri pol več povedò, kak' je res; v kratkem se jim nikaj ne verjame. Taka se *prenapetim* govornikom rada godí. (Parturiunt montes, et nascitur ridiculus mus. Hor.) — Svojo govorico *napovedvati*, ali pa ljudi *barati*, kako jim je dopadla, je avšasto. — Ne *pikaj*, in ne *lizaj*, povéj pa vsakemu, kar mu gre; to da po meri in pa *spodobno*. „Ako bi ljudem dopadil, bi učenec Kristusov ne bil.“ Sv. Pavl. *Poboljšanje*, ne pa hvala ljudi, časti govornika. *Ne dopasti*, marveč *hasniti* bodi vsigdar govorniku namén.

7. Hočeš verli govornik biti, se imaš *neprenchoma učiti*: bogoslovja, naravoslovja, spoznave ljudi in časa, kakovi duh jih vodi, — kateri veter vleče. — Oznانيتelj božje besede bodi si *Joan kerstnik*, alj ljubeznivi *Joan evangel.*, ne smé plajša po vetru obračati; pa tudi po vremenu ravnati se, modro in dobro ni. Blagor mu, kdor zna *veslo besede* po okolnostih časa, ljudi in kraja v

resnici in pravici prav ravnati. Gotova *učenost* je zgovernosti *zerno*, *zunajna beseda* in *ponoša* je le *cvetje*, katero se rado v pleve premení. Verli govornik poprej umerje, kakor se izučí. Njemu veljá beseda sv. Auguština: „Nunquam tibi sufficiat id, quod es, si vis pervenire ad id, quod nondum es. Quando tibi placuisti, remansisti; et si dixeris: sufficit, periisti.“

IV. Česar se ima govornik deržati, česar varovati?

Šestero ravnil.

Prava, pristna *zgovernost* je čudežna, nepremagljiva moč, ktera kraljestva zmaga, in kamnito serce prebije — „dvojerezen meč.“ Slavne priče njene moči so nam Demosten in Ciceron — pa še slavnější sv. Leo veliki, sv. Joan zlatoust, sv. Vincenci Fereri, in drugih brezbrojna versta. Vstopi se v njih versto tudi ti. „Ako so oni in one — kaj bi ti ne?“ Sv. Aug.

Zgovernosti so pa *razne stopnice*; vsaki ne doverši slemena. Ako pa verha ne dosežeš, se za to ne verzi v podnožje, ampak stopaj serčno kviško od stopinje do stopinje; to da varuj se pregnati, in pomisli česar se imaš *deržati* — česar *varvati* po sledečih ravnilih:

1. Bodi v svoji besedi *resničen* — v djanji *pravičen*; skerbi več dobrega *storiti*, kak *govoriti*, in boš govornik soncu podoben, ki sveti in greje. — Varuj se *prilizovanja* — *zogibaj* se *psovanja* in *zasmehovanja*;

ovako orožje nosijo posvetni govorniki; duhovskemu se ne spodobi. Resnica in pravica iz sv. križa se blišeči ste naše nepremagljivo orožje, ktereга si imamo neprenehoma pripravljati skoz *poduke* in *vaje*. — Stari so djali: Nikolj verli govornik ne bo, kdor živi gerdó (non posse oratorem bonum esse nisi bonum virum). Beseda zvitega, lažnivega, krivičnega moža, *ni mož beseda*, in škodi, kak hitro se spozná. „So le besede“ velijo ljudje. Skerbi in vadi se v resnici *pošten biti*, in pred ljudmi *pravno hoditi*, tako bo zlata tvoja beseda.

2. Vnemaj *sveti ogenj* v svojem sercu za božjo čast in izveličanje duš, ne pa prazni plamen častilakomnosti in hvale ljudi, alj pa omazane dobičkarije. (Linguae igneas doctores habent, qui, dum Deum amando praedicant, corda audientium inflamant. Nam otiosus est sermo doctoris, si praebere non valet incendium amoris. S. Greg. P.) Ptujega ognja na svetišče nositi je bilo v stari zavezi prepovedano, zakoliko več v novi. („Ignem veni mittere in hunc mundum, et quid volo nisi ut ardeat.“) Gola *častilakomnost* mladih dni — in pa prazna slama; hitro pogori, in zapusti kupček pepela. Tega nepristnega ognja se varuj sešbe v mladosti, da te ne vslepi, in prehitro ne ugasne, kakor je rada navada. — Ne hvali in — ne ponujaj se, pa tudi hvale drugih prerad ne verjemi. Priporoča naj te *tvoja slava* — mogočna *beseda* in pa *ponižnost* modra; *glava* prebrisana, *serce* žlahno, *učenost* in pa *poštenost* naj te ljudem prikupijo. Prilizovanje in bahanje govorniku škodujeta. (p. Nisim vreden toliko slovitih poslušateljev — še niste svoje žive dni toliko imenitnega pridgarja imeli.)

3. Vadi se *glavo bistriti*, postavlja se si vsako reč jasno *pred oči*, da zastopno (logično) govoriš, in vsako

reč svetlo dokažeš. Ogrēvaj si *serce* z mikavnimi občuti, da se navadiš priserčno govoriti in občutiti. Skušaj *domišljijo* (Phantasie) oradovati z živo pisanimi podobami in prilikami, ter prešiniti vsakega človeka z takimi duhovskimi pšicami, ki se ga primejo, in so pravične. Vsakdo ima vrata do svojega serca, toda jih vsaki ne najde. Razne pote v serce človeško spoznavaj: drami *želje po sreči* časni in večni, vnemaj ljubezen po izveličanji. — Naganjaj *nagone človeškega serca*, koje si obudil, toda v dobro, ne pa v hudo; p. strah hudobnežu, usmilenje premožnemu, skerb za prihodnost vertoglavcu, itd.

Ne privajaj se neprenehoma *grometi*, grajati in razsajati; toča potolče, le pohlevni dežek porosí. Pervo je scer tudi potrebno, pa le redko naj bo. Vadi se slabosti in pregreške ljudi omiljevati, ne pikati, da ne boš ojestremu ternu podoben, kojega se vsakdo rad zogne. „Betvica medu več muh vloví, kakor sod kisa.“ Sv. Franc Zal.

4. Posnemaj v besedi od vsake reči *naj bolj čerstvo, mikavno in mogočno stran*, ktera poslušatelje vnema in mika. Koliko je takih strani pri večnih resnicah, na pr. življenja hitri tek — morje večnosti — Bog vse pričujoč — slepota posvetnih ljudi, itd.

Varuj se *praznosti, mlačnosti in neslanosti* v pisanji in oznanovanji. Ako ni masla ne solí, duhovska kak telesna jed ne diší. (Omnium sententiarum gravitate, omnium verborum ponderibus est utendum. Cic. de oratione.) Tvoja beseda bodi zernata, povišana, živa in svitna. — Pa preživo popisovati pregrešnih reči ni varno; lahko se gerdo poželenje obudí in greh naučí. „Kaj takega se imenovati ne smē“, veli sv. Paul.

5. Derži se krepko *svoje moči*, da te ne zapustí v besedi, da sledu ne zgubiš — v glasu, da ne opešaš

v spodobnosti, da se ne prederzneš. *Boječnost* in *prederznost* ste govornika naj huje sovražnice; prva mu moč prikriva in ga slabí, druga pa prenapenja in pusti v sredi sramote. — Si se spodobno pripravil, nikar se ne boj; serčnim je sreča domača. — Se nisi pripravil, ostani domá, in sreče prazen ne skušaj; ona je opoteča. — Pravijo, da je trešelk alj merzlie 73; med njimi je trešelka tudi predgarska. — Blagor mu, kdor se vč prav in lahko vesti, govoriti glasno in primérno, ne kriliti preveč, pa tudi ne mahati z rokami vedno enako, ampak se tako ponašati, da poslušatelj vedno oživlja in čedalje bolj vnema. Česar ne znaš, uči se — česar v ponoši nimaš, vadi se!

6. Uči se spoznavat *značaje* (Charaktere) časov — krajev in ljudi, kateri so razni po svoji naravi: p. Slovenci mehki, Nemci terdi in stanovitni; — dolenci hitri — gorenci počasni; prednamci vèrni, sonamci prebrisani. Potreba je poznati sončno in senčno stran mladosti, kakor starosti — bogatinov in vbožcov — mogočnih pervakov in prostih težakov. (V ti namen stari Aristotel v svojem zgovornem poduku naravne značaje ljudi popisuje.) Kdor ljudi prav pozná in jih v pravem kraju in času prijeti vè, on vse opravi. Skerbno *opazovanje* in pridna *vaja* naj bode mlademu govorniku vedno vodilo.

V. Kako se predmet za besedo odbere in modro uravná.

Osmero ravní.

Verli govornik ima pred vsem svoji besedi vážen in mikaven *predmet odbrati*, kateri se *poslušatelj sam od*

sebe prikupi; kdor prazno slamo mlati, malo zasluži alj pa clo nič. Pa tudi bilika trave, kojoj tolčemo, tudi čer-
viček svojo in pa toliko ceno imá, da se lahko od nja
imenitna beseda povzame, kdor bistrourmno vsako stvar
za svojo besedo prevdariti zna; in tega se uči.

1. *Predmet* besede govorniku da *godovno*, ktere-
ga obhajamo; p. nova meša, novi zvonovi. Poslušatelji do-
čakujejo take besede. — Baraj *potrebo*, ali je potreba
česar podučiti, pohvaliti alj posvariti, potolažiti alj pove-
seliti; p. po nesreči ognja, toče. —

Si važno zerno izbrál, ne nategni ga preobširno, ne
prevzemi preveč za enkrat; kratko pa dobro; p. od mo-
litve. Vse na enkrat povedati, česar veš, je govornika
velika slabost in pa potrata.

2. Građiva za odločen predmet poiši po znanem
prašanji latinskem: Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur,
quomodo, quando? — *Kdo* je to učil, *komu* je naročil
— *kaj* je zapovedal — *kako* imamo vse to storiti —
zakaj je potreba dopolniti — *kako* si pomagati in pa
*kda*j? Misli hitro zapiši; kar jih odleti, jih ni nazaj.
Dokler studenec misli teče, naj teče tudi tvoje peró. Si
suh, čitaj česar dotičnega, naj se tvoj duh obudí, in
hakor hitro vse za tvojo reč oživi, položi knjigo in za
pero primi. Zlate ure ne zamudi, pa tudi pre dolgo ne
čakaj, da te ne lajha. Bodi ji gospodar.

3. Građivo za besedo se po modri uverstitvi vravná,
da beseda gladko poteče. *Versta* vsih predmetov tvoje
besede mora biti edina, ne množina, na ktero kakor na
nit svoje misli tako napelji, da bo imela tvoja beseda
glavo in peto, in se vsaka stran čedno prilegala bo.
(Denique sit quodvis simplex dumtaxat et unum. Hor.)

Enojna bodi tvoja beseda v predmetu, da le od ene reči, ne pa od dveh alj treh vsekmalu govoríš — enojna v vsih postranskih verstah, da ne postaviš glave moža na detečje truplo, ženskemu licu brade ne narediš; — enojna v slednem delu, da ne bo eden preblaten in drugi prezlat; — enojna po mēri, ne prvi del predolg, posleden pa prekratek.

4. *Versta* misli naj se tako snuje, kakor jih narava rodí, da vsaka svoje naravno mesto dobí. (*Singula quaeque locum teneant sortita decenter. Hor.*) Gradivo besede se samo da, pravo versto gradiva pa modra glava napravi. Odberi kar je potrebnega, zaverži plevél, *naprej* kar nastopno pojasne, *nazaj* kar poprejno podpěra; vse naj bo lahko in gladko, ne pa posilena reč. *Lepi red* besedo pojasne, govorniku in poslušavcom prijetno in lahko stori; kder pa pravega reda ni, je mrak in merz domá.

5. *Beseda* je naših misli obraz; ima torej *svetla*, *umevna* in *zastopna* biti. Kdor zmešano misli, tudi nezastopno, zmedeno govori; torej poprej modro pomisli, kakor pregovoriš. *Temna* bo tvoja beseda, ako je predmet poslušavcom neznan, p. od zvezdoslovja kmetom; neumevna bo tudi, ako so besede previsoko povzete, in le za viši učbo skovane.

Temna bo tvoja beseda, če jo prekratko alj pa presekano povéš.

Mračna bo tvoja beseda, če sam nezastopiš, kar drugim povéš — pa tudi, če se prave pisave ne privadiš, in nimaš jezika v svoji oblasti. — Tudi *ošabnost* v besedi zastopnost kalí, če se govornik previsoko vzdiguje alj pa v samih podobah in lepotijah košati; p. dnes vas bom peljal z kormilom jezika v novi raj zveličanske resnice; itd.

6. Beseda ne bodi *prenadebelo*, ne *prenatenko tkana*, le kar je za potrebo jasnosti in pa prijetosti, toliko porabi svojih misli in besed; kar je odveč, pa prihrani. Ako hočeš vse svoje misli ob enim povedati, eno misel z petero besedami okovati, vsaki glavni besedi po več prilogov dodati, se te bodo poslušavci hitro naveličali. Neredno in prenapeto bi bilo reči: leseni les, železna sekira; mračna, temna, nočna ječa; itd. Prave slova zadeti, ravno zadosti izrekov odbrati, ne preveč ne premalo povedati, le on zna, ki prebrisano glavo in pa dobro vajen jezik ima. Potreba je vaje in poprave sosebno v začetku.

7. Tvoja beseda naj bo *vedno nova in mlada*, da bo mikavna. Staro resnico omladi z novimi barvami, ter ji novo stran odkrij, novi plajš ogerni, naj zmišljavo prime, razum prešine, in serce ogreje. Navadno in vsakdenje hitro preseda, kaj novega pa vse poželi. Vedno besedo mladiti lahko ni, le bistra glava vè vsako reč tako nakinčiti, kakor bi ljudem nova bila; in tudi k temu je vaje potreba.

8. Varuj se besedo *na predolgo osnovati*; kar je predolgo, dolgočasi in svoj dobiček zgubi. Žlico položi, dokler ti še jesti diši; reci: Amen, dokler še množica želi tebe dalej slišati. Govornik, kateri preveč ponavlja, prazne besede postavlja in malo opravi.

VI. Vodila za jezik in slovensko pisavo zgovornosti.

Lepi besedi se tudi lepa obleka spodobi, katero ji omikan jezik (gebildete Sprache) in pa čedna pisava

(Stil) daje. Kar je delavcu orodje — dobro alj slabo — to je govorniku jezik; potreba ga je brusiti in pisavo likati po sledečih pravilih:

1. Kdor *ljubi resnico in pravico*, tudi jezik rad ima, kateri nam jo poveda in ohranjuje; naj rajši pa onega, v kojem jo je nar poprej zaslišal, *jezik materni*. Torej, mladi govornik! skerbi za krasoto besede matrne, naj cveti in rodi žlahnega sadja omike; kder ni cvetja, tudi sadja ne bo. Taka zima je bila veliko sto let na slovenskem polji.

2. Ljubi materni jezik po njegovi ceni, pa ne le v goli besedi temveč *v djanji in resnici*. Omisli si knjig verlo pisanih, zbéraj si iz njih besede, izreke in prislovice zlato zernate, ter bodi marljivi bčelci podoben. Pazi pa tudi na jezik prostega ljudstva, pri kojem je še pristna slovenščina doma. (Tako je rajni Mat. Ravnikar delal.) Slovenščine zlata še veliko v prahu leži.

3. Si hočeš gladek jezik in besedo omikano osvojiti, *govori in piši rad po slovensko*; le skerbna in pogosta vaja jeziku omiko daja. Kdor se slovensko govoriti sramuje, (kogar po domače pregovoriti grozi,) njemu se bo jezik gerdo zapletal, kedar bo po domače govoriti potreba; le kogar slovenščina veseli, on bo čedno govoril, kakor se omikanemu človeku spodobi.

4. *Ne rabi* po nemškutarsko *ptujih nepotrebnih besed*; pa tudi previsoko v novokovani slovenščini ne letaj; včasih je dobro staro znane, podomačene ptuje besede rabiti, p. zakrament, ne pa svetstvo; muzika boljše kak glazba. Kerpati slovenščino po nemškem kopitu je veliko gerši od posamesnih ptujih besed; p. sim ga ne videl. Slovenski duh naj tvoje stave oživlja, vsako besedno zerno naj

svojo národno obleko dobí, vse prislovice naj bodo domače; p. *Audiat et altera pars*: de se resnica prav spozna, je dobro slišati dva zvoná.

5. Hočeš verli govornik sloveti, *ne smeš drugih jezikov čerteti*, kak uni Hrovatun, rekoč: „Hvala B. . da ne znam švabski.“ Skerbi svoj jezik olikati in tako berhko govoriti, da ga bodo tudi sosedje spoštovali. Kolikor jezikov znaš, toliko človekov veljaš, posebno na Austrianskem. — So, ki za materni jezik vse dajo; zerno zaveržejo, da le lupino imajo, kar je malikovanje in greh.

6. *Slovenska pisava ljubi krajši stave* (Perioden) od nemške; njeni kinč so zernate misli, krěpki izreki in pa v domačem duhu vbrane podobe, kakor jih najdeš v Ravnikarjevih zgodbah sv. pisma. Precobširne stave so rade vodenične in mračne za prosti razum Slovincov. Ima pa tudi slovenska pisava sosebnost *glagole* rabiti namesto (abstraktnih) imén; p. Slovenci si kratkočasijo, kvartajo, keglajo itd. Iz glagolov prirastejo za viši omiko samostavna imena; p. ozír, pazka, pozív, itd.

7. *Stave* tvojega govora *naj se verstijo v čedni pomeri* (oratorischer Numerus) tako, da eden stavkov predolg, drugi prekratek ne bo. Potreba je v ta namen klinčke in pike v modri pomeri stavljati, naj bo beseda lična in možka.

Pesnik meri svoje stave in verste po zlogih (Silben); govornik le po slovih alj besedah, ter ne gleda na eno alj dve več alj manj. V enakih zlogih stave sklepati, govornik varuje naj se, in rajši besedo vjemavno v drugo mesto prestavi.

Samo prislovicam se vjema (Reim) besed dovoljí tudi v prostem govoru (prozi), kajti one pamet podperajo; p. Da se resnica prav spozna, je treba slišat' dva zvoná.

8. Slovenci v svojih pogovorih *prilike in čedne podobe* (Vergleiche und Bilder) radi imajo, in tudi govornik se naj vadi jih modro saditi; p. roža tvoje mladosti, venec nedolžnosti, svete vere luč, itd. — Prilike naj bojo domače; ptujih Slovenci malo poznajo; neznanega pa serce ne poželjuje. (Ignoti nulla cupido.) Na mesto cedrov iz Libana, vedno zelene palme, jemlji lipo in dob, pa tudi zeleno smreko. Ljuba Slovencom je vinska terta, poštovan zeleni rožmarin, itd. — Rožice tvoje zgovornosti naj rastejo iz tvojega vnetega serca kakti same od sebe; kdor jih po drugod išče, je gizdavemu ženstvu podoben, katero svoje blede lice z kupljenim lišpom lepotiči. — *Bolje rožic premalo, kakor pa preveč*; prenađevane rožice besedo ravno tak mračijo, kakor preveliko vencov podobo; preobilni kinč modrim ljudem merzi, kakor prezabelena jéd preseda. — Zdrava pamet, jasne misli, modra osnova, čisti dokazi, lične verste in gladek jezik so besede prvi in naj potrebniši kinč; prilike in podobe so le prijetni naveržek, dokler jih preveč ni. Kdor nima žive zmišljave in pa nježne, tenke občutnosti, bo mojster skaza toliko veči, zakolikor več rožic v svojem govoru nasadí.

9. Slovesnega govornika so prašali, kdo ga toliko slovesne pisave (Stil) uči? „Moja glava in pa serce, ki mi dajeta misli in želje, me tudi pisave uči, nihče drugi.“ Taka je. Kdor ima dobro glavo, pa za svojo reč gorko serce, njemu pisava sama od sebe izpod rok teče, in pa tako, kak se predmetu spodobi; mehko alj resno, mično alj protivno, kakor godovno in slovesnost da, kakor potreba in primérnost donese; p. vesela beseda na novi meši — žalostna o pogrebu — o prvem svetem obhajilu za deco — o pohujšanji mladine, itd. Žlahni občuti in sveti serd pisavo žlahnijo, krepčajo in razsvetljujejo; kder tega ni, medli tudi pisava.

Pisava je *dereča* in *gromeča*, ki iz gorečega serca vre in v serce poslušavcov pridere, ter vse napotleje pobere. Taka je pisava Demostena in sv. Krizostoma, *premožna* in bogata, ki stopa visoko in globoko, pa tudi moško, da se ji nikaj ne ustavi, kakor Cicerona, Tertuliana in sv. Avgušтина. — Pisava je *mirna* in prav po domače, ki pokojno teče in rosi, kakti sv. Gregorja, Egidja Iajza. Vsaki značaj — vsaka starost svojo posebno pisavo imá, ki se le posnemati — posneti pa ne da.

Varuj se pisavo preveč *gladiti* in *lepotičiti*; preveliko rožie, prilik in izgledov je potrata. — Božjo besedo piši veličastno in oblastno, ne pa po babje kinčano. — *Vodenična* pisava ima veliko besedí, pa malo zernja — *mlačna* alj clo merzla pisava poslušavcov in bravecov ne pogreje, ne požari, jih ne prepriča in ne omehča — *mračna* glave ne pojasni in serca ne razgreje, kakor sonce oblačno, — *medla* nima krepkih misel ne cvetja, *brez prave logike*, dolg čas dela — *zmedena* in *zahomotana* izpeljati ne more, in poslušateljem težavo napravlja — *preobširna* preveč kroži in se z besedami in z izreki preobloži, ter razum temní — *prepočasna* in *dolgočasna* svojo reč kroži in ongavi tako, da beseda poprej opeša, kakor konča. Tudi *presekana* in *presuha* pisava ne veljá, ako pišeš kakor bi otrobe vezal brez prave zveze in obleke. — *Posiljena* pisava vlačí misli in stavke, cvetje in prilike v svojo kolo kakor za lase; take besede so poslušavci in braveci hitro siti, kakor nezabeljene in neslane jedí.

Teh in takih popak se varuj, kedar pišeš, naj teče prav po domače, v čisti slovenščini tvoje peró. Ne letaj vedno previsoko, pa se tudi ne valjaj pregloboko v sirovi, neotesani slovenščini. Je tebi tvoja reč pri sercu,

in te oživlja velika cena tvoje reči, le hitro sezi za peró, in piši brez pomislika in brez pomude, kako bi besedo postavil; saj boš lahko popravil, ako bo potreba. Vedno pomni, da si Slovenec in piši kakti pošten, omikan Slovenec; tako bo tebi pisava — slava.

10. *Ne trudi se vsim ljudem dopasti*, da sebe in drugih ne vkaneš. „Ako bi ljudem dopadel, bi služevnik božji ne bil;“ sv. Pavl velí. Poslušatelji so ali ukaželní ljudje, ali v zgovornosti dobro vajeni možje; prvim íši hasniti, drugim pa dopasti. So pa tudi razvajeni poslušavci in poslušavke, ki le sladkih pen hočejo, ne pa zdrave hrane; takih ne obrahtaj, in ne obračaj peresa, ne jezika po vsakdanji šegi posvetnih ljudi; bila bi tvoja slava ledena gaz. Pa tudi po stari šegi basati, vrezavati in zavezovati se ne spodobi v sedajnih časih; resnica večno stara ostane, pa njena obleka se premenja. Tudi preojstri nož šerbinje dobí, in se težko pobrusi.

11. Slovenski besedi je pa tudi *duhovnega olja alj mazila* (Salbung) potreba, to je tiste skrivne, znotrajne duhovne moči, ki milo oživlja in ogreva naše serca, kakti pohlevni dež naše žitno polje in vinske gorice. Beseda pomaziljena s svojim milopolnim glasom serce tako rahlo, pa tudi krepko prime, da poslušavci radi in pobožno poslušajo, nad očitno resnico stermijo, se nad govornikom zavzamejo in terdno sklenejo, tako storiti. To duhovno pomazilenje besede (*spiritualis unctio*), posebni dar sv. Duha, se da izprosi, pa ne naučiti. Beri duhovne (ascetiške) v božjem duhu pisane knjige, p. Hojo za Kristusom, ko je ni lepši pisala še človeška roka, tako priprosto in pa toliko milo in mogočno; Frančiška Zalezia Filotejo itd. Boš pridno premišljeval svoje reči in pa molil pobožno, hoče tvoja beseda pomazilenja zadobiti, ki bo svetilo, ogrevalo, pa tudi hladilo ranjene serca.

VII. Zunajna osnova in postava slovenskih govorov.

Si predmet dobro izbral, in potrebnega gradiva za svojo besedo zadosti nabral, modro prevdari, kakšno unajno podobo hočeš besedi dati, p. dolgo predigo, alj kratko govorico, alj opomnico, in po tej podobí:

1. *Dobro osnova* (Plan) alj primerjen osnutek (angemessene Skizze) naredi, poprej kak se dela lotiš. Ne osnuj svoje besede na preširoko, da predolgočasen ne boš; — pa tudi ne pretesno, da beseda potrebna zaostala ne bo. Pomeri osnutek po času in po potrebi besede; p. ali je za besedo odločena cela ura, alj le enokoliko minút; ali imaš resnico izperva dokazati, alj je dovolj le opomniti znane stvari. — Osnutek mora se na tenko prevdariti in jasno uravnati, kaj boš govoril, kako dokazal in po kakem načinu? Osnutek mora biti govora zerno in cima, pa tako modro vravnan, da se vsi deli besede čedno in tako naravno verstijo, da beseda v svoji moči čedalje bolj raste, in premaga, kedar konča.

2. Vsaka beseda alj govorica svoj *začetek*, *dokazek in konec* imá, ki se ravna po svojem namenu, nategne alj prikrajša po svojih okolnostih. — Začetek alj uvod (napeljanje) v nagovor ima poslušavce nakloniti, da bodo besedo radi poslušali. Pisava uvodu bodi prijazna, obnašanje ne bahato, temveč modro in priserčno, ki iz serca privré in k sercu gre. Uvod ne bodi predolg in pa predmetu besede primerjen, ne pa presplošen. Giblje naj se moško in počasno, le včasih, kder so poslušavci v žalostnih alj veselih prilogah na kako besedo priprav-

ljeni, se naglo in krepko upelje (*ex abrupto*), p. kak *sv. Leo*, *papež* na božičen dan. Glej *Brev. II. Noct. Lect.*

3. Po uvodu postavi glavni stavek (*Proposition*) svoje besede tako jasno in kratko, da ga vsakdo lahko zapopade, in dobro razumi, od česa bo govorjenje. Stavek ima tako mikavno osnovan biti, da ga bo vsakdo kak novo in pa potrebno resnico želno poslušal. p. Od resnice, hčere nebeške — od laži, peklenske pošasti.

4. *Svojo reč razumevno oznamiti* (*definiren*) in pa jasno razdeliti, ste dve naj potrebniši lastnosti dobrega govornika, katerih se ima vaditi. — *Razdelitva* pazljivost ljudem budí, in spomin podpera, da si lahko zapomnijo. (*recta habita in causa partitio illustrem et perspicuam totam efficit orationem. Cicero*); *Razdelitva* pa ima biti:

a) *Kratka*, brez preveliko delov in brez vsih nepotrebnih besednih dodavkov.

b) *popolna*, da nobene poglavitne resnice alj bitstvene misli ne vgrešiš, katero bi poznej še le vtikati moral; p. Častilakomnost dela 1. *sužnike* in 2. *grozovitneže*: je mikavna, pa ne popolnoma razdelitva, kajti ne pojemlje, koliko včasih tudi dobrega da. Ako pa razdelim: 1. kaj častilakomnost *hoče*, 2. kaj *daja*: popolnoma razdelitvo naredím. — Razdelitev bodi

c) *priprosta*, da samo poglavitne misli povzameš, in vse preobširno opustiš.

d) *Delitva* se ima tako verstiti, da za dobrim še boljše, in za boljšem naj bolje nastopi, in govora moč raste, ne peša, kar se lahko zgodi, če se deli besede modro ne uverstijo, spredni preverli, nasledni pa za toliko slabši nastopijo.

5. *Vezi dele z čednimi prestopi* (Uebergänge) takó, da ne bo govor presekán, temveč da del iz dela tako rekoč priraste. Tvoji prestopi naj poslušavce iz enega dela v drugega tako gladko peljajo, da se nespotikajo, in enoto govora lahko spoznajo; za to imajo prednemu in nastopnemu stroku primerki, dostojni in ne predolgi biti.

6. *Dokazanje* resnice in pravice bodi tvojega govora jedro, naj važnejši in imenitnejši del, da tvoja beseda pečat gotovosti dobí, ki poslušavce prepriča in do živega pregovori. — Ne dokazuj, kar poslušatelji za resnico imajo; lahko bi pri njih gotovost omajal; p. de je en Bog. — Obleci svoje dokaze v prijetno, čedno podobo, da se bodo poslušavcov rajši prijeli; resnica je gostokrat gorjupo zdravilo, zatorej se mora posladiti, da se je poslušavec ne brani. — Obleko imaš pogosto premenjati, da se poslušatelji enojnosti ne naveličajo; prikupi se le reč, ki *pravo* obleko ima. — V dokazih ne prizadevaj si samo glavo poslušavcov prepričati, skerbi tudi serce oživeti in voljo nagniti; kajti Bog ne ljubi le poslušavcov, ampak hoče delavcov velí sv. Pavl. Priprostim ljudem se lohkeje skoz serce v glavo — kakti skoz glavo v serce pride; se serce vname, se lahko tudi glava razjasne; je serce terdo, tudi glava mračna ostane. — Niso tvoji poslušatelji prebrisane glave, dokazuj jim v dostojnih podobah in izgledih; pretenki dokazi se ne primejo preprostih ljudi.

7. *Sklep* tvoje besede ima biti venec vsega govora; kdor dobro sklène, vse zadene. Konec tvojega govorenja ima serce clo premagati, da to izvolji, kar ti želiš, in tako terdno sklène storiti, da se ne da po nobeni ceni odverniti. Kakor večerno sonce svojo preteklo stezo — naj sklep tvoje besede še enkrat, pa le na kratko tvoje

govorjenje posije, in kakor rodovitni dežek tvojo setvo porosí. — V sklepu naj bodo tvoje besede kratke, pa krepke in mile, naj prešinejo serce s svetim strahom, in obudijo vroče solze priserčne žalosti, pa tudi zaupanja, kakor tvoja beseda doseže. Blagor govorniku, ki nadušen svetoželjnosti svojo besedo srečno sklene; pravo srečo le srečni konec da. (Finis coronat opus.)

8. Že veljá, kamor serce peljá, pregovor pravi; alj govornik mora znati *serce poslušavcov prav peljati*, in njegove vajeti v svojih rokah deržati. Vajeti serca človeškega so *dušni vnetki* (Affecte), ki serce kak ognjene iskre vnemajo, in nagibajo po besedah, kak plamen po vetru, kamor govornik želi. Naj imenitnejši vnetki so *ljubezen*, katero vnameš, ako vrednost, ljubeznive lastnosti, — dobrote gospod Bogá, alj pa človeka prav živo popíšeš, in dobiček pokažeš, kojega nam ljubezen daje. — *Serd* alj *sovraštvo* boš vnel, če hudobijo, gerdobo in škodo, p. greha dokažeš, goljfiijo in strašni konec posvetne ljubezni popíšeš. — *Strah* obudiš, ako veliko nevaršino ki je blizo, pokažeš in popíšeš, kako lahko in naglo se v to alj uno nesrečo pogreznemo; p. v. pekel. — *Zaupanje* se obudi, ako se človeku pokaže, kako lahko se to blagó, una sreča, zveličanje naše doseže; p. odpušanje grehov. — Za to se popišujejo šibe jeze božje, ki nam žugajo, ponudbe milosti božje, nepokoj hude vesti, obupanje umerjočega terdovratnika, itd.

Hočeš druge vneti, moraš sam goreti; mrtvo oglje se ne užgè. — Vnema serca ima skrivaje priti, pa le kratka biti. (Commiserationem brevem esse oportet; nihil enim lacrima citius arescit. Cic.)

VIII. Razne verste navadnih govorov.

Naj se ravno resnica in pravica ne premenjate, premenja se pa lice (podoba) poduka po okolnostih časa, dogoda in poslušatelj; kajti ni vsaka jed za vse ljudi, ako so ravno vsi živeža potrebni. Deci se daja mlečnati močnik, težakom pa žganci in močni kruh. Omenimo le versto takih slovenskih govorov, ktere so novincem naj bolj v navadi. Med njimi naj prvo mesto ima:

I. *Pregovorica* (Paränese, Exhorte), kratka beseda o pravem času, ki kak iskrica serca vname, pregovori in za dobro naduši. Pregovori se o kaki domači slovesnosti, kedar se obhaja godovno kekega slovesnega gospoda, alj se kaka cerkvena stvar očitno blagoslovi, kakti kipi, bandera, zvoni, itd. Za pregovorico:

1. Poiši *zerno* slovesnosti: zakaj se obhaja, kaj pomeni, kako nas oveseljuje, česar se nadjamo, česar bojimo. (Beri: Mnemosinon stran 106 — 119. Drobttince I. 1846, str. 48. 102. — II. 1847, str. 159. — VI. 1851. str. 62 — 65.) Tako se osnujejo tudi napitnice o gostih, dokler se zdravice pojó.

2. Modro uredi *poglavitne misli* od slovesnosti, ter jih po številkah razloči in tako uversti, da bo po njihovih gredah radost rasla, čedalje vekša, na koncu pa dokipela, kedar svojo besedo blagovoljno doveršiš. (Beri Drobttince IX. 1854, str. 38. — VIII. 1853, str. 26.)

3. *Beseda* v pregovorich bodi *čedna in gladka*, po dobri meri z cveticami okinčana, ne premedla, pa tudi ne preobložena. (Beri Drobttince I. 1846, str. 43.)

4. Pregovorica naj bo *kratka, pa krepka*, bolj po domače, ne previsoko rečena, da serce oveseli in ogreje. Opusti vse dolgočasno; le kratko pa dobro veljá.

II. *Slovesne Godovnice* (feierliche Anreden) o raznih obhodih šole alj srenje, na pr. o šolski skušnji, o stavbi občinske hiše, ceste, itd. ki niso cerkvenega kolena.

1. Poiši v dani slovesnosti *takih reči, ki vse nazoče* lahko zadenejo in *oveselijo*; p. poduk in odgoja mladine, veselje starišev, sreča sosedov, pričakovanje in korist srenje.

2. *Pohvali*, kar je prav in se spodobi, dobrotnike, učitelje, prijatelje in srenske poglavarje.

3. Vse tvoje mnenje in govorjenje *naj ima za podlogo sveto vëro*, na koji vse stoji, ktera tudi posvetne reči posvečuje in blagoslavlja. Lehko se o taki slovesnici verlih izrekov posvetnih poslužuješ; p. Cicerona latinca, Šilera nemca, itd. (Beri Blaže in Nežica str. 261 — 263.)

4. *Beseda* v Godovnicah bodi čedno *olikana*, z domačim cvetjem modro *opletena*, naj poslušatelje oživi, ter jim v živem spominu ostane. Se govorniku beseda spotika, se mu tudi poslušavcov serce odmika, in njegov spomin bo v žalosti ostal.

5. *Ponoša* bodi v godovnicah in v pregovorica *vsa živahna* in prijazna tako, da se poslušateljem prikupi; žalostna merda alj pa repa kisle o veselica *slabo vstreže*, naj še tako ubrano govori. Verli govornik ima tudi svoj obraz v svoji oblasti.

III. *Slavnice* alj *hvalnice* (Lobreden), v kojih hvalimo zasluge in prednosti živih, pa tudi visoke čednosti in junaške dela rajnih, svetnikov alj posvetnih junakov, pokojnim v zahvalni spomin, živim v poduk in posnemo,

kakor sv. Krisostom pravi: „ut et illis debitus honor dicetur, et nobis virtutis exempla, favente Christo, monstrentur; quo possimus etiam ipsi talibus provocari exemplis, virtute pari, devotione consimili ac fide.“ (Serm. I. de Martyr.) Steza takih slavníc je za novince polzka, in rada jim v prazno hvalo spoderkne, ako se sledečih vodil modro ne deržijo:

1. *Poiskaj* v zgodovini svetnika alj posvetnega junaka *poglavitne čednosti, lastnosti in zasluge*, da njegovo djanje od vsih strani dobro spoznaš. — Prevdari, v kateri dobi je živel, delal in terpel, da njegovo djanje pravično sodiš in njega značaj po vrednosti ceniš; p. mučence v treh prvih stoletjih, ki so drevo kraljestva božjega polivali z svojo kervjo, in se jih je skoraj več pomorilo, kakor kerstilo; — v četrtem in petem stoletji pušavnike, ki so v pozemeljsko blago in življenje celo zakopanemu svetu djansko oznanovali besede Jezusove: „Kdor se ne odpové (saj v duhu) vsemu svojemu premoženju, ne more biti moj učenec.“ Luk. 14, 33. Tako ima vsaka doba, vsako stoletje svoj posebni značaj, in junaki tistega časa svoje posebne zasluge, ki bi se v drugih dobah ne svetile toliko.

2. *Osnuj si podobo* svojega junaka živo in obširno po njegovih znamenitih lastnostih, krepostih in delih, naj ti sveti in ogreva tebe, pa tudi poslušatelje tvoje; poiši pa tudi jedro njegove slave, in prednost njegovo pred vsemi povzdiguj; na pr. sv. Petra gorečnost, sv. Andreja moško zvestobo, sv. Joana stanovito in čisto ljubav; rajnega Vodnika podomačenost itd.

3. Nam junaka djanje ni zadosti znano, *pojasnimo čednosti stana, djanja in nehanja njegovi versti lastne*, kar se slavnega reči in v posnemo priporočiti da; p. slava sv. Viktorina Ptujskega škofa in mučenca je njegova

djavna učenost, pa tudi stanovita serčnost; kar se od mučnikov sploh — se tudi od njega lahko nasloví: „Dum martyrem praedico, satis dico.“ S. Aug. (Beri Drobtince III. leta 1848, str. 6 — 12.) Tako se slovijo device in mučenice po ceni devištva in mučeništva, katerih poznamo samo ime in pa sveto smert; na pr. sv. Filomene, device in mučenice.

4. *Razdeli slovite dela in znamenite čednosti*, in jih po životopisu čedno uversti, ter po vsakem oddelku potrebni nauk za djanje posnemi; p. Sv. Maksimilian, skerbni domorodec. (Beri: Srečni pot, str. 239.) Sv. Ciril in Metodi, slovenska učenika (str. 301). — Je pa životopis kratek in malo gradiva, in tvoja hvalnica obširna biti nemore: popiši junaka življenje ob celem, ter posnemi iz njega dostojni nauk in opomin.

5. *Varuj se enega svetca alj junaka previsoko hvaliti, in drugega njemu v podnožje devati*; p. kaj je zapustil sv. Peter: pirov čoln, pa raztergane mreže, in vender je pital Kristusa: Kaj nam boš dal za vse to? Veliko več je zapustil sv. Ilj: bogato hišo, kraljevo krono, itd. (Beri prelepi nauk od tega v Hoji za Kristusom Tom. Kemp. III. bukve. 58. poglav. 2 — 4.) — Ravno tako krivo bi bilo danas prvo čednost ponižnost — jutre pokoršino — drugokrat pa ljubezen postaviti; vse so dari milosti božje, ena brez druge ne obveljá, kita vsih naj nas venča; raztergan venec ne obstojí.

6. *Ne prilizuj se brez spodobe svojemu junaku*; bila bi zamera, ne po hvalnica. Sv. Maksim velí: „Ad sancti ac beatissimi patris nostri N. laudes addidisse aliquid, decerpisse est.“ Kdor modrega moža prehvali, ga žali, naj si je tudi svetnik.

7. *Ne boj se čudežev v hvalnicah Svetnikov, naj se jih ravno brani neumni svet. Čudeži so zvezde milosti božje, rosa naše žive vere in stebri trdnega zaupanja. So bili, so še in bojo čudeži; toda dobro loči istinske od namišljenih; samo varuj se s svojo kritiko vse pokositi. Kritika ne bodi kosa, temveč sekira. (Primeri: Življenje Svetnikov I — IV.)*

8. *Govori in hvali svojega junaka tako, da se ne bojo tvoji poslušavci samo čudili, marveč tudi posnemali. Bolje, da se premišljevaje poslušavci tiho razidejo, kakor z hrupom in s slavo, pa brez blagih sklepov.*

9. *Ne ravnaj se po spaki razvajenega ljudstva, katero ne išče istine, ne poželjuje kreposti, ampak žegetanja ušes in pa goljufnih občutov. Takim dopade le sladko govorjenje; kdor jim streže, prazno slamo mlati. Govori resnico in pravico, kar je potreba in prav, ter si ne želi hvale, se pa tudi graje ne boj. „Ko bi še ljudem dopadal, bi ne bil Kristusov služebnik.“ Gal. 1, 10.*

10. *Beseda in ponoša v slavnica bodi ravno tako gladka, živahna in okinčana, kakor je bilo za godovnice rečeno.*

IV. *Žalostnice alj nagrobnice* (Trauer- oder Grab-Reden), v kojih se od rajnih poslovimo, njihove čednosti in zasluge pohvalimo, ter jim želimo večno plačilo, sebi pa zvesto posnemo in hvalni spomin pokojnih. Take žalostnice so celo prostim kmetom v navadi, ki milo od rajnega slovo jemljejo, poprej ko merliča od hrama k pogrebu nesejo. V takih nagrobnih žalnicah se deržimo nazočih pravil:

1. *Povzemi sosebne okoljšine pokojnega, pa tudi zapuščenih zlahtnikov, prijateljev in znancev, ter jim iz*

tih okoljstáv prav milo besedo povej. (Beri Mnemozinon str. 102.)

2. *Ne prehvali rajnih*, in jih v tretje nebesa ne povzdigaj; ne zamolči pa tudi očitnih zaslug, in dolžno hvaležnost rajnemu obudi, kajti je hvaležnost sveta čednost, draga Bogu in tudi rajnim. (Beri Drobtince I. str. 99.)

3. *Grajati mrtve ni lepo*, jim čast jemati, ni prav. (De mortuis nil, nisi bene.) Ako od mrtvih čednega govoriti ne vësh, pa molči. So včasih žalostne prigodbe, ki silijo ostalim tudi žerko besedo povedati, na pr. na pogrebu svojomorca; pa tudi taka beseda bodi posvaritva, ne pa pikra žalitva. (Beri Drobtince I. str. 64.)

4. Gostoma bi se na pogrebu spodobilo ziniti kakšno besedo; pa rajnega življenje nam posebne zanimivosti ne ponuja. O takih priložnostih govorimo *od občnih resnic*, p. od umerljivosti, od trojnega rojstva, itd. (Beri Mnemosinon str. 73 — 85.)

5. So zapuščeni od žalosti prevelike toliko prepadeni, *da se razjokati nemorejo*, otali jih z prav živim omilovanjem. Je pa joka in stoka preveliko, ne zadevaj serca preveč, temveč razum in spomin obdeluj. Prevelika povodenj več škodi, ko hasne; tudi preveliko jokanje. (Beri Drobtince I. str. 85.)

6. *Beseda v žalnicah bodi mila in gladka*, ne prenapeta, ne prenakičena, temveč naj teče mirno in lahko. Žalostnice naj bojo kratke; kar predolgo kipí, suho ostane in nikolj prida ne prinese. (Beri Blaže in Nežica str. 248).

V. *Scarnice in grajavke*, v kojih svarimo napake in hudobije ljudi, grajamo drugih slabosti in pregrešne navade, naj se po tih pravilih ravna jo:

1. *Ne verjemi prenaaglo hudega*, ki se govori. Ljudje imajo sploh slabo navado rajši hudo govoriti, kakor pa dobro, in radi več povejo, kakor je. (*Fama eundo crescit.*) Si pa česar važnega zvedel, ki pohujšanje čini, ne mudi se do resnice priti. „Ko so ljudje spali, je sovražnik pšenici lulke prisjal.“

2. *Varuj sam sebe v ravno tisto napako zahomotati* se, katero pri drugih grajati hočeš; tudi sence take slabosti se skerbno izogibaj; inace hitro porečejo: naj se sami za nos primejo. (*Medice cura te ipsum!*) Tudi se starim možem bolje priležejo grajavke, kakor mladenčcem.

3. *Ne karaj prepogosto*, da se poslušatelji graje in tebe ne naveličajo, in se ti karati ne prenavadiš. Tudi svarilo bodi zdravilo, le za potrebo in pa kar je prav. — Tudi ne prevzdigaj svoje graje previsoko, ne očitaj komu huje, kakor zasluži. Preojster nož se hitro okerha, in težko, težko spet pobrusi. (*Zu scharf macht Scharfen.*)

4. *Ne dolži serca ljudi*, ampak čez neumnost poslušateljev toži. Dokler še človek ni celo popačen, rajši čuje, da se je zmotil, kakor pa, da je iz hude volje učinil. Tudi Kristus na križu je molil: „*Pater, ignosce illis, nesciunt enim, quod faciunt.*“) Hudobec celo spridenega serca ni za poboljšati, in svaritev je za takega prazna.

5. *Resnico*, ki je večidel gorjupa, *osladi s sladkorjem* priserčnega omilovanja. „Z enim zernom sladkorja se več muh vloví, kakor z polnim sodom kisa. Sv. Franc Zal. — Ako poslušateljem rano vsekaš, skerbi, da jo tudi pohladiš in zaceliš. (Beri Drobntince XI. str. 15 — 21.)

6. *Beseda svarivna* bodi *ojstra*, pa ne *prepikra*; pikati ni svariti. Ljudi psovati, pregrozovito nad njimi tobotati, jih le žali, ne pa poboljša. Resnoba naj ljubezni v roko

sega, častita visokost naj svetemu serdu roko podaja, tako bo svaritev zdala in graja pomagala, ako Bog da. (Beri Drobince VII. str. 10 — 12.)

VI. *Navadne pridige*. V versti nagovorov prediga na naj imenitnejem mestu stoji po svoji slovesnosti in obsegi, ter ima svoje posebne pravila. Dobro bo pridige saj zverhoma spoznati; jim do korenine priti je pridgarjev delo in dolžnost.

Navadna prediga alj cerkveni govor obseže *naslov* alj *predgovor* (Vorspruch), *navod* (Exordium, Einleitung), *razlago* alj *dokaz* v enem alj v dveh delih (Abhandlung), in pa *sklep* (Epilog, Schluss). Trije poglavitni odstavki imajo svoje podstavke, kateri se imajo tako čedno stikati, da bo pridiga kakti ob enem vlita.

Na čelu predige navadno stoji *predgovor alj naslov*, ki se jemlje iz sv. pisma, alj pa iz cerkvenih *vérskih pravil*. (Beri Drobince IV. str. 3.) — Naslov bodi *jedro* vsega govora, kratek, razumeven izrek, iz kojega se vsa prediga, alj saj poglavitni del lahko posname. (Beri Drobince V. str. 77.) — Dobro in čedno je predigo z naslovom začeti in končati; saj v navodu naj se ponovi. (Beri Drobince V. str. 82.)

I. Navod alj upeljava.

1. Navod je *cele* predige lice, po kojem se govornik svojim poslušateljem prikupiti imá, ter jim pové, po kaj je došel, zakaj govori, in česar od njih želi, naj bi ga zvesto poslušali, in po njegovem nasvetu ravnali.

2. Navod obsega po navadi *tri oddelke*; v prvem se nagovor upelje po okolnostih godovná, slovesnosti, alj pa važne, potrebne resnice. (Beri Mnemozinon str. 106. 111. 129.) V drugem se prepeljajo poslušavci na

važni predmet govorjenja. V tretjem govornik glavno resnico prav zernato napové, ter jo razdeli na dva alj tri dele, ali jo pa v eni razlagi pokaže.

3. Po napovedi se govornik *priporoča Bogu* za pomoč, *poslušavcom* pa za zvesti posluhi; prilizovati se pa njim, ni treba in tudi ni prav, kajti pridigar v imenu Kristu-sovem govori; *ta* imenitna služba in nja ponižnost ga naj bolj priporoča.

4. Navod se *ne smē vseskozi po enem kopitu metati*, temveč po moči premenjati, bodi si prilika alj prigodba, razlaga naslova alj pa molitva, po kojih se radovednost budi. (*Varietas delectat.*)

5. *Poglavitna resnica* se imá kratko pa razumevno okrožiti, naj jo poslušatelji dobro zapopadejo, in radi poslušajo. V navodu preveliko povedati, rado poslušavce odpravlja; zini le toliko, kolikor se poslušavcom prikupi. (Beri Drobttince IV. str. 4.)

6. V navodu bodi *jezik krepak, glas živahen, bēseda ljubezniva in ponoša lahka*. Posnemi vsako priložnost, ktera poslušatelje ovedri in naduši. (Beri Mnemozinon str. 141.)

7. *Dolgota* navoda naj obseže 4. alj 5. del cele predige.

II. Razlaganje in dokáz.

1. Kar se za predmet govora v navodu odloči, se ima dokazati in razumevno razložiti, kar resnica zapopade važnega in potrebnega; na pr. od napuha. Popiši, kaj je napuh, alj pokaži prevzetnost v živem izgledu, kakor Kristus v priliki od napuhnjenega farizeja in ponižnega cestnarja. Taka razlaga ima biti jasna in lahko razumevna. (Beri Drobttince X. str. 53. I.)

2. *Resnico dokaži* svojim poslušateljem po razumu, lastni skušnji, po sv. pismu, pa tudi po izrekih sv. očakov

in drugih veljavnih možev tako, da bo terdno stala; na pr. Od neumerljivosti duše. (Evang. Hrana III. 86 — 88.)

3. *Poojstri svoje dokaze* čedalje močnejši skuz pripodobe; pojasni jih z izgledi, v kojih se resnica zasveti kakti lice v serkalu. (Evang. Hrana III. str. 88.)

4. *Overži vsakoverstne ugovore*, ki so ljudem na jeziku, odstrani napotleje in ověre, ki se djanju vstavljajo, pa tako gladko, kakor bi jih odrezal. Bolje ugovorov ne omeniti, kakor jih napol zaverniti. (Beri Apostol. Hrana I. str. 124 — 125.)

5. *Oberni dokazane resnice na okoljšine* poslušavcov, ter jim pokaži, kaj naj po tem storijo, kaj opustijo, v čem so do sedaj grešili, kako bi naj hudo popravili. (Beri Drobtince IX. str. 87.)

6. *Oživi serce in voljo ogrej*, naj poslušavci vse to za istino ohranijo, kar si jim dokazal, pa tudi dopolniti sklenejo, kar si jim nasvetval. Prestraši hudobneža, geni blago dušo in sezi jim v serce, naj se jim milo stori in volja uda. (Beri Ap. Hrano I. str. 117. 120.)

7. *Hočeš verlo govoriti, prepričaj dobro, govori sladko, in gibaj mično*. Le kar iz serca pride, do serca gre.

III. Sklep alj zaslóv.

Kakor se pri ljudeh posloviš, tako jim v spominu ostaneš, in kakor svoj govor dokončas slabo alj dobro, taki uspeh mu daš. (Finis coronat opus.) Kar se dobro skončá, obveljá.

1. V sklepu *se kratko pa krepko ponóví*, kar se je v razlagi učilo, naj bi se ne pozabilo, p. od neumerljivosti. Ponóvilo bi pa škodilo, če bi nepotrebno in pa dolgočasno bilo.

2. V zaslovu *se še enkrat priporoči*, kar se je v razlagi naročalo, pa prav iskreno in ginljivo naj se zgodi, da se ne oslabí. — Sezi poslušateljem prav globoko v serce, in omehci njih voljo za svoj namén, uterdi pa tudi njih sklep, da se ne omaja. Čutiš, da si dobro zadél, reci Amen! Predolgo Amen iskati, oslabi govora moč.

3. *Naj bolje blago prihrani za sklepanje*, pa tudi **gostoma** zaslóv premeni takó, da drugi drugemu podoben ne bo. Dokončaj enkrat z čednim izgledom, drugokrat z priserčno molitvijo, pa tudi z kakim jedernim izrekom, alj z priserčnim izdihlejem, kakor tvoj govor potegne, da bolje zadene.

4. *Skerbi*, naj ti v sklepu ne pomanjka *vbrane besede, gorečnosti in pa sape*; bil bi ináče orglarju podoben, kojega v koncu meh zapustí. (Beri Drobtince IV. str. 10 — 11.)

IX. Od častivnega poimenovanja v slovenski zgovornosti (Titulatur).

„Dajte čast, komur gre čast: velí sv. Pavl. (Rimlj. 13, 7.) Ta beseda tudi govorniku veljá, da vsakemu posebej, pa tudi vsim poslušateljem skupej spodobno čast da, in jih po vrednosti poimenuje, kar se naj po nazočih pravilih godí:

1. *Redkoma* naj se poslušavci poimenujejo, kakor v začetku in pa v pospehu besede, kadar je potreba. Vse skozi poslušavce zvati, in svoje verzele z poklici mašiti, je slaba škodljiva navada.

2. *Navadni govorniški poklici so: Prijатели! dragi prijатели moji! Preljubi vi itd.* Bratje in sestre moje v Kristusu! Moje ovčice! sliši le duhovskim pastirjem. Posvetne poimena so: Poštena družina! srenja! skupšina! Zbrani poslušatelji! Ljubi mladenči, deklice! se tudi gostoma rabi.

3. V navadi je, *samo možki spol* imenovati; je kaki posebni poudár, se imenujeta obadva spola; na pr. Prijatelj, prijatelca moja! Mladenči in deklince keršanske!

4. *Častitljive osebe*, stariše in njihovo žlahto, gosposko deželsko in duhovsko Slovenci v naših krajih vsikdar *vikajo* pričejoče, kedar jih nagovorijo, oddaljne pa *onikajo*, koje Nemci in Latinci navadno tikajo, ter jih naši nemškutarji tudi posnemajo. Pravi slovenski govornik naj ohrani častito navado, in naj svetega očeta papeža, svetlega cesarja in njihove namestnike vselej onika, alj pa vika, kedar pričejoče nagovori; p. papež so nam svetih odpustkov dodelili; svitli cesar so ukazali; itd.

5. *V posebno slovesnih govorih* se tudi glava slovesnosti alj godovnik *tika*, ter se slovesna beseda tako nekako povzdigne; na pr. „Blagor tebi, mešnik mladi, ki si nastopil visoko službo. Tebi je dano, kar ni angeljem zaupano.“ Kakor hitro se pa od njega k ljudstvu govori, se spet onika; na pr. oni bojo tvoj voditelj, mladina, vaš učitelj in pomočnik, kerš. ovčice.

6. Poslušavce *v pričo onikati*, bodi si po samem alj pa v množini, je gerda nemškutarija; se v častitvi *pregloboko priklanjati in prilizovati* je nespodobna prislinarija, na kojoj se gabi poštenim ljudem. Pošteno stoj na svojem mestu, govori tó, in pa tako, kakor je prav, in se nikogar ne boj. Velika je zgovornosti moč, visoka

verlega govornika čast; skerbi da jo dosežeš! („Sic igitur orator vir talis, qualis vere sapiens appellari possit; nec moribus modo perfectus, sed etiam scientia, et omni facultate dicendi.“ Quint. Instit. Orat.)

X. Pripomoge povzdigati slovensko zgovernost.

Skušnja, ne livale vredna, uči, da slovenski govorniki večidel dobro začnejo, alj namesti čedalje svojo zgovernost boljšati, v kratkih letih tako opešajo, da niso več za poznati. Res je, da pride tudi govorniku omagljiva starost, v koji živost zgovorna ugašuje, ter ga zapuša telesna in dušna moč; alj zgovorno moč v naj boljih letih zanemariti, namesti napredovanja le zaostajati, bilo bi gerdo in pa škoda velika. Slovensko zgovernost povzdigati naj nam pomaga:

1. *Berilo izverstnih (klasičnih) izgledov govorniškega in pesniškega dela*, iz katerih imamo nabirati cvetje krasnih besed, verlih izrekov, pripodób in visokih misel, si jih osvojevati, ter v glavo, serce in pero zasajati. Duhovnim govornikom se priporočajo: Zgodbe sv. pisma Matevža Ravnikarja, Hoja za Kristusom Janeza Zalokarja, Razlaganje dopoldanje službe božje Pekec Antona, Valentina Vodnika pesme, Prešerna poezije, Tomana Glasi domorodni, Koseskiga Devica Orleanska, Ljublanske Novice, Drobtnice, Ljublanska Danica, Slovenski Prijatelj, itd. Iz vsega tega in takega dela imamo zerno od plev dobro ločiti, dobro za nas posnemati, slabo pa zametavati. Bučelica pridna povsodi sterdi nabera, celo tudi tam, kder pajek strup požira.

2. *Poslušanje verlih govornikov.* Ne bodi nam pre-daleč slovečega govornika slišati, ne zamudimo ga poslušati, kolikorkrat je mogoče, naj se od njega v zgovernosti nadušimo. Živi izgledi več zdajo od knižnega branja in poslušanja. Kar pa od slavnega govornika slišimo in vidimo, slepo ne posnemajmo, temveč njegovo blago po svoji potrebi pomerjajmo, in si osvojujmo, kar nam čedno služi. Kar je enemu lepo, bi bilo dostikrat drugemu gerdo; zgubil bi svojo posebnost.

3. *Zvestoba spomina alj pameti.* Spomin je dušni zaklad („*memoria thesaurus est mentis*“ Cic.), in kakor spomin oslabí, tudi zgovernost onemaga. Vadi se na pamet govoriti, pa ne iz rokava, ampak iz glave, ter se zvesto pripravljaj, in pripravljeno blago globoko vtiskaj. Kdor ima slabo navado veliko brati, pa malo premisliti, dosti govoriti brez pravega pomislika, on si spomin tako slabí, da ga na potu zapusti, in se ne da višej zaslediti; in taka je za govornika žalostna. Kar dobro iz glave znaš, lahko in ročno govoriš; česar pa živo v spominu nimaš, boš težko iztlačil, ter sebe in poslušatelje vtrudil. Bara se, jeli bi pridno bilo *iz pisma govoriti*? Taka navada bi bila le za silo, in pa v kakem malem, posvetnem zboru; čerstvi govornik naj se take razvade ne loti.

4. *Podučenje in posvarjenje od učernih in dobrovoljnih govornikov,* ki nam resnico povedati znajo, pa tudi hočejo. Daj svoje govorniške dela v presojo modrim možem, pa ne zato, naj bi te hvalili, temveč pogoške tvoje popravili in te poprave naučili. Lažnjiva in prevelika hvala govornika vsmodi, kakti jug ajdovo cvetje. Ne verjemi vsaki pohvali, pa tudi se vsake graje ne vstraši; dobro presojeno delo, če se veselo in pa hvaležno sprejme,

govorniku slavo prinese. Demosten in veliko drugih junakov se je po tej poti pomojstrilo.

5. *Tekma* (Wetteifer) *alj poganjanje* druge izverstne govornike dospeti, pa jih tudi prekositi, je mogočen nagón, ki med verstniki slavo zgovornosti naj lepše redi. („Alit ämulatio ingenia.“ Tacit.) Ako verlih sprednikov ne dosežeš, jim boš saj bližej došel. Naj bi imeli Slovenci take pervoverstne govornike v izgled in posnemo, kakor je Francozom *Bourdalue*, *Massilon*, *Bossuet*, Italianom *Segneri*, pač bi bilo tudi verlih posnemavcev. Slovenci so se dozdej le na nemške govornike preveč zanašali, in so ravno zato tudi daleč zaostali. Nemški *Hunolt* nam ponuja mnogo izverstnega blaga, *Hirscher* nam čerstve, visoke in globoke misli daja, ako jih vemo prav posloveniti. Slovenski *Kafolj* in *Žmajdek* nam kažeta mnogo zgovornega zernja v gladki slovenščini, in dobro dela, kdor za njimi teka. Poštena tekma za drugimi pa ne smē črnega zavida poznati, ne malopridnih zabadov. Tekajmo za božjo čast, ne pa za svojo!

6. *Posnema verlih govornikov* bodi modra vjema njihovega duha, da dobro presodimo, kaj so govorili, kako dokazali, kako besedo obrnili, da je poslušavce zadela in jih ogrela. Enako poskušajmo tudi mi, pa ne ravno fisto, ne ravno tako; kar ni vsakemu dano, se posiliti ne da. Ptuje blago si moramo tako osvojevati, da bo celo naše, in pa slovensko, po tem ga bomo Slovencom drago predali.

7. *Varujmo se pri posnemi pisavske tatvine* (schriftstellerischer Diebstahl), da bi se kakti sraka kinčili z ptujim perjem, kar radé plitve glave delajo. Posnemaj bolje ko moreš, krasti se pa varuj kakor modrosa. Suknja ni čedna iz mnogoterih kerp sošita, še gerši je

govorica iz ljudskili, sirovih del skerpana. Kerpovec revež mojster ne bo.

8. *Modra posnema si ima pravega mojstra izbrati*, in se z njim ne samo soznaniti, ampak tudi *pobratiti*, da si bota mojster in njegov posnemavec kakti brata podobna. Vsaki znanec pa ni vsakemu znancu podoben. Si govornik prostemu ljudstvu, sebi mojstrov na kraljevih dvorih ne iš; si pa v stolno cerkev poklican, se soznani z govorniki svoje verste. Kedar pa druge posnemaš, skerbi, da svoje lastne besede, ponoše in osebnega bitja ne zapraviš; posneto blago ima tvoje biti.

9. *Imaš izgledov na sprebero*, posnemi kar se ti dobro zdi; tudi mojstersko delo tako doveršeno ni, da bi se ne dalo popraviti. Si pa gradiva dovolj nabral, le tako lično ga uravnaj, da bo tvoje lastno, z enega vlito delo. Tudi zidár nabera mnogoverstnega gradiva, kteriga v svojo stavbo tako modro zazida, da se ptuje blago ne pozná.

10. Hočes kakti verli govornik napredovati, prizadevaj si *svoje sprednike ne le doiti, temveč jih prekositi*, koje posnemaš. Tako je Demosten Hiperida posnemal, pa tako hvalevredno, da ga je premagal, (*Quae accepit, praestantiora reddidit.* Quint.) Nikdar prehitro ni začeti, nikdar prepozno nehati, kdor hoče v zgovornosti verlo napredovati. —

Slomšek.

II.

Poduk za berače.

„Pojdi berž po cestah in ulicah, na pote in prelaze, in pri-
pelji sem uboge, hrome, slepe in kruljece, in primoraj jih noter iti,
da se napolni moja hiša.“ Luk. 14, 21—23.

Vbogh vesel poklic.

1. Dober Bog, kralj nebeški, je tej duhovniji I. veliko duhovsko večerjo svetega misjona napravil. — Ker jih pa veliko noče priti, je nam vkažal vas zaklicati, da bote njih mesto napolnili, rekoč: „Pojdi hitro, itd. — Pa ste res tudi posebnega nauka potrebni. Veliko vas še prav ne vč, *zakaj ste na svetu*; veliko se vas že dolgo, *lahko še nikolj prav spovedalo ni*. Veliko bolj umazani in raztergani ste morebiti na duši, kakor na truplu. Zdaj je čas, da se vam svatovsko oblačilo posvečujoče gnade božje poda, da bote pri nebeški gostiji sedeli.

2. Za živi nauk, kako se imate berači zaderžati, vam naj povem, kako lepo je *sv. Servulj berač živel*, hlapčič božji imenovan. (Djanje Svet. II. 755.)

3. *Zakaj je Bog berače (vbožce) stvaril?*

a) Zato da bi Jezusa posnemali, ki tudi ni imel svojega kraja, kamor bi bil trudno glavo položil. Mat. 8, 20. Vboštvo je bilo Jezusovo bogastvo. Bil je bogat, pa je za nas vbožec postal. II. Kor. 8, 9. Ako

ravno je Kristus kralj vse slave, ki ima v oblasti vse zaklade nebés in zemlje, je vendar hotel za nas vbožec biti. Izvolil si je za rojstvo siromaški hlev, ki še njegov ni bil; mater vbogo devico, rednika vbogega rokodelca; siromaški pastirji so bili njegovi dvorniki; bil je v tempelnu darovan in odkupljen, kakti nar veči vbožec; ni imel kamo svoje glave položiti. Zadnjič je gol na križu umerl, in je bil v ptuji grob pokopan. Od tiste dobe, kar je Kristus vboštvo izvolil, je dobilo naj večo ceno in čast, ako se v pravem duhu poterpi. Zato veli Jezus: „Kdor se ne odpové vsemu, kar ima, ne more moj učenec biti.“ Luk. 14, 33. Tako se je *sv. Franc Seraf.* vsemu odpovedel, da bi ložje prav Bogu služil. (Djanje Svet. II. 395.)

b) Zato, naj bi si *ložje nebesa služili*. „Blagor vboгим v duhu itd. Mat. 5, 3. „Ložje pride velblud skoz šivankino žrelico itd. Mat. 19, 24. —

c) *Da bi vbožci premožnim v nebesa pomagali*. Vsak: „*Bog vam poverni!*“ dá pravico do nebes. Zato pravi Jezus: „Kar ste storili kteremu teh mojih naj manjših bratov, ste meni storili.“ Mat. 25, 40. —

4. Kako pa je to, da berači drugim v nebesa pomagajo, *sami pa redko v nebesa pridejo?* — Zato, ker svojih dolžnost prav ne poznajo in ne dopolnujejo, in pa za svatovsko oblačilo ne skerbé.

Beračev posebne dolžnosti.

Keršansko vboštvo se ima na dveh ramah nositi: prva je *pobožnost*, druga *poterpežljivost*. Ako nimaš ene alj pa nobene tih ram, ne prideš v nebesa, če si ravno reven berač. *Izveličani so vbogi v duhu*, ki radi Bogu služijo in pa voljno poterpijo. *Dolžnosti vbogih so velike:*

1. *Zadovoljnost s svojim revnim stanom.* Bog te je v ta stan postavil; zalivali ga in ne mermraj. Bog je previdel, da bi te bogastvo pogubilo, in ti je beraško palico podal, te zveličati, če hočeš. „Za vboštvo se nebesa kupijo.“ Sv. Avg. Za to je sv. Alež prostovoljno vboštvo 17 let prebavljal. (Djanje Svet. II. 60.)

2. *Zadovoljnost z dari,* da vse za dobro vzameš, kar ti dobrotniki vbogaime dajo, da si ne izberaš, ne beseduješ in ljudi ne obraš. Veste, kaj se je zberljivemu beraču na Dravi zgodilo? Berač čaka na brodnika, da bi ga iz Terbonj na levo stran Drave prepeljel. V senci sedé dare prebëra; kar je belega kruha, v torbo poshrani, kar je zmesnega, pa zaverže rekoč: „To pa naj svinja pojé.“ Brodnik ga tiho zapazuje in posluša. Ko berač odbere, ga zakliče, pa zaveržene koščke kruha pobere, rekoč: „Škoda bi bilo, da bi v nič prišli. Zdaj pa le hitro v čolnič stopi!“ Brodnik berača za Svinjo (tako se pečina imenuje) v sredi Drave zapelje, in mu reče na suho stopiti. Položi beraču zaveržene kosce kruha na pečovje, rekoč: „Tukaj boš črni kruhek jedel, in pa vode pil, dokler vse povziješ, da se naučiš častiti božje darí.“ Celo noč in celi den ga v sredi Drave pusti, in sladki so bili zaverženi kosci črnega kruha.

Zadovoljni vbožec se s slepim Tobijem tolaži, rekoč: „Moj sin! revno scer živimo, pa bomo bogati, če se Boga bojimo, greha varjemo in dobro storimo.“ Tob. 4, 23. Tako sv. Servulj. —

3. *Za dobrotnike* svoje pridno *moliti*, naj jim Bog poverne. Beračev dnar je: „Bog plati!“ Za to pa si dolžen Boga prositi, da ne ostaneš dolžnik; Bog je za tebe plačnik.

4. *Poterpežljivo terpeti* vboštvo, bolečine in zaničevanje, kakor vbogi *Lazar* pred pragom bogatina. Bolje z Lazarom poterpeti, kakor z bogatinom v peklu goreti. Si reven, pomisli, da je še veliko revnejših. *Lokman*, imenitni mož, si ni imel z čim obutele kupiti, in je bil silo žalosten bos hoditi. Videl je vbožca brez nog, in je rad brez čevljev hodil. — „Naj terpimo, kolikor hočemo, vender le manj terpimo, kakor zaslužimo.“ Sv. *Salvian*.

5. *Za svatovsko oblačilo skerbeti*, da bote pripravljeni, kedar vas neb. kralj pokliče. Kakšno pa je to oblačilo?

a) *Posvečujoča gnada božja*, ktero si priskerbiš, ako se pogosto in vredno spoveš, in k božji mizi pristopiš. Bog več, če boš gnado imel, se za smert spovedati in posledno popotnico prijeti. — b) *Tudi dobre dela duhovske in telesne* so vam potrebne, da si z njimi svatovsko oblačilo okinčate. — Moj Bog! kako bo pa vbožec vbogaime dajal? — Prav lahko. Kako pa je sveti berač *Servulj* vbogaime dajal? Kako vboga vdova svoja dva beliča v tempelnu? Mark. 12, 42 — 44. Ako le košček kruha bolj potrebnemu podeliš, večje zasluženje imaš, ko bogatin, ki cel hleb podari. „Dajte, in se vam bo dalo“, veli Jezus. Ljudje vam bodo zatoliko raje dajali. — Še lepša bo pa vaša *duhovska milošnja*. Prideš v hišo, in najdeš bolnika, potolaži ga! Čuješ pregrešne marne, posvari! Najdeš tovarša, ki moliti ne zna, ga poduči! In če druga ne moreš, za vërne duše v vicah moli. — Tako boš srečnej ko kralj na tem svetu živel, in boš bogat v večnost šel, kakor *ev. Alež*, kteremu so zvonovi sami od sebe zvonili, ker zvonikarja ni imel plačati s čem. Ali bote vi berači tudi tako srečni? Bojim se za vas. Veliko poklicanih, pa malo zvoljenih; zakaj veliko beračev nima sedem, marveč osem *naglavnih grehov*.

Osem poglavitnih grehov beraških.

Čudna je, pa resnična, da vbožci pravico do nebés imajo, in drugim v nebesa pomagajo, sebi pa v pekel. Hudič se beračev naj raji v hudo posluži, da krive in prazne vere med ljudi trosijo, čudeže lažejo, babje vere in pomoči učé, zoper duhovsko in deželsko gosposko ljudi šuntajo, ljudi obérajó, in imajo grehov da je strah. Beračev naglavni grehi so:

1. *Lakomnost*, da kruha drugim ne podeliš, in raj pustiš, da se spridi; nabrane krajcarje poskriješ, alj celo v zemljo zakoplješ, da jih nihče ne najde. V Parizu je umerl berač od same lakote; v njegovem plevniku so pa najdlji 9000 frankov. Najdlji so sušca 1860 v nekem mestu na pol mertvega berača od same lakote. Bil je laške rodovine. Zanesò ga v mestno bolnišnico, ter ga okrepčajo, da se spet zavé. Ker pa iztradancu ni več pomagati, ga opomnejo, naj se z Bogom spravi. Berač to stori, umerje, in z oporoke (testamenta) se zvê, da je 4000 gl. premoženja zapustil. (Dan. 860, 68.) — Se ne najdejo med nami berači, ki vôle po rejah imajo? Taki imajo svojo dušo na prodaj.

2. *Nevošljivost*. Ako vidiš, da drugi več, alj lepši dar dobi, ga pisano gledaš. — Po ubožnicah se noč in den grizejo, kakti škrateki, se tožujejo in obrekujejo. Oh, nikar tako! „Kar ti želiš“ itd.

3. *Požrešnost*, da ponidoma milošnjo zapiješ alj zaješ. Niste od beraških pojedin čuli, ki po cele dni, cel teden terpé! — Kako gerd je pijan berač, otrokam v šalo! „Ni bogat, kdor veliko ima, ampak kdor malo potrebuje. Ni vbožec, kdor malo ima, marveč kdor veliko potrebuje.“ Sv. Kriz.

4. *Nehvaležna zberljivost*, da malega dara ne vzameš alj clo zaveržeš, nad gospodinjo hud jezik iztegaš, alj se ji celo groziš, ki te po tvoji volji ne obdari, hišo kolneš in skoz devet far raznašaš. — *Sv. Frančišk Seraf.* se je s svojim tovaršem Masejem o poldne v sencu k studentu vsedel. Suhe skorjice kruha sta v studenčnico namakala, in borno kosilo imela. Sv. Frančišk se od hvaležnosti razjoče, in svojemu tovaršu reče: „Spoznaj, moj bratec, kako dobrotljivo Gospod za naji revne stvari skerbí. Od vekomaj je že previdel, da bova lačna u ta kraj prišla, in v svoji ljubeznivi previdnosti nama je postavil to košato drevo, in pod njim studenec natočil, da se pokrčpima in svoj kruhek, kterege so nama dobri ljudje podarili, v prijazni senci zavžijema. Kako bi naji tolika dobrota božja ne ganila?“ — Kako lepa je ta hvaležnost sv. Frančiška! Kako gerda pa nehvaležnost marskterege berača! —

5. *Gerda lažnivost in goljfiya* tistih, ki se bolnih delajo, v gerde cape oblačijo, v cunje rane obezujejo, ki si jih sami napravljajo, po božjih potih in sejmiš vpijejo, naj bi darovnike omehčali. Takega berača sleparja so na Vogerskem spazili. (Novice 1857. 96.) — V Bolonji se je mladeneč, 30 let star, kruljevega narejal in po berglah h cerkvenim vratam lazil. Ljudi so mu obilno darovali, in korar mu vsak den goldinar da. — Zvečer vidi ministrant kruljevca v kerčmi zdravega piti; pové korarji, ki ga je spazil in s palico ozdravil. — Prosi, kar je prav in pošteno, pa ne laži in ne taji, da nisi jedel, alj nič dobil.

6. *Tatvina*. Berač, ki bi lahko delal, pa noče, potrebnim milošno krade, sebi in Bogu pa zlati čas. So berači, ki dnar, blago in celo otroke kradejo. Na Vo-

gerskem je mati na božjem potu (Mali Marija Cel) deklico zgubila, drugo leto pa na Gorah slepo najšla. Berač jo je materi vkradel, oslepil in z njo vbogaime prosil. (Novice 1846. 99.) Ali ni resnica, da so berači, ki Boga pozabijo, hujši od peklenskega sovražnika?

7. *Lenoba telesna* pri takih beračih, kateri bi si še lahko kruh služili, pa le grejo senco poskušat, ktera je boljši, orehova alj hrastova. *Otroke* v beračijo pošiljati, alj pa s seboj jemati je velik, velik greh; mladi berač, stari tat. Se takemu beraška palica v roki vgreje, jo vse svoje žive dni ne spusti, in če ene podplate na beračiji raztergaš, beraške palice za grajšino ne daš. Lenoba je naj gersi bolézen, kakor je v Ameriki berač djal. (Srečen pot 69.) Svoje dni je lenuh beračil, če so mu ljudje ravno delati velevali. Enkrat od same lenobe na potu zaspi. Pobožen mož mu kosec kruha iz mavhe vzame in na persa položi. Berač jame strašno hropati in stokati. Mož ga zdrami in pobara, kaj mu je. „Oh, zdelo se mi je, da cela gora mi na persih leži.“ „Ne, le košček kruha, ki si ga po krivici drugim preberačil, ti tako teško vést dela.“

8. *Zanikernost duhovska v službi božji.* Molítev beračev ni za Boga, ampak le za milošno; le molijo, dokler popotnikov vidijo, na darovnike mislijo, ne pa na Boga. V cerkev le grejo, kedar je kaka delitva (talenga), in o naj večih svetkih službo božjo opušajo, ter za potami sedé; ne slišijo ne svete meše, ne pridige, ne kerš. nauka. Do poldné beračijo, po poldné pa zapravljajo. Svetih zakramentov še o veliki noči ne prijemajo, živijo slabši ko neverniki, in kakor neumna živina gostokrat za kakim plotom umerjejo. Mešnik R. K. pišejo, da so berača poznali, od kterege so pravili, da ni 30 let cerkve

od znotraj videl, ne pri spovedi bil. Na smertni posteli se tudi ni spovedati ne previditi hotel, če so ga ravno mešnik lepo nagovarjali. Kakšno življenje, takšna smert! Ali ni ta žalostna? —

Naročilo beračem.

Ste slišali osem poglavitnih grehov beraških? Kteremu grehu ste kaj vdani? Dobro svojo vëst izprašajte in še nicoj dajte hudiču slovo, ki vas moti, ter začnite prav lepo Bogu služiti, da ne pridete v pekel. Kaj pa je beraču storiti?

1. *Vsak den vse tri dele sv. Roženkranca zmoli*, in če brati znaš, in imaš molitvine bukvice, tudi litanije. Molitev je berača delo; kar zdravi moliti zadosti ne vtegnejo, imajo pobožni berači zadostiti. „Brez prenehanja molite“ Jezus posebno vam veli.

2. *Vsako nedelo in zapovedan praznik službo božjo obiskujte*, saj pred cerkvenimi vratami, ako le morete, da bote po tem bolje srečo imeli. Bog nagiba serca darovnikov in darovnic, pa le takim beračem, ki lepo Bogu služijo. —

3. *Vsake kvatre saj idite k spovedi in k božji mizi*. Nebeški kralj Jezus Kristus, beračev plačnik in naj boljši prijatelj, vas vabi, rekoč: „Pridite k meni“ itd. — Če njega prijatla imate, ne bodete stradali, ne na duši, ne na trupu.

4. *Za vsako veliko noč imate iti k spraševanji in nauku k svojemu fajmostru*, naj bodo saj enkrat v letu vidili svojo ovčico. Brez vedenja svoje duhovske in deželske gosposke ne lazite po svetu, da se ne zgubite; ona mora za vas vedeti, v katerem kraju ste. Tako bote poštenejši kerš. berači. —

5. Pa še nekaj! — Moja rajna mati so me učili *vsak dan eden Očenaš in eno češena si Marija moliti v čast svetih treh person, Jezusa, Marije in sv. Jožefa za srečno zadno uro.* Ravno to tudi vam priporočam. Če ravno po tem na kaki parni, v hlevu alj za plotom umerjete, in žive duše pri vas ne bo, Jezus, Marija in sv. Jožef vam bodo pristopili; in če ste ravno revni berači, bodo spremili vašo dušo v sveto nebó, kjer nobenega berača ne bo, nobenih solz ne bolečin. Vse to bo tamkaj minulo, in se preobrnilo tudi poštenim beračem v morje večnega veselja.

6. Zdaj se pa *po svatovsko oblecite*; jutre ste h kraljevi mizi povabljeni. Kralj po prišel vas svoje goste gledat; varujte se, da kteremu na poreče: „Priatelj, kako si le sem prišel, ker nimaš svatovskega oblačila?“ itd. Mat. 22, 11 — 13. — Moj Bog, porečete, kako bi si reven berač svatovsko oblačilo omislil? Prav lahko. Poslal vam je *dobre spovednike*; oni vas bodo lepo očistili v zakramentu sv. pokore, in vas preoblekli v svat. oblačilo posvečujoče gnade božje. Lahko da se niste še nikolj prav spovedli! — Zdaj bo naj boljši priložnost. Le pokleknimo, in pokličimo sv. Duha na pomoč, rekoč: *Pridi sv. Duh, ti Oče vboгих, in nas razsveti, da bomo vse svoje grehe — prav spoznali, jih objokali — se vsih grehov — čisto spovedali — se prav spokorili — in nikolj več — Boga žalili.* — Oče naš itd. — *Češena si Marija* itd.

Slomšek.

III.

Ogovor Slovincov.

Prijatelji! Mili Stvarnik nam je brez števila veliko darov dodelil, ter nas je kakti venec svojega stvarjenja okinčal; bodi mu slava na veke! Velik božji dar je naš *materni jezik*, z kojim Stvarnika hvalimo in govorimo od nepreštevilihih čudežev božjih. Pověj, ako moreš, število zvezdic na jasnem nebu, in po njih dobrote milosti božje preštej, kterih zauživamo na ovem svetu: pa ne pozabimo, srečni otroci, da je *beseda materna* vsih dobrót naj vekša dobrota, *) jasno *ogledalo* vsakega ljudstva, mila *dajka*

*) Dosti jih je, ki so si sila v skerbi, ter z glavo kimajo, ko slišijo, da se kdo za materni jezik poteguje. To se jim zdi kakti posledica one zmešnjave, ki je nastala, ko je Bog ošabnemu rodu jezike změšal (Gen. 11, 7.); zatorej zavračajo domorodca rekoč: Kaj bi se tolko poganjali za jezik, ko nas sama vĕra uči, da je razliĥnost jezikov oĥitna kazen božja, torej ponižno rajši kazen terpimo, kakor da si za jezik tolko prizadevamo. — Temu ogovoru, ki je na videz modro vbran, tako odgovaramo: reš je zmešanje jezikov kazen božja zavoljo presilne ošabnosti, v koji se je oni rod Bogu vstavljal. Al, prijatelj dragi, pomisli le, da vsaka kazen božja je zajedno tudi dobro zdravilo, po kterem božja modrost staro zlo popravlja in prihodno odvraća. Po změšanih jeziki se je rod ĥloveški, ki je dotlej složen bil, pa tudi s složnimi moćmi se Bogu upiral, v razne národe razdelil. Vsak národ se je razvijal, kakor je glavo imel; eden se je v tej, drugi spet v drugoj stvari skazal. Vidiš, tako je zbudil premodrĥ Bog med národi vzajemnost, posnemal je namreć eden drugega; ĥesar pri enem ni bilo, tega je drugi obilno imel. Pa šć nekaj druga dobrega izpeljuje Bog iz tega, da je razliĥnih národov po svetu. Ker namreć vsak národ kaj posebnega ima, dobrega kakor huđega, ni već mogoće, da bi ves ĥloveški rod v eden rog trobil, in bi vsi ljudje na zemlji zdijvali in dobro zatreti mogli. Ko bi bili vsi prebĥivavci našega cesarstva Nemci, bi bili

vsakega nauka in izobraženja národnega. Dokler beseda materna slovi, se národ časti in oživlja; kakor beseda materna umira, peša tudi národa slava in moč. Kdor ljubi torej svoj národ, njemu so dragi tudi matere mili glasovi; oni so živci življenja dušnega. — Prijatelji! ne pozabimo, da smo *Slovenci* in pa *Dolenci*.

2. Beseda materna je mati slave svojemu ljudstvu. V domačem jeziku se národ jame učiti; po materni besedi slovijo častiti možje, blagi dobrotniki svojega ljudstva; po njegovi besedi stranski národi ljudstvo poštujejo ali ga pa zasmehujejo. Kdor tedaj poštuje svoj národ, ima počtovati tudi besedo materno, ter skerbeti za njeno čast, kakti za diko svoje neveste. — Prijatelji! ne pozabimo, da smo *Slovenci*, in pa *Dolenci*.

3. *Slovenščina*, beseda mile matere naše, bodi nam ravno tako blaga in draga, kakti *zemlja materna*, na kateri je naša zibela tekla. Beseda Slave naše matere gladko teče, kakor pohlevni potok, kateri zelenje in cvetje rosi. Kratki in krepki so *slovenski pregovori* in *prislovice*, žlahnim jagodam v kiti govora podobne. Rodovita je slovenščina v svojih *oblikah* kakor naše slovenske gorice. Le spoznati si prizadevaj našo besedo čedno olikano, in jo boš ljubil kakor svoje očesce. — Prijatelji! ne pozabimo, de smo *Slovenci*, in pa *Dolenci*!

4. V čedni pesmici je nam rajni Vodnik blagor naše zemlje živo popisal in nam pokazal rodovitost slo-

tudi berž ko ne leta 1848. vsi z drugimi Nemci deržali in Austrije bi morebiti ne bilo več. O pravem času so se pa bili tedaj zdranili Horvati, Slovenci in drugi austrianski Slavjani, ter so prestol (tron) cesarski ohranili; in branili ga bodo, ako Bog da, tudi za naprej. — Dokler tedaj greh ljudem glave meša, je različenost národov in jezikov velik dar božji; in skerbeti si za omiko maternega jezika, braniti nja veljavnost proti krivičnemu tlačenju ptujcov, je sveta dolžnost vsakega, ki glavo in serce za to im.

Opazka vreda.

venskega ne le telesnega, marveč duhovskega polja. Glasno kakor mogočna tromba nas Vodnikova pesem na delo budí; ne preslišimo kaj nam velí:

1. Slovenec! tvoja zemlja je zdrava,
Za pridne nje lega najprava,
Polje, vinograd, gora, morjè,
Ruda, kupčija tebe redè.
2. Za uk si prebrisane glave,
Pa čedne in terdne postave;
Iše te sreča, um ti je dan,
Najdel jo boš, če nisi zaspán.
3. Glej, stvárnica vse ti ponudi,
Le jemat' od nje ne zamudi;
Leniga čaka stergan rokáv,
Pal'ca beraška, prazen bokáv.“ —

Prijатели! ne pozabimo, da smo *Slovenci*, in pa *Dolenci*.

Nas *Slovence* naj bistri glava prebrisana, nas *Dolence* naj greje žlahno sercé; glava in serce dajata možu poštenje in čast. Lepo naj bode cvetje našega uma, pa tudi našega djanja obilni sad, naj cvet brez sadu ne odpade. *Boga in cara*, Slovenci, ne pozabimo, vse za *nebesa* in pa za *domovino* storimo; tako bode naša *Slava* slovela, ki da Slovencom toliko lepo imé. — Prijатели! nigdar ne pozabimo, da smo *pošteni Slovenci*, in pa *Dolenci*.

Slomšek.

IV.

Graja nemškutarjev.

„Kaj mi hočete dati, in jaz vam ga izdam?“ tako je govoril Judež Iškarjot kervoželjnim sovražnikom Kristusovim. Oni mu obljubijo trideset srebernikov; in odsihmal je izkal priložnosti, da bi ga jim brez hrupa izdal. — *Kaj nam hočete dati, in vam hočemo prodati svoj národ, svoj materni jezik in vso národno blago?* tako govorijo naši *nemškutarji*, svojega národa zatajevavci, po nemški strani Nemcom, po vogerski strani *madjaroni* Magjarom, *lahoni* po laški strani pa Italijanom. Trideset srebernikov ravno ne iščejo; zadosti jim je nekoliko pohvale, nekaj posvetne časti, pa tudi časnega dobička prazna obljuba, da taki mešetarji svoj rod z veseljem zatajijo in ptujsčini izdajo, kakor nas Slovence stoletna žalostna skušnja uči. Ni se po tem takem čuditi, da vbogo slovenščino od vsih krajev pokončavna povodenj zaljiva, ter našo slavo podvaluje in blati tako, da se je lastni otroci sramujejo in svojo národnost toliko gerdo zaničujejo, da se že stranskim prijateljem usmili. Jeli bi rodoljub te britke osode ne omiloval?! —

Kdo je ponemčil *Gorotana* visoke planine in doline zelene častite Koroške dežele, v koji so svoje dni mo- gočni Gorotanski knezi gospodovali, kakor nam priča jezer let stari kamniti prestol na starodavni ravnini poleg Gospe svete? Na grobu stare slave knezov prestol v

zemljo leze na meji nemčije, in na bližnem homu častita stolica Gospa sveta že v nemčiji medlí; alj visoke gore *Greibenca* in *Kajči verh*, *Golovica* in *Svinja* ste v nebo kipeče priče, da so svoje dni Slovenci po njih košatih livadah svoje čede pasli, in z njih višin v sosedno Tirolsko, Solnogradško in Austrijansko gledali in popevali gorske popevke, kder sedaj ni slovenskega glasu več čuti. *Bistrice* po vsih krajih nemčije po slovensko rožljajo, se v *Dravo*, *Muro* in *Murco* odmevajo, pa po njih bregih ni več Slovincov, ki bi razumili, kaj jim velijo potoki in reke v starodavnih časih po slovensko keršene. Koroško *Brezje* in Štajarski nemški *Gradec* nam pripovedata v množini veliko varožev, trgov in vesi po nemških krajih, da so jih nekdajni Slovenci stavili, in v njih prebivali, v kojih so zdaj le Nemci domá. — Kaj so očitni sovražniki nekdajne Slovence po vsih tih krajih pobili, in po kervavem boju si osvojili vse te slovenske lastine? — Nemškutarji so jih po malem Nemcom prodali, ter so sebe in svojo deco ponemčili.

Kdo je zaselil rajnih očetov naših nekdajne *silnike*, kojim so morli po visokem hribovji in po sternem skalovji mogočne grade zidati, da so jih krog svojih gradov večidel kervavo žulili? Kdo je dal v slovenski zemlji gradovom in posestnikom nemške imena? Nemškutarji so to storili, se Nemcom prikupiti so zatajili svoje slovenske imena, ter so sebe in svoje selo nemško prekerstili. Tako je postal Kačnik — Schlangenberg, njegov Kačji grad pa Schlangenburg, Ojstroverhar pa Schärfenberg. Taka je šega nemškutarije starodavnih in naših časov.

Kdo je ponemčil naše *slovenske mesta*, v katerih so stari častitljivi mestljani sicer nemško besedo znali, pa tudi poleg nemške radi lepo slovensko govorili, do sedaj-

nega roda po slovensko molili in poslušali božjo besedo? Sedajna mladina se uči poleg nemške gostokrat tudi francozke besede, svojega domačega jezika pa ne zna, kakor bi bil vsih poštovanih jezikov zaveržek. — Kdo ponemčuje še neprenehoma naše *slovenske terge in sela*, ter po nemščini zeva kakor klopotec po vetru, rekoč: *le nemško! le nemško!* Vse to nemškutarji delajo, ki slovenske zemlje kruh zauživajo, in pijejo vince slovenskih goric, slovenski národ pa zasramujejo, in napeljujejo proste Slovence nemškovati in nemško saj na pol hrustati. Tako se ponemčijo *posli* slovenskih roditeljev, ki se nemškutarjem v službo podajo. Svoje dni so se od takih pestern in hišin gosposki otroci slovenske besede igranje naučili; ako pa zdaj tako srako po slovensko nagovoriš, bo ti po nemško odgovor dala. Takim nemškonam božja beseda po slovensko daleč ne dopade, ne veselijo jih pesmi slovenske; celo moliti po slovensko je takih sram. Slovensko Bogu služiti pozabijo, nemškega se dosti ne naučijo, in gostokrat z besedo materno tudi *živo vero* zgubijo, da se usmili Bogu!

Kdo so pa tisti nemškutarji, kterim moja graja veljá? Po njih delih jih bomo spoznali; saj se drevo tudi po sadju spozná. — *Nemškutarjev* ne skerbí, naj bi se naša draga mladina *v šoli* keršanskega nauka prav živo naučila, se privadila Bogu lepo služiti, očeta in mater za ljubo imeti, ljubiti svojo domovino, poštovati cesarja in slušati svojo postavno gosposko, naj bi prirasla mladež naša bistre glave in pa žlahmega serca. *Le nemško, le nemško!* naši nemškutarji na ves glas vpijejo, pa ne pomislijo, da je slovensko mladež po nemško šolati ravno toliko, kakor prazno slamo mlatiti; veliko ropotanje, malo pa čerstvega zernja. Otroci se naučijo po nemško

kleti, svoje rojake za zijake imeti, se domačega blaga sramovati, in se le z ptujim bahati. Tako izšolana mladina je pa na pol sirova jed; ni Slovenec, in ne pravi Nemec; vsakega pol plodá, malo malo pridnega.

Nemškutarji *pošiljajo svoje sine in hčere na Nemce služiti*, naj bi se nemške besede prav dober kup lotili. Slovenski mladenči in deklina med neznane Nemce zajdejo, ne razumijo nemške predige, ne keršanskega nauka, opuščajo spoved in presveto obhajilo, pozabijo po domače moliti, in varh Angel jih v nemčiji zapustí. Zgubijo svojo nedolžnost, zatajijo sveto vëro, in pridejo tako ponemčani v žalostnem stanu damo. Pač so predrago kupili nemško besedo, in so pregostokrat kuga svojega domačega kraja. Poglejte nemškutarije žalostni sad!

Nemškutarji *v naših domačih šolah*, šolniki terdi nemci alj ponemčani Slovenci, ostudijo deci materni jezik, ter otrokom le po nemško svoje nauke v glavo utepajo; domači jezik jim pa je pasterk. Za del slovenske besede otroke psujejo, jim zasmehljivo znaminje obešajo, pometajo mladini materni jezik iz glave, in ji iztergajo iz serca ljubezen materno. Tako se šolajo pogosto naši otroci v narodnih šolah! Nemščina se na častitem mestu košati, Slovenščina pa zanemarjena tako dolgo za vratni čepí, da jo v kratkih letih čez prag sunejo in v smet veržejo. Glejte nemškutarije žalostni sad!

Nemškutarji v naših uradijah in pisarnicah Slovence po nemško nagovarjajo, nočejo slovenske besede dajati, ne slovensko pisariti, ter tako v sredi Slovincov slovensko besedo pozabijo, če so jo znali. Česar slovenskega brati jim merzí, se slovensčine učiti jih grozi; po njihovih željah naj bi le vsi Slovenci nemško znali, naj bi le jim

slovenščine se učiti potreba ne bilo. Takim pisarjem, nemškutarjem se godi, da se jim Slovenci le tako dolgo priklanjajo, dokler jih potrebujejo; so jim zpred oči, jih Slovenec ne cení, in jim po meri vračuje, kakor so mu posojevali. Zaupanje in odkritoserčnost pri gospôski in podložnimi nista doma, kder v pisarnicah beseda materna ne veljá; ptujki se ne zaupa.

Nemškutarji so na polovico ponemčani ljudski starašineti in kotni pisači, ki na dveh ramah nosijo, naj bi obilnejše v svoj mlin nanosili. Kakor seršeni na mehko sadovje, na vse slovenske skupšine letajo, in govorijo na pol slovensko, na pol nemško, pa tako sladko in pri-ljudno, da jih predrago kupi, kdor jih prav ne pozná. Tako dolgo se Slovencom sladkajo, da jih v svoji šaki imajo; po tem pa delajo v imenu Slovincov po svoji volji, ne po mnenji Slovincov, rekoč: Tako je misel in dobro premišljena volja našega ljudstva, če ravno ljudstvo tega ne misli in ne želi. V imenu ljudstva svoje *nemškutarske prošnje* alj *peticije* kujejo, jih od hiše do hiše, od srenje do srenje nosijo, naj jih podpišejo alj se podkrižajo vbogi nalagani in goljufani Slovenci. Sleparki so, in slepce vodijo po gosti temi nemškutarije.

Nemškutarji so, ki slovenščino opravljajo, rekoč: *Slovenska beseda je še presirova in preuboga*, da bi se po uradnijah slovensko pisalo; naj so po starem le v nemškem jeziku uradnije. Kdor to veli, priča, da slovenščine prav ne pozná; kar pa človek ne zna, se naj uči, če hoče verli delavec biti. Slovenski jezik ni rogat, razun nemškutarjem. — Drugi nemškutarji spet govorijo: *Mi smo rojeni Slovenci, in govorimo slovensko od mladih dni, pa nove slovenščine le ne zastopimo*. Tudi nemščine bi ne zastopili, ako bi se ne bili učili; kako bi pa slo-

venščino veliko pomnoženo razumili, dokler ste jo zane-marili, in veliko pozabili, česar vas je vaša mati učila. Nemške „caitinge“, Slovencom sovražnice željno prebčrate, slovenskih Novic še po imenu ne poznate. Tako je nemščina slovenščino zadušila, in ni se čuditi, da je tako malo znate. — Tretji pravijo, da morajo *Slovenci nemške postave v rokezeti, če hočejo slovenske razumiti*. V resnici; pa tako se le tistim nemškutarjem godi, kateri več nemščine znajo, kakor slovenščine; kdor bi kaj takega od terdih Slovincov rekel, bil bi na pameti slep.

Kaj pa hočejo nemškutarji slovenskemu rodu storiti? Derhal želijo v dušni temi pustiti, svojim izvoljenim pa nemško kulturo alj omiko usiliti, naj bi vbogo ljudstvo za nos vodili — hočejo, naj bi Slovenci tiho djali, da bi jim lahko domače blago jemali, in jih ponemčili. Tako so svoje dni sovražni Turčini kristjanom djali: „Ne boj se, ne boj se; berzo hoče bolje biti,“ ter so jim glave porezali. Glave scer nemškutarji Slovencom ne jemljejo, pa besedo materno, domačo našo in slovensko národnost. Le predolgo so miroljubni Slovenci tiho djali, in tako daleč zaostali, da bi nam sosedov ne bilo mogoče doiti, ako prav pridno ne stopamo. Dosti je dremanja, preveč je zgube; alj zamujeno nam še ni, stopiti v kolo omike. Slovenci nočemo nobene vojske in prepira ne iščemo, ampak le svoje pravice, svojim sosedom rekoč: „Kar ne želite, da bi vam drugi storili, ne želite storiti tudi vi nam. Pustite Slovencom dve reči, ki ste nam drage kakti svetle oči: sveto katolsko véro, in pa besedo materno. Po nemščini se je svoje dni krivovéra v naše kraje urinila, po nemščini se nam tudi v naših časih ponuja. Pade naša prava véra, pade tudi naša

sreča; smo terdi Slovani, bomo tudi zvesti kristjani. In to nam Slovencom črez vse veljá.

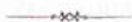
Jeli pa hočemo Slovenci *svoje sosede*, poštene *Nemce* zamečevati, v nemar pustiti *nemško omiko in učenost*? — Tega nikar! Pridno se hočemo nemške besede učiti, *pa slovenske še bolj*; — skerbno nemško omiko prevdarjati, pa le posnemati, kar je modro in prav, in poleg nemške omike pošteni Slovenci ostati, nikdar izdati svoje domače reči. Prijazno bomo Nemcom svojim sosedom roko podajali v vsih poštenih rečeh, pa tudi slovenščino bomo krepko varvali; kajti nas resnični pregovor uči, da *koli-
kor jezikov kdor zna, toliko človekov veljá*.

Ne zamerite, blagi Nemci, meni moje grajavke, ona le gerde nemškutarje zadeva, in kara naše izdajavce. Pravi Nemci so bili, so in bodo Slovencom dobri prijatelji; slava jim! Slovenci in Nemci smo Austrijanci; *enako-
pravnost* naj bo naš pas in pa keršanska ljubézen. Enake dolžnosti hočemo voljno nositi, pa tud zavživati enake pravice, in ljubi mir bo med nami domá. Bomo vsi *Austrijanski národi* v lepem kolu ravnopravnosti stali, se nas bodo naši sovražniki bali; *mogočna Austrija* bo, kar je bila: *Europe pravična vodila*. Slava ji, enojni, veliki Austriji!

Slomšek.

V.

Milo zdihovanje po miru.

1. Pokaj brumijo národi, in si ljudstva umišljujejo praznih rečí? Kralji zemlje se vzdigujejo, se zbĕrajo ljudstva pervaki? Národi čakajo nepokojno tega, kar ima priti, ljudje si boljih časov vedno obetajo, pa brez poboljšanja. Puntov šum se po svetu pomika, in proste ljudi podpihuje; za njim kervave vojske hrum doní, in nam sladek mir podira. Ljudstva božji duh zapuša, naj si človek poskuša, kako hudo je dati Gospodu slovó. Národi se ravno s tisto šibo tepejo, katero so si sami spletli, dokler se ne povernejo zopet k Gospodu svojemu Bogu.

2. Milo so naši stari po ljubem miru zdihovali, ko jih je terla celih dvajset let kervava vojska; klicali so k Gospodu, in bili so uslišani, kakor nam mila pesem Koroškega pevca poveda, ki strašne vojske žalostne nasledke popiše, rekoč:

Sladek mir iz nebes pridi,
Na nas žalostne pogléj!
Kervprelivanje preidi,
Stori našim revam kraj!
Pridi, vliši naše prošnje,
Razveseli naše dni;
In vojske oistro orožje
Naj rijava rija sně.

Uči kralje to ljubiti,
Kar pravica jim velí;
Daj narodom bratom biti,
Naj pri nas tvoj sad cveti!
Poželenje prazne česti,
Zmagovavcu ki se da,
S prahom se ima pomesti
V jamo smetja praznega.

Vsmili, vsmili se dežele,
 Ktira dolgo že terpi,
 Daj, da bojo konec 'mele
 Reve, žalost in strah.
 Spravi v kraj to pokončanje,
 Zveži vbijavca terdó,
 Naj bo milo zdihovanje
 V petje preobernjeno!

Glej, kjer to se pokončanje
 Črez doline razvali,
 Tam nehala žetva, branje,
 V pašah tam živine ni.
 Polje tam podobno cesti
 Od konjev podirjani.
 Dim poglej iz vesi lesti
 Sliši vpitje žalostno.

Kjer bi 'mele rože rasti,
 Tam se zdaj preлива kri,
 Kjer 'ma sad iz dreva pasti,
 So mertvaške tam kosti.
 Kakor snopje tam po njivah
 Mertličí povsod ležé,
 Kmetje v strahu ino v révah
 Preč od svojih hiš bežé.

Čuješ, kako smertna ština
 'Z černih žrelov rjuvi,
 Polna oguja ino dima:
 Z tavzent ran priteče kri.
 Glej jih pasti, ki so stali,
 Brata človek zamori;
 Kam' se bojo pokopali?
 Par in britofa tam ni.

Glej, kak brater tam žaluje,
 Ker je njemu brater vzet;
 Milo nevesta zdihuje,
 K' ji je ženin v vojski vjet.
 Čuj očeta toževati,
 Sina mu je vmoril meč, —
 Mater črez hčeri jokati.
 Jih poštenje, čast je prec.

Ljubi mir! obiši vboge,
 In nas žalostne poglédj.
 Reši nas vse te nadloge,
 Nam zeleno oljko daj!
 Vsi te bodedmo častili,
 Tebi vence spletali,
 In Boga črez vse ljubili,
 Njemu v miru služili.

3. Te so pesnika mili glasovi, pa tudi izdihleji našega serca. — O vi presrečni nebeški duhovi, kateri ste prvi ljudem nebeški mir oznanili, kateri so poštenega serca, vi angeli božji, te mile glase naše nosite pred Očeta vsega usmilenja, naj nam sladki mir ohrani. Nismo sicer tolike milosti vredni, pa smo ljubega mira potrebni. Le v mirnih časih cvetijo umnosti in vednosti, le v lepem miru zorijo čednosti in dobre dela; kervava vojska jih pomandra in rajske kraje v žalostne pušave premeni.

4. Vi pa sini černe teme, ruvarji, podpihovavci in prekuculí, dosti je, dosti vašega vražjega djanja! Kervava

šiba jeze božje ste vi vbogim narodom, ktero so si sami spletali, kedar so vas slušali. Došel bo skoraj dolgo zaželjeni čas, in Bog hoče šibo zdrobiti in zatreti hudobneže vas.

5. Oh Bože mili! usmili se nas, ter nam ohrani ljubljeni mir. Bodi nam dobri, ljubljeni Oče, mi pa tvoja dobra deca! Saj smo ovčice tvoje črede, ti pa naš dober pastir. Ukaži vetrovam hudobnega sveta, reci valovam ljutega morja, in v lepem miru bojo tvoji narodi prebivali. —

Slomšek.

B.

Ogledalo

za

življenje. kako ga ravnati, naj bi Bogu v čast
in ljudem v korist bilo.

Časten spominek za pokojne.

B.

Ogledalo

„Moder človek pozveduje modrost vseh starih; besede slavnih možev
„shranjuje v spominu, ter premišljuje njih modre izreke.“ Sirac. 39, 1. 2.

I.

S L A V A

**rajinim rodoljubom in utemeliteljem našega
slovstva.**

1. „*Hvalimo sloveče može in očake naše v njih rodovinah. Njih trupla v miru počivajo, in njih spomén od roda do roda živi. Njih modrost ljudstva naj pripovedujejo, in njih slavo naj srenja oznamuje.*“ (Sirah 44, 1. 14. 15.) Tega nas, prijатели moji, sv. Duh opominá, in sv. Maksim škof nam velí: „*Ne hvali človeka v njegovem življenju, ampak hvali ga po njegovi smerti, povzdigaj njegove zasluge, kedar je rajni, in hvalivca prilizovanje ne mika, pa tuda pohvaljenega prevzetija ne skuša.*“ Hvaliti svoje rajne dobrotnike, povzdigovati njih lepe dela in znamenite zasluge je nam ravno tolika dolžnost, kakor njih slavne izglede posnemati. Kdor svojih slavnih prednikov ne částí, njih verli naslednik biti ne zasluži. Hvalimo torej, dragi prijатели, sloveče može, rodoljube naše, ponavlja je njih spomín!

2. Poštovali so starodavni *Izraelci* svoje očake Abrahama, Izaka in Jakoba; sveto jim je bilo njihovo blago imé. Prepevali so Mojzeza, svojega postavodajavca visoko modrost, Jozuetovo in drugih vojšakov veliko hrabrost. Mogočne dela očakov bile so iskre serčnosti sinom; njihovo pokopališče bilo je v sili mlajim pribežališče. — Stavili so stari *Egipčani*, nekda jni *Helenci* in

Rimljani svojim junakom veličastne spominke, so dajali svojim dobrotnikom hvalo in čast. Tudi *Nemci*, naši sosedje imajo *Valhalo*, svojih pesnikov in slovníkarjev veličastno dvorano, ter obhajajo slavnih možev hvalni spomín. In naši južni bratje *Serblji* svojih junakov lepe vojne pojó. Kaj mi *Slovenci* slavnih možev pogrešamo, ne poznamo njihovih del, se ne glasijo med nami naših očakov lepe imena? Tega Bog ne daj! Naših prednikov verlih častiti *spomín* je *živelj* narodnega duha. Pometi starih junakov slavo, in si pripravil mlajim pogín.

3. Kdo nas Slovincov ne imenuje z veliko častjo in hvalo apostolskih bratov Solunčanov *sv. Cirila in Metuda*, *) dve perve zvezdi věrozakona in našega slovstva? Jezer let svetita vsim Slovanom, in bota svetila našim narodom, dokler ne ugasne matere Slave lepo imé. *Sveta věra* jima je bila *luč*, *beseda slovenska* *perva pomoč*, izobraziti veliki slovenski národ. *Sveta věra* in pa *beseda materna* ste tudi nam pravega napredovanja *nogi* in *roki*. Zaverži věro, opusti besedo materno, in tvoje napredovanje bo hromo, kruljevo.

4. Ozrimo se v bližno *Krajno*, ki je od nekdanj glava slovenščine bila, in je zvonec nosila po svojih slavnih možeh za slovenščino gorečih, in srečali bomo lepo število pridnih delavcov na slovenskem polji. *Truber*, *Dalmatin*, *Bohorič* in tiste dobe verstniki so našo slovenščino obudili, ako so ravno nesrečno od prave věre zavili; Bog je njihove greške narodu našemu v dobro obrnil po neskončno modri svoji previdnosti, ki dostikrat hudo prostim ljudem dopostí, pa hudo k našemu pridu oberne. — Kdo ne pozna starega *Japelna* **) in

*) Beri Drobntince VIII. str. 9. — **) Beri Drobntince VII. str. 121 — 129.

Blaža *Kumerdeja* njegovega tovarša? Bila sta mnogo učena in pa za slovenščino vsa goreča moža, prvi duhovskega, drugi posvetnega stanu, ki sta obudila serce svojih verstnikov za slovensko modrico. V njujni družbi so poslovenili možje prebrisane glave in pobožnega duha celo sveto pismo, in položili terdni temelj novi dobi naše slovenščine. Dva zaroda sta se že omladila, kar počivata v hladni zemlji verla Slovencea; še cveti njujnega truda sad; hvala njima bodi!

5. So imeli Latinci svoje Mecenate, imamo jih Slovenci tudi mi, ki so mogočni podporniki bili naši slovenščini, vredni, da jih hvaležno pomnemo. V beli Ljubljani je živel v začetku tega stoletja žlahni in visoko učeni gospod, ne le po Krajski in Štajarski, temveč po vsi Evropi dobro znan baron *Žiga Coiz*. Kakor pridna bčela je Coiz pobčral, in po svojih znancih poberati dal cvetje slovenskega slovstva po planinah in dolinah, po svojih rudnikih in fužinah, gradivo za novi slovenski besednik. Vabil je verle može, ktere je poznal, da imajo za slovenščino glavo in serce, v kolo svojih prijatlov, in jih je za omiko Slovincov vnemal, jih z denarji in dragim svetom podpěral. *Vodnik* in *Kopitar* sta bila Coizova učenca; *Vodnikova* slovarja prvi utemelitelj bil je slavni *Žiga Coiz*. Pač lep izgled vsim domoljubom, kako naj delamo in pomagamo vsakdo po svoji zmožnosti, bodi si z peresom, alj pa z gnarji, z podbujenjem alj z dobrim svetom, naj se vnemajo za slovenščino naši mladi rojaki. Setva in žetva je na slovenskem polju velika, verlih delavcov pa še premalo.

6. Kakor žvergoli v domačem logu slavul pěsmice sladke, tako je naš rajni *Vodnik* svoje pěsme prav po domače prvi pel, in je z svojim čednim petjem mnogo

mladih pesnikov vnel. Vse je Vodnika rado poslušalo; od Soče do Mure, ob Savi in Dravi so se Vodnikove pesme popevale in ogrevale dobrovoljne Slovence. Bila je doba Vodnikova našega slovstva lepa spomlád, blagi Vodnik pa njeno sonce. Vbožček je rajniki Vodnik živel, vbožec je umerl, kakor je večidel pevcov osoda, alj njegov lep spomin po vsi slovenski zemlji sloví, kakor si ga je starček sam po svoje prav živo napisal, rekoč:

Kar mati učila,	Veršaca Parnasa
Me mika zapét,	Zgol svojega znam,
Kar starka zložila,	Inacega glasa
Jo lično posnét.	Iz gosli ne dam.

Redila me Sava,	Latinske, helenske
Ljubljansko poljé,	Tevtonske učím,
Navdale Triglava	Za pesme slovenske
Me snežne kopé.	Živím in gorím.

Ne hčere, ne sina
 Po meni ne bo;
 Dovolj je spomina,
 Me pèsmi pojó.

7. Kakor je Krajski Vodnik po domače zapél, tako je učeni *Ravnikar* prav po domače povedal, in je svojim rojakom jasno pokazal, da pristna slovenščina ni v ponemčanih mestih doma, ampak na kmetih, kder še Slovenci ovohali niso nemškega duha. *Ravnikarjeve* Zgodbe sv. pisma so toliko bogata zaloga zlatih slovenskih jabelk, da si iz njih vsaki mladi Slovenec lahko obilno domačega blaga nabere, in v besedi slovenskega duha nadobí. Rajni *Ravnikar* je Vodnikovo zapuščino po ujevovi smerti kupil in vse njegove zbere našega slovstva svojim rojakom sporočil. *Ravnikar* in pa blagi

Bulant, obadva verla Slovenca in škofa, sta v Ljubljani slovensko stolico vtemelila in oživila slovstvo naše. Hvala jima lepa!

8. Koliko je častiti *Franc Metelko* za čisto slovenščino storil, nam kaže njegova mojsterno zložena pismenost, nam pričajo Metelkove mnogoverstne zbere in dela. Tihemu potoku podoben, ki lepe senožete in ravne polja rosí, je delal Metelko do svoje sive starosti kakti naš drugi Dobrovski. Bil je Metelko ves Slovenec, in pa Dolenec. Bodi mu slava!

9. Bilo bi še mnogo omeniti verlih krajskih Slovincov, in tudi Primorcev, kakor rajnega *Staniča Goričana*, *) *Vertovca Vipavčana*, Veriti Franca, **) nadepolnega *Pekec Antona*, slavnega pesnika *Prešerna* in še drugih možev lepo število, pa naj bo zadosti slovesa verlim Krajncem, da tudi od verlih Slovincov častitega *Gorotana* saj enokoliko povemo. — Starega *Gutsmana* pozabiti ne smemo; on je naš Nestor v pismenosti. Celino našega slovstva je obdelovati začel, in je z obširnim besednjakom, pa s svojo nemško slovensko gramatiko Nemcom priložnost dal, se slovenščine lahko lotiti; in to je velik dobiček, pa tudi rajnemu Gutsmanu obilni zaslužek. Kdor začne celino orati, več veljá od onega, kateri že rodovito polje obdeluje. Gutsmanu, verlemu Korošcu naša zahvala!

10. Sveti se v kolu koroških Slovincov *Jarnika Urbana* lepo ime. Bistre glave mož, pa tudi verle postave, je blagi Zilčan slovensko cvetje saditi začel v tisti merzli dobi, v koji se nihče za slovenščino zmenil ni; po njegovih poskušnjah je v Koroškej slovenščina spet

*) Beri Drobčince III. str. 81 — 91. — **) V. str. 116.

ozelenila. Čitaj Jarnikovo *Zvezdje*, beri poslovenjenega *Fridolina* na potu u fužine, in čudil se boš, kako visoko se je njegov duh povzdigal, kako gladko mu je že pred polovicoj stoletja slovenščina tekla. Jarnikov *Idiotikon* slovenski je nam živo ogledalo veličastnega sklada naše slovenščine, in nam z perstom kaže slovenske besede čedno kovati, pa tudi razumevno dokazati vsake besede koren in pomén. Jarnik, v stari slovenščini ves domá, je razumel vsih Slovincov podrečja; samče je sedel na nemški meji svojih pet in dvajset let, je gledal ž žalostnim sercom osodo, kako nemščina vsakih sto let sesterno polje za eno uro na široko podrije; Jarnik je pa tudi branil, da nemščina slovenščine celo zalila ni, ter je svoje rojake to neprijazno nemško povodenj jéziti budil. Nemila smert nam je Jarnika pokosila, pa duha slovenskega ni zadušila, kojega je mladim Gorotancem zapustil, kateri vsi živi in serčni se za ravnopravnost Slovincov tako moško ponašajo. Slava jim!

11. Bil je mož v Gorotanu toliko preprost in ravnega serca, pa tudi toliko prebrisan in u vsih vednostih znajden, da ga niso imeli prednamci enakega, in ga ponamci bojo težko imeli. Izverstni učitelj, poln jasnega nauka na leci, iznajden kmet v sadjoreji in na polju bil je rajni *Ahacel Matija*, *) draga igla Slovincov, dika učilišča Celovskega, pa tudi blagor cele Koroške dežele. Kdo je Ahacelna poznal, in ga ni ljubil; kdo Slovincov bere djanje, in ne hvali prijatla našega, mecena slovenskega! Poboljšati kmetom, svojim rojakom, gospodarstvo si je Ahacel prizadeval ne le z glavo, marveč tudi z rokami vse svoje žive dni. Poleg posvetnega dela pa tudi dušnega polja svoje ljube domovine pozabil ni, ka-

*) Beri Drobntince II. str. 117 — 131.

kor priča lična zberka koroških in štajarskih pesmi. Prijatelj svojega rodú in dóma je nabéral blaga slovenskega sam, je pa tudi druge rodoljube podpéral in oživljal, naj bi domače polje čedili. Sosed starega pevca *Andreaša Rošana*, je ohranil drage iskrice prostega pevca, naj bi se ne pogubile; pomagal pa tudi mladim duhovnim v Celovski duhovščini, naj bi prirasli izobraženi slovenski učitelji. Ahacel je slovenščini v Koroškej dobro zemljo pripravil, ter zasluži, da se vsaki domoljub njegovemu spominu odkrije, in vsak Korošec hvaležno svojim vnukom naznanjuje Ahacelna slavno imé.

12. In ti, vesela dežela *Štajarska*, nisi tudi ti verlih Slovencev rodila, jih dojila narodu svojemu? Kdor domoljubov Štajarskih ne pozná, naj ne reče, da je v rodovitih slovenskih gorica doma. -- Verli veselih goríc pri sv. Urbanu nad Ptujem zelena gomila pokriva rajnega *Volkmera*, domačega pevca našega. *) Preprosto je blaga duša Volkmer živel in verle mladenčce učil; preprosto so tekle njegove pesmi, u visokem duhu, če ravno v lozni obleki; duh pa oživlja, pismenka morí. Goreč prijatelj mladine in pa svoje drage domovine je Volkmer s svojimi popevkami Slovence budil, množil pobožnost in pošten smeh, in dajal svojim rojakom v čednih pravlicah lepe nauke dobro slane pa tudi zabeljene. Dolgo že blaženi mož v materni zemlji počiva, še njegovih pesem sladek glas po slovenskih gorica odmeva, in povzdiga po božjih hišah Slovencev pobožnost. Naj vsaki domoljub v slavnem spominu živi, ki oživlja kakti naš rajni Volkmer v mičnih popevkih svoje rojake.

13. Kar sta rajni *Šmigove* in *Joan Primic* v nemškem Gradcu za slovenščino storila, ki sta slovensko

*) Beri Drobtince VIII. str. 107 — 126.

stolico na učilišču Gradškem ustanovila, zasluži našo veliko hvalo, in terja od nas rajnim rodoljubom za toliko veči priznavo, za kolikor veči je bila suša in lakota slovensčine v njunih dnevih. Perva sta v Gradcu slovenski jezik javno učila, perva zagovornika mile slovensčine bila; vsjala sta seme rodoljubnosti naše, ki je priraslo visoko drevó, in na vsakem peresu nujno ime zelení, ter nam velí tudi v grobu rajne domoljube častiti.

14. Poznate, prijateli, izkrenega Slovenca, rodoljuba gorečega *Krempelna Antona*? Kakor doreči vrelc, kateri iz pečovja prihruje, med kamnjem po koreninah ne počivaje rožla, ter hoče vse jeze podreti, naj bi svoje kraje rodovito napojil, ktere je dolgo suša stiskala, tako nevgnano je tirala rajnega Krempelna do svojega doma in roda živa ljubav. Z bistrim očesom je mēril našega slovstva nasprotnike, z ojstrim peresom je branil svojega naroda pravice, kakor nam pravijo njegove knjige. Veliko let že počivajo v domači zemlji njegove kosti, njegov slovenski duh še neprenéhoma mlajši rojake po vsih tistih krajih navdaja, po katerih je rajni Krempel slovensčino rosíl. Hvala mu lepa!

15. Hočem povedati naših rodoljubov lepo število, kojih blage dela so skrite ostale našim očem? — vam naznaniti veliko množino verlih Slovencev in Slovenk, ki so slovensčino ljubili in priporočali svojim rojakom? — Zaupam, da se svetijo njih častite imena v bukvah večne slave, ter jih bomo nekdaj veselo čitali, ako jih bomo zvesto posnemali v pravi keršanski ljubezni in v rodoljubnosti. Kakor svetle zvezde na jasnem nebu miglajo, tako nas vabijo — nas milo zovejo in mogočno vlečejo rajni naši rodoljubi, rekoč: Verli Slovenci! ne pozabite, da ste sini matere Slave; naj vam bo drago *materno blago*:

sveta vëra in pa beseda materna. Prava vëra bodi vam *luč*, materni jezik bodi vam *kluč* do zveličanske *narodne omike*. Naj vam sveti, mladi rojaki, rodoljubnost iz naših grobov, kakti večerno sonce, ki se po hribih in dolinah ozira, ktere je na svoji poti lepo osijalo in ogrevalo, ter jim dajalo novo življenje. Kakor *nam* — bo minula hitro vsa posvetna čast tudi *vam*; za večno slavo torej skerbite! — To je rajnih rodoljubov glas — tako na delo vabijo nas. — Prijateli! *Slovenci!* Rajnih Slovincov posnema bodi naša slava — bodi naše priserčno veselje! In kakor sim rekel, tako bodi!

Slomšek.

II.

Otokar V.

štajarski mejni grof, ustavnik žičkega samostana kartuzianskega na Slovenskem.

Popotnik, kteri iz *Konjic* v spodjansko prek goro gre, alj pa iz *Celja* skoz Dramlje na *Dravinsko* hodi, najde v tesnem dolu sv. Janeza kerstitela, med visokimi hribi za malim potokom zelo velike razvaline obširnega zidovja, in upraša, kaj je svoje due v tem skritem kotu bilo? — kdo je to poslopje postavil? kdo v njem prebival? kamo so nekdajni prebivavci iz tega samotnega dola, in kteri sovražnik je toliko zidovja tako neusmileno porušil? — — Popotnik sreča starega gorjanca, ki ravno memo razvalin pride, s sivo glavo in pa medlega lica.

Na palico se nasloni, in popotniku pripoveduje, rekoč: Tukaj pogledjte stari samostan, *Zajckloster* imenovan, v katerem so svoje dni beli menihi prebivali. Tamo v unem tesnem kotu so jihove celice stale; vsaki je imel svoj posebni vertec, vsaki svojo posebno delavnico. Bili so mizarji, strugarji, urarji, in kar je bilo za domačijo potrebnega, vse so doma napravljali. Imeli so svojo pekarijo, svojega kovača in sodarja; le mesarja niso imeli, za to, ker niso nikolj mesa jedli, kakor tisti petek, kedar je sveti Božič v petek padel. Vidite tamo ribnike iz belega marmorja, v kojih so žlahne ribe plavale; zdaj jih pa mah zarašča. Nobena ženska ni smela skoz samostanske dveri; le možki smo v njihovo cerkvo hodili, ktero tam za hribom poderto vidite. Bila je zelo visoka in pa bela; z mlekom smo jo belili, katerega so iz vsih četerih pristav za to vozili. Kedar je po mostovži procesija bila, smo vsi možje goreče sveče nosili. Zunaj samostana so v kapelici Kristusovega terpljenja kapucinar iz Celja ženskemu spolu sveto mešo služili. Beli menihi bili so nam vbogim gorjancom dobri gospodje, in pa pobožni možje. Kedar je ob enajstih po noči zvon zapel, so vstali, in šli v cerkvo polnočnice popevat. Pogledjte tam v podreni cerkvi stare cerkvene stole, v kojih so služebniki božji Bogu glasno hvalo prepevali. Je poldne odzvonil, smo lehkó brežani od vseh krajev na kosilo prileteli; vsakdo je dobil jesti, če je le žlico s sebo prinesel. Tudi ženske, ktere niso v samostan smele, so imele svoj obed tamo v uni gostivnici, ki za cesto sedaj na pol podrena stoji. Še najdete nad samostanskimi dveri iz kamnja vrezana hlebea, ktera sta bila stavna mēra za ovsenjake in reženjake, ki so jih delavci na den prijemali. In če je tlačan ravno kako uro zamudil, mu

gospod prokurator alj oskerbnik niso žalega rekli; berič je moral daleč od tlačanov ležati. Smo hodili dajo plačevati, in ni imel oskerbnik vinarja kmetu odrajtati, hitro je letel, in hlebec kruha prinesel, da bi dolžen ne ostal, in vbogemu kmetu krivice ne storil. Beli menihi niso med sebo govorili, razun dvakrat na teden, kedar so skupej obedovali. Kedar je eden drugega srečal, se mu je priklonil, rekoč: „Memento mori! Spomni se smerti!“ Dvakrat v tjednu v lepem vremenu so hodili vsi skupaj v goro na sprehod; in otroci smo jih željno čakali, kajti so nam svete podobice, svetince in križeke delili, če smo jim keršanski nauk dobro znali, česar so nas uprašali. V Zajčkem samostanu je svoje dni hlapec bolje živel, kakor zdaj gospod živi. Menihi so zdaj pregnani, zidovje poderto za njimi zahuje, in z podertijo zalujemo tudi mi ubogi Brežani; naša sreča je z menihi iz tega samotnega kraja odisla. — Tako stari mož o palici dopové, se pomizno poslovi, in polagoma siromaček memo starega samostana koraci. Malokdo mladih ve od tega razvaljenega samostana kaj povedati; poprej kakor dva roda pomerjeta, bo težko kdo védel, kaj je v tej globini nekdanj imenitnega stalo. Naj torej *Drobtince* prihodnim národom povedo, kdo je toti nekdanji samostan postavil, kdo v njem prebival, in kdo ga je razvalil, kakor se v Spitalički kroniki in v drugih pismih zapisano najde.

Pred osem sto leti so bile po teh gorah in dolinah krog Konjic strašne gošave; divja zverina je po teh planinah in ravninah prebivala, volki in medvedi so bili v teh krajih doma. Ni bilo ceste, ne pota, tudi kravje steze ni bilo najti; nekdanji vitezi in drugi mogočni gospodje so hodili včasih v te pušave na lov. V znožji teh košatih planin so pa tudi že rodovite planjave ležale,

in po ravninah so peljale stare ceste, ki so jih nekdajni Rimljani iz Laškega na Vogersko imeli. Ob cestih so stale stare mesta in ostanki nekdajnih rimskih seliš. Tudi zlahno tersje po goricah je rodilo dobro vince, če je ravno le malo vinogradov bilo. Velikaši so si v tem času začeli na visočinah terdne grade zidati, naj bi se ležje sovražnih napadov varvali; so pa tudi gostokrat sami roparji bili, ter so popotnike napadali in sosede nadlegovali; le močnejši je večidel zdèržal. Taka je bila tiste starodavne čase naša Slovenska domovina krog Celja, veliko let Gorotanu pridružena in Koroškim vojvodam v oblasti, kateri so jo le malokdaj obiskali. V dvanajstem stoletji po Kristusu je te naše zaraščene, pa rodovite kraje *Otokar V. Travengavski*, mejni grof štajarski, po svojem stricu *Bernardu*, *Koroškem vojvodi* nadobil, in prišel leta 1154. svojo dedšino gledat, ter pozvedet, kako se kaj njegovim novim podložnikom godi.

Travengavski vladarji, iz mesta Štajarja na gornem Austrijanskem domá, so lepo Štajarsko vojvodino ustanovili, in ji dali ime „Štajarska“. Bili so večidel mirni in dobrovoljni vladarji, ki so kakor očetje s svojimi podložniki ravnali in za nje prav po očetovsko skerbili, cerkve in samostane zidali, naj bi se ljudstvo izobraževalo, keršanska véra razcvetala in kraji polepšali. Po svojih obhodih skoz deželo so pravde sklepali, razdražene sosede pomirovali, in vsakemu jegovo pravico spoznali. Obiskavali so svoje vazale (podložne grajsake) na visokih grajšinah, so jim dajali posebne pravice, hodili pa tudi iz gradov v bližne planine na lov, deloma za kratek čas, deloma pa tudi podložnim v korist, naj bi se zverina preveč ne zaplodila, in sosedom škode ne delala. Po takih svojih lovih so se lahko prepričali, kako se ubogim

kmetom godi; so pa tudi spoznali, česar je temu alj unemu kraju potreba. Tako je došel *Otokar V. v Konjice*, v svoje pridedovane slovenske kraje. Vitez Konjiški *Leopold* svojega toliko milega vladarja na svojem visokem gradu poštovavno sprejme in veličastno skoz več dni pogosti. Naredi Otokarju v Konjiških gorah velik lov, povabi mnogo sosedov na strel, in ukaže svojim služevnim lovcom, naj imenitnega gosta v take kraje nastavijo, kjer je veliko zverine. V jutro zgodaj se odpravijo veselo z lovskim orožjem prek Konjiške gore v zaraščene loge, kder so se med košatimi jelkami jeleni pasli. Lovci se razdelijo, in pustijo Otokarja samega stati in zverine čakati, katero so lovski psi gonili.

Otokar v tihi samoti premišluje, kako se je svoje dni v teh krajih godilo, kako so ajdovski Slovenci pod lipoj, Nemci pod hrastom (dobom) svojim malikom darovali, in tudi svoje otroke klali, domišljeno jezo razžaljenih molikov odverniti. Slišal je blizo pripoved od grozovitega zmaja, kateri je v Konjiški gori razsajal, komu so morali otroke darovati, da ni Konjic in doline zalil, kakor abotni ljudje še v sedajnih časih habljajo. Slovenci, če ravno keršeni, so bili vendar toliko nevedni, da se jih veliko prav pokrižati ni znalo. Prebivavci tih rodovitih krajev, svoje dni od sovražnih Avarov stiskani, od divjih Madžarov večkrat oropani in požgani, so živeli u velikem siromaštvu. Zemlja je bila slabo obdelana, ki bi lahko ljudi bogato redila. Pač je potreba v tem zapuščenem kraju samostana, v kojem bi pobožni menihi službo božjo obhajali, ljudi svete vere učili, pa tudi za obdelovanje zemlje skerbili. Zamišljen v te svoje sklepe, čuje Otokar lovsko rogovje trobiti, pse goniti in gonjačev vrisk bližej in bližej odmevati. Zdaj pridere velik jelen z visokimi

rogovi skoz gošo, in naglo napne *Otokar* svoj lok, ustreli kakor blisk, in globoko jelena med rebre zadene, ki se ostreljen pred njim za potokom v drugo gošavo podí. *Otokar* po kervavem sledu za zverino hití, in daleč od drugih lovcov v dobrovo zajde. Ves truden in spehan se na ravnini pod košati dob vleže, in prav sladko zadremlje. V spanji se mu sv. *Joan kerstitel* prikaže, v dolgo belo halo oblečen, ki mu velí, naj takim menihom v tem kraju samostan pozida, kateri bodo take bele hale nosili, kakor njega v njej vidi. Ravno hoče *Otokar* svetca poprašati, kde taki menihi prebivajo, kar ga bližni hrup zdrami. *Otokar* spregleda, in vidi *zajca* v svojem krilu, ki je pred psi pribežal, in se v njegov plajš skril. Ljubeznjivo mogočni gospod vpehanega *zajca* sovražnikov otme, ga pogladi in mu spet prostost da; po lepib senjah in po tej prikazni pa spozná, da je volja božja, naj v tem kraju samostan postavi, in ga po *zajcu*, kateri je k njemu pribežal, *Zajc* (*Zajcklošter* alj *Zajčki* samostan) imenuje, ki ni bil prvi *Kartuzianski* na *Nemškem*, kakor Nemci terdijo, ampak na *Slovenskem*, kar očitno priča njegovo slovensko ime. Še vidi popotnik med nekdašnjim samostanom in med *Špitaličem* ob zaraščeni cesti visok, zidan križ, kder se je to prigodilo, kateri spomenik so nekdajni menihi bili pozidali.

Kar je pobožni *Otokar* sklenil, je tudi hotel zgotoviti, kajti je tiste čase mož beseda več veljala, kakor zdaj prisega veljá. Pogodil se je z *Konjiškim* vitezom *Leopoldom* za tisto dolino in za hribe, ki so jo od vsih strani obdajali, ter je vse pripravil, cerkev in samostan zidati, pa še ni vedel, kde so tisti menihi, ktere mu je sv. *Joan kerstitel* naznanil. Po dolgem pozvedovanji *Otokar* zvě, da taki beli menihi v neki pušavi na *Fran-*

coskem prebivajo, in se po kraju *Kartuž*, v kojem zelo ojestro živijo, *Kartuziani*, alj *Kartajzarji* imenujejo, kterih začetnik in duhovski oče je sv. Bruno leta 1084. bil. Otokar pošlje dva svojih naj zvetejših dvornikov na Francosko prosit, naj mu menihov za novi samostan Zajčki pošljejo. Devet let po tej prigodbi je bil samostan pozidan, cerkev svetemu Joanu kerstitelu posvečena, in prišli so leta 1165. prvi beli menihi, Kartajzarji v to samoto, svetega Joana kerstnika dolina imenovano, prebivat. Otokar in njegov sin, sta samostanu veliko lepega posestva darovala, kar ustanovno pismo Zajčkega samostana kaže, ktero se poslovenjeno tako glasi:

„Otokar, mejni grof Štajarski, vsim kersanskim vèrnim pomniti dajem, kako sim red Kartuzianske samote v mejne kraje moje dežele preselil. Tedaj v hvalo vsemogočnega Boga sim obljubo, že z velikim poželenjem svojega serca dolgo poprej storjeno, srečno dopolnil, in naj bi zamogel bil svoje želje hitreje doseči, sim se po poslancih Apostolski Milosti (papežu) priporočil, naj bi s svojo oblastjo pripomogli, opominvaje prosili in v Gospodu naročili, in svete očete prejimenovanega reda na mojo molbo pridobili. Tako sim podperan po toliki pripomogi začeto delo skoz božjo milost dogotovil. Je terg, ki se sploh Konjice imenuje, v Oglejskem očastvu (patriarhiji), blizo ktereга leži pristava od visokih hribov ograjena, prejrcčenemu redu naj prijetnejša, na kteri pristavi sim v čast Gospoda našega Jezusa Kristusa in svete njegove Porodnice vselej Device Marije, in sv. Joana kerstitela in vsih Svetnikov samostan prečastnemu redu postavil, in sim to pristavo ravno tam z mogočno roko na altar položil, itd. To se je srečno zgodilo leta 1165. po učlovečenji Gospodovem, kedar je Aleksander III. na Apostolskem prestolu sedel, cesar Friderik vladal, Urh na Oglejski stolici, Bazilij

prednik v Kartuži, Beremund pa prednik tega sela bil. Amen.“ To je bila posledna pobožna ustanova milega vladarja, katero je v sredi Slovincov napravil. *Otokar* se je vdrugič na križarsko vojsko v jutrove kraje odpravil, svete dežele iz rok nevernikov rešiti; alj na potu je v Pečuhi na Vogerskem umerl. Truplo *Otokarjevo* so v Zajčki samostan prinesli, in v kapeli na moški strani so ga v kamenito rako shranili. Na kamenitem pokrovu je bila njegova podoba usekana, kako na roko naslonjen spi, in zaje v njegovem naročji. Zravno očeta je tudi njegov sin, *Otokar VI. prvi Štajarski vojvoda* in posledni tega rodú počival, kateri je toliko dobrót ne le Zajčkemu samostanu, ampak tudi celi deželi Štajarski storil. Na vsih četerih voglih kamenite rake so bili četiri svečniki, na kojih so noč in den luči gorele, dokler so redovniki v tem samostanu živeli in za dušo rajnega dobrotnika molili. Na pokrovu je bilo zapisano: *Tukaj leži Otokar, mejni grof Štajarski, Joana Kunguta žena, in Otokar pobožni sin.* — Tudi Celjski grofi so Zajčki samostan leta 1444. bogato obdarili.

Kako so pa toti redovniki v tem samotnem kraju živeli, kaj so delali med tolikimi gorami? Enokoliko belih menihov bilo je mešnikov, drugi so bili pa bratje. Mešniki so imeli vsaki posebej svojo izbico alj celico, v kateri so molili, stare bukve prepisovali in učili se. Sveta tihota je v samostanu bila; kdor je drugega srečal, ga je pozdravil, rekoč: „Memento mori! Spomni se smerti!“ Vsak je imel svoj posebni ogradek alj vertec, v katerem je delal, kar mu je časa ostalo. Bili so pa tudi roko-delci, in so delali mnogotere čedne stvari, na primer: palice, tobakire, tudi ure, itd. Imeli so svoje duhovne ure po dnevi in po noči, ktere so v cerkvi prepevali.

Kdor je zaspal alj zamudil v kor k službi božji priti, je moral očitno svojo kazen prebaviti. Po dvakrat na teden so skupej obedovali in med sebo govorili; pa tudi po bližnih gorah, ktere so jihove bile, so ob lepem vremenu vsi skupej sprehajali se. Postili so se terdo in mesa jedli niso, razun na Božič, kedar je na petek padel. Imeli so dosti ribnikov po vsih krajih, in so v celem Celjskem krogu le oni pravico imeli vidre loviti. Svoj veliki post so začenjali o povišanji svetega križa, in so ga deržali do velike noči, v katerem postnem času so jedli le enkrat na den; trikrat v tjednu so se smeli ob kruhu in merzli vodi postiti, ako jim je prednik dovoljil.

— Imeli so pa tudi brate, ne posvečene redovnike, kteri so za gospodarstvo skerbeli. Za vsako pristavo so imeli svojega oskerbnika (prokuratorja), kteri je na družino gledal, in na obdelovanje njiv in vinogradov pazil. Kedar so po goricah svojo kavnico pobérali, alj kake druge daceje od svojih kmetov jemali, je meniški brat tlačane vodil. Po potu k domu jim je roženkranc predmolil, in tlačani so na glas molili za njim. Doma je dobil vsaki tlačan svoj hleb kruha in svojo měro vina, poprej kakor so se na svoj dom razišli. Vsak večer je družina skupej sv. roženkranc molila, in oskerbnik je na pragu klečal in gledal, jeli so vsi hlapci in dekle pri molitvi nazoči; kogar ni bilo, ni kruha dobil. Skerbni menihi so germovje trebili, in po gričih vinograde in sadunosnike, po ravninah pa senožete in rodovito polje napravljali; v jihovih rokah so se krog Konjč žalostne pušave v rajske, vesele okolice premenile. Imeli so lepo pristavo v Suhodoli, veliko posestvo v Žičah, svojo pristavo v Zrečah, in so poznej tudi Oplotnico in veliko Konjiško grajšino pridobili. Kmetom so bili redovniki pravi očetje, vbogim in potrebnim pa dobrotniki; je prišel popotnik od

kodarkolj, je najdel v samostanu za se mizo pogrnjeno, in siromaka niso brez pomoči odpravili. Tako se je dobra misel rajnega dobrotnega ustanovnika *Otokarja* lepo dopolnila; molitev in delo sta v tihem kraju gospodarila, učenost in božja čast ste v samostanu gospodinile, in na vse kraje širile svoj blagoslov. Bil je Zajčki samostan (Zajcklošter) več kakor šest sto let serce slovenskih okolice in bogat vir darov božjih.

Kdo pa je iz tega imenitnega in bogatega samostana tako žalostno groblje naredil? — Kdo je mirne *prebivalce*, redovnike iz tega skritega kraja *pregnal*? — Priderli so več potov roparski Turki, so redovnikom stanovje popalili in veliko škode učinili; pa ukončali jih niso; v kratkih letih je stalo vse lepše, kakor poprej. Tudi izmed domačih redovnikov so včasih ustali sovražni možjé, kateri so krive nauke sejali, in iskali pobožno družbo sv. Brunota razgnati; pa vsi taki unajni in znotrajni sovražniki niso toliko premogli, kakor brezbožnega časa *posvetni duh* iz samega pekla domá, ki je v preteklem stoletji oblastnike podkuril, in nad samostane nadražil. Za rajnega cesarja Jožefa so bele menihe Kartajzarje iz Zajčkega samostana leta 1782. kakor druge redovnike po drugih krajih pregnali, premoženje v cerkveno občno dnarnico vzeli, posestvo pa deželskim uradnikom v oskerbljenje dali. — „Bilo je neko jutro, in Brežani pridemo po navadi v samostán k sveti meši, pa vrata na široko odperete najdemo, menihe žalostne, ki se ravno na pot odpravljajo:“ tako so meni moj stari dedek pripovedali. „Ko se tej nezgodi čudimo in prašamo, zakaj bi to bilo? nam povedó, da je cesarsko povelje takó, da samostan nehá, in se grajšina porabi za cerkvene potroške, redovniki pa svoj prevžitek dobijo, dokler živijo. Velika žalost je naše

serce opekla; tudi mi smo se jokali, in pa tudi za čém.“ — Kedar je poldné odzvonil, ni bilo kosila za vboge Brežane več in popotnik potreben se je žalostno oziral po menihih, svojih dobrotnikih. Popredali so živino in na cente blagá, njive in senožete pa po dražbi v najem dali; alj vinogradi so opešali, kajti ni bilo pridnih vinarov, sadunosniki so se zarasli, ker drevja nihče čedil in žlahnil ni; v kratkih letih je okolica zapuščena gošava postala, kakoršna je bila poprej. Samostan, sedež molitve in dela, je zginul, in v žalostnem prepadu medli; — sreča je kraj zapustila, in vbožec se na razvalinah solzí. —

Kako se je pa godilo, da se je toliko stanovje, pa tako hitro razvalilo? — Kder blagoslova božjega ni, pade bogastvo hitro na kup, in ptujci se premoženja polastijo. Iz samostana je posvetna grajšina postala, in deželska gosposka je v tej samoti gospodarila. Kar je bilo za vradnijo nepotrebnih meniških stanic, so dali razpasti, alj jih porušiti, le stanice za uradnike in pa za fajmoštra so ostale. Deželska gosposka se ni lahko z duhovnim zastopila, in celih 10 let ni fajmoštra bilo. Sklenili so faro iz starega samostana v *Špitalič*, *) kjer je bila mala cerkvice Matere božje obiskovanja preseliti. Postavili so leta 1812. fajmoštru novi farovž poleg cerkvice, so podružnico povzdignili v farno cerkvo, in staro mater, veliko, lepo samostansko cerkev sv. Joana kerstnika so dali prepasti. Popredali so leta 1818. altarje, orgle, turnsko uro, cerkveni tlak, in vsake verste cerkvenih rečí; celo železje so iz zidovja potergali in popredali. Kdor je le mogel, si je česar stare cerkve osvojil, in zeleni beršel se je starega zidovja prijel. Cerkevne vrata od-

*) Beri: Mnemosynon slavicum; pag. 106 — 119.

perce, okna potrupljene, mize altarjev so gole; in tudi kameniti pokop rajnega dobrotnika *Otokarja* razbit in odkrit stoji. Prijatelji naše domovine so se leta 1826. ostankov blage Travenske rodovine usmilili, so njihove kosti v čedno kištico pohranili, in v *Runski samostan* blizu Gradca prenesli, kateri samostan, v lepi prijazni dolinci, so rajni stariši Otokarjevi postavili, in tudi v samostanski cerkvi počivajo. Tako nehvaležni svet svojim dobrotnikom plačuje! — Velike posestva Zajčkega samostana, košate planine in vinograde, lepe travnike, polje in grajšine so leta 1828. pod ceno predali, dobiček so ptujci dobili, vboštvo pa kraju ostane. Tudi deželjska gosposka je dolgočasno dolino zapustila, le grajšinski logar (lesni čuvaj), še v zapuščenem kloštru prebiva v sredi samostanskih razvalin. Strehe so pokapale, oboki so se oderli, in zidovje čedalje huje razpada. Gole stene še iz groblje molijo, kder je lepa hiša božja stala, in tožujejo nemilo osodo vsega preteklega. Po gredah zapuščenih vertov, kjer so svoje dni pridni menihi hodili, kuščarji letajo, in kjer so pisane rože cvetele, zdaj sra- botje raste in košato ternje cveti. U visokem cerkvenem zidovji, kjer so se svoje dni o polnoči svete pesme odmevale, zdaj čuki čivkajo in pa sove vrešijo; popotnik, ki je najdel svoje dni v samostanu prijazno ostajo, zdaj postópi, in z žalostnim sercom memo hiti; le premišljavec od daleč postojí, in po svojih namembah poprašuje, rekoč:

K čemu so bili taki menihi, ki niso imeli ne fare, ne šol? Pili in jedli so, pa dolg čas prodajali; prav so storili, da so jih iz take samote izgnali. — Prijatelj! motiš se, ki tako misliš alj govoriš. Sveta samota je šola modrosti in pobožnosti. Menihi so molili, se pokorili, in nadomestovali, kar posvetni ljudje premalo Bogu služijo.

Hudoben svēt bil bi že dolgo pokončan, naj bi pobožne duše po samostanih božje pravice ne tolažile, in milosti božjih svojim posvetnim bratom in sestram ne naklanjale. Tudi molitev je delo, in pa potrebno delo za časno in večno blagó. — Samotni redovniki so pa tudi delali, ne le za se, ampak tudi za druge, kakti marlive bučelice; to pričajo mnogoverstne knjige, kojih so spisali, kažejo nekdanje skerbno obdelane pristave, ki so jih imeli ne le za se, temveč tudi za vboge. Medved je prišel, in je bučelicam satovje razdrapal; sterd je pošla, in bučelice so pomerle; ni več medú, če ravno bučelnjak še zapuščen stoji; blagoslova božjega ni, na kojem naša prava sreča leží. Ne pitaj, posvetnež, k čemu so samostani bili!

Drugi se čudi in zavzeme, videti toliko samotno, dolgočasno in žalostno stanišče nekdanjih menihov, ter pravi, kar sim na starem zidu samostana začèrkano najdel: *Kdor v taki pušavi živi, mora biti zverina alj pa svetnik*. Tako posvetneži govorijo, ki ljubeznive samote ne poznajo; vse drugači sim stare Kartuzjane praviti čul, kterih ene sim še poznal. Bili so čez osemdeset let starčeki, in ni se jim hudo godilo, pa so vse svoje žive dni terdili, da bi radi se v svoj poprejni samostan povernili, ako bi se iz svojega groba povzdignil, če bi ravno potrebno bilo po golih kolenah hoditi. Da so veselo, zdravo in zadovoljno živeli, pričala je njihova visoka starost in priljudna obnoša.

Kar je bolj modrih in razumnih, vprašajo: *Komu je to pokončanje znamenitega samostana hasnilo?* Kdo je od take podertije dobiček odnesel? Ne sveta cerkev; ona je terdnjavo zgubila; ne država, kteri je prodaja samostanskih lastín majhen dobiček dala, dolgov pa prinesla; ne domača dežela, kteri je le kisela sirodka ostala;

smetano drugi posnemajo in jo pošiljajo večidel v druge dežele. Močno se je bati, da bi se nam vboštvo tako strašno ne naraslo, kakor raste na Angleškem, v katero se tako radi naši vladavci ozirajo. Vsaki peti človek na Angleškem umerje v kaki občinski bolnišnici, in nad 160 milionov frankov je leta 1851. dača za vboge znesla, katero morajo Angleži plačevati. Krivoverski kralj Arih VIII. je 645 samostanov, 110 špitalov in 2374 pobožnih ustav (štifting) vzdignil in pokončal; njihovo premoženje so večidel kraljevi dvorniki pograbili, in še kralj Arih in kraljica Lizbeta sta morala postavo dati, naj kraljestvo vboge redí, kterim so vzeli dobrotne naprave keršanske ljubezni. Sveta keršanska cerkev je ubogim dobra mati, posvetna poprava le mačuha.

Tudi *pesnikov* dojde včasih kdo na razvaline starega samostana, občuti globoko kraja nemilo osodo, povzdiga se mu visoko nad gore pevski duh, ter vidi rajnih časov slavo, in sedajnih dni žalostno pušavo, ter zapoje kako žalostno pesem, rekoč:

Tužne solze na groblji samostana Zajčkega.

V dolini svet'ga Janža
Med gorami leži
Nekdajni Zajčki klošter
V samoti žalostni.
Živeli so v samoti
Beli Kartajzarji;
Redovniki pomerli,
Vse žalostno molčí.

Podreno je zidovje,
 Porušen mostovž drag,
 Iz belega kamena
 Odvaljen sekan prag.
 Skoz strene dolge okna
 Vetrovi brusijo,
 In stene samostana
 Na poke rušijo.

Glej cerkvo razvaljeno,
 Zvonik se je podérl,
 Zvonovi potihnuli,
 In žerf *) se je odpèrl.
 Poropana lepota
 Iz cerkve, vsaka stvar;
 Skoz line mesec luka
 Na žalostni oltár.

Ni slišat svet'ga petja,
 Ne služi meša se;
 Ni več pobožnih molcev,
 Pot se zaresel je.
 Pušava nekdej bila,
 In spet pušava bo;
 Dobrotniki pregnani
 Iz grobov, odšli so.

Sosedje govorijo,
 Da dnarji vzidani,
 V globokih kletih skriti,
 Še niso vzdignjeni;

*) Žerf, grob, raka.

Po noči hod'jo kopat,
 Zidovje rušijo;
 Pa groza jih obide,
 Brez dnarjev odtekó.

Dozdeva se sosedom,
 Da v cerkvi luč gorí,
 Neznano petje rajnih
 Po cerkvi se glasi.
 Menihov bela versta
 V prevodu snuje se,
 In *Beremund* naj prvi,
Antelm posledni je. *)

In kakor ožal'vali
 Bi samostana lom,
 Zi solzami rosijo
 Svoj rajni dragi dom.
 Iz groba bi ga radi
 Še enkrat vzdignuli;
 Pa groblja ga pokriva,
 In rosa ga hladí.

Po hladni rosi spenja
 Se zelen beršelin;
 On samostan objema,
 Hranuje nja spomin;
 Po zimi in po leti
 Prijazno zelení,
 Popotnikom pokaže,
 Kde samostan leží.

*) *Beremund* prvi, *Antelm* zadni prior.

Preminul tak' sloveči
 Je Zajčki samostàn,
 U veliki, dolgi groblji
 Globoko pokopàn.
 In kakor samostana,
 Tud' skorej nas ne bo;
 Le samo naše dela
 Za nami pojdejo.

Slomšek.

III.

Franc Čepe,

dekan Jareninski, Sekovski častni korar.

Verli domoljub.

Ljubo domá, kdor ga ima, pravi navadni pregovor;
 kdor po hoče svoj dom imeti, ima za svojo ljubo domo-
 vino skerbeti vse svoje žive dni, in še o svoji posledni
 uri ne sme svoje domačije pozabiti, v kateri bodo poč-
 vale njegove kosti. Kdor svojo domovino ljubi, skerbi
 za poboljšanje zemlje, na kateri je tekla njegovo zibela,
 skerbi za polepšanje hramov, v kojih njegovi domačini
 prebivajo, skerbi za lepoto cerkvá, v katerih se njegovi
 sosedge k službi božji zbërajo, in požlahnujejo svoje
 serca; skerbi za pravo omiko svojih ljudi v šoli, v cerkvi

in domá. Naj bi njegovi rojaki tudi po njegovi smerti srečno in veselo živeli, jim v korist verli domoljub tudi svoje premoženje sporoči, kakor so rajni *Franc Čepe* storili, na kojih nagrobni kamen se po vsi pravici zlate besede zapišejo: „*Blagor* *mertvim, kateri v Gospodu umerjejo! Odslej naj počivajo od svojega truda; zakaj njih dela grejo za njimi.*“ Takih domoljubov prav veliko nam Bog daj; oni so slava in blagor svoje domovine; spodobi se torej in je dolžnost, naj se v Drobntincih popišejo mladim zarojencom v hvalni spomin in lepo posnemo.

Verli *domoljubi* so pošteni očetje in matere, ki svoje otroke po kersansko odgojevajo, in jim ljubezen do domovine globoko v serce utiskajo; domoljubi so *bratji in sestre*, ki svojim mlajšim sorodnikom po svoji moči v boljši stan pomorejo; domoljubi neprecenljivi so verli učitelji in odgojitelji šolske mladine, kateri si prizadevajo, nade polne mladenčce, bistre glavice in pa sereca milega za vse dobro in pravo oživeti in ogreti za domovine slavo in blagost. To prvo srečo na tem svetu je dobri Bog rajnemu *Čepetu Francu* dal, ki so bili 22. Augusta alj velikega serpana 1802 na visoki gori sv. Križa blizo Maribora na Požganovem rojeni, poštenih, pa tudi premožnih starišev sin.

Hočeta oče in mati svojim otrokom v dober stan pripomoči, imata sama tisti stan ljubiti in poštovati; kajti deček le tisti stan poželi, kojega od svojih starišev hvaliti čuje. Oče in mata rajnega Franceta sta mešni stan v posebni časti imela, kajti sta sina dva za duhovstvo izredila. Pervi duhovnik Požganov bili so *Janez Čepe*, nekdanji kaplan v Jarenini, ki so v Mariboru leta 1817 umerli, mož po volji božji, ki so bili rajnemu slavnemu

mestnemu fajmoštru Lešniku Matiju posebni prijatelj. Gospod Janez so vzeli svojega mlajšega brata v Jarenino, so ga v šolo dali in skerbili, da se je izšolal verli dijak v ravno tisti poštenu srenji (duhovniji), v kateri so po tem kakor mož in duhovski pastir u vinogradu Gospodovem veči del svojih dni slavno doveršili. Ta prigodba nam staro resnico poterdjuje, da stariši, ki hočejo blage otroke imeti, si imajo vse prizadevati, *pervo rojeno prav skerbno odgojiti*; po prvem se navadno vsi drugi veržejo; in kedar prvi srečno odrastejo, mlajšim radi pomagajo k boljemu stanu. Ta čertica njih življenja pa tudi živo kaže, kolika je sreča in čast za *vsako šolo*, verle mladenče prav pridno izšolati, in njihovi sreči terdno dno postaviti; hvaležni svoje perve šole ne bodo pozabili, ki je njihovega izobraženja srečna zibela bila.

Perva šola domača je mladenču juterna zarja, v kateri se mu začne deniti; duh se dramí, serce ogreva in zaranó pokaže, kakov bo dan njegovega prihodnega življenja, jeli bo jasno alj oblačno njegovo djanje, ali mu hoče veselo sonce sijati, ali oblaki nemile osode njegove pote pokrivati. Po takih in ovakih opazkih *mladenčev poklic spoznati*, in ga na pravo stezo uravnati, naj prime pero alj oralo, to razsodbo na razpotji mladenčevem prav skleniti in učiniti, je starišev in pa učiteljev prevažna, pa tudi težavna dolžnost. Mladenčiča u viši šole poslati, ki nima glave ne serca, je postopačev število množiti, domačih kopačev pa zemlji jemati, kateri so ji veliko potrebníši, kakor pisači. Mladenča prebrisane glave in serca blagega za *šolo obuditi*, je naj žlahnejše dobro delo. Kdor to storí, celo domovino osreči, in za prihodne dobe toliko dobrega utemelji, da se taka zásluga ne da zadosti ceniti, ne dohvaliti. Tudi Požganovi se niso goljufali,

da so nadepolnega *Franceta v Maribor v latinske šole* dali; bil je svetla igla med svojimi sošolci, veselje učiteljev, radost blagih tovaršev in svoje šole čast. Blaga mati je sinka v šolo sprevajala, ona mu gredé lepe nauke dajala; in kar dobra mati v mlado serce zasađi, vse žive dni ne posahne. Tudi rajni Čepe so radi pripovedali, kako sta z rajno materjo po goratih stezah v šolo hodila.

Viši latinske šole so mladenču (dijaku) drago jutro, v kojem se njegova prihodnost svitati začne; blagor mu, ako modre učitelje in ravnitelje prave najde, kateri so mili očetje, ne robati strahonetje diakov, ki so hudi, pa dobri tudi, vse po modrosti, o pravem času, tako, da jih mladina spoštuje, ne le bojí. Učitelj, ki svoje šolce *po trinško strahuje*, je toči podoben, ki mlado setvo pobije; njegova setev dobrega sadja ne prirođi. Učitelj, ki svoje šolce *mehkuži*, ter jim vse po volji pušča, je mlačnemu jugu podoben, ki drago cvetje posmodí, da žlahnega sadja ne da. Njegovi učenci bodo rahli in puhli možje, za nobeno težavno službo sposobni. Učitelj, kateri vè svojo mladino za potrebno vednost in krepost *oživljati*, ji pa tudi moško vedenje in stanovitost preskerbeti, taki učitelj je vreden sto centov zlata; ena njegovih besed diaku več zda, kakor drugih cela prediga. Taki dušni oče zbuja v svojih šolcih visoke misli in blage občute, kaže izverstnim glavam polje slavnega djanja; in če je žive vère mož, in z lučjo svete vère učencom v prihodnost sveti, jih prav lahko z nekoliko besedami za časnost in večnost oskerbí; vse svoje žive dni ga bodo hvalili, kakor so rajni Čepe hvalili svojega učitelja *Zupančiča Antona*.

Anton Zupančič, rojen Ljubljancan, bil je o začetku gimnazija v Celji učitelj dogodivšine in rastlinoznanstva. Leta 1815. je prevzel stolico poezije in retorike v peti

in šesti šoli, in se je leta 1819. iz Celja v Maribor preselil, poslednič pa na Primorskem v Kopri svoj pokop najšel. Bil je izversten, živahen pesnik; veliko njegovih nemških pesmi še med nami živi. Skerbno je starinske spomine, rimske ostanke in slovenske znamenike naberal, popisoval dogodivšino domačih krajev, je iz svojih zakladov svojim poslušateljem mnogotero jagodo lepoznanja povedal, ter je ljubáv domovine in slovenskega národa budil. Bil je Zupančič za tisto dobo *iskreni Slovenec*, ki je prvi dramil svoje učence, naj se lotijo maternega jezika, ki je zapuščen v prahu spal; on nam je dal prvi v peti in šesti šoli čitati slovenske Vodnikove in Jarnikove poezije, katerih učenec in prijatelj je bil. Sam verli govornik, **nas** je vsaki teden po dve uri krasorečja vadil, **nam** s početka sam kazal, kako se mora čisto izgovarjati, z glasom vstajati in padati, kako z rokami in z celim životom čedno ponašati se. Smo jeli sami poskušati, je vsakemu prav prijazno napake povedal, in popraviti vadil **nas** je, hvalil in naznanjal posebne talente, ki jih je eden alj drugi skazoval, ter mu je priporočal, pridno in skerbno izobraževati božje dare za blagor in slavo domovine. Ako ravno lepoznanstva učitelj, ni zatajeval *keršanstva*, ni preveč pozdigoval paganstva, kakor je mnogih klasikarjev hudobna šega. Kazal nam je paganskih pisateljev lepoto, pa tudi nesnažno goloto, primerjal je njim keršanskih svetih pisavcov nebeško visokost, ter nas je vadil poleg Cicerona in Horacija tudi svetega Jeronima in Augušтина, sv. Ciprijana in Tertuliana čislati. Ena beseda iz ust učitelja, kteri je sicer posvetno suknjo nosil, pa od cerkvenih reči pohvalno govoril, nam je več zdala, kakor cela nedelska govorica duhovskega učitelja. V takih letih omahljive mladosti

je učitelju prav lahko mladenčem z nekajkimi besedami sveto vero podreti, pa tudi tako globoko v serce vsaditi, da je nobena še tolika nevihta ne omaja.

Prav radi in pa z hvaležnim sercom so pripovedali in še povedajo od *prijazne uče* rajnega Zupančiča, kako čedno se je z svojimi učenci pogovarjal, jih spremljal po sprehodih in budil njih dušne moči. Tudi rajni Čepe so tega verlega učenika hvaležno v misel jemali, ki so pod njim latinske šole v domačem mestu prav dobro doveršili, in se v *nemški Gradec* v modroslovske šole podali. V Gradcu je bila za mladenče svoje dni polska pot, in marskomu je tako zelo spoderknilo, da se je sebi in svojim za vselej zgubil. Rajni Čepe so ostali Bogu in pa šoli zvesti, so se vsih predmetov modroslovja tako umno prijeli, in jih tako verlo dostali, da so jih vsi učniki sosebnostno hvalili, kakor jih dokazi svedočijo. — Blagor mladenču, kteremu ljubeznivi *nauk verlih starišev* glavico osvita, *domača šola* razdeni, kteremu verle *viši šole* um obsijejo, pa tudi serce za vse ogrejejo, kar je drago in prav; lahko si bo na razpotji ravno tisti stan izbral, za kojega mu je dober Bog potrebne lastnosti dal. *Stana volitev* je stavitev svoje sreče, časne in večne; potreba je toliko važno stavbo na terdo skalo keršanske modrosti zidati, ne pa na pesek vertoglavnosti in posvetnih namenov, kakor se osmošolcom rada godí.

Kdor hoče prav srečno *svoj stan izvoliti*, ima skoz grob v dolgo večnost pogledati, in poslušati, kaj mu vēst pravi, in kamo ga serce pelje. Dober, pa tudi potreben je starišev svēt, pa tudi posvetvati se s svojim spovednikom, in takim učnikom, ki je učencom dober oče in moder mož. Ni dobro poslušati mesa ne kerví, tudi očeta in matere slušati ni vselej prav, ako Bog kogar

v stan ne kliče. Kdor si pa že od mladih dni duhovski stan izvolí, in se tega stana skoz vse šole neomahljivo derží, njemu je lahka stanu volitev, kakor rajnemu Čepetu, katerih edine želje in pa naj večí veselje bilo je, kakti svečenik besedo božjo oznanovati, pri altarji stati in pomagati dušam v nebesa. Kakor so Čepe z veseljem v duhovšnico, v Gradsko semenišče stopili, tako radi so jih prečastiti Sekovski škof, nepozabljivi Roman v duhovski stan leta 1824. sprijeli. Kar se pa z veseljem in z celim sercom počne, se tudi lahko in srečno doverši. Po tem ko so nadepolni mladi duhovnik perve tri leta bogoslovja verlo obstalí, so jih ravno na sv. Auguština (28. Augusta) 1827. mešnika posvetili.

Kakor je jasno pomladansko jutro, polno blagosti in krasnega cvetja, polno zdravja in sladkega petja, tako veseli in srečni so dnevi novega mešnika, kateri od Boga v duhovski stan poklicani, ne prisiljeni svojo sveto službo veselo nastopijo. Takemu izvoljenemu božjemu ljublencu so steze z cveticami potrošene, vse njihove stopinje blagoslovljene; njihovi verstniki, znanci in prijateli, sosedge in sorodniki, celo oče in mati mladega pomaziljenca klečé za svečeniški blagoslov prosijo, ter si poskušajo novemu mešniku častiti stan polepšati in prijetnejši storiti. Vsa domača soseska se njihove sreče veselí, obdaruje svojega rojaka po svoji zmožnosti, in si prizadeva mlademu mešniku vesel in srečen dan nove svete meše povišati in počastiti. Vse steze so zeleno okinčane, vsi podboji ovenčani, in hiša božja kakti nevesta prazno opletena, v koji bodo novi svečenik pervo sveto mešo služili. Vsi poti in ceste so polne věrnih ljudí, ki od blizo in daleč na novo mešo hitijo, in vsih oči so v mladega mešnika obrnjene, ki jih v lepi procesji častito

k altarju peljejo. Vsa okolica oživi, in človeku, ki še sv. věro v sercu ima, se zdi, kakor bi se o taki slovesnosti nebesa na zemljo preselile. Pač se mnoga solza veselja vterne novemu mešniku, in gotovo bi tolike sreče rajni Čepe ne bili za kraljevo krono zamenili! Vsa ta lepota in vso to veselje je za novega mešnika le cvetje; za cvetjem še le vročina težavnega poletja žlahni sad dozóri. Ravno tak mora tudi zvesti delavec v vinogradu Gospodovem težo delavnika in vročino sonca skusiti, se tudi ternja ustrašiti ne sme, ako želi v duhovskem stanu veliko dobrega sadú za božje kraljestvo doživeti, kakor naš mladi mešnik *Franc Čepe*.

Po slavno doveršenih šolah so verlega duhovna *k sveti Marjeti na Pešnici* kaplana poslali v jesen leta 1828.; so jih čez eno leto in tri mesce *k sv. Vidu* na nemško, v kratkem pa *k mestni fari v Maribor* predstavili, kder so s prvega v dekliški šoli keršanski nauk učili, poznej pa so v glavni šoli katehet bili, in kakti kaplan celih pet let svojo duhovsko službo po mestu tako zvesto in serčno opravljali, da so bili ljubljeneec vsih pobožnih in katoliških Mariborčanov. — Po mestih in pri gospôdi duhovsko službo dobro opravljati, ni lehka reč, in je težko brez zamere in merza. Gospôde veliko ne spozna drugega Boga, kakor dnar in pa svoj trebul; ne skerbi za nobene druge nebesa, kakor za bogato, lahkobno življenje. Zapovedi božje le toliko obrajša, da je družina ne golfa, in ji lepo streže; ne razloči petka od svetka, pozabi cerkvene zapovedi, pohujša z pregrešnimi besedami in nesrannim življenjem le prepogosto svoje hlapce in dekle, nauči in celo prisili posle gostokrat brezbožno živeti, in jim ne dopusti Bogu služiti in po keršansko živeti; pa le tožuje, da je družina nezvesta,

razuzdana in malo velja, da ji ni nikolj dosti plačila, nigdar zadosti dobrega kosila, da gospôdo povsodi goljfa, pa ne spozná, da se je družina po brezbožni gospôdi pohujšala. Takih faranov veliko imeti je za jokati! Jim resnico povéš, se jim zameriš; ako molčiš, se njihovih grehov vdeležiš, inносиš take posvetne pojedune in pozemeljske kerte na svojih ramah v peklensko brezdnó. Blagor mu, kdor se Boga več bojí, kakor takih ljudi, ter vsakemu o pravem času resnico pové, naj si bo prijetno alj ne prijetno. Naj hujše takim *na pekel merzí*, od kterega čuti ne morejo, rekoč, da je peklensko terpljenje goli strah za stare babele; za modre ljudi, kakti oni, pekla ni. Taki sleparji Kristusa na laž postavljajo, in se tolažijo, da pekel ne gori; morebit za to ne, ker oni tega ne verjejo; pa njihova gerda nevéra pekla ne pogasí; njihov smeh in serd nad ojstrimi pridgarji jim peklenskih vrat ne zapre. Tudi Mariborski posvetni modrijani so hotli verlega kaplana Čepeta tožiti, kteri so jim peklensko terpljenje prav živo in žerko popisali. Pa dober pastir ne porajta takega kavkanja, in se tolaží z izgledom svojega božjega Mojstra, kteremu se je ravno taka, in še veliko hujša godila. Naj si ravno razberzdani posvetnjaki zvestega oznanovavca božjih sodba černijo in zamečújejo, jih pa pravični kristjani ljubijo in za toliko bolje obrajtajo. Tudi serčnega učnika Čepeta so hvalili, in še hvaležno jih pomnijo učenci in učenke, kterim so modri in razsvetljeni duhovski oče bili.

Jarenina je ena naj starejih in naj znamenitijih duhovnjí v Slovenskih goricah med Muroj in Dravoj, uro hoda od Maribora. Pravijo, da sta sveta brata *Ciril* in *Metodi*, apostola Slovanov, na svojem potu v Rim v devetem stoletji, pred jezer letni v Jarenini službo božjo

obhajala, in Slovence učila. Ta imenitna, toda ne bogata fara je leta 1835. svojega pastirja gospoda Fr. Goloba zgubila, ki so jo zapustivši k svetemu Petru pod Maribor se preselili. Toti duhovniki so mladega gospoda Franca Čepeta namestnika postavili, v kratkem pa tudi fajmoštra poterdili, naj bi ravno tam svojo pastirstvo slavno opravljali, kder so začeli v šolo hoditi. Kratko po tem so jim pa tudi dekanijo leta 1836. zaupali, naj bi se mlademu služebníku svete cerkve Jezusove besede dopolnile: „*Blagor tebi, dobri in zvesti hlapec; ker si bil v malem zvest, hočem te čez veliko postaviti.*“

Vsaka služba je pa božji dar; Bog jo človeku izroči, ter mu z službo tudi potrebno pomoč dodeli, naj bi svoje dolžnosti zvesto dopolnil, in prav veliko dobrega storil, kakti *zvesti hišnik Gospodov*. Prav je, se visoke službe veseliti, in za njo Boga hvaliti; pa tudi na odgovor pripravljati se je potreba; zakaj če rastejo dari, veli sv. Gregor, raste tudi od darov račun. Velika sleparija človeškega serca je, se za imenitne službe in visoke stanove poganjati, in ne terpeti, da bi kdo višej od nas počasten in povekšan bil; na viši stopinjo ko stopiš, v večjo nevarnost se podáš, in globokeje boš padel, če varno ne hodiš in se padca ne varješ. Znamenje napčenega serca je častilakomni, pogosti govor: Ovi alj uni mojih verstnikov je že dekan, korar alj škof, kaj sim pa jaz! Boga zahvali za to, kar si, in pa zvesto dolžnosti svoje dopolnui; pač je lepše in boljše v malem verli, kakor v visokem stanu slab namestnik božji biti. Bog plačuje po zvestobi, ne po stanu. Prav po hudičevo pa je, drugim z obreko in lažjo pot zastopati, alj celo podlezovati. Rad se takim pregovor dopolne, ki pravi: Kdor drugim jamo koplje, sam v njo pade. Lehko je

tudi mlademu dekanu Čepetu marskdo zavidal, da so v tako kratkih letih toliko častito službo dosegli; pa mladi dekan so tudi pokazali, da so te časti vredni in za tako službo sposobni bili. Njihova pohlevnost in ponižnost ste jih varno na visoki stopnji podperale, in prijaznost jim je nasprotnikov serca prikupila; prebrisana, dobro učena glava jim je poštovanje in čast pri gospôski, njihovo žlahno serce pa zaupanje pri podložnih zadobilo. Viši so se veselili, podložni pa srečnih se šteli, imeti verlega fajmoštra in previdnega dekana, kakor lepa doba njihove 26 letne službe očitno kaže.

Vsak stan ima svoje dolžnosti, svoje težave in tolažbe; viši stan kakor je, večji so tudi njegove dolžnosti. Hoče kmetič po svojem stanu pošteno živeti, mora moliti in pa delati; hoče dušni pastir, poterjen fajmošter svojo službo dobro opravljati, mora biti verli učenik, pobožen mešnik, usmilen srednik med Bogom in ljudstvom, pa tudi skerbni hišni gospodar. Vsega tega so nam rajni Franc Čepe lep izgled; in pred vsim drugim verli učenik. Besedo božjo oznanovati bilo je njihovo veselje; beseda njihova bila je mila, pa tudi ojstra za potrebo. Podučevali so nevedne, pa tudi hudobne; so svarili in povzdigali kakti trombo svoj glas, kedar se je pohujšanje po duhovnji začelo. Se je zvedlo, da je kdo njihovih faranov česar nespodobnega storil alj govoril, so ga naravnost k sebi poklicali, in na pričo posvarili. So pa tudi poštenih, veljavnih možev radi povabili, naj bi se z njimi posvetovali za korist srenje in domovine. Kar je redko po svetu, se še v Jarenini najde, posebno zaupanje do svojega duhovskega pastirja prav po domače, ako so ravno Jareninčani prebrisane glave in večidel premožni ljudje.

— *Domača šola* bila je očesce njihove skerbi in previd-

nosti, ter so si vse prizadevali, naj bi dobro slovela, ne le po nauku, timveč po lepi keršanski obnoši. Gostokrat so v šolo pogledali, poprašali, kako se deca učijo, pozvedovali, kako se vèdejo na potu, kako domá; so pohvalili pridne, pa tudi malopridne pokregali; so pa tudi posvarili stariše, če niso otrok pridno v šolo pošiljali, in jih slabo redili; dobro so namreč vedli, da iz dobre šole prirastejo boljši — iz slabe šole pa slabši časi, kajti so časi ravno taki, kakoršni so ljudje. Šolcom kako nedolžno veselje narediti, bila je njihova radost, bodi v prvem svetem obhajilu, alj na sv. Alojzija den. Radi so imeli, ako so stariši in srenjski župani se radovali s svojimi otroci; ljubo jim je bilo čedno popevanje mladih ljudi, marzelo pa na vsako potuhnjeno spako. Stokrat bolje nobena, kakor pa slaba šola, v kateri se otrok še prav sedeti ne naučí; iz slabih šol imamo toliko postopačev, in večidel slabih ljudi. Kdor serce mladih ljudi v svojih rokah ima, on lahko za boljši prihodnost skerbí, kakor rajni Jareninski dekan; njih lepe nauke in čedne napravitla bodo še prihodni rodovi pomnili. — Naj večja žalost je za njih posledne leta bila, ako niso zavolj bolehnosti predigvati zamogli. „Kako rad bi pač besedo božjo oznanoval, so večkrat djali, če bi mi Bog ljubo zdravje dal!“ — Dober dušni pastír pa ne skerbí samo za božjo besedo, on tudi vsejano seme skerbno poliva, ogreva in pleje, ter svojim vèrnim kak *razdelevec božjih skrivnosti svete zakramente* vredno delí; brez milosti božje bilo bi keršansko podučevanje setva brez dežja, kar sv. Pavl potverduje, rekoč: „Nič ni, kateri sadi, in nič kateri poliva, ampak le Bog je, kateri rast daja.“ Prav lepo piše o tem tudi pobožni Tomaž Kempčan, rekoč: „Imam sveto pismo tolažilo in življenja kazalo; in verh vsega tega še, o Bog, tvoje presveto Telo, posebno zdravilo in pribežalše. Dveh

reči mi je namreč v tem življenju naj bolj potreba, brez katerih bi mi bilo to revno življenje nepreterpljivo. V telesni ječi zapertemu spoznam, da mi je dveh reči sosebno potreba, jedi namreč, in pa luči. Torej si mi slabemu svoje sveto Telo zapustil, ki poživlja mojo dušo in moje telo, in mojim nogam sveti tvoja beseda. Brez teh dveh reči ne morem prav živeti; ker je, o moj Bog, tvoja beseda moji duši luč, in tvoj zakrament kruh življenja. Te dve reči ste tako rekoč dve mizi v sveti cerkveni zakladnici postavljene. Perva je miza svetega altarja, na kateri je sveti kruh, to je, tvoje presveto Telo; druga pa je miza božjih zapovedi, na kateri je sveti nauk, ki pravo vero uči.“ Pot za Krist. knjiga IV. 4. — Te dve sveti mizi: prediznico in pa altar so rajni dekan Čepe svojim vèrnim skerbno pogrinjali, učili na leci, in v spovednici, pa tudi vabili svoje vèrne ovčice k sveti mizi božji, na pogosto, vredno sveto obhajilo.

Koliko ena alj druga fara pred Bogom in v pričo svete cerkve veljá, se lahko po mizi božji spozna, kako jo o svetkih farani obiskujejo. Je o dnevih Gospodovih krog spovednic veliko ljudi, in pri obhajilu lepa množica gostov, naj ti to lepo znaminje bo, da je duhovnija poštena, da vèra po fari živí, in ima čreda skerbne dušne pastirje. Ako pa zjutraj pred svetim opravilom prazne spovednice vidiš, božjo mizo po sveti meši zapuščeno, kerčme pa polne, in srečaš po večernicah veliko pijanih ljudi, zvest si bodi, da je po taki duhovniji veliko razuzdanih, zastaranih grešnikov, vinograd Gospodov s ternjem in srobotjem zaraščen, ki se težko obdelati in popboljšati da. Takim zapuščenim občinam je *svetih bratovščin in pobožnih družba* sosebno potreba, ki so žlahne živice vsake keršanske duhovnije. Tudi rajni Čepe so

skerbeli, naj bi pobožnost v sercu njihovih ovčic prav lepo cvetela, in so v ta namen bratovšine presvetega serca Jezusovega in prečistega Mariinega serca postavili, in posebno mladini priporočali, kajti so pobožni mladenči in deklice naj lepši kinč duhovnije.

V Jareninski starodavni cerkvi je več sto let bratovšina svetega *Roženkranca* slovela, in je imela veliko dodeljenih odpustkov. To bratovšino so pa za rajnega cesarja Jožefa overgli, bratje in sestre so se razgubile, in veliko mladih ljudi znalo ni svetega Roženkranca moliti, ter je opustilo Boga in Marijo po tej stari sveti katolski navadi častiti. Kakor so pa věrni molitvo sv. Roženkranca opustili, jih je zapuščala tudi prava pobožnost; sveta věra je umirala in hudobija se širila tudi po Slovenskih goricah. Bogu bodi hvala, da je spet lepa braterna *živega Roženkranca* v katolski cerkvi oživel, od papežev poterjena in z odpustki obilno nadarovana, v katero se združi petnajst oseb (peršon), katerih vsakdo vsaki den eno skrivnost svetega Roženkranca odmoli, tako da vsaka taka družba, roža imenovana, vsaki božji den vse tri dele Roženkranca opravi Jezusu in Mariji v čast. Ravno to sveto, od věrnih toliko ljubljeno braterno *živega Roženkranca* so rajni Čepe tudi v Jarenini napravili, ki ima samo v domači fara devet in sedemdeset rož, toje 1185 družbanov in družban. Pač lepa hvala za pastirja, in za ovčice! *)

Hočeš pri cerkvi službo božjo oživeti, moraš za lepoto hiše božje, za njeno slavo skerbeti, k čemu vbrane orgle in glasni zvnovi slišijo, ki božjo čast povišavajo, pa tudi hvalo oznanujejo skerbnemu fajmoštru in rado-

*) Beri Drobntince leta 1861, str. 87 — 99.

darnim faranom. Tako so omislili verli Jareninčani po skerbi svojega častitega dekana nove orgle leta 1836, ki so imajo 14 spremenov (regiŝter). Ponovili in pozlatili so leta 1841. altarje, in kupili leta 1845. veliki 33 cent. in 85 funt. težek zvon, da ni blizo takega, ki boŝjo hvalo po Slovenskih goricah glasno poje, in oznanuje dobrotnikov čast. Naj bi se nekervava daritev svete meŝe spodobno in častito obhajala, so skerbeli za čedno cerkveno perilo, in za lepe meŝne plajŝe, ter jim ni bilo nikolj predrago, kar je slišalo za boŝjo čast in pa za slavo svoje ljube Jareninske cerkve. Bila je skerbnemu poglavarju te imenitne stare cerkve zlata beseda kralja Davida na sercu, ktero je v svojem lepem psalmu izrekel, in ki zasluŝi, naj bi se na vsake cerkvene dveri napisala, rekoč: „*Gospod! jaz ljubim lepoto tvoje hiŝe, in kraj, v kojem tvoje veličastvo prebiva.*“ Ps. 25, 8.

Skerbnemu pastirju pa ni zadosti samo lepo nakičena cerkva in slovesna sluŝba boŝja, on tudi skerbi, da vërni dobro razumejo svete obrede, ktere obhajajo, posebno pa nekervavo daritvo *svete meŝe*, ki je sonce svete katolŝke cerkve in jedro vsih katolŝkih obredov. Kakor sveta mati katolŝka cerkva ŝelí in v sv. Tridentinskem zboru duŝnim pastirjem za vsako leto naroča, so častiti dekan Franc Čepe z velikim veseljem sveto meŝo pri sluŝbi boŝji očividno razlagali, kakor jo *sveto Opravilo za Lavantinsko ŝkofijo* razlaga. Od visokosti in bogastva milosti boŝje v tej presveti daritvi ginjeni so se rajni gostokrat posolzili. In ravno to razlaganje svete meŝe bila je njihova poslednja prediga; niso poznej več na pridiznico mogli. Serce jih je bolelo, in zdihovali so na boleni posteli, kedar niso svete meŝe sluŝiti mogli, z poboŝnim Davidom, rekoč: „*Kako ljubljeno mi je tvoje*

prebivališče, o Gospod! Moja duša hrepeni in koperni po hiši Gospodovi. Moje serce in moje meso se veseli v živem Bogu. Vrabel si najde hišo, in gerlica svoje gnezdo, kjer izvali svoje mladiče; jaz pa imam tvoje altarje, Gospod vojskinih trum, moj kralj in moj Bog! Blagor jim, kateri prebivajo v tvoji hiši, o Gospod! na vse veke te bodo hvalili.“ Ps. 83, 2 sl. Skerbni oče svojih duhovskih otrok so čutili sveto dolžnost za svoje vërne vsaki den Bogu darovati, z kadivnico molitve kakti nekđaj Aron med Bogom in pregrešnim rodом stati, tolažiti jezo božjo in odvracati zaslužene šibe. Ta sveta služba sprave ljudi z žaljenim Bogom je naj imenitnejša in naj važnejša za vsakega posvečenega mešnika, po kateri je našemu usmilnemu Jezusu, božjemu sredniku naj bolj podoben. Blagor čredi, ki pobožne mešnike ima, ki za svoje vërne molijo in darujejo, živijo in umerjejo, kakti rajni Čepe za svoje Jareninčane.

Duhovski pastir, ki bi le z besedo, ne pa tudi z lepim *izgledom* učil, bil bi pač slab učnik. Farovž alj duhovski hram je oko cele farne občine, na katero se vsi ozirajo; ima tudi faranom biti svetla luč vsake čednosti, in njeni hišni gospodar alj fajmošter živ izgled keršanskega hišnika, kakor so častiti Čepe v resnici bili. Perva skerb jim je bila za dobro, *pošteno družino*, ki nebi le pridno delala, temveč tudi zvesto Bogu služila, kajti družinče, katero se Boga ne bojí, tudi gospodarju ne bo zvesto. Dajali so svojim poslom pravico, pa jih razvajali niso; razvajena družina je sebi in drugim težava; težko drugo službo dobí, še težej v svoji službi obstojí, in le prehitro za beraško palico prime; se pa beraška palica slabemu družinčetu v roki ogreje, je več ne spusti. Modri in pravični Čepe niso pozabili, kaj sv. Pavl duhovskim

pastirjem pravi: „*Ako kdo v svoji hiši gospodariti ne zna, kako bo skerbil za hišo božjo?*“ Vse je moralo biti pri farovži v pravem čednem redu, vsaka stvar na svojem kraju, naj bolj pa farovski ljudje. Svojim poslom niso bili silni gospodar, marveč dobrotljivi oče, ter so vedli, da dokler hlapec alj dekla pod njihovo strehoj živi, nujna časna in večna sreča na njihovi vesti leži, in da hoče Bog duše domačih iz rok gospodarjevih terjati.

Perva skerb je pobožnemu Čepetu bila za *domačo službo božjo*; molitev je vsake keršanske hiše naj boljši varhinja in naj zvestejši prijateljica, ki grehu in gladu vrata zapera. Pred jedjo in po jedi so hlapci in dekcle vselej na glas molili; molili pa tudi vsaki večer sveti Roženkranc. Zvesto so gledali na to, da je družina pridno k službi božji hodila, naj bi se farovškim ne dopolnila resnica žalostnega pregovora: „*Bližej cerkve, bližej pekla.*“ Opominali so svoje domače, naj gostokrat k spovedi in k božji mizi grejo, pa tudi v pobožno bratovščino stopijo; zakaj dobro so vedli, da družina gospodarju nikdar v škodo ne bo, ki za nebesa skerbí; komur pa ni za lastno dušo mar, komu bo zvesto služil, kakor hudemu? Ni jih grozilo po noči vstati in pogledati, jeli so hlapci domá, kajti so dobro znali, da so družinski grehi tudi gospodarjevi grehi, če jih ne zabranjuje, kedar bi lahko. Besede sv. Pavla so gospodarjem in gospodinjam gostokrat na serce polagali, so jih tudi vpričo živo opominjali: „*Kdor za svoje, zlasti za domače ne skerbi, je véro zatajil, in je hujši od nevernika.*“ Slabega hlapca, razujzdane dekcle niso v svoji službi terpeli, dobro vedši, da je bolje, ako na tistem mestu pri hiši kamen leži, kder bi hudobno družinče sedelo in pohujšanje delalo, ne le domačim, temveč celi fari, ki na farovške ljudi pazi. Imeli so pa tudi pošteno družino,

ktera jim je bila ne le v pomoč, ampak tudi u veselje in čast,

Priden gospodar se pozná po stanu, po živini, na polji in u vinogradih; on skerbí, da svojim nastopnikom česar ne zapravi, kar je od svojih prednikov prijel, in si po svoji moči prizadeva, posestvo v boljem stanu zapustiti, kakor ga je prevzel, kakti zvesti hišnik Gospodov. Rajni Čepe so ravno teh misli bili, in kakor dobri gospodar za stanovje Jareninske fare tako hvalevredno skerbeli, da malo takih. Farof zapuščen so popravili, hleve postavili, in posebno gorice tako dobro delali, da so bile sosedom v izgled. Ker je v Slovenskih goricah ljubo vince naj žlahnej pridelek, pa tudi duhovnim naj boljši prihodek, so posebno skerb imeli, kakor v spomladi tersje modro obdelati, tudi v jeseni previdno obrati in pospraviti, v kleti pa čediti in v lepem redu vina ohranjevati. So pa tudi vselej dobro kaplico imeli, ter so pri kupcih dobro sloveli, pa tudi drago prodali. Je bila dobra tergatva alj branje, so se radi z ljudmi veselili, so pri njih bili in jih k veselju nagibali, naj bi bili Bogu hvaležni, ki tako po očetovsko za Slovence skerbí, ter jim toliko žlahnega vinca daja, da ga pridejo Korošci in gorni Štajarci kupovat. Jih je pa kakšna nesreča pri živini zadela, brez ktere nobena hiša ni, in so domači žalovali, so rajni Čepe djali, kakor poterpežljivi Job: „Bog je dal, Bog je vzel; naj bode hvaljeno njegovo ime.“ „Vse posvetno ni toliko vredno, da bi eno solzo za tisto prelili.“

Kakor gospodarnost, je tudi *gostoljubnost* duhovnemu lepa in potrebna lastnost, katero tudi sv. apostel Pavl priporoča. (Rom. 12, 13. — Hebr. 13, 2. — I. Tim. 3, 2. — Tit. 1, 8.) Radi so imeli, da so jih sosedje

obiskovali, pri njih obedovali, in se pošteno med sebo veselili. Če dolgo časa ni bilo nobenega, so se svojim gospodom kaplanom potoževali, rekoč: „Kaj je le, da tako dolgo nobeden gospod ne pride? So nas celo pozabili?“ Pa so tudi sami radi v sosesko hodili, in z mejaši cerkvene, kakor poštene posvetne slovesnosti obhajali; saj je taka navada posebno Slovincov lepa lastnost. Pa ne le samo sosedni duhovski gospodje — obiskovali so jih radi tudi knezoškofje, kakor nepozabljivi rajni *Roman Boštjan*; prečastiti *Maria Otokar* so se jim radi oglasili, ker je bila v Jarenini lepa postrežba brez vsake potrate, vse prav čedno in v lepem redu, da je bilo veselje k hiši priti. Pa tudi deželski gospodje so jih veliko obražali in pri njih obedovali, naj so bili povabljeni, alj na opravi poslani. Bilo je rajnemu Čepetu veselje, tudi svoje poštene može, cerkvene klučarje in srenjske župane pogostiti in se prijazno pogovoriti o potrebnih srenjskih rečeh. Prav po domače so med njimi sedeli, in tudi svoje farane v časti imeli, kakor so zaslužili; in ravno ta gostoljubnost bila je mati lepe zastopnosti cele Jareninske fare, da se je lahko toliko lepega počelo in doveršilo brez vsih zdražb in dolgočasnih komisionov. Pozabili niso duhovski oče tudi ubogih, posebno zapuščenih bolnikov, ter so jih radi obiskovali in jim pomagali, radi davalibogaime; pa cestnih beračev niso terpeli, ki Bogu zlati čas, drugim potrebnim vbožcom pa dare kradejo. Takim postopačem darovati, se pravi lenobo rediti, in jo hudobiji v šolo pošiljati. Taki potepeni berači so sedaj nemu človeškemu društvu, kar so stenice v hiši; gorje ljudem, ako jih zmagajo.

Koliko so verli dekan Čepe pri duhovski in deželski viši gospôski veljali, očitno kaže terdno zaupanje, z katerim

so jim tudi mejaško dekanijo *sv. Lenarta* v oskerbljenje dvakrat izročili, ktero so prvokrat celih 16 let, drugo pot pa 4 mesce v skerbi imeli. Koliko truda so si Čepe v toliko obširni službi vžili, lahko vsaki vč, kdor blatne in težavne pote po Slovenskih gorica^h pozná; pa ni jim bilo predaleč, ne prehuda steza, kedar je bilo kaj za blagor svete cerkve in pa dežele slovenske storiti. Bili so rajni dekan pravi *oče ljubega miru*; in če je bila kaka pravda med duhovniki alj šolskimi učniki skleniti, alj kakšen razpor med fajmoštri in farani poravnati, so obče poštovanega Jareninskega dekana poslali. Skoz svojo prijaznost, bistrournost in pohlevnost so razkačene ljudi pomirili in pospravili. Je bilo pa potreba se za kako cerkveno pravico ponositi, so znali pogumni dekan, kakti škofovi pooblastenec, tudi mogočno na noge stopiti, in slabovoljne nasprotnike hrabro premagati, kar nam ta le prigodba svedoči. V slovenskih gorica^h na veselem homcu alj griču stoji Nemcom in Slovencom dobro slovna romarska cerkev in božja pot *presvete Trojice*, s samostanom nek^{daj}nih menihov Auguštinarjev. Prečastiti knezoškof Sekovski *Otmár* so sklenili zapuščen samostan, cerkev in faro presvete Trojice častitim *Franciškānom* izročiti, naj bi na božjem potu več spovednikov bilo, ki bi romarjem vsigdar lahko postregli. Sovražni posvetnjaki, kterih tudi Slovenci, žalibog, preveliko med sebo imajo, so Trojičane tako gerdo podpilovali, da so se Franciškānov branili in odloki viši duhovske in deželske gospôske zelo zoperstavljali; kar je škofijstvo močno žalilo. To upiranje poravnati in nadražene Trojičane lepo pomiriti, so rajnega Jareninskega dekana poslali, ki so bili namestui dekan tudi črez sveto Trojico. Podšuntani teržani in tudi več drugih zapeljanih faranov zatruši nad škofovskim poslancom, rekoč, da menihov

k sveti Trojici nečejo. „Kaj pa hočete“, jih dekan moško primejo, „alj častite očete Frančiškane, alj pa nobene fare; le teh dveh eno sim od vas zvedet poslan.“ Ta resna beseda je bila zadosti, zapeljane ljudi pomodriti in na pravo pot zaverniti. Radi so častivredne očete sprijeli, in so jih prav veseli. — Tako se človek gostokrat v zmoti svoje lastne sreče brani, in hvali poznej Boga, da mu prijatela pošlje, ki mu pravo srečo pokaže in mu jo pripelje, kakor rajni dekan Čepe; daj jim Bog dobro! Samostan svete Trojice se je spet pomladel, cerkev popeljšala in pospešila slavna božja pot, da je veselje.

Kdor svojo domovino v resnici ljubi, se *ne sramuje svojega rodú, ne jezika maternega*, ki domače kraje po domače oživlja in povesečuje. Brez jezika in naroda bila bi še toliko rajska dežela žalostna pušava. Pravi, živi domoljub skerbi za slavo svojega rodu in jezika, kakor skerbi ženin za čast in lepoto svoje drage neveste, da jo nikdo ne zasramuje, ob poštenje ne deva, in ne oskrunjeva, temveč po vrednosti poštuje in obrajša. To so tudi rajni Čepe storili; ljubili so svoje ljudstvo, skerbili za njegovo omiko, so bili prijatelj milega slovenskega petja, kakor vsih domačih obredov in poštenih šeg. — Na meji med Nemci in Slovenci imajo stariši navado, svoje dečke, celo deklince *med Nemce pošiljati*, naj bi se nemške besede lotili. Želja po nemški besedi ni sama na sebi graje vredna; človek toliko človekov veljá, kolikor jezikov zna. Blizo nemčije nam je gotovo tudi nemške besede potreba; za tega del se tudi deca v šoli zraven slovenščine tudi za potrebo nemškega jezika učijo. Ako pa misliš, da šola za druge nauke ni, kakor za nemščino, se močno motiš. Dokler otrok v domačem jeziku dobro vajeno ni, se nemškega težko uči in hitro pozabi, ne zna

nemščine, in ne slovensščine; takemu je šola zgubljena, in potratjen otroških let zlati čas. Se hočeš tega prepričati, vprašaj može, kateri so v take nemškutarske šole hodili; izmed sto takih šolarjev v 25 letih težko jih 5 svoje ime podpiše, nekoliko nemških besed govori, nemškega pisma pa ne razumi, še manj pa slovensko, kterege se ni učil. Ne bilo bi torej očetu zameriti, ako svojega sina med Nemce pošlje, naj bi se nemščine bolj privadil; pa kaj pomaga mladenču nemška beseda, ako pa keršanski nauk pozabi — kaj deklini nemškutarija, ako pa svojo nedolžnost zgubi! Na nemškem mladi Slovenci in Slovenke ne razumijo predig, ne keršanskega nauka, še spovedati se priložnosti ne najdejo; priložnost pohujšanja pa ne počiva, in angel nedolžnosti jih poprej zapusti, kakor se jih prime nemška beseda. Na Koroškem gostokrat taki nemškoželci celo med krivovérce v službo zajdejo, in ob pravo vero pridejo. Ali ne bo taka zguba skerbnemu pastirju žalost napravljala? Jeli niso hvale vredni mešniki, kateri se takemu početju ustavljajo? Tudi rajni častiti Čepe so velikokrat svoje Jarenince svarili in opominjali, svojih otrok na nemško ne pošiljati, kder le prelehko in prehitro Boga in svoje duše pozabijo, ter v časno in večno nesrečo padejo. *„Kaj pa človeku pomaga, naj si ves svet pridobi, na svoji duši pa škodo trpi?“* Jeli ga bode nemška beseda zveličala?

Čudno je, in bi rekel ne brez krivice, da se po Slovenskem ne le u velikih mestih, ampak tudi v manjših, kjer je komaj kakih dvajset ljudi, ki slovenskega ne razume, po nemško predigje; v nemškem Gradcu pa, kjer po jezero Slovincov biva, ni ene slovenske predige. Slovincov ni sram poslušati nemškega podučjenja, da ga le na pol razumijo; Nemci se pa hitro božji besedi odmek-

nejo in celo iz cerkvo gredo, rekoč, da slovenske predige ne razumijo, če ravno leta in leta na Slovenskem živijo, in si po slovensko dobro pomagati vedo, kakor bi slovenska prediga le za proste ljudi bila. Ravno tako se tudi v uradnih in pisarnicah godí, da v slovenski zemlji slabo alj pa celo ne opraviš, če nemško ne govoriš, alj pa tolmača s sebo ne vzemeš. Ni se čuditi, da naši kmetje pravijo, slovenski jezik le doma in pa na potu h gospôski veljá; pri gospôski mora nemška beseda biti; in če kdo gosposko suknjo nosi, se ima le po nemško nagovoriti. Tako se naš materni jezik zasramuje in tepta, ne le od Nemcov, marveč od slepih Slovincov, ki ne vejo, kako krivico svoji národnosti činijo. *Materni jezik je prvi božji dar*, v katerem pregovorimo, in za njega nam ima biti pred vsimi drugimi jeziki mar, da ga častimo, likamo in po slovensko radi govorimo, prepëvamo in se v njem veselimo. Za to so se rajni Jareninski dekan tudi z *velikaši svoje duhovnije vsigdar le po slovensko pogovarjali*, naj si ravno večidel vsi Jareninski gospodarji nemško besedo znajo; in če jih je tudi kdo kmetov po nemško nagovoril, so mu le po slovensko odgovorili, in s tim pokazali, da imajo besedo materno v časti. Naj bi vsi slovenski duhovniki in uradniki to lepo ravnilo zapomnili, posnemali; v kratkem bi slovenščina v časti bila; kdor pa svojega blaga ne obraja, ga hitro in spod nič prodá.

Kdor svoje časti preželjno ne išče, temveč za božjo čast skerbí, in pa svoje dolžnosti zvesto dopolnjuje, njega najde zaslužena čast, kakor je došla častitemu dekanu Čepetu. Njihova ljubeznjiva prijaznost, bistroumnost in v službi natanjčna redovnost jih je viši gospôski tako prikupila, da so jih knezo-škof Otmar leta 1851. za

častnega korarja Sekovske stolne cerkve povzdignili in *svitli cesar* poterdili, ktera čast je redka po Slovenskem bila. Kakor pa moder mož za posvetno častjo ne leta, tako se tudi nobeni počastitvi omamiti ne da, ampak le možko in pravično ravna za blagor svojega ljudstva, kakor so častni korar Čepe delali. Dolgodavna želja Štajarskih Slovincov pod enega škofa priti, svojih duhovnov iz ene in ravno tiste duhovšnice dobivati, omiko nade polnega národa povzdigati, je tudi iskrenega domoljuba Čepeta živo naduševala; in ravno oni so bili, ki so to slovensko reč podperali in pospeševali, da se je *sedež Lavantinskega škofa v sredo Slovincov prestavil*, da se je duhovšnica za ponovljeno škofijo utemeljila, in začela nova doba za slovenske kraje. Izvoljeni svêtovavec škofove uradnije so prečastiti Čepe pridno konsistorijalne seje obiskovali, in čertsvo pomagali novo omejeno škofijo modro in pravno vladati, ter so bili močni steber duhovske in zakonske sodnije.

Kar so rajni Čepe priserčno želeli, škofijstvo v sredi slovenskih goric imeti, so ućakali, pa tega veselja niso dolgo vživali. Već let so že bolehalí, in po udih jih je gostokrat tergalo. Toplice so jim težave polajšale, pa jim protina popolnoma odpraviti nobeno zdravilo ni zamoglo. Za svoje zdravje so skerbeli, pa tudi voljno poterpeli, kar ni bilo za preložiti, ter so spoznali, da so bolezní dari milosti božje, pa tudi poslanci Gospoda življenja in smerti, ki nam občutno pravijo: „*Oskerbi svojo hišo; umerl boš, in ne boš dolgo več gospodaril, ter boš na račun za svoje hiševanje poklican.*“ Ovi glas so rajni Čepe dobro poznali, in se skerbno na dolgo pot u večnost pripravljali, naj bi Gospod, kedar jih zakliče, pripravljenih najdel. Vsaka stvar, ki so jo v svoji oblasti

imeli, bila je v lepem redu, cerkveni račun vsako leto na tenjko sklenjen, cerkvena dnarnica in kasa za vboge je bila pri krajcerji dopolnjena, družina plačana in roko-delcom ni bilo na dolg. Tudi svoje posledne volje zapisati niso pozabili, kako se naj njihova zapuščina modro oberne, da za njimi prepira in tožbe ne bo. Posledno sporočilo je naj lepše oznanilo moškega značaja, po katerem lahko ceno rajnih spoznaš; po zadnji volji se blago serce rajnega Čepeta, kakor duhovnika, sveti, kakti naj lepši zvezda.

Modro *oporoka* alj testament narediti je važna, pa tudi težavna reč. Kdor hoče pravno oporočiti, ne sme pozabiti Njega, ki mu je premoženje dal, ne tistih, ktere mu je v oskerbljenje izročil; se ima spomniti svoje žlahte, če je potrebna, pa tudi svoje uboge duše ne smé pozabiti. Kdor svoji žlahti vse zavalí, večidel slabo svoje premoženje oberne; žlahta se lahko smeji, po navadi debelo živi, pa tudi hitro zapravi, kar je rajni dolgo in težko pospravljal. Kdor ptujim ljudem vse zapustí, lahko svojim sorodnikom krivico stori, kteri so se obožali, kedar so njemu pomagali. Kdor pa premoženje za občno koristne naprave svoje domovine oberne, po tem ko je svoje za potrebo, dokler je živel, oskerbel, on je zvest in pravičen hišnik Gospodov, kakor so bili rajni Čepe Franc, ki zaslužijo, da se njihova oporoka očitno bere.

Hvaljen bodi Jezus Kristus! Česena si Marija!

Oporoka.

V imenu presvete nerazdeljive Trojice. Po moji smerti naj se z mojim zapuščenim premoženjem oberne, nazoče:

1. Moji še živi sestri Jozefi, omoženi Špesarjevi kmetici pri sv. Križu sporočam dve sto goldinarjev srebra.

2. Otrokom moje 4. prosinca 1858. rajne sestre Helene, ki je na Trampušovem pri sv. Križu omožena bila, sporočam sto in pedeset goldinarjev srebra.

3. Barbari Večernik, hčeri moje rajne sestre Mice, Večernikove žene, ki je bila pri meni izrejena, in ni za svojo zvesto službo nekoliko let nobene posebne plače dobivala, sporočam tri sto goldinarjev srebra.

4. Dvema gospodoma kaplanoma, ki bota ob času moje smerti tukaj služila, sporočam v spomenik šest srebrnih žlic, naj vsaki tri prejme.

5. Moji kuharici Š.. Lizi, ki mi je gospodinila, naj se verh letne plače, ki vsako leto 32 gol. v srebru znese, ako bi ji še bilo kaj na dolg, dve sto goldinarjev srebra odšteje. Verh tega naj se ji da omara, v katero svojo obleko zapera, postelja, v kateri leži, šestero pertičev, in dve sreberne šlici v last.

6. Vsakemu poslu (družinčetu), ki bo ob času moje smerti pri meni v službi, naj se verh letne plače, ki bi jim bila na dolg, še deset goldinajev naverže. Vsak mojih treh vinogradnikov naj tudi dobí po deset goldinarjev svoji družini v zboljšanje.

7. Kuracialni cerkvi sv. Križa nad Mariborom (moji rojstni fari) sporočam sto goldinarjev srebra.

8. Za petdeset svetih meš, ktere se naj pervo leto po moji smerti, ako mogoče vsaki teden ena peta meša (missa cantata) v toti domači cerkvi Matere božje služi, naj se odšteje sto goldinarjev srebra.

9. Za inventarske stvari, ktere so pri tej duhovnji obstoječe, pa razun četerih krav malo veljajo, naj se od

mojega premoženja tri sto goldinarjev austr. velj. odloči. (Poglej farni vročivni popis 23. Januar. 1835.)

10. Vse moje bukve, kar jih je, razun takih, ki niso za to, naj tukajšni farni bukvarnici ostanejo.

11. Vinograd Zakravošek (na Vukovskem verhu in dačni srenji, nekda j pod Hrastovsko gosposko,) ktere ga sim z pomočjo več dobrotnikov od Marije Glažarce kupil, in ki je kakor lastina na moje ime zapisan, ima tukajšni duhovniji ostati, to se pravi, naj se temu farnemu posestvu vlasti, da bo vsakočasni fajmošter bolj lahko drugega kaplana imel, to se reče, njega z hrano in navadno postrežbo previdel.

12. Vinograd na Vukovskem verhu (kraj in dačna srenja Vugovski dol) poprej grajšini Freideneg kakor gospôski podveržen, ki ga je Jozefa Sirk meni za žive dni v zavžitek sporočila, ima po njenem naročilu po moji smerti tudi začasnemu fajmoštru Jareninskemu za vžitek ostati. — Ker je rajna sporočnica Jozefa Sirk meni oblast dala, dolžnost 12 svetih meš, za ktere ga jaz svoje žive dni u vžitek imam, pomanjšati: tak določujem z tim, naj vsakočasni gospod fajmošter Jareninski vsako leto v našemén rečene naročnice le četiri svete meše odslužijo.

13. Naj bi za Jareninsko duhovnijo vsigdar serčni in pridni duhovniki rajši prosili, in lehkeje izhali, sporočam vsakteremu fajmoštru v Jarenini (dosedajni prihodki te duhovnije niso kaj dobri) svojo lastno verhovčino Središek, na Jareninskem verhu, ktero sim od Jurja Kebriča kupil, ki se farovškega zemljišča derží, poprej grajšini sv. Martinski podložno, Jareninski farni duhovniji z to vstavno zavezo, naj vsakoteri tukajšni gospod fajmošter za toti vžitek na obletnico moje smerti, alj če bi tisti den

cerkveni zakoni ne dopuščali, prvi prihodni ne zadržani den vsako leto eno obletnico z postrežbo diakona in poddiakona služi, verh tega pa še vsake kvatre eno sveto mešo, to je vsako leto četiri tihe svete meše *v tolažbo moje uboge duše, za moje mertve stariše in za celo žlahto, kakor tudi za vse vérne duše, ktere so kdaj moji duhovski skerbi izročene bile, pa bi zadel moje neskerbnosti, ali kakor si bodi za moj del terpele, opravi, in sicer v tukajšni farni cerkvi Matere božje.*

14. Moj zlati korarski križ naj se odraja brez vsake plače knezoškof. Sekovškemu stolnemu kapitolu, v roke prečast. stol. prošta, naj z njim obernejo, kakor radi.

15. Vsaki mešnik, ki h pogrebu mojega trupla pride, na katerega vse prav ljubeznivo povabim, ki se mene spomnijo, in ktere za pobožen spomin poprosim, naj prejme v spominek tri goldinarje v srebru.

16. Dva gospoda kaplana se prosita, z pomočjo dveh cerkvenih klučarjev in tukajšnjega srenjskega predstojnika za to skerbeti, da se v tem času, ko bode moje truplo v višnjevi stanici na mertvaškem odru ležalo, nobena nerednost ne godi, in se kaj ne razvleče. — Tiste tri dni naj vbogim trideset goldinarjev razdelijo. — Na moj pokóp pred križem naj se prost spomenik postavi.

17. *Kar verh vsega tega od moje zapuščine ostane, naj se blagovoljno njih knez. škof. Milosti, premilemu knezo-škofu Lavantinskemu (sedaj v Marburgu) izroči, naj njo obernejo, kakor radi, ali za ustavo bogoslovja ali za seminišče dijakov, ki se v duhovski stan podati hočejo.*

Slednjič so vsi moji visoki predpostavljeni, častiti gospodje šolski učitelji, z kterimi sim kedaj česar opraviti

imel — vsi moji predragi prijatelji, posebno pa moji ljubi farani zavolj ljubezni Jezusove priserčno prošeni, naj mi dobrotljivo odpustijo — zamere njim storjene, kakor moje nečimernosti in zamude. Vse mi naj odpustijo, kakor tudi jaz iz serca jim odpuščam, in naj se v molitvi mene spomnijo.

Hvaljen bodi naš Gospod Jezus Kristus na večne čase. — Češena si Marija, mati milosti, in blagosti mila porodnica! — Ti sovražnika varuj me, in ob smertni uri sprejmi me. Amen.

Pri sveti Mariji v Jarenini na drugo predpepelnično nedelo, 7. Svečana 1858.

Franc Čepe

častni korar, dehant in fajmošter.

Tako so rajni svoje premoženje, kakor zvesti hišnik, katolski cerkvi in svoji fari sporočili, od katerih so ga z božjo pomočjo prijeli; pa tudi svoje žlahite in družine niso pozabili. Jeli ni tako prav? —

Nemci nam očitajo, da smo v omiki zaostali, da naše šole kaj ne veljajo, da je naše ljudstvo neumno in nemarno. Tako očitanje ni pravično, ne resnično. Slovencov je toliko posvečenih mešnikov, da jih nad sto in sto po nemških krajih Kerške in Sekovske škofije služi; pa tudi po drugih avstrijskih deželah; veliko duhovnij bi bilo brez dušnih pastirjev, naj bi jim Slovenci ne pomagali. Koliko pa Nemcov mešnikov med Slovenci najdeš? Slovenski rojaki služijo kakti uradniki po vsih avstrijskih kronovinah, se naučijo lahko in radi vsakega jezika; kako okorno se pa večidel nemški opravniki med nami nosijo, ter hočejo, naj bi za njih del vsi Slovenci nemško znali, da bi pri njih kaj veljali. Slovenski sinovi so na

vojski hrabri vojšaki, in tako pogumni, da se jim sloviti vojskovodja odkrije, in jih vsi hvalijo, ki jih poznajo. Slovenci znajo tudi orati in vinsko ter to obdelovati, so pridni podložni svitlemu cesarju, in pobožni věrni kristjani: in ravna ta je prava pristna omika, ki ljudi časno in večno srečne storí. Ako so Slovenci res zaostali, so zaostali v tisti nemški kulturi in posvetni modrosti, ki jo sv. apostol Pavel imenuje pred Bogom neumnost. Ako smo pa Slovenci v kakih posvetnih rečeh zaostali, so nerodne nemškutarske šole krive, v kterih se, razum svete věre, prav za prav drugega ni slovenska mladina učila, kak nekoliko nemškovati. Nemško so deca več del pozabili, drugih potrebnih in koristnih rečí se pa niso učili.

Še le kakih trideset let se slovenski otroci v domačih šolah poleg nemške, in pred vsem tudi slovenske besede učijo, računajo, se modrujejo in pojo, in polovina naših šolskih stanic je slovenskim šolcom pretesna, kar očitno priča, da slovensko ljudstvo na deželi slovenskih šol poželjuje, v kterih se pa tudi mladina za potrebo nemške besede uči. Po vsih krajih, pri vsaki tretji duhovniji tožujejo, da nimajo šolcov kamo posaditi; vsaka ces. kralj. okrajna gosposka ima v svojem okraji po več komisionov šole razprostirati alj nove staviti. Na ravno taki vradni opravi so tudi prečastiti šolski ogleda Čepe pri sv. Ilu na Goričkem naglo smert najšli.

Po zimi leta 1861. se je Čepetu mertvud nekoliko oglasil, tako da so morali več časa v postelji in v sobi ostati. Zboljšalo se jim je o spomladi toliko, da so spet meševali, včasih predigvali in druge svoje opravila dopolnovali; in nadjali smo se, da nam hoče dober Bog še veliko let dobrega gospoda ohraniti. Alj človek obrača,

Bog pa oberne. Po letu 23. malega serpana (Julia) se pred poldné zdravi in veseli doma poslovijo in k sv. Ilu na šolski komisijon odpeljajo; pa ni bilo več živih nazaj. Kedar se z možmi za stavo nove šole pogovarjajo, jim slabo pride. Stopijo na prosto sapo v senco pod drevje, in se zgrudijo na zemljo, rekoč: „*V Jarenino, v Jarenino!*“ Niso se dalej zavedli; vsaka pomoč je bila zastonj; ob šestih zvečer so umerli na mertvoudu, kakor pred dvajsetmi leti njihov oče, v devet in petdesetem letu svoje starosti, in v četeri in tridesetem letu slavne duhovske službe.

Kakor blisk se je glas njihove smerti po vsih slovenskih goricah razširil, in drugo jutro je okolj dveh jezer Jareninčanov in drugih sosedov svojega rajnega dobrega pastirja od sv. Ila v Jarenino sprevedilo, jokajè in žalovajè, kakti po svojem očetu. Na den pogreba so po duhovskih opravilih prečastiti korar Marka Glazer, fajmošter pri sv. Petru, rajnega sošolec in sosebni prijatelj, slovo jemali, in od prečudne božje previdnosti govorili, da so se poslušatelji v solzah topili. Blizo petdeset mešnikov je svojega ljubega sobrata na pokopališče spremilo, in pokopali so jih v grob rajnega njihovega očeta Jožefa, kateri so v njihovih rokah 27. Aprila 1841, v 78. letu svoje starosti umerli, naj v kraju, kjer ljubljani oče spi, tudi častiti sin od svojega truda počiva. Hvaležni duhovni in Jareninčani so rajnemu dobrotniku v spomín lepo kapelico postavili, pod katero pokojno truplo spi, dokler ga ne obudi k novemu življenju tromba angelska. Naj pa tudi ohranijo naše Drobince prijatla in dobrotnika lepo življenje, katero je hvaležua roka popisala.

IV.

Franc Jazbec

izgled pridnega dijaka in pobožnega, rodoljubnega bogoslovca.

Z občudovanjem te napolnuje pogled širokega morja; zavzet gledaš njegovo neizmernost, ktera ti očividno kaže vsemogočnost Stvarnikovo. Lepo je gledati široke reke, po katerih bogato obložene ladje plavajo; zdijo se človeku žive ceste, ki vežejo dežele in narode med seboj. Pa še lepši in prijetniši je pogled malega potočka, ki se vije med livadami kakor srebern pas in priljudno šumljajé človeka k sebi vabi.

Veselja ti serce igra, če zagledaš košato lipo, ki v svoji senci ponuja hladen počitek trudnemu popotniku; pa še bolj se razveseliš, kedar v spomladi prvo vijolico najdeš, ki ponižno med bodečim ternjem raste; pa daleč okolj svoj prijeten duh razširja. — Lepo dišeči vijolici, prijazno šumljajočemu potoku bilo je podobno življenje rajnega Franca. Ni doveršil imenitnih del, ni prehodil tujih dežel, ni si pridobil slavnega imena, ni bil daleč poznan — temoč samotno in zadovoljno je živel med svojimi tovarši. Pa dolgo življenje se ne šteje po številu let, temoč po bogastvu lepih čednosti, po notrajnem življenju in po stanovitnosti v skušnjavah in nevarnostih. — In v tem obziru moramo reči, da je rajni Franc sivo starost doživel.

Kerščanska ljubezen nam zapoveduje, da ne zabimo rajnkega. Zato sem zapisal nekaj črtic iz njegovega življenja, da ostane njegov spomin živ med nami. K temu me pa priganja tudi prijateljstvo, ki me je na rajnkega vezalo; posebno pa goreče želim, domovini v prid ohraniti spomin nadepolnega, rodoljubnega mladenča in njegovo življenje kot budivni izgled slovenski mladini v poduk podati. Njegovo tiho, čedno obnašanje naj nas spodbada k posnemanju; njegova čista, goreča ljubezen do domovine pa naj v našem srcu užge enaki plamen do naroda našega.

Dobro uro od Konjic proti zahodu pod Pohorjem je zala fara sv. Egida v Žrečah. V tem prijaznem kraju se je rodil rajni Franc leta 1840. Tukaj je perve leta svoje mladosti preživel. Njegov oče pobožen in marljiv učitelj je dobro poznal vrednost in imenitnost otroške reje. — Perva izreja je za človeka naj imenitniši čas; je izvir časne in večne sreče, pa tudi velikokrat časnega in večnega pogubljenja. Otrok enak mlademu drevescu se da nagniti, na katero stran ga hočeš. Kakor cvetlica zjutraj svoj popček razvija in željno solnčne žarke serka, tako se odpira otročje serce nauku ljube matere in skerb-nega očeta. Blagor materi in očetu, ki v strahu božjem izrejata svoje otroke, jih v dobrem vadita in učita, hudega pa varjeta. Blagor jima! Pa gorjé staršem, ki zane-marjajo izrejo svojih otrok; oni nesrečne delajo otroke pa tudi sami sebe.

To je dobro vedel oče rajnega Franca. Poznal je imenitnost učiteljskega stanu; poznal je dolžnosti, ktere imajo starši do svojih otrok, prepričan je bil, da posvetno bogastvo in čast ne stori človeka srečnega in da nič ne pomaga človeku, če ves svet zadobi, na svoji duši pa škodo terpi. Zato si je prizadeval, svojim otrokom na

mestu zlata in srebra zapustiti boljšega premoženja, ktere-
rega tatje ne ukradejo in moli ne snejo; — skušal jih je
dobro izrediti in jim že v mladih letih ljubezen do dobrega
in strah pred hudim v serce vsaditi. — Zgodaj se je po-
kazala pri Francu bistra glavica in žlahno serce, s katerim
ga je bil Bog obdaril. Brez težav se je v kratkem času
naučil v domači šoli v Špitaliču, kamor so njegovega
očeta med tem predstavili, brati, pisati in rajtati; uk mu
je šel hitro od rok; lahko je premagoval vse overe, in že
tedaj se je kazalo, da bode enkrat izversten dijak.

Med tem pa ko so ga starši v prvih načelih po-
svetnega vedenja lepo podučevali, niso pozabili tudi za
dušno izrejo svojega sineka skerbeti. Učili so ga spoz-
navati Boga; vadili so ga v dobrem in njihovi nauki so
padali na rodovitno zemljo, segali so do žlahnega serca.
Tako se je užgala v mladih persih goreča ljubezen do
božjih reči in že v prvih letih so se razvijati začele
lepe čednosti: pobožnost, ponižnost in priljudnost, ktere
so pozneje bile njegov naj lepši kinč in naj lepše last-
nosti. Ker je bil bistra glavica, pa bolehnega telesa, so
ga odločili za šole, da bi mu ne bilo treba v znoji svo-
jega obličja si iskati vsakdajnega kruha.

Leta 1851. je stopil mladi France v prvo latinsko
šolo v Celji. Tukaj se je za njega novo življenje začelo;
pred njegovimi očmi se je odpiral nov svet; njegov po-
vedah hrepeneči duh je dobil hrane dovolj. Marljivo se je
poprijel latinščine; pa rad se je učil tudi drugih predmetov
in v vseh je tako napredoval, da je bil že v prvem
tečaju med naj izverstnišimi dijaki; kar je tudi skoz
vseh osem let ostal. —

Kdo izmed nas še ni zvedel, da na tem svetu ni
najti prave sreče? Tukaj smo le tujci; popotniki v solzni

dolini; povsod nas nevarščine obdajajo; terpljenje je božjih otrok delež na zemlji. Tega si je tudi rajni Franc že v mladih letih skusil. Smert, ki ne razločuje in ne pozna ne stanov ne starosti, mu je leta 1853. pobrala naj večega dobrotnika — dobrega očeta. Velika nesreča za mladega dijaka! kdo mu bo zanaprej preskerbel potrebnega živeža, obleke, knjig in drugih potrebnih reči? — Pa dober Bog, ki ne zapusti svojih, ki še za tice pod nebom skerbi, tudi rajnega pozabil ni. Dal mu je miloserčnih dobrotnikov, ki so mu radi pomagali in po očetovsko za njega skerbili, da je mogel doveršiti latinske šole. —

Pač ni lepšega življenja na svetu, kakor je življenje dijaško, ako le dijak *pobožen mladeneč* ostane, in se pridno uči. Ali si že vidil kedaj veseljšega in zadovoljnejšega človeka kakor je dijak? Potreb nima velikih; z malim je zadovoljen, živi brez vseh skerbi, in če mora tudi včasih pomanjkanja terpeti, nič mu ne dene; mladost in zadovoljnost premagate vse težave. Ali tudi nevarščin polno je dijaško življenje. Kmečki fant pride nedolžen, nepokvarjen v mesto. Dobra mati, skerken oče mu data za slovo veliko lepih nauk, in z gorečo molitvijo spremljata svojega ljubljence v šole. Pa v mestu ga pričakuje mnogo sovražnikov; sovražniki zvmajni v raznih podobah, in sovražniki znotrajni, to je hudo poželjenje, ki se v mladem sercu zbuja, ga skušajo spraviti ob najdražši reči, vzeti mu nedolžnost in vero, in ga tako pogubiti. Nesrečen mladeneč, ki zapravi te dragocenosti; srečen pa tisti, ki se serčno vstavlja zapeljivemu svetu in znotrajne spake po nauku sv. vere krofi! In med te moramo tudi rajnega *Franca* šteti. Bil je u vsakem obziru lep izgled vsem tovaršem; bil je marljiv, pa tudi pobožen dijak! Skerbno se je varoval lenobe in nemar-

nosti, ker je dobro vedel, da marljivost je naj boljše orodje proti vsem skušnjavam. Kdor se v mladih letih navadi dela, temu se ne bo nigdar slaba godila; kdor se pa z mladega navadi pohajkovati, tudi na stare dni zanikernež ostane. *Franc* se je varoval tudi vsake razvade, bil je zadovoljen s prostim živežem in borno obleko. Zadovoljnosti je potreba dijaku, kakor vojaku; razvajen mladeneč je prava šiba za sebe in za druge. — Ogibal se je pa tudi vseh slabih tovaršij, ker je dobro poznal njih strašno moč; one angele v satane spremenijo: „Kdor se s smolo peča, se z njo ognusi. Sir. 13, 1. Rajniki ni hodil po kerčmah dnarjev zapravljat; ni mu bilo za trušne veselice, rajši se je sprehajal po lepi Savinjski dolini, ali pa doma podučne knjige prebiral. Pa pri vsem tem se ni bal poštenih veselice; rad je bil u veseli družbi svojih tovaršev, katerim je skoz svojo pohlevno in priljudno obnašanje marsiktero uro osladil in okrajšal. Svojih šolskih predmetov se je vselej izverstno učil; pri tem pa mu je še veliko prostega časa ostajalo. Zato je skušal, tudi z drugimi jeziki se soznaniiti; ker mu je Bog podaril posebno glavo za jezikoslovje. Po naključbi so mu v roke prišle Razlagove „Zvezdice“. Ta knjiga posebno za slovensko mladino spisana, polna domorodnih in budivnih misli, je zatrosila v mlado dijaško serce umerlega perve iskrice gorečega domoljubja, ki so se v kratkem vnele u veliki plamen, kateri je enako gorel celo njegovo življenje, in še le z njegovo smertjo ugasnil. Mladi dijak je začel spoznavati, da dežela, v kateri smo rojeni, in kraj, v katerem smo mlade leta preživeli, mora dobremu človeku ljubši biti od drugih krajev; da narod, s katerim smo zvezani po kervi, jeziku, običajih in po veri, nam mora dražji biti od drugih narodov: buditi in krepko razvijati se je začela u Francu vsakemu človeku prirojena

lastnost, namreč: ljubezen do domovine. Pa ker je dobro vedel, da ni dosti le veseliti se, če je narod srečen in le dobro z njim deliti, temveč da je tudi potrebno žalovati, če ga nesreča zadene, mu pomagati po svoji moči in se domovini djavno darovati: se je marljivo poprijel slovenskih narečij, v katerih je tako napredoval, da je po doveršeni gimnazii Ilirsko, Česko in Rusko razumel. Pa tudi Slovensščine ni zabil; naročal si je po svoji moči slovenskih knjig in časopisov; prebiral jih je marljivo, in se tudi v pisavi vadal, tako da si je izversten zlog pridobil. Tako se je pripravljajal s terdnim namenom, se pozneje podati na javno slovstveno polje.

Ta prikazen je bila tedaj nenavadna. Dijak s tako blažnimi idejami in nameni, tako goreč za svoj nesrečen dom, je bil le redek v tistem času, ko je le redko kdo budil v nježnih srcih naše mladine veselje do dragega maternega jezika, tedaj ko so Slovensščino le nekteri rodoljubni učitelji cenili in njeno vrednost slovenski mladini razkladali; drugi pa od nje zaničljivo govorili in si prizadevali dijakom vsako čutje do domovine iz serca iztergati in jih le za omiko v memškem duhu in po nemškem slovstvu vnemati: v tistem času so bili rodoljubni dijaki, kakor je bil rajni Franc, le redka prikazen! Hvala Bogu! časi so se spremenili. Pametni slovenski dijaki začno spoznavati, da je treba tudi v milem maternem jeziku se omikovati, in da hoče nesrečna nemškutarija iz slovenske zemlje zginuti, ako bodo iz šol verli rojaki v javne službe med Slovence stopili. Prav tako — le modro in pametno delajmo — Bogu v čast in milemu narodu v propek!

Ko je rajni Franc leta 1859. gimnazijo srečno doveršil in izpit godnosti izverstno napravil, se je odločil

za bogoslovje. Ni dolgo premišljeval; ni dvojil, kam se podati; ni poprej na posvetne duri terkal, če bi se mu odperle ali ne, temoč terdno je sklenil, v stan stopiti, do kterega je že od mladih let naj večje veselje imel in k kteremu je po svojem prepričanju od Boga poklican bil. Na jesen l. 1859. je vstopil v Mariborsko bogoslovnico.

Za vsaki stan je treba dobro se pripravljati; in kolikor imenitniši je stan, kterega si zvoliš, toliko zvestejši mora biti pripravljanje. Med stanovi pa ga ni imenitnišega, kakor je duhovski; imeniten je po svojem izviru, ker Zveličar sam ga je postavil, ko si je izbral 12 apostolov in jim dal oblast vladati sv. cerkvo; imeniten je pa tudi po svojih težkih dolžnostih in svetih opravilih. Duhovnik je srednik med Bogom in ljudmi; on opravlja sv. zakramente, ktere je naš dober Zveličar postavil kot sredstva, po kterih se udeležimo milosti božje. Duhovnik ponavlja vsaki den na nekervavi način kervavo daritev božjo. On ima oblast v božjem imenu odpušati grehe zgrevanemu grešniku. O preimeniten je ta stan! On je po besedah nekega cerkvenega očeta, breme še za angelske rame prestrašno. Ker je tedaj ta stan tako imeniten, njegove dolžnosti težavne, opravila pa svete, in ker bo tudi odgovor težaven, je treba za to veliko službo posebno se pripravljati.

To je tudi dobro vedel rajni Franc; poznal je težave stanu, za kterega se je odločil, pa bil je tudi prepričan, da Bog človeku svoje pomoči ne odreče, če ga le za nje prosi. Zato je stopil v bogoslovnico s terdnim namenom, vreden duhovnik, vreden bojevavec Kristusove vojske postati. — Zato se je z velikim veseljem učil šolskih predmetov, ker poznal je, da duhovnik brez potrebnega znanstva u vedah le malo velja in da mora

vsak dušni pastir tudi z mečem bistrega uma svoje ovčice braniti. Pa ni dosti le glavo si bistrili, ker znanost sama na sebi lahko napihuje — treba je tudi za blago serce si skrbeti. Kdor zabi serce blažiti in si lepih čednosti nabirati, lahko zabrede in težko bo srečo našel. Rajnki tudi tega ni pozabil. V kratkem se je soznanil z znotrajno molitvijo, z premišljevanjem. Njegove čednosti so se začele razcvetati kakor lepo dišeče vertnice spomladanske, strinjale so se kakor cvetlice umetno spletenega venca, in kar je pogled perve spomladanske vijolice za nedolžnega otroka, to so bili njegovi izgledi za celo bogoslovnico. Njegovo obnašanje je bilo tako pohlevno, ponižno in ljubeznivo, da mu je vsakega človeka prikupilo. Kako se je bil znotrajne molitve privadil, kažejo sledeče besede, ki jih je v svoj dnevnik zapisal: „Denešnega premišljevanja nigdar ne pozabim; še nijedno v celem življenju mi ni tako globoko seglo do serca. Bilo je, kakor se mi zdi, prvokrat, da sem z pravo gorečnostjo premišljeval, da sem gorečo ljubezen do Kristusa v sebi živo čutil; ko bi bil Kristus v človeški podobi pred menoj, želel bi ga bil objeti — ko bi ne bila to prederznost. Ah! kako bi se ti zahvalil za to milost, o Jezus? Glej! nimam ničesar, in zato čem v molitvi te hvaliti ne le za to, ampak za vse druge dobre, posebno za milost duhovskega poklica. O daj mi, da tudi denes svoje poželenje premagam in po tvoji volji živim.“

Omeniti tudi moram nekatere domorodne misli, o kterih se je naj rajši pogovarjal ustmeno in v pismih. Povedal sem, da se je že v latinskih šolah misel domodnosti v njegovem sercu izcimila; v bogoslovnici pa se je še bolj vkoreninila in terdnejši podobo dobila.

Ni bil zadovoljen, le toliko slovenskega znati, da bi zamogel pridigo in kerščanski nauk za naj večjo silo skovati; skušal je se bolj izuriti v maternem jeziku, ker je vedel, da svetemu božjemu nauku se spodobi tudi lepa beseda. Zaklada, ki mu ga je Bog dal, to je bistro glavice ni hotel zakopati, temoč mislil in tuhtal je, kako bi svoje dušne sposobnosti naj lažje narodu v prid in srečo obrnil. Ker je imel naj več veselja do jezikoslovstva, je sklenil na tem polju se poskusiti. *) „Kar si mi (tako odgovarja svojemu prijatelju) o mojem polju pisal, je čisto resnično t. j. da sem za jezikoslovca naj bolj pripraven. Da, jezikoslovno polje sem si že lani za posebno obdelovanje izvolil in ta misel mi še zmirej v persih klije, ako ravno časa nimam, da bi se marljivo učil! Pa volja me je in sicer trdna volja, ko enkrat iz duhovščice pridem, se pridno slavlanskega jezikoslovstva prijeti — ako učakam.“

Drugi predmet, o katerem se je rajni rad pogovarjal, je bila slovenska šola in slov. jezik. Da se naše slovstvo razvije, široke veje požene in tudi sadu donese, je treba prosto ljudstvo izobraževati, v njem narodno zavednost buditi, in slov. jezik kot poslovni jezik rabiti. Takó le je pisal Franc o tej reči v svojih pismih: „Ako hočemo narod osrečiti in slovstvo obogatiti, moramo za izobraženost prostega ljudstva skrbeti. Vsako poslopje se od spod mora zidati začetni. Ako ni trdnega temelja, hiša ne bo dolgo stala. Kaj je pri slovstvu temelj? Izobraženost naroda. Kaj pomagajo lepe knjige, ako jih nihče ne bere, kakor pisatelj sami, ali pa k večjemu

*) Njegovo geslo je bilo: „Sve za vero i domovinu.“ Perva je vera; druga domovina. Pervi predmeti so bili bogoslovski; prosti čas je obračal za Slovenščino. Pisatelj.

kakih sto možev, ki z znojnim čelom slovstvo podperajo. Narodna izobraženost je zatorej temelj slovenskega slovstva.“ — „Tedaj slovenščina na Dunaji ne spi, kakor pa žali Bože po slovenskih mestih povsod! Ko bi se le dal svet g. Majerjev izpeljati, da bi povzdignili slovenščino za družtveni jezik; ali taki svetovi so bob v steno! Slovenščini se pač tako godi, ko bogoljubnosti katolški! Človeka je sram pred veliko množicoj, postavim pri jedi moliti, posebno ako so visoke glave (ki so navadno puhle) vmes. Ravno tako je ubogi Slovenček pri takem družtvu; besedice si ne upa ziniti po slovensko, ako ravno bi ga vsi razumeli. Iz tega vidimo, da je Slovenec ves prekrotek, nima tiste ogerske prederznosti, ktera je neobhodno potrebna pri takih rečeh. Pa naj velja, kar hoče; doživeli še bomo gotovo, da se bodo Slovenci po slovensko pogovarjali. Jaz sem že večkrat mislil, kako bi se dalo slovenščini naj lažje pomagati, pa vse le o tem konča, da bi se učena gospôda začela slovensko pogovarjati. Ako učitelji slovensko kramljajo, bodo učenci gotovo tudi jih posnemali. Ako predsednik deželne sodnije slovensko govori, se mu bodo kandidatje slovensko prilizovali. Pa kako bi se to dalo prav in kmalo doveršiti, to je še skrito našim očém. Dokler pri nas tega ne bo, dokler ne bode vsak omikan Slovenec ponosno rekel: „Jaz sem Slovenec,“ kakor postavim Poljak pravi: „Poljak jestem,“ se narodnost in slovenščina nikoli ne bo veliko višje razširila in slovstvo bo hiralo, kakor do sedaj, t. j. zmirom bo vezano na rodoljubne vlastence, ki ga čez svojo moč podpirajo.“

Kakor večidel slovensko mladino je tudi rajnkega navduševala krasna misel zedinjenja Jugoslovanov v slov-

stvenem obziru. Ta misel je za celo Slovanstvo preimennitna; njenih nasledkov nihčér ne prerajta; ko bi se uresničila, bila bi neizmerna dobrota za nas. Ali se je tedaj čuditi, če je slov. rodoljubni bogoslovec za njo navdušen? — Pa rajniki je dobro poznal težave, ki se temu vstavljajo; vedel je, da bo še mnogokrat zemlja svoj pot okolj solnea dokončala, prej ko se to zgodi! Zato je z zaupanjem v previdnost božjo rekel: „Pustimo za sedaj to reč, naj se klopčič ta razmota sam od sebe.“

Še eno lepo lastnost rajnega naj opomnem, ki je veliko vredna, ker človeka marsiktere jeze in nevolje obvarje in mu k veselemu življenju veliko pripomore. Franc ni le po kerščanskem načelu vsakega za dobrega imel, dokler ni bil njegove hudobije prepričan, tudi vsako djanje je od dobre strani presodil. Ni godernjal črez naredbe posvetnih ali duhovskih gosposk; vse je z dobro voljo sprejel. Ko je vidil, da se še marskaj ustavlja razvitku národnosti med Slovenci in da so tega celo domačinci krivi, se ni nikolj togotil, ni nikogar zaničeval, marveč je vedno le dobro pričakoval in se tolažil, da po dežu mora solnce priti. Kó se mu je neki prijatelj zavoljo tega čudil, mu tako le odgovori: „Ti se čudiš mojemu optimizmu (da si vse dobro pričakujem), prav imaš. Jaz pa tako le mislim. Dokler se kaka reč dela, pomagaj kolikor moreš (se ve da, ako moreš). Če se je pa kaj že zgodilo, je potem vse eno ali tarnjam, se jezim, zmerjam i. t. d. ali pa sem miren, tih in zadovoljen; kar se je zgodilo, se več prenarediti ne da. Zato je naj boljše, da človek poterpi, česar premeniti ne more. Tako se da naj ležje brez terpljenja in nepotrebnega nepokoja živeti. Pa ne misli, da je to mehkužnost, ako človek hoče zmirom brez nepokoja, jeze i. t. d. biti, marveč je to ker-

ščanska pohlevnost. Ne misli pa tudi, da jaz to popolnost že imam — le iščem jo.“ —

Pa kaj pomaga človeku namene delati, in gradove zidati za naprej? Je li vè, da bode jih doveršiti mogel? Si je svest dolgega življenja? „Bodite pripravljeni, ker ne veste, ktero uro bo vaš Gospod prišel.“ Mat. 24. Tako nas opominja Zveličar, da se pripravljamo na prihod Gospodov; da mislimo večkrat na smert, ktera ne dela razločka, in sive starce kakor nedolžne otroke, močne može kakor vesele mladenče pobira!

„Pred smertjo ne obvarje koža gladka,

Od nje nas ne odkupijo kupi zlata;

Ne odpodi od nas življenja tata

Veselja hrup, ne pevcov pesem sladka.“

Kdo bi bil verjel, da nam bo dragega Franca tako rano vzela, da bo moral tako mlad ta svet zapustiti? Čudežni so poti božje previdnosti! Že v gimnazii je rajnki začel bolehati. Vsaki den 5 ur sedeti, zraven se pa še učiti, ni bilo za njegovo slabo telo. Persi so ga velikokrat bolele; suh kašelj mu je hudo naganjal; pa šolski prazniki so to zopet popravili; v prostem in zdravem domačem zraku se je vsakokrat prav okrepčal. Tudi v bogoslovnici se ga je bolezen lotila, pa doma je zopet tako okreval, da smo se mu vsi čudili in terdno upali, da se je čisto svoje bolezni znebil. Pa človek obrača, Bog pa oberne.

V drugem bogoslovskem letu po zimi se Franca bolezen v novič in še hujši podstopi. K kašlju se še pridruži želodečna slabost in po jedi ga je še zimica tresti začela. Zato zapusti po nasvetu svojih tovaršev z dovoljenjem svojih višjih Maribor in gre na svoj dom,

da bi se tam ozdravil in okrepčan v jeseni nazaj prišel. Serčno se poslovi od znancev — zadnjokrat smo ga vidili. — Z zaupanjem, da se mu zdravje poverne, pa tudi vdan u voljo božjo se odpelje k svojim ljubim v Špitalič. Tamošni g. fajmošter so mu bili oče in mati. Stanoval je pri njih, varovali so ga kakor sina, oskerbeli so mu zvedenega zdravnika, omislili so mu vsega, česar je potreboval — pa bilo je zastonj! Bog je sklenil pobožnega mladenča rešiti posvetnega terpljenja, in ga iz doline solz k sebi vzeti u večno veselje. Franc je voljno terpel, tako da so se vsi njegovi poterpežljivosti čudili. Le eno gorečo željo je imel — namreč, da bi mu bilo dano, vsaj enkrat daritev sv. meše Večnemu prinesiti! Pa žali Bog! tudi tega učakal ni. Bolezen je bila vedno hujša, posebno ker želodec ni več mogel svoje službe opravljati. Ker je pa Franc vedel, da le nebeški zdravnik mu more pomoči, se je ves k njemu obrnil in pri njem pomoči iskal. Velikokrat je prejel sv. obhajilo in krepčal svojo dušo z nebeškim kruhom! —

Stari pregovor pravi: kakoršno življenje, taka je smert. Kdor celo življenje razuzdano živi, le malo kedaj na Boga misli in se nigdar smerti ne spomne, tudi navadno nepripravljen, ali vsaj brez prave pokore umerje. Kdor pa po božjih zapovedih in v strahu božjem živi, in se na večnost zvesto pripravlja, tudi srečno umerje. Rajni Franc je pobožno živel in zvezto Bogu služil, zato mu je pa Bog milost podelil, srečno umreti. Kako malo je cenil posvetne nečimernosti, kako goreče je želel srečno umreti, kažejo sledeče verstice, ki jih je malo mescov pred smertjo pisal: „Smert je blizo. Življenje kmalo preteče, in potem bodo same dobre dela še veljavo imele. Kaj ti bo pomagalo na smertni postelji, če si

veliko lepote vidil, celo učen postal, veliko čast dosegel? O nečimernost! Da bi torej le zmirom za večnost živel! Vsakdan zjutraj hočem skleniti, da bom tako živel, kakor da bi jutrešnjega dneva ne dočakal. Upam, da se bomo v 50 letih vsi prijatelji in znanci skupaj zopet vidili — na vekomaj! Bolehnost, ki me zdaj muči, bo tačas prešla!“

Mesca Julija je njegova bolezen se tako shujšala, da ni bilo več upanja na zdravje; 15. den zjutraj mu je bilo zelo hudo; zato ga g. fajmošter s sv. zakramenti previdijo in nekaj minut potem, ko si je okrepčal svojo dušo z večno popotnico in se s svojim Zveličarjem združil — izdahne in svojo čisto dušo izroči nebeškemu Očetu! Njegovo truplo pa je sprejela črna zemlja in zdaj zraven svojega očeta počiva!

„Mladeneč ni umerl — on le spi.“ S temi besedami našega Zveličarja sem se tolažil, ko sem stal pri grobu rajnega Franca. „Ni umerl — le spi.“ Sicer ga ni med nami; njegovo truplo smo zagrnili v črno zemljo, kder bode že čez nekaj dni jed červičev. Ne bomo se več z njim prijateljsko pogovarjali, ne radovali, pa kerščanska ljubezen sega tudi unkraj groba; pravega prijateljstva smert raztergati ne more. Njegov spomin ostane vedno živ med nami: njegove lepe čednosti, in budivni izgledi naj nas spodbadajo, da ga posnemamo. On je ljubil svojo domovino; ljubil jo iz celega serca, ker je spoznal, da je to dolžnost vsakega otroka; vedel je, da domorodstvo ni nasprotno duhovskemu stanu, ker je bil prepričan, da tisti duhovnik, kateri narod prav ljubi, bo tudi z navdušenostjo skerbil za njegovo večno, pa tudi časno srečo, ne iskaje ovno ovac temoč ovce same. Rajni Franc je pa tudi dobro čutil, da k domorodstvu je treba

djanja in ni zadosti, le kričati in govoriti. Zato se je skerbno pripravljaj na svoj stan, da bi zamogel vse njegove dolžnosti zvesto spolnovati. „Pojdi in stori tako.“

Pa tudi v bolezni je bil nam vsem lep izgled! Pokazal nam je, da moramo vse nadloge in težave v zaupanju na Boga voljno prestat in se na mladost ne zanašati, ker smert ne pozna nijednega razločka. Tako mlad še, in moral je pod grudo, podoben nježni cvetlici, katero ojstra sapa umori, ravno ko začne svoje krilo odpirati. Nježna cvetlica si bil France! Tvoja duša je gorela le za Boga! Kako zvesto si njemu služil! V sveti čistosti si živel; nedolžna tvoja duša ni poznala zapeljivega sveta, ne njegovih skritih zanj — pa plamtela je in gorela v čisti ljubezni do presvetega serca Jezusa in Marije! Zato si pa tudi zadobil milost od Boga, ravno po sprejetem sv. rešnem Telesu izdihniti svojo čisto dušo in izročiti jo svojemu angelu varhu, kateri jo je spremil v svete nebesa! Najdel si, česar je želelo blago tvoje serce!

„V grobu telesa grudi trohnoba,
V večnost neskončno duša se dviga;
Novo življenje klije iz groba,
Novo življenje večnost užiga.“

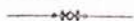
F. Žličar.

V.

Juri Vodovnik,

**slavni pohorski pevec in pobožen kristjan
Skomarske fare.**

„Srečen je mož,“ govori prerok in kraljevi pesnik David u 1. psalmu, „srečen mož, ki ne dela po nasvêtu hudobnih . . . temveč po Gospodovi postavi svojo voljo ravna; podoben je drevesu, ki o pravem času sad obrodi; — karkolj počne, mu poide po sreči.“ — Njegov spomin ne bo preišel, in po njegovem imenu se bo prašalo od národa do národa. Takega verlega, izverstnega moža je tudi Skomarska fara imela, pa pred 3 letmi pokopala.

Juri Vodovnik, po domače *Tomažič*, je ona lepa prijetna, toda redka prikazen med priprostimi prebivavci mnogoplodnega Pohorja, izurjen pisatelj značaja svojega ljudstva, da je malo takih. Veseli me v serce, da o njem, ki mi je serčen prijatelj bil, vsaj nekoliko verstic od njegovega življenja in njegove smerti načertam, naj bi se njegov spomin vedno ohranil med Slovenci.

Bil je rajni *Juri* rojen v fari sv. Lamberta v Skomarski vasi 22. malega Travná 1791. v leseni hiši Tomažičovi, od kodar pa se na daleč proti izhodu, jugu in zahodu veliko lepih poljá, visokih planin štajarskih, hervaških, krajnskih, kakor tudi nekajkoroških vidi. Milo se ozira okó gledaje okolj toliko Bogu posvečenih cerkev, ktere bele ko limbar na polji navdajajo s svetim veseljem serce človeško. Kaj lepo in veselo je tukaj

gledati po širjavah ponočnega neba jezer in jezer zvezd, ki plavajo mirno po nebu in berlijo od božje modrosti in vsegamogočnosti prižgane. Jeli se ni rajnega Jurja duh od unod lepih pesmi in pobožnosti navzel?

Kdor so njegovi starejši bili, on sam u svoji pesmi, v kateri svoje življenje popiše, s sledečimi besedami poveda:

Moj rajni ljubi oče
 So bili vbogi cimerman,
 So stavli hiše, koče
 Skomarskim farmanam;
 Tesáli so za stavbe les,
 Popravljali so mline vmes;
 So bili pintar no kolar,
 No Skomarski coklar.
 So kratke hlače 'meli,
 Kmetiški lodnast jopič dolg,
 Ponižno so živeli
 Od svojih mladih nog.
 Osemdeset in sedem let
 Dopolnili so na tem' svet';
 Potem so v dolgo večnost šli,
 Kak bomo enkrat vsi.

Njegova mati je bila vsa pobožna, boguslužna ženka, ki je mlademu Jurju za lep poduk in pobožno vedenje pred vsim skerbela, kakor rajniki pevec v svojih pesmih sam spričuje. Tako se Juri iz mladosti nauči Bogu služiti, starejšem pa pokoren biti. — Ondašnjemu gospodu fajmostru Juri čedalje bolj dopade; vzamejo ga za cerkvenega strežaja in pevca pri svetih opravilih. Mnogo let on svojo službo zvesto opravlja. — Pa na svetu se člo-

veku rado vse spremeni; tako tudi našemu Jurju. Pri nastopu novega fajmoštra zapusti cerkveno službo, se poprime tkavskega dela, zraven se pa tudi rokovice in nogovice plesti nauči, katero delo mu prav spešno od rok gre. Ker pa tkavsko delo rado pljučne bolezni, kašelj in neduho napravi, je Juri pogosto med letom za nekoliko tednov od tkanja prenehal in na vunajnco v toplejši kraje, kakor k Novicerkvi, na Frankolovo, v Špitalič in v Črešence se podal, se tamo zopet okrevat; pa povsod sta bila molek (paternošter) in molitvene bukvice njegova zvesta in neločljiva spremljavca in prijatla. Pri-povedujejo, da je rajniki cele noči premolil, ker ni imel zavolj bolehnosti terdega spanja; pa je še včasih marsiktero sveto pesem, posebno od Matere Božje svetega roženkranca zapel, in je tako daval luč svetih del pred ljudmi svetiti, da so z njim vred Očeta nebeškega pove-ličali in častili. Priča tega je njegova lastnoročno spi-sana pesem, iz ktere vzemem le nekatere verstice:

„Življenje dobro — vse je preč,

Nemorem si pomagat' več;

S težavami sem ves obdan,

Žalujem noč no dan!

Že golo glavco nosim,

Po drugih krajih grem okolj;

Vse sorte pesmi trosim,

Ne zmanjka jih nikolj.

Poznajo me s'romačeka,

Mi radi dajo vinčeka;

In ko se z vinom poživim,

Zapojem rad ljudém.

Veliko sukna sem natkal,

Še več sem pesem osnoval;

Nar manj je pa per Skomri jih,
Ker 'majo z tega smeh.

Perjatlov pa po sveti 'mam,
Ki jih obiskat' znam.“

Rad je rajni Juri, kedar je iz vunajnc damo pripotoval, domačim farmanom pripovedoval, z kakim veseljem je bil povsod sprijet, posebno, če je na teritvo, domlatke, alj na klobasijo povabljen bil; moral je hoté alj nehoté urno veselo, tudi vmes smešno popevko jim zložiti. Bilo je gotovo dosti smeha, pa obljubim, da brez greha, kajti se je Jurjevo serce le pri poštenu dobri volji razveselevalo.

Ker pa ne najdemo na svetu človeka brez zmote, da bi se ne vkanil, se je tudi našemu Jurju naklonilo, da se je siromak brez premoženja v svojem 39. letu oženil, kakor u pesmi od svojega življenja sam poje:

„Trikrat deset in devet let
Sin bil Vodovnik Juri star;
Sim moral pa vdovo vzet,
Njo peljat pred altar.“

S toj ženitvijo si je Juri za vse svoje žive še ostale dni težek križ naložil, ki mu ga ni bilo potreba. Pa neskončno moder Bog dopušča, da tudi moder in pobožen v težave zabréde, pa si tudi v poterpežljivosti lepši venec zasluži. Priženil je rajni Juri z vdovo pasterka in pasterkinjo, in poverh kakor za nameček na vse križe in težave je Bog njegov zakon še oblagodaryl z 2 otrokoma, ktera je pa v kratkih letih nebeški vertnar u vert nebeškega veselja presadil. — Da bi svojemu žalostnemu sercu mile tolažbe hladilo dobil, se je mnogokrat na bližne in daljne božje pote podal, ter tovaršem

in tovaršicam, ki so ž njim romali, kakor žerjav pred rajdo žerjavov, vojvod pobožen bil, vsakokrat v romarski cerkvi sv. zakramente pokore in presvetega rešnega Telesa prejel, po dokončani božji službi pa svet križev pot po cerkvi vodil in za slovo lepo pesem od patrona romarske cerkve z tovaršijo svojo zapél. — Oh, naj bi vsi, kakor rajni Juri, božje pote v taki časti imeli, se na svojem romanji tako vedli, gotovo bi se sv. nebesa takih romarjev veselile. — Kako mu je merzelo na razujzdane romarje, speva on zabavljivo v svoji pesmi od romarjev sv. J. v R. Še eno posebnost naj omenim od rajnega Jurja. Ako so pri hiši domače fare merliča imeli, je bil on vselej pripravljen, v imenu takovega mertveca od domačih in sosedov slovo jemati. Znal je pričujočim prav do živega priti, posebno, če je mertvec v svoji dolgi bolezni brez prave postrežbe in tolažbe bil, kakor je po terdih goratih krajih sploh navada.

Težavni daljni poti, huda planinska zima, ktera ga je v njegovi borni kočuri pogosto terla, pičli borni živež in mnogo drugih nadlog je storilo, da je Juri čedalje bolj bolehal; in kakor da bi bila božja previdnost htela breme njegovih križev nekoliko polajšati, mu je ženo 14. Grudna 1858. u večnost na pravico zaklicala. Šel je siromaček v hudi zimi do nekega kmeta, kaki četert ure daleč od Skomarske vasi, da bi nja za par desek naprosil, iz katerih bi se mertvaška truga njegovi mertvi ženi napravila. Rekel je, kakor da bil vedel, da se tudi njemu posledna ura približuje: „Bog vé, kdo bo za mene deske in pogreb preskerbel, ker sim tako vbožen, da ničesar ne gleštam, razun svojega siromaštva?“

Komej so rajnko njegovo ženo pokopali, in nekoliko sedmine za njoj odpravili, se Juri še tisti dan vleže na

svojo posledno boleno postel, iz ktere več ne vstane. Bilo je 16. grudna popoldne; mraziti ga začne, ves život mu upade, moč ga čedalje bolj zapušča; nagovorili smo ga, da bi se še tisti dan dal s svetimi zakramenti previditi. Ob 4. uri popoldne, ko je bil še pri zdravi pameti, prejme z veliko pobožnostjo sv. zakramente vmirajočih, drugi dan ob 2. popoldne je mirno v Gospodu zaspal.

Kakor hitro se je po vunajncih njegova smert razglasila, so se sv. meše za njim od njegovih znancov in priserčnih prijatlov najele in služile; to je pač gotova priča, da so rajnega povsod ljubili, in povsod se je reklo: „Takega moža v Skomri ni bilo in ga tudi ne bo!“

Dan njegove smerti je bil petek, dan njegovega pokopa pa Gospodov dan, sveta nedelja. — 19. grudna ob 10. uri vzdignejo rajnega truplo, spremljeno od hiše z duhovskim petjem in molitvami vsih farmanov in ga prinesejo do farne cerkve. Po dokončani božji službi ga zanesejo na pokopališče do ravno tiste gomile, kjer je bila nja rajna žena tri dni poprej pokopana. Tako počiva zdaj rajni Juri poleg svoje sopruge, z katero je 32 let v mirnem akoravno težavnem zakonu živel. —

Ne razjoče se za kar bodi planinski človek na pogrebu tudi svoje sorodovine alj pa tudi pri naj priserčniši predigi; ko smo pa rajnemu Jurju posledno mertvaško pesem „Libera“ zapeli, omehčale so se kamnite serca in topile v žalovanji za rajnim; mnogo solz je teklo na Jurjev grob, kakor da bi še le zdaj jeli spoznavati njegove glave pevsko umnost in njegovega serca lepe kreposti.

Blagor mertvemu, ki v Gospodu umerje; zdaj počiva od svojega truda, in njegove dela gredó za njim.

Na njegovi gomili stoji zdaj iz belega pohorskega marmelna rezan kamen, ktereга so mu domači osebeniki (gostači), o kterih je tudi smešno zabavljivo pesem zložil, k njegovemu godu 1859. za rešitvo omislili. Mi pa hvalimo verlega moža, slavnega pevca slavjanskega naroda in pobožnega kristjana matere katolske cerkve. Veliko sicer posvetnih, pa vendar podučnih, kakor tudi svetih pesem je rajni nam zapustil, katere so daleč okolj po slovenskih krajih raztrošene; za tega del bo njegovo ime skoz narode slovelo, kedar bo že davno planinski vihar prah njegovih kostí na vse kraje raznesel, in njegov lep spomin ostane v hvali pri nas. *)

Janez Arlič.

*) Bilo bi pač dobro, ko bi g. spisatelj ovega življenjopisa skušali Vodovnikovih pësmic kolkor le mogoče nabrati. Morebit se jih da tudi iz onih krajev kaj dobiti, kamor je pokojni Juri rad zahajal ali na božje pote hodil. Zbërka takih pësmic bila bi lepa doklada našemu národnemu pësnístvu. Gotovo bi se presto národne Vodovnikove pësmi slovenskemu svetu toliko bolj prikupile, kolikor manj pravega národnega duha je najti v slovenskih pesmih naj novejši dobe.

Opaz. vred.

C.

Prigodbe

**žalostne in veséle, mladim in starim v poduk
in svarivni zgled.**

„Kakor nam ogledalo v to služi, da madeže v licu spoznamo, tako nam kažejo duhovki spisi madeže naše vesti.“

Sv. Jeronim.

I.

Pogovor dveh kmetov

zastran predvelikonočnega izpraševanja.

V *Dr..cah* je ravno k večernicam odzvonilo. Bilo je pustno nedelo popoldne. Tudi Andrejevi so vsi v cerkev šli; le stari Oče *Jakob* so ostali za varha doma. Bili so že blizo sedemdeset, pa še dosti krepki za toliko starost, in še vseskozi veseli. Na prvo sv. roženkranc odmolijo, kakor je bila njih navada, kedar so drugi k službi božji šli; potem vzameje iz police Tomaža Kempezarja, katerega so zmeraj radi imeli. Niso še pol strani prebrali, kar nekdo lopo odpré, ter na hišne duri poterka.

„Zdravi!“ rečejo Jakob, — in v hišo stopi mladi *Miklavžev* iz bližne fare, kjer so tudi Jakob rojeni bili.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus! Dober den vam Bog daj, ljubi moj stric!“ pozdravi prijazno in pošteno *Miklavžev* starega Jakoba, — in jim prijazno roko poda. „Kako sem vesel, da vas še zdravih najdem. Kaj ste čisto sami?“

„Bodi Bog zahvaljen, kakor je viditi, se tudi tebi dobro godi“ — odgovorijo Jakob, ter ga za roko k mizi peljejo in mu se vsesti velijo. „Ljubi Oče nebeški mi je že mnogo let odločil — hvala njemu! — in nikolj še nisem bil hudo bolan. Sem še tudi precej pri moči, samo noge me že hočejo zapušati. Po drugem opraviilu grem precej damo, in sim popoldne za varha, da vsi

drugi brez skerbi h keršanskemu nauku gredó. Zakaj kerš. nauk morajo naši dobro znati; imam zmeraj naj večo tolažbo v tem, da božje nauke radi sprejemajo in ohranjujejo: tako, si mislim, bo potlej žegen božji rad pri nas. *Veselo je pa tudi, da se pri izpraševanju lepo odgovoriti ve, kakor smo ga letos pervokrat imeli.*"

Miklavžev. „Stric, vi ste mi besedo iz ust vzeli. Sim že slišal od tega praviti, kaj novega imate, kar ste pod slovensko škofijo. Nekteri so neki zlo z glavo majali, ko so gospod fajmošter iz prižnice to oznanili. Jaz ne vem, kaj bi djal, nas eden si pri tej reči premalo prerajta. Vikši pastir že vedo, kaj ukažejo in zakaj. Po poti semkaj mi je to zmeraj po glavi hodilo, da hočem vas vprašati; vi mi bote gotovo pravo povedali, stric!“

Jakob. „Res je, da so nekteri glave stresali; vsaj veš, da se povsodi najde takih termežev. Pa gospod fajmošter so nam vse lepo jasno pa prijazno razložili, da so vsi veseli bili, katerim je kaj za dobro mar. Če hočeš, ljubi moj Miklavž! ti bom to reč pa nekoliko razjasnil, kolikor jaz zapopadem; znaš še morde kdaj v kateri priložnosti kak dolg jezik zaverniti, ki vsako novo napravo graja in obéra, brez da bi prevdaril, da zna dobra biti. Vsaj je pri naših kmetiških rečeh ravno takó.“

„Dnes po večernicah še imajo sv. križev pot, in tedaj naših še ročno ne bo domu; tačas ti bom lahko vse povedal. Ti se boš pa počasi ohladil, vidim, da se nekoliko putiš — pot je slab — potem bomo pa vsi skupaj kaplico vina dobili.“

A.

Jakob poišejo Drobince leta 1858, odpró oznanilo svetih časov in praznikov cerkvenega leta na 11. strani, jih Miklavžu dajo, ter mu brati velijo.

Miklavž bere: „Prihodno nedeljo . . . se začne velikonočna spoved in terpi do 3. nedelje po veliki noči. Vsak verni katoličan je dolžen pod smertnim grehom se na velikonočno spoved in sveto obhajilo posebno zvesto pripraviti; zato je predvelikonočno izpraševanje in poduk.“

Jakob. „Dosti! le naj odperte ostanejo, bova še morda poznej kaj brala.“

„Vidiš, kaj je namen predvel. izpraševanja. Ti si gospodar v svoji hiši, jeli? Ti imaš skrbeti, da vsak svoje delo zvesto opravi: otroci, hlapci, dekcle, težaki, vsak, kar vsakemu gre. Preden pa kako imenitno delo kteremu odločiš, moraš vedeti, če mu je kos, da ne bo več škodil kot hasnil: ali pa bi mu nevednemu še in preslabemu delo celo nevarno biti utegnilo. — Naj imenitnej opravilo pa je za zveličanje naše duše skrbeti; sveti zakramenti pa so pripomočki, ako jih vredno prijemamo. Potem si lahko misliš, da morajo dušni pastir — duhovski gospodar cele fare, ki bodo enkrat za naše duše odgovor dali, želeti, naj bi njih ovčice to delo dobro opravile — naj bi bile tedaj v kerš. nauku dobro podučene, posebno kar sv. zakramente zadeva, da jih ne bodo nerrednim delili. Zakaj, kdor jih po nevrednem prijema, temu niso k zveličanju, ampak v pogubljenje.

Zato je tedaj izpraševanje, da se prepričajo, kolko in če potrebnega kerš. nauka ljudje znajo — zato poduk, da lahko popravijo in pomorejo, česar še pomanjkije.“

Miklavžev. „Pri nas pa v cerkvi pri kerš. nauku izprašujejo.“

Jakob. „Tudi pri nas, da se prepričajo, če so ljudje zvesto poslušali, razumeli in ohranili, kar so nam razlagali. To da povej mi, Miklavž! *ali zamorejo vsakega zadeti?* Pervič že časa ni, da bi vse izpraševali; v drugo pa pridejo nekteri večkrat na versto, drugi pa nobenkrat. Veliko je takih, da jih še celo pri kerš. nauki ni, ali pa so bolj v kakem kotu cerkve, kamor gospod ne vidi, ali ne pridejo, toraj jih tudi izprašati ne morejo. V cerkvi se tedaj za vsakega posebej prepričati ne morejo, ampak le sploh. Pri izpraševanju se pa to *pri vsakem posebej lahko zgodi.* — Ako hoče ovčar svoje ovce dobro spoznati in prešteti, stopi tik tesnega pota, kjer ovčica za ovčico mimo iti mora; tako jih lahko prešteje, v celi tropi bi jih pa težko preštel. — Ravno tako tudi dušni pastir pri velikonočnem izpraševanju in poduku vsako svojih ovčic posebej vidi in spoznajo.

Drugič imajo pa dušni pastir pri izpraševanju tudi lepo priliko vsakteremu stanu potrebne dolžnosti in nauke posebej na serce položiti, kar se v cerkvi zgoditi ne more, kjer so stari in mladi — oženjeni in samski — odrašeni in otroci skupaj. Povej mi, ljubi Miklavž! če imaš ti svoji ženki kaj posebnega povedati, alj ji mar rad v pričo družine poveš, posebno v pričo svojih otrok? jeli, da ne! Če imaš hlapce ali dekle kaj svariti, mar boš to vselej lahko v pričo nedolžnih otrok storil? Jeli, da bi jih znalo pohujšati. Včasi imaš tudi hlapcom kaj povedati, kar deklam treba vedeti ni. — Tako ima tudi vsak stan svoje posebne dolžnosti, od katerih se v cerkvi natanjko govoriti ne da. Starišem se ne more vse v pričo otrok povedati — omoženim ali zakonskim ne v pričo mladine, itd. Pri izpraševanju se pa to lahko zgodi.

Tretjič gospod pri izpraševanju tudi lahko popravi, česar še pomanjkuje — še bolj podučijo, česar še ktero ne

zna; zatoraj se to izpraševanje veli tudi predvelikonočni poduk. — Kdor potrebnih resnic ne zna, dokazka ne dobi, — preden se jih ne nauči. Kdor brati zna, jih v bukvah najde, kdor pa ne, ga pa kateremu tovaršu ali tovaršici izročijo, ki kerš. nauk dobro zna, da mu ob nedeljah pomaga in ga uči, ali kadar sicer priložnost pride. Če je več takih, jim gospod *poseben dan* odločijo, kadar imajo zopet priti, in pokazati, kako so se naučili. Sicer pa jim do drugega leta dobro naučiti se priporočijo. Kdor se drugo leto popravi, kar bukve kažejo, kamor se vedenje zapisuje, oh kako lepo in veselo za nja, in celo sosesko — posebno za dušnega pastirja!

Četrtič se mi zdi, da ta naprava tudi lepo keršansko življenje močno zbuja in podpira. — Oh kako radi smo poslušali našega dobrega gospoda, kako so z nami tako prav po domače in prijazno ravnali, nam priporočali *gorečnost* za božjo službo, za čast in olepšanje njegove svete hiše, za podpiranje vbogih — za ljubo zastopnost in prijaznost — poštenost v soseski itd. Vsi so bili v serce ginjeni — marskteremu se je solza po licu vderla. — Naš Tonej pa Barbka tudi nista mogla zadosti dopovedati, kako lepo so jim, fantom pa dekletam, njih dolžnosti razlagali, kako goreče na serce govorili. Vsa navdušena sta domu prišla; pa sta še tudi pol bolj tiha in pridna kot prej. Sim prav prav vesel. — Sosedov Bošte je tudi *čisto drugačen*; so ga samega na zadnje obderžali. Da njih ljubeznive pastirske besede niso bile zastonj, se že kaže, ker ne hodi več po slabih kerčmah in drugih pohujšljivih potih — toliko zvestejši in pridnejši pa v cerkev. V nedeljo je po kerš. nauku še neki dolgo v cerkvi molil, potem pa pametno domu šel. — Una dva soseda sem tudi danes vidil skupaj iz cerkve

domu iti, pa prijazno pogovarjati se; že pet let je minulo, kar sta si bila v jezi, ter se eden drugega zogibala. Kaj so vsakemu rekli, ne vem; mi smo šli naprej — sta sama pri gospodu ostati morala. Pa gotovo je dobro bilo. — In pa Netekova Tajda, kako pametna in pridna je zdaj!

Tako je izpraševanje pomaglo, da se je marsikaj pohujšljivega odpravilo — kar je krivo bilo, poravnalo — in ostro pogladilo v našej soseski, v naši fari.“

B.

Miklavž. „To je pa res lepo in dobro! *alj kako pa storijo gospod, da vejo, če so vsi k izpraševanju prišli?* Jaz le mislim, da za vse ne morejo vedeti, ki v fari prebivajo; zakaj večkrat se zgodi, da kdo iz kakega drugega kraja v našo faro pride, posebno posli.“

Jakob. „Boš kmali zvedel, kako. Na sv. treh kraljev den so na *prižnici oznanili*, da se bo zdaj začelo predvelikonočno izpraševanje itd. Pervi teden bodo prišli vsi gospodarji dopoldne; za vsakokrat so eno okolječo odločili. Male so tudi po dve na naenkrat vzeli, katero veliko pa na dvakrat razdelili. — Gospodarjem so posebno ostro na vest navezali, da je vsakemu gospodarju sveta dolžnost, *vse svoje ljudi natenjko povedati*, ktere ima pod streho ali v svoji skerbi. Kdor ima kake posle ali prihajače, kteri *niso tukaj rojeni*, so jim rekli, povedati jih in skerbeti, naj grejo in dobijo pri svojih gospodih *kerstni list*, da ga bojo zamogli pri izpraševanji pokazati, in tako spričati, od kod da so njih ljudje, kde in kdaj rojeni — in kdo po imenu in stanu. *Zakonski iz drugih far*, ki se v našo faro preselijo, imajo tudi svoje *poročne pisma* skazati. Zakaj treba je vedeti dušnemu

pastirju, ktere in kake ovce v fari, v svoji skerbi imajo. Ti se potem *v farne bukve zapišejo*. Vsak mora k svojim domačim gospodom k izpraševanju iti, t. j. k tistim, v kateri fari kolj se zdaj zaderžuje ali zahaja. Oni ga imajo zdaj pred Bogom na svoji skerbi, oni morajo bolnega previditi, potrebne spise dati, v zarokah oznaniti, in če umerje, bo tukaj pokopan. Oni so zdaj njegov pastir; pastir pa mora svoje ovce poznati. Ako kdo koga zamolči, bo obadvema na pot hodilo prej ali slej. — „Kdor v bukve zapisan ne bo,“ so rekli, „naša ovčica ni! lehkó, da nas tudi pastirja imel ne bo, kadar bi rad! Rekati: „vsaj ne bo dolgo pri nas“ je prazen izgovor.“ Tako so djali gospod fajmošter. — Vmes so tudi iz Oznanila brali. — Tukaj le“, — ter Miklavžu s perstom pokažejo.

Miklavž bere: „Vsak gospodar in hišni oče naj svoje domače, ki so pod njegovo streho, ali v njegovi skerbi, k izpraševanju pošlje, in naj skerbi, da se v potrebnih resnicah podučé. Kdor izpraševavnega dokazka ne dobi, ni dovolj podučen. Za velikonočno spoved se ima dokazek izpraševanja spovedniku odrajtati, zakaj oni ne smejo pod grehom nobenega za sveto velikonoč spovedati, ki jim ne dokaže ali ga drugače ne poznajo, da je dovolj v kerš. nauku podučen. Kdor se izpraševanju pregrešno umika, njegova spoved za sveto velikonoč ne velja.“

Jakob. „Vidiš!“

Miklavž. „Naj vas nekaj poprašam: *Kako pa gospod fajmošter vejo, če so vsi sveto spoved opravili?* — In kaj pa s takim, kateri noče k spovedi? zakaj najde se takih judov tudi že med nami kmeti!“

Jakob. „Za *pervo* vedi, da vsak, ki spoved opravi in svoj dokazek odrajta, od spovednika drugega rudečega

dobi, ki priča, da je pri spovedi in sv. obhajilu bil. Zdaj pa beri!“

Miklavž bere: „*Po dokončani velikonočni spovedi naj vsak gospodar od svojih domačih ljudi, naj si bodo otroci, posli, prihajajo ali osebnjaki, dokazke velikonočnega obhajila skerbno pobere, in prej ko mogoče odraja.*“ Jakob: „Le dobro poslušaj, kaj zdaj pride!“ „*Kdor se vsaj enkrat v letu ne spové, in o velikonočnem času ne obhaja, njega sveta mati kat. cerkev za svojega otroka ne spozna; on je iz družtra pravovernih odločen, in brez kerš. pokopališa bo, ako v tem nespokornem stanu umerje.* (Later. zbor. IV.)

„To pa niso male reči,“ pravi Miklavž.

Jakob. „Meni se zdi, da ne. To so tudi naši farmani veči del vsi dobro zapopadli. Je pa tudi vse lepo po redu šlo, ko smo k izpraševanju hodili. Ko so namreč častivredni gospod k nam v hišo za izpraševanje stopili in nas v imenu Jezusovem pozdravili, smo vsi skupaj pobožno sv. Duha za pomoč prosili, ter molili so Očenaš in Česeno Marijo. Potem so odperli farne bukve (status animarum), kjer nas imajo vse zapisane. Zdaj pokličejo od vsake hišne številke lastnika ali gospodarja po imenu, potem nja ženo, otroke, kakor so rojeni, po versti. Če je katero kje drugej v službi ali pri žlahti, so pri njegovem imenu v rižo letošnega leta zaznamvali, da ga ni (?). Kdor je pa v domači fari bil, pa k izpraševanju priti mogel ni, so rižo prazno pustili (pri drugih so pa zaznamvali, kar je kdo to leto znal). Potem berejo še starega očeta, mater in kar jih je od žlahte pri hiši; — na zadnje pa posle. Kdor je imel ktereга človeka iz ptuje fare pri hiši, je njegov kerstni list odrajtal, in gospod so ga v bukve zapisali. Kdor je umerl, ali za vsem iz fare

šel, so s pomočnim peresom po njegovem imenu potegnili, ter ga zbrisali; zraven pa so zapisali, kdaj je umerl, ali kdaj iz fare šel in kam.“

Miklavž. „To že na tenjko gre; *pa vsakega vender celi katekizem izprašati ne morejo?*“

Jakob. „Tudi treba ni; gospod kmali poznajo, pričem da je katero. Ko so vse popisali, so nas *po versti* kerš. nauk jeli izpraševati, in sicer sploh vse potrebne resnice in molitve — vsakega nekaj, potem še pa posebej od kerš. vere. Kar eden ni znal, je pa drugi povedal, pa so tudi sami radi pomagali. Od vsakega so pa tudi *v bukvah* *znamnje naredili*, kakor smo odgovarjali; *prav dobro, dobro, srednje*. Kar kdo potrebnih resnic in molitev ni znal, so tudi nekaj malih znamenj *v bukvah* naredili — v strani od imena, ter naročili, tega do drugega leta dobro naučiti se.“ „„Kdor bo drugokrat to znal, — so rekli — bom *znamnja* zbrisal, če pa ne vsega, ostane še *v bukvah* za tretje leto, kolikor še ni znal. Tako bom tudi pri ženah, fantih in dekletih zapisoval, pa jim tudi *za drugo leto naprej nekaj iz katekizma se učiti dal*; tako se bo v nekolikih letih vsakteri celega katekizma naučil. Vas — bom drugo leto izpraševal od kerš. upanja — od molitve. — Le glejte, da bodo katekizem vam ljube bukve! Ob nedelah, po zimi, tudi druge večere, kdor brati zna, naj glasno bere enkrat, dvakrat, trikrat — tako dolgo, da se bote vsak svoje naučili, kar se bo izpraševalo. Kdor bo prav dobro znal, on bo druge izpraševal; jaz pa bom obema pomagal. Oj to bo veselo!““ „Za slovo so nam milo besedo govorili, kakor sem ti že poprej omenil.

Drugi teden so prišle na versto žene, tretji fantje, četerti dekleta. — Mladina izpod 16 let je bila posebej.

— Otroke za prvo spoved in sv. obhajilo so pa učili gospod kaplan.“

Miklavž. „Ste me ravno opomnili, kjer gospod fajmošter vse izpraševanje opravijo, že verjamem, da potlej za vsakega vejo, vsakega dobro poznajo — kaj zna, koliko mu še pomanjkuje, kje je treba pomagati itd. Pa v nekterih farah neki *veči del le gosp. kaplani izprašujejo*. Ti pa v enem ali dveh letih ljudi ne morejo spoznati in jih dobro presoditi; potem pa zopet drugi pridejo. Tudi jih tam pa tam nekteri nočejo prav vbo-gati, ja še celo vkljub jim nasproti ravnaajo, kar morejo. Tako nevem če se namen izpraševanja doseže?“

Jakob. „Je res, kakor praviš, Miklavž! *Nektere fare so velike, štejejo po 2 do 3 jezer duš.* Tu je pač težko, včasih celo nemogoče, da bi gospod fajmošter vse sami opravili; jim morajo tedaj gosp. kaplani pomagati. Če se le zvesto deržijo, kakor naš gospod — da vse na tenjko *v bukve zapišejo*, potler že tudi velja. Kadar drugi pridejo, jim bukve od vsakega povejo, koliko je znal, kaj ne, — kaj je imel za učiti se. *Da je pa zme-raj naj bolje opravljeno, kar skerben gospodar sam stori ali opravi, je pa tudi res.* Tudi imajo, kolikor sem zvedel, fajmoštri u velikih farah navado, da sami vsako leto drugi stan izprašajo, postavim: to leto može, drugo leto žene, in tako s časoma tudi fajmošter vednost vsih faranov dobro spoznajo. Sicer se pa tako zastopí, da kjer gos-podje kaplani namest fajmeštrov izprašujejo, tudi dolž-nost imajo, gosp. fajmeštru vse povedati, kar jim je od posamesnih ljudi posebno vedeti treba. Kar pa zavoljo ukljubovanja praviš, se že najdejo tu pa tam kaki taki neotesanci. Pa pametni gosp. kaplan *se ž njimi vjedali ne bodo.* Še gosp. fajmošter bi namen izpraševanja ne

dosegli, ako bi hotli pri izpraševanju svojo jezo nad kom ohladiti, ako bi nalaš tako izpraševali, da bi jim odgovora dati ne mogli, se kregali in grozili. Če bojo tako lepo pohlevno in prijazno ravnali, kakor naš gosp. fajmešter, bojo tudi take oterpnjene serca omehčali in si jih pridobili. Kar je pa v resnici grajanja vredno, *bojo gospodu fajmeštru povedali*; oni imajo oblast do svojih ovčic, pa tudi pravico in dolžnost jih pokregati, ostro posvariti, tudi kaznovati, se veda le z duhovskimi kazni. Očitne zaničevavce in prelomovavce cerkvenih postav bo pa deželska gosposka krotiti pomagala.“

Miklavž. „To mi je že prav, pa ne zamerite, še nekaj se mi ne zdi prav. Ravno tistih barantačov eden se je hvalil rekoč: Pri nas pa niso tako natanjki, ali vsi pridejo k izpraševanju ali pa ne; *da le vsak kako petico ali dve vloži za kako cerkveno reč*, kmalo dokazek dobi. In tako ga tudi onim radi na dom dajo, če kdo za-nje poprosi in vlago prinese.“

Jakob. „Sam spoznaš, da bi bilo to napčno, krivo; — to bi se reklo rokav na robe obračati. Da se tako pravi namen ne doseže, je jasno; toda midva nimava v tej reči razsojevati. Vsak gospodar bo od svoje hiše odgovor dajal. Samo to ti moram povedati: Če ravno izpraševanje ni zategadel, da bi se kaj za cerkev skupaj spravilo, *je vendar lepa priložnost, po dokončanem nauku* vsakteremu stanu priporočiti, kaj novega za cerkev omisliti, in tako svojo ljubezen do božje hiše pokazati. To so tudi naši storili, toda le na zadnje, ko je vse opravljeno bilo. Drugič so tudi naš gospod nekterim dokazke *na dom poslali*; toda le *takim*, kateri zavoljo bolehnosti, starosti alj kaj takega niso mogli priti — in pa nekterim materam alj ženam, ktere ne morejo od malih otrok. Pa

jih že sicer *dobro poznajo*, kako so v kerš. nauku podučeni. — Ali imaš še ktere dvome, Miklavž?

Miklavž. Hvala Bogu, zadosti vem. Bog daj, da bi še pri nas kaj takega vpeljali, bi kaj dobro bilo. Ljudje bi se nekoliko bolj zbudili, gorečnost do službe božje, sv. nauk in zakramentov bi se vnela, kerčme in hrami v goricah bi bili zmerom bolj prazni, cerkve pa bolj polne. Po hišah bi se ob sv. nedelah in praznikih, pa pozimskih večerih namesto praznih kvant in pogovorov od kerš. nauka govorilo in bralo; gospodarji bi bili bolj skerbni, otroci bolj pridni, družina bolj zvesta in pobožna. Moder strah na izpraševanja imenitni čas bi marsikaj krivega poravnal, marsktero pohujšanje odpravil, veliko hudega odvernil.“

„Bog nam daj in ohrani *modre in goreče dušne pastirje*, da nas bodo k večnemu zveličanju napeljevali; — *nam pa volje in svetoželjne serca*, da jih bomo radi in zvesto slušali,“ rečejo Jakob.

„Glej, tu že naši pridejo.“ — „Lepa vam hvala, ljubi oče, za dober nauk, ki ste mi ga dali“ — reče Miklavžev. „Ničesar me bolj ne veseli — zavernejo oče Jakob — kakor premišljevati in pogovarjati se od duhovskih stvari; starček si mislim: skoraj skoraj bo ura vdarila, ko bodem vsemu posvetnemu slovo dal in preselil se na uni svet.“ —

Vsi vkup se zdaj k očetu za mizo vsedejo, ter se pri kupici pošteno razveselijo.

L. Bošnjak.

II.

Velikonočna pravlica.

(Prosto poleg nemškega.)

„Kdo nam bo kamen odvalil od groba;
bil je namreč silno velik.“ Mark. 16.

Nekdanji pridgarji so, kakor je tudi še zdaj tu in tam v navadi, v sv. postnem času pred velikonočjo posebne postne govore ali pridige imeli; ki so bile sploh celo resne in ojstre. Govorili so od Kristusovega terpljenja, katero se z vsakim smertnim grehom ponovi, od odlaganja pokore, od smerti, sodbe, pekla in drugih bodečih resnic, da bi poslušavce ganili in pretresli in jih tako na pot pokore pripeljali.

To je terpelo do velikenoci. Na veliko nedeljo pa, ko černo zagrinjalo ni več podobe altarja in križev zakrivalo, na veliko nedeljo, ko je bila cerkev slovesno okinčana, vse snažno in čedno, ko so se orgle in zvonovi zopet oglasili in je vesela Aleluja od ust do ust, od altarja do kora in od kora do altarja donela, in se tudi cela narava tako rekoč iz zimskega spanja prebudi in veselo ustajenje obhaja; na veliko nedeljo ko se katoliška cerkev in z njo vsi njeni udje Gospodovega in svojega prihodnjega ustajenja veselé: takrat so tudi nekdanji pridgarji svoje resne in ojstre govore končali in verno ljudstvo z eno ali drugo primerno in kratkočasno povestjo razveselili in jo z koristnim naukom vred v serce

in spomin poslušavcev vtisnili; in taki govor ali pridigo so velikonočno pravljico imenovali.

Naj tudi letošnje „Drobtinice“, ki so v prednih sestavkih marsiktero ojestro in žerko resnico Slovencom obojega spôla in vsih stanov povedale, zdaj za kratek čas „velikonočno pravlico“ povejo. — Sv. evangelj govori danes od kamna, ki je grob Kristusov zakrival — oznanjuje besedo veselo: „Vstal je in ni ga več tukaj“ in kako da naj bi se kamen odvalil: — in tako bode tudi moja kratkočasna povest vam povedala od dveh pajdašev, od katerih se je eden sam živega pokopal, pa je vendar še živel, in zadnjič ko je zopet vstal, tudi še svojega tovarša pokopal, da bi z njim vred živel do srečne smerti. Povest pripovedovajé bom tu in tam kaki primerni in koristni nauk pristavil, ktereга si dobro zapomnite in nanj nikar ne pozabite, ako boste domačim in drugim, ki niso tu pričujoči povest pripovedovali.

Začnem v imenu njegovim, ki je danes veličastno od smerti vstal, v imenu in priprošnji vsih, ki so srečno umerli in bodo enkrat srečni vstali, posebno v imenu vseh sv. spokornikov ki so srečno vstali iz grešnega spanja in smerti k novemu boljšemu življenju resnične pokore in poboljšanja. —

I.

Živela sta svoje dni dva dobrovoljna tovarša, ali kakor bi jima po našem rekli, dva rokonača, tako je brati v bukvah nekega mniha. (*Magnum speculum exemplorum titul. Convers. Exempl. 25.*) Delati jima ni dopadlo in moliti ju že celo ni veselilo, pri vsem tem sta pa vendar rada dobro jedla in pila. Njih delo in opravilo je bilo, se po deželi klatiti, burke in šale vganjati,

in tako ljudem posebno po gostivnicah kratek čas delati. S tem sta se tudi preživila, se včasih prav dobro gostila, obilno jesti in piti imela, nekterikrat pa tudi terdo skorico glodala, če sta jo le še premogla. Da se pri takem malopridnim in ciganskim življenji brez pijanosti in pretepov, brez laži in golufije, nečistosti in kletvine ni izšlo, si je lahko misliti.

Enkrat v sv. postnem času se jima je prav slabo godilo. Ljudem v tem resnem času njih burke in šale niso kaj posebno dopadle, gostivnice in taberne so bile večidel prazne, vreme prav neprijetno in gerdo, vedno je deževalo ali snežilo. Obleka enega je bila kar zelo obnošena in luknjasta in obutalo je posebno že po čevljarju zdihovalo. Prav slabe volje je bil in ves klavern in pobit zraven svojega tovarša capa, posebno ko vidi da toliko ljudi h cerkvi hiti in le one dva, pravi, se Boga in cerkve ogibata kakor peklenski sovražnik križa. Kaj se vendar danes tako kislo deržiš, mu reče drugi (hočemo ga Jerneja, žalostnega pa Antona imenovati) ali se ti mar kaj ne, že pajkovinci po trebuhu delajo; vidim da te morem nekoliko oveseliti. Glej zdaj so skoraj vsi ljudje v cerkvi, poterpi in počakaj nekoliko tu, da se jaz ogledam ali nima morabit kaka gospodinja ali kmetica kako kokoš zame pripravljeno, bodem eno vlovil da se okrepčava in si dobro večerjo pripraviva.

Med tem prideta do farne cerkve in se pogovorita, da se bo ta tu zopet sošla. Jernej gre zdaj kokoš loviti in Anton — v cerkev, se ve da bolj zavaljo tega, da bi se slabemu vremenu odtegnil kakor iz pobožnosti. V cerkev stopivši obstoji tam, kjer še sedaj vsi malovredni in mlačni kristjani naj raje obstanejo, daleč od altarja tam blizo cerkvenih vrat.

Imeli so ravno tisti dan domači gosp. fajmošter postno pridigo in govorili od Kristusovega terpljenja, posebno kako je Kristus na poti na goro Kalovarijo trikrat pod težkim križem padel. Pri prvem padcu so govorili od hudobije smertnega greha, s katerim se Kristusovo terpljenje ponavlja, njegova predrago prelita kri z nogami tepta in ga vsak kakor grozovitni rabelj na novo terpinči i. t. d.

Pri drugem padcu, na križev pot na steni pokazajé, govorijo od vseh ki svojega bližnjega pohujšajo. Vsak, pravijo, ki svojega bližnjega z besedo, djanjem ali zgledom v greh zapelje, se rabeljnom pridruži, ki so Zveličarja s suvanjem in tepenjem grozovitno na tla poderli. —

Vsi poslušavci so bili ginjeni in marsiktera solza se je v očeh lesketala in gosp. govornik sami so komaj premogli še dalje govoriti, ko so svoje farmane toliko ginjene vidili in tako serčno kesanje in terdne sklepe za prihodnost na njih obrazu zagledali. Našemu vbogemu potepuhu je bilo pri vsem tem čudno tesno pri sercu. Kaj takega še nikoli ni občutil; jokati sicer ni mogel, pa čudno ga je v sercu peklo in tiščalo; misli si: „Bolj hudoben in razujzdan kakor sim jaz, pač nihče ni od vsih ki so tukaj zbrani in oni se zamorejo tako solziti! — Moj Jezus! kolikokrat sim te jaz z svojim gerdim, nesramnim in pohujšljivim govorjenjem, djanjem in zgledom, kolikokrat s svojim pregrešnim življenjem križal, kolikokrat tvojo predrago kri z nogami teptal, kolikokrat te na tla poderl! In ko so pridigar dalje govorili, kako se je zveličar tudi v tretje pod težo križa na tla zgrudil in rekli, da kakor je Gospod, če ravno ves zdelan, truden in ranjen, vender tudi zdaj še vso svojo moč zbral, da je zopet ustal; tako naj bi tudi grešnik zopet vstal, če

je tudi še tolikrat padel, če je on na duši še tako zdelan in ranjen od pogostih padcev, kakor je bil zveličar na truplu; le zbere naj vse svoje moči. Zveličar je vedno pripravljen, tudi naj večemu grešniku ljubeznivo roke podati in mu k vstajenju pomagati skozi sv. zakramente. — Ko so pridgar tako govorili in prigovarjali, se tudi našemu Antonu zadnič serce razstopi in njegova tiha notrejna žalost in bolečina v jok spremeni; da, tako glasno je zdihoval da so se ljudje po njemu ozerali. Pa samo pri solzenju in zdihovanju ni obstal, ampak sv. Duh, ki je njegovo serce s svojo vsigamogočno gnado omečil, mu je tudi pokazal, kaj ima še dalje storiti. On ogleda namreč v cerkvi dve spovednici; ena gosp. fajmoštrova, ki so ravno pridigovali, je bila prazna, v drugi je sedel neki ptuji duhoven z dolgo brado iz mniškega reda sv. Augustina povabljen in naprošen, da bi domačemu gospodu o postnem času spovedovati pomagal; pa njegova spovednica je bila tako gosto od spokornikov obdana, da bi Anton pri naj bolji volji ne bil mogel kmalo na versto priti; misli si tudi, če dalje še tukaj ostanem me pride gotovo Jernej iskat in vem, da mi ne bode dal pokoja dokler da me zopet od tod in saboj ne spravi. Zapusti toraj cerkev, gre na pokopališče in se splazi v karnar ali mertvašnico in se skrije tam med mertvaškami kostmi; tu, si misli, me moj pajdaš gotovo ne bode iskal. Boljšega kraja, da bi se skril in sklep poboljšanja v sebi vterdil si v resnici poiskati ne bi bil mogel. Kakor poprej gosp. fajmošter mu zdaj njegove tovaršice, mertvaške glave in kosti na serce govoré in nadaljujejo pridigo; bolj ko jih ogleduje, temveči prihaja njegova serčna žalost in bolečina, on jame spoznavati minljivost vsega posvetnega, misli na smert, večnost in na sodbo, na odgovor ki ga bo enkrat pred večnem sodnikom dajati moral. —

Z veliko težavo, vendar pa skerbno in zvesto sprašuje svojo vest, premišljuje svoje celo dozdajno življenje, da bi drugi dan odkritoserčno in dobro spoved opraviti mogel; da, premišljevanje, notrajni nemir, žalost in kesanje ga je prevzelo takó, da je na lakot in žejo, na spanje in na grozo kraja, na katerem se je znašel, pozabil in celo noč tam prebil. Drugo jutro se ves spremenjen in skesan spove in mnih ga ne odpravi mar z nekterimi Oče naši, ampak mu prigovarja, da naj se popolnoma svetu odpove; zakaj dobro previdim, mu reče, da boš ti boren potepuh getovo kmalo zopet v stare pregrehe zabredel, če se boš še dalje brez kruha, službe in domovine po svetu vlačil, naj sedaj še tako terden in resničen sklep imaš, se spokoriti in poboljšati. Kaj se ti zdi, kako bi bilo — tam le v velikim gojzdu blizo našega samostana je neka votlina, v kateri je eden naših bratov ravno do pretečenih dni v ostri pokori in samoti živel; zdaj je star in bolehen in predpostavljeni so mu zapovedali, da naj se zavoljo boljši postrežbe v samostan poverne; votlina je zdaj prazna — kako bi bilo — ali bi je ne hotel zdaj ti v posest sprejeti in se tam vseliti? Anton je bil s tem kar urno zadovoljen, in se brez odloga poda v gojzd na zaznamvani kraj in najde silno neprijazno, prav pokopališu ali grobu podobno skalno votlino, in sklene zanjprej v nji prebivati, in se vredno na odhod v večnost pripravljati. Neki drugi pušavnik, ki ni daleč od tod prebival, mu obljubi, ga vsaki dan z kruham, vodo in drugimi potrebnimi rečmi preskerbeti in mu tudi bukev, obleke in slame za ležiše prinesti. Zadnjič Anton še poprosi, da naj votlino z velikim kamnom zakrije in zapre, le mali prostorček naj vstane prost in odpert, da mu služi namesto okna. Od znotraj ni bilo nikakor mogoče, kamna odmakniti ali odvaliti. Tu je več let

v silno ojestrem spokornem življenju, v vedni molitvi, postu in čuvanju preživel. — Z mertvašnice si je mertvaško glavo seboj vzel, ktero je, ako ni ravno premišljeval ali molil pod zglovje shranil.

Glejte, ljubi kristjani, kako je Bog tega človeka na pot pokore in poboljšanja pripeljal. Poslal mu je reve in nadloge, pripustil, da se mu je prav slabo godilo, ker je vedil, da z dobrim pri njemu nič ne opravi. Antonu se je to pač velika nesreča zdela, v resnici pa je bila le njegova naj večji sreča, milost in usmiljenje božje; ko bi se mu bilo vedno po volji godilo, boren postopač, vlačugar in potepuh bi bil morabiti svoje žive dni ostal. Ravno tako tudi še sedaj Gospod marsikterega v svoji neskončni milosti in modrosti s tem na pot pokore in poboljšanja pripelje da se mu nobena reč po sreči in volji neizide, ga ena bridkost nad drugo zadeva, da pride v sramoto pri ljudeh, in je povsod le od nadlog in žalosti obdan. Domovje in polhištvo, premoženje in blago, čast, veselje in zdravje mora marsikteremu zginiti in priti pod nič, preden sam sebe in svojo dušno bolezen spozna in pot hudobije zapusti. Nikar tedaj zavoljo časne nesreče toliko ne žalujte; ampak poslužite se je veliko več v svoj prid in zveličanje svoje duše, zakaj ravno nadloge in bridkosti vam zamorejo, ako ste v grehih h spokorjenju, in če ste že na poti pokore in poboljšanja, v nebesa pomagati, in na tem svetu že vice ogasiti, vedno se spominjši, da ktereга Bog ljubi, ga tepe.

Če ima kdo resnično voljo se spokoriti in poboljšati, naj ta svoj sklep nikar povsod neraznaša in vsem svojim tovaršem, prijatelem in prijateljicam ne okliče; posebno v začetku se mora vseh svojih poprejšnih navadnih tovaršij kolikor mogoče zогibati in nikakor z njimi bese-

dovati, ki so nasprotnih misel, ker bi se sicer lahko zgodilo, da bi po nasprotnem prigovarjanji sklep in dobra volja po vodi splavala.

Tretjič se mora vsak v začetku svojega spreobrnjenja posebno tistih nevarnih priložnost ogibati, kjer se je poprej večidel pregrešil. Ne tirjam, da bi mogli v pušavo iti in sami sebe zakopati, kakor naš Anton; vendar pa je neogibljivo potrebno se svojim pajdašem in tovaršem, tistim kratkočasom in veselicam, tistim shodišem odpovedati, kjer ste poprej večidel gresili, sicer bo vse vaše terdne sklepe, pokoro in poboljšanje kmalo slana vzela. Ko bi bil naš Anton še tudi dalje pri svoji navadi vstal, se namreč po deželi vlačiti, in če tudi le kar nedolžne šale in kratkočase uganjati, ali pa beračiti, bi bilo njegovo spreobrnjenje gotovo le kratek čas terpelo, zakaj ravno pohajkovanje in potepanje po deželi je bila prva in bližnja priložnost k vsem drugim pregrehom. Kdor se tedaj hoče greha obvarovati se mora tudi nevarnosti in priložnosti h grehu ogibati.

Četrtič, kdor je že več časa pregrešno živel, mora svoje spreobrnjenje kakor Anton s tem pričeti, da dolgo ali vesolno spoved opravi; zakaj ko bi se bil poprej tudi vseh grehov spovedoval, vendar njegove spovedi niso kaj veljale, ker ni imel terdnega sklepa in resničnega kesanja, ki se mora v poboljšanju pokazati, in brez pravega resničnega sklepa in kesanja neskončno svet in pravičen Bog nobenega greha odpustiti ne more; poprejšni in zastarani grehi se morajo toraj pred vsem po vesolni spovedi odpraviti in vkončati. —

In zdaj pogledjmo kako se je drugemu pajdašu — kako se je Jerneju godilo.

II.

Jernej ni kokoši vlovil, zasačil pa je eno raco, katero je precej usmertil in pod plajšem odnesel, da bi Toneta poiskal. Ker ga pred cerkvejo in tudi v cerkvi ne najde, gre še v nekatere kerčme in pivnice; in ker ga v svoje začudenje nikjer ne zasledi, prenoči zadnjič pri nekemu malopridnemu kmetu, s katerem se je v pivnici soznal. Tam si da raco speči, in tudi polovica Tonetu namenjena se mu dobro prileže. Drugi dan odide v bližno mestice, kamor sta se oba podati namenila, tam, si misli bom svojega Antona gotovo našel. Pa zmotil se je, tudi tam ga ne najde, skerbno ga išče in po njem poprašuje, pa ničesar ne more zvediti, ni duha ne sluha po njem. Močno ga jame zdaj skerbeti, ne toliko zavoljo svojega tovarša, ampak zavoljo samega sebe. Bolj in bolj tovarša pogreša, in zlo se mu po njemu toži, posebno ker se samemu zdaj tudi burke in šale več tako ne prilegajo, kakor poprej. Vse mu merzi, sam na se je nejevoljen in ne ve kaj bi počel; pa na Boga, na poboljšanje in pokoro ne misli, edino veselje in tolažbo najde le še v tem, ako svojo revo, nemir in nejevoljo nekterikrat v vinu in žganju vtopiti zamore.

Čez pet let pride o Veliki noči zopet v tisti kraj, kjer so mu je Tone zgubil, in čuje tu pripovedovati od nekega neznanega človeka, ki tam v gojzdu odslej ravno že pet let silno oestro in spokorno živi. Pa vendar to ne bo moj Tone, si Jernej misli, kako bi pa tudi njemu, mojemu pajdašu kaj takega na misel prišlo, se v pušavo podati in tako oestro in spokorno živeti! Kakošen pa vendar je ta človek, vpraša zadnjič glasno? Kakošen da je, mu odgovore, tega vam pač nihče povedati ne ve, kajti živa duša ga ne vidi, nikoli svoje votline ne zapusti.

Le edino vem, reče neki voglar, da ima rudeče lase, to sem na njemu zapazil, ko sim enkrat tam blizo votline opraviti imel. Hentaj si Jernej misli, zna pa vender le on biti, rudeče lase je imel, in v resnici ravno zdaj je pet let, kar se mi je zgubil. Kolikokrat sim ga zavoljo rudečih las dražil in po pivnicah druge šuntal, da so se mu smejali. Ali se mu blede ali kakšen plent mu je šinil v glavo, da me je tako nagloma popustil in se v gerdo luknjo zakopal. Bodi si temu kakor hoče, reče drugi dan sam pri sebi, kar na ravnost k njemu grem, bom le vidil, kaj da bo.

Ravno je bila velika nedelja, kakor danes, ko Jernej proti votlini korači, in ko se ji približa, sliši spokornega prebivavca duhovno pesem od vstajenja prepevati.

Znani glas zdaj Jerneja popolnoma prepriča, da ni drugi kakor njegov Tone, kakor on, ki ga že tako dolgo išče, in poln veselja zakliče: Je že, on je! Le poterpi nekoliko, bom že naredil in ti pomagal, da boš tudi ti vstal iz groba in zapustil to gerdo neprijazno luknjo. — In zdaj začne pri votlini govoriti in prigovarjati, se prilizovati, vabiti in svoje veselje kazati, da ga je zopet našel, kamen odrivati in prositi, da naj saj gre od tod in ž njim, veliko bolj veselo in lepo je zdaj na svetu kakor nekdanj; kolikor premore mu vabljivo vse posvetno veselje in kratkočase popisuje, da vbogi Anton ves zmoten in oplašen od tega nepričakovanega napada ne ve, kaj početi; ne da bi ga bila mar škušnja nadlegovala, prošnjam in prigovarjanju svojega nekdanjega tovarša se vdati, poprejno življenje zopet začeti, se v blato nekdanjih pregreh zavaliti in svojo dušo moriti, o nikaikor ne, okusil je že nebeško sladkost resnične pokore,

bal se je le in v skerbi je bil zavoljo svojega pokojnega in mirnega življenja, ker je previdel, da Jernej, njegov nekdanji pajdaš ne bode odnehal in gotovo še večkrat prišel in ga nadlegoval. In v resnici Jernej sam mu reče, da mu ne bo dal miru in pokoja, dokler da ga iz luknje in seboj ne spravi. Ker Anton toraj vidi, da bi bilo zastonj se braniti in besedovati, in Jernej ne odneha mu prigovarjati in praviti, da je zadosti dolgo že v ti luknji tičal in se pokoril, da zdaj že sme se zopet nekoliko oddahniti in po svetu razgledati in oveseliti, saj mu, ako mu je na temu berlogu in votlini že toliko ležeče, saj mu je nihče ne bode odnesel, ne bo mu odšla, jo zna pozneji zopet poiskati in se v njo zakopati i. t. d. — mu zadnjič reče: Prav imaš Jernej, zadosti dolgo sim bil že tukaj, pomagaj mi le da vun pridem! Jernej svoje zmage silno vesel je urno pri rokah in pripravljen mu pomagati in obadva se zdaj odpravita na pot skozi gojzd.

Kako!? si bote mislili, ali se Anton v resnici da ogoljfat in prekaniti, ali se zares misli svojemu spokornemu življenju odpovedati, da bi prederzno na božjo milost grešil? — O Tone, Tone grešiti sicer zopet zamoreš, ali boš pa tudi gnade in milosti božje zopet deležen postal, in se spokoriti zamogel to je drugo vprašanje; vlačugar in potepuh znaš od merčesa sneden, od vseh zapušen za plotom poginiti, in svojo revno neumerjočo dušo njemu izdihniti, kteremu si z grehom služil!

Le poterpite lj. p. naš Tone vse kaj drugega misli storiti, od sv. Duha razsvetljen zdaj ravna, zakaj da je votlino zapustil, to zanj ni več bližnja priložnost k grehu, ki ga bolj sovraži in zaničuje, kot smert. Kmalo bomo vidili kaj je namenjen storiti.

III.

Ko tako v gojzdu popotvaje že precej daleč prideta Anton kar na enkrat obstoji, se z roko na čelo udari in se silno nejevoljnega kaže, kakor kdo, ki je kaj imenitnega pozabil. Kaj pa ti je, kaj že zopet imaš vpraša Jernej. Nič nimam odgovori Anton, pa ravno to me jezi da nimam nič. Pozabil sim, kar imam, v svoji votlini shranjenega, lep zaklad ki sim ga sabo vzel, ko sim se svetu odpovedal in v skalnato luknjo zakopal, zaklad, ki je bil tebi neznan, še sedaj je v moji postelji pod zgglavjem shranjen in skrit. — Zaklad? denar, zlato in srebro? ljubček! tega nikakor ne smeja v luknji pustiti, zakliče Jernej vesel! kaj takega se nama bo kaj dobro prileglo, posebno ker sim tudi jaz ravno zdaj suh kakor poper in tudi beljaka ne premorem, hajd le kar urno, verniva se precej nazaj! Brez zamude se toraj verneta h votlini, le to je Jerneja med potjo skerbela, da bi h votlini pridši se Tone skesal, da jo je zapustil in bi se znal zopet v njo poverniti in bi potem on zopet novo še težavneši delo imel, preden bi ga spet spravil in privabil iz nje. Zlo je toraj vesel ko mu Anton, kader h votlini prideta reče: Bratec ves vtrujen in zdelan sim jaz od pogostih postov, čuvanja in pokorjenja, idi ti v votlino po zaklad, zamé bi bilo to pretežavno. Serčno rad, mu odgovori Jernej, in kakor bi mignil je v votlini in gleda in iše pod zgglavjem — in najde zadnjič — mervlaško glavo ki jo je Anton po storjeni vesolni spovedi iz mervlašnice sabo v votlino vzel. — Serdito se proti izhodu votline ozre — pa v tem trenutku se mu stemni in ničesar nevidi; zakaj med tem ko je zaklada iskal, je Anton kar urno z vso močjo veliki kamen, ki ga od znotraj ni bilo mogoče odriniti, pred votlino zavalil rekoč:

Prijatelj, ti si poprej djāl, da sim jaz zadosti dolgo tičāl v ti luknji in za nekdanje malopridnosti zadosti se pokoril; ostani zdaj ti tako dolgo tu, kakor sim bil jaz, saj nisi bil nikakor bolji od mene. In tako je bil tiček vjet. V začetku je kar obledel in omolknil in kakor okamnjen je nekatere trenutke stal, z najdenim zakladom, mrtvaško glavo v roki, kakor bi ga bila omotica posilila. Pa kmalo se predrami in dela, kakor bi vse le za norčijo in šalo imel. Lej, lej, mu reče, kdo bi mislil, da si še vedno stari norček in šaljivec, in v ti gerdi luknji nisi pozabil burke in šale uganjati; pa zdaj Tone je zadosti teh norčij, mi dva morava še danes v bližno mestice, kajti pojuternjem je tam somenj, že jutri se bode obilno ljudi sošlo, zamoreva kaj prida si prislužiti. Nikakor ne, ljubi moj! ti se motiš, gola resniča je; ostani ti zdaj v luknji tako dolgo kakor jaz, slednji dan ti bodem vode in kruha prinesel, skoraj bolje zaté, kakor sam za sebe skerbem, tudi slame in listja za ležiše, bukve za branje bodeš dobil; vse to ti hočem preskerbeti, in naverh ti pustim tudi še najdeni zaklad, da ga ogleduješ in premišljuješ in tovaršijo imaš. Ko Jernej vidi da lepa beseda in prošnja v resnici nič ne pomaga, začne divjati in razgrajati, se togotiti in poskušati da bi kamen odrinil, pa vse je bilo zastonj. Kakor tiček v kletki bil in ostal je vjet. Slednji dan ga obiše Anton mu prijazno prigovarja, nebesa in pekel, Kristusovo terpljenje in izgled svetnikov stavi pred oči. Kleče pri votlini moli in velikrat ponavlja: Zastonj, Jernej, se vstavljaš in huduješ, iz votline nikakor ne prideš, zakaj predrag si mi ti in tvoja nevmerjoča duša, da bi privolil, da te enkrat peklenske pošasti v veliko strašnejši ječo zapró, iz katere rešitve ni upati več. Bog sam te je semle pripeljal, ki te zveličati želi, vdaj se, lepo poterpi, in mo-

goče ti bo, se preseliti iz temnega groba v prelepi vert nebeškega raja, iz te ječe v prostost božjih otrok. —

Keršanski starši, očetje in matere! vaš sin, vaša hčer želi in tirja morebiti da bi ju izpustili iz svoje oblasti in strahu, jim ne branili iti h veselicam in plesu, jim ne šteli njih stopinje in pota, jim privošili to ali uno ošabno obleko in veselje, ne tergali priljubljeno pa nevarno znanje, sploh ne pazili več nanje kakor na male otroke: o ljubi moji! nikar se ne dajte, premotiti ne bodite premehki, in nikar se ne vdajte, kakor se tudi Anton Jerneju ni vdal. Nikar se ne izgovarjajte in recite: Odrašenim otrokam se že ne more vse prepovedovati, zakaj če se jim ne more, kakor pravite, vse prepovedati, se jim še manj sme vse pripustiti; ne recite, saj ni mogoče jim stati vedno za petami in povsod nanje paziti; če to tudi ni vselej mogoče, je vendar mogoče pogosto, spolnite saj takrat svojo sveto dolžnost do njih, ki so od Boga vam v skerb izročeni, in od katerih bo treba enkrat osjter odgovor dajati. Ne recite saj jih učim in svarim, prosim in opominjam, pa saj malo ali nič ne pomaga, saj nočejo vbogati! Slabo zadosti, ljubi moji! ako niste vi oče in mati več goopodarji svojih otrok, ampak otroci vam gospodarijo, bodite resnobni, poslužite se strahu in pravice, ki jo do njih imate od Boga in gosposke, in vidili bote, da bo kmalo drugače; recite jim kakor Anton svojemu tovaršu Jerneju: Ljubi sin, draga hčer, prezelo te za ljubo imava da bi zamogla pripustiti, da bi sovražnik božji postal, in po kratkem grešnem veselju v večno pogubljenje zabredel. Prevelika je najna ljubezen do tebe, da bi nama tvoja časna in večna sreča črez vse pri sercu ne bila, prevelik odgovor, ki naji zavoljo tebe čaka, da bi ti ne branila, ponočevati in

vasovati, po grešnem znanji nesrečen zakon si nakopati, srečo in blagoslov si podkopati in enkrat morebiti celo v večnem ognju goreti. Anton je sam molil, sam se postil in pokoril, z eno besedo vse tudi sam storil, k čemur je Jerneja nagovarjal. Dobro si to starši in hišni gospodarji in gospodinje zapomnite, ki pogosto otroke in posle opominjate: „Otroci pridno in radi molite“, in vi sami vender z njimi ne molite in vas morebiti vidijo brez molitve vstati in brez molitve h počitku iti; ki jim vkazujete, da naj pogosto k sv. zakramentom pristopijo, se v dobrih delih vadijo i. t. d. in vi sami brez vse gorečnosti mlačni v en dan živite; ali vi gospodarji, ki svoje sinove in hlapce strahujete in svarite, da naj nikar po pivnicah ne posedajo in o pravem času pridejo damo, vi sami pa vender v pivskih družbah ponidoma zaslužek zapravljate in pozno v noč morebiti vertoglavi se vrnete k domu. O nikar vendar ne bodite kakor cestni kazavci, ki sicer pravijo vsem: tu gre pot na Dunaj, tu na Terst, in se vender sami nikoli ne ganejo iz mesta. Idite veliko več sami naprej z dobrim izgledom, kakor bandero pri procesiji, ako hočete, da bojo vaši otroci, posli in podložni, vas nasledovali v molitvi in dobrih delih, v pogostem prejemanji sv. zakramentov, sploh v pobožnem keršanskem življenji, kakor je zadnjič tudi Jernej nasledoval in vbogal Antona; zakaj poslednič se je Jernej vdal. Neko noč proti koncu mesca Aprila je bilo prav merzlo in deževno, še snežiti je hotlo, in revček se celo noč ni mogel ogreti; nehoté se mu vsilijo misli na strašne kazni, ki čakajo grešnika v peklu, spomni se na jok in klepetanje z zobmi; on jame pre-mišljevati, da tam ne bo nobene pomoči, ne počitka in ne tolažbe, ampak cela neskončna večnost polna žalosti,

strahu in terpljenja, ki bo brez primčre strašnejši od vsega terpljenja na zemlji. Željno zdihuje po juternem svitu, ki mu ima končati žalostno noč, končati pa tudi noč pregrehe in ga oteti groze peklenske. Ko ga Anton po navadi zjutraj obiše, zasliši v svoje neizrekljivo veselje in tolažbo prošnjo spreobrnjenega grešnika, da naj mu pokliče spovednika. Stari mnih, ki je pred petimi leti tudi Antonovo spoved sprejel in ki je komaj še hoditi zamogel, je ob palici pritaval in zaslišal dolgo terpečo vesoljno spoved nekdanjega postopača, do zdaj primoranega, kmalo pa prostovoljnega pušavnika.

Po spovedi ga je Anton pogosto jokajočega najšel, solzil se je od veselja in govoril, kakor jih veliko govori, potem ko so dobro vesoljno spoved opravili: „Tako vesel še nisim bil nigdar, tako lahko in dobro mi še nikoli ni bilo pri sercu, kakor zdaj, ko sim po dolgi spovedi svojo vest vlajšal in očistil in se zopet sprijaznil z Bogom. Zdi se mi, kakor bi se mi bil težek kamen odvalil od serca, čutim se, kakor bi bil novorojen! O zdaj bi rad umerl, zdaj me pri pogledu mertvaške glave ni več groza in strah misliti na smert. O v resnici koliko je veselje čiste vesti!“ — Zdaj se je pogosto postil sam prostovoljno, in s serčnim veseljem ga je Anton ogledoval, ko je z razpetimi rokami v votlini klečé molil in na mertvaško glavo gledajé pobožno premišljeval, brez da bi bil prihod svojega prijatla zapazil.

V praznik Marijinega vnebovzetja pride zopet Anton zjutraj zgodaj, odvali kamen od votline in reče: Prijatelj, ako ti je prav, zakaj upam da si se v resnici poboljšal in spremenil, ako ti je prav, ne daleč od tod sim ti pri nekemu kmetu službo preskerbel, ki je včera svojega malopridnega hlapca odgnati prisiljen bil. Stopi ti zdaj v službo in jaz se bom zopet v votlino preselil in delal

za te in za me pokoro. Pa glej! britke solze polijejo Jerneja: O ljubi Anton, — mu reče, ti sam se hočeš pokoriti in meni naj bi se dobro godilo? — Saj sim bil veliko večji grešnik kot ti, in tudi dalj časa sim grešil in žalil Boga; nikakor ne, ljubi moj! skupaj sva grešila, skupaj se hočeva tudi pokoriti in eden drugemu biti v podporo v dušnih in telesnih potrebah, votlina je za oba prostorna zadosti in jaz ostanem pri tebi, ako ti je prav in ljubo. — Da mu je bilo prav, si zamoremo lahko misliti. In tako sta se oba vselila u votlino, ki sta jo nekoliko razširila; kamna pred votlino jima zdaj v poterjenje njunih dobrih sklepov ni bilo potreba; naredila sta stopnjice, da bi ložej dohajala in eden drugemu stregla; zgoraj sta si napravila vrata in okno. Pozneje jima je vikši bližnjega samostana privolil, da sta smela nositi tudi mniško obleko. Tako sta v bratovski ljubezni, u veliki spokornosti in svetosti živela do srečne zveličane smerti.

Ta dva dobrovoljna pajdaša sta v začetku eden drugega pohujševala, k hudemu vabila in zapeljevala z besedo, izgledom in vdeleževanjem; kako lepo pa da je Anton dano pohujšanje popravil, smo ravnokar vidili. — Ali ni nikogar tukaj, ki je svojega bližnjega pohujšal, ga h grehu vabil in zapeljeval, ga mikal in mu k hudobiji pomagal? — Ali se ne nahajata morebiti tudi tukaj dva dobrovoljna ali bolje rečeno grešna tovarša, od katerih je eden razujzdanosti drugega kriv? — Kain, Kain! kje je tvoj brat Abel? njegova kri kliče za maševanje k Bogu! ti si svojega bližnjega, svojega brata v Kristusu duhovno umoril, si Kain pri njemu postal, — kje je tvoj brat? Ah morebiti na potu u večno pogubljenje! — —

Ali niso morebiti tudi zakonski tu pričujoči, ki so poprej v grešni zavezi živeli; mladi nezakonski ljudje, ki

morebiti še sedaj v grešnem znanju živijo, in svoje duše nasprotno more? — Kri, to duhovno vbijanje kliče v maševanje k Bogu! — O ako ste Jerneja in Antona v grehu posnemali, posnemajte nju tudi v pokori. Kdor je prvi tako srečen, da mu Bog kakor Antonu serce vmeči, naj moli za drugega. Molitev, lep izgled, prijazen prigovor in opominovanje, vse to je pripravno, pohujšanje poravnati in grešnega tovarša na pot poboljšanja pripeljati. O da bi pač vsi, ki so kaj takega krivi, te besede ne samo poslušali, ampak tudi zvesto ravnali po njih.

In tako glejte smo zdaj slišali pripoved od dveh dobrovoljnih in lehkomisljenih tovaršev, in z tem tudi končali velikonočno pravlico. Vidili smo, kako se je Anton sam živega pokopal in je vender še živel in pozneje, ko je zopet vstal, tudi še živega pokopal svojega tovarša Jerneja, da bi zedinjen z njim živel do srečne smerti. Slišali smo, da so nadloge in nesreče, ki nam jih Bog pošilja, le pomočki, nas poboljšati in njemu prijetne storiti, da se jih toraj zvesto moramo v svoj prid poslužiti; da posebno v začetku ne smemo sklepa, se poboljšati, povsod razglasovati, in da se vestno bližne priložnosti k grehu ogibati moramo, sicer bo poboljšanje gotovo le kratek čas terpelo; da mora dalje vsak, ki je dalj časa v grehu živel, svoje poboljšanje z dolgo spovedjo pričeti. Hišni očetji in matere so slišali, da je bolje, otroke v strahu imeti, kakor pa v slepi ljubezni jim pripuščati, da po kratkem grešnem veselji in znanji večnemu pogubljenju nasproti gredó. Očetji in matere, gospodarji in gospodinje spomnite se, da sim tudi vam povedal, da, ako hočete, da bodo vaši otroci, posli in podložni radi molili, pogosto k sv. zakramentom pristopali, se v dobrih delih vadili, o pravem času k domu

prihajali in se sploh povsod pošteno in keršansko vedli in obnašali, da ne smete biti kakor potni kazavci, ampak kakor bandero v procesiji, to je: ne samo z besedo jih opominjevati, ampak tudi z lepim izgledom pot jim kazati. Zadnjič sim vse, ki so kje kterege pohujšali, v greh zapeljali, opominjal, da naj to pohujšanje z molitvijo, lepim izgledom in prijaznim opominovanjem kolikor mogoče popravijo. Oh koliko jih je vendar černih duš po svetu, ki svoje brate in sestre v Kristusu pohujšajo! Ko bi vendar ljudje spoznali, kako grozovitno dela, kdor bližnjega pohujša! To je v resnici djanje peklensko; zakaj le duh peklenški je tako hudoben, da človeka v greh in pogubljenje spravlja, zatorej ga tudi Kristus, večna resnica, imenuje dušnega „morivca že od začetka“ sveta (Jan. 8, 44.). Kakor je tedaj peklenški duh nar hujši sovražnik in nasprotnik Kristusov in keršanskih duš: tako tudi, ki davajo pohujšanje, kraljestvo božje, zveličanje duš, razdirajo. Oh, naj bo tedaj konec vsega pohujšanja, in naj bi pomagali eden drugemu dušo si izveličati, zakaj to je naše edino, naj imenitniši delo na tem svetu.

M. Smolej.

III.

Šen-Petrovo 1861.

Bog se poskuša za čast svetih dni.

Godovno sv. Petra in Pavla, pa tudi vsih drugih apostolov ob enim je velik in imeniten svetek, kterege naša mati sv. katoliška cerkev obhaja v spomin, tiste

prečudne skale, katero je Kristus postavil v dno svoje svete cerkve, ktere ne bojo premogle peklenške moči. Spomin prvih apostolov obhaja veselo in hvaležno vsako pravovernno serce; le malopridni razujzdani ljudje tudi ta sveti den skrunijo in ga bahuzu, torku ali pa merkurju posvečujejo z vinom, tepenjem in pa z igro, ter Boga žalijo in pohujšujejo poštene ljudi. Kako pa pravični Bog take pijance, igravce in razsajavce zgrabi in kaznuje, naj vsim mladenčem, ki to čitajo ali pa čujejo, po ušesih zazvoni, in po vsih kosteh zagomezni; naj spoznajo, da je Bog pravičen. — Na širokem Ptujskem polji je mnogo svojeglavnih dečakov, pa razberzdanih ponočnikov; naj bi jih ne bilo! Po cele noči voglarijo, kakti divje zveri kričijo, se kervavo tepejo in mirnim ljudem nepokoj delajo, da je groza in strah. Naj hujši kervavi borivci so pa na Gorici, v Cirkniški duhovniji doma, kder sta v dveh letih zaporedoma dva človeka kervavo smert storila, peryi po nedolžnem ubit, drugi pa po zaslugi, ter je najšel, česar je iskal.

Leta 1860. sta po leti v noč dva dečaka hodila, vodo na travnik napeljevat. Najdeta, da je mlinar vodo na svoj mlin napeljal, ter mu hipoma začneta mlinsko kolo sekati. Mlinar se jima ustavlja, pa hudodelca ga tako serdito naženeta, da je težko v mlin ubežal in pred njima vrata zaperl. Kedar hudobca na vratih razbijata, neki nedolžen delavec iz železnice memo pride in razbijavca posvari, rekoč: „Kaj pa delata za božjo voljo, je-li sta razbojnika?“ Hitro eden hudobnežev drugemu veli: „Ti, vreži ga po glavi!“ Brez pomislika nedolžnega z lopato po glavi mahne, toliko neusmiljeno, da se mu kerv vlije in jame po glavi motiti. Udarjen upije in se daleč vleče. „Udari ga še enkrat“ tovarš tovaršu

reče. Tako sta ga ubila, mu na glavo stopila in mertvega na cesti pustila ležati. Bil je edini sin matere osebene, na pol siromak, ki je svoji materi na železnici kruh služil.

Eden tih ponočnih tovaršev, slabega očeta hudoben sin, se je na pravdi tako zvito izgovarjal, da so ga izpustili, kajti mu niso dopričati mogli, da je ubijavec. Deželski pravici je utekel, je pa pravičnemu Bogu v roke prišel, tako strašno, da njegova kervava smert vsim prevzetnjakom na glas oznanuje božjo pravico, rekoč: Mladenči ako se ljudi ne bojite, bojte se Boga; njemu vjiti ne morete, in gorje človeku, živemu Bogu v roke priti.

Mladi razbojnik imel je vsega preveč, le strahu premalo. Oče premožen mu vse dovoli, in v kerčmah plačuje, kar sin zapravi rekoč: „Dajte mu, česar hoče; jaz sem za sina plačnik.“ Mladi zapravljivec je tudi mladi tat; on naj prej sebi krade, potem starišem jemlje, pa tudi drugim ljudem. Tako je očetu iz mošnje nad 25 gl. skrivaj izmeknil in zapil. Drugi pot je očetu pšenice ukradel, jo prodal in dnarje zapravil. Če premehki oče ravno razvajenemu sinu kaj reče, se mu hudobec nehvaležno zareži in zori, kakti malopriden sad za pekel. Vsaka sveta nedelja in še toliki svetki bili so mu stopinje bližej nesrečne smerti: „Poti, katerih se je mladenčič privadil, tudi starec zapustil ne bo,“ pravi sv. Duh; ali hudoben razujzdan sin starih dni ne učaka, posebno tak, kateri Gospodove dni hudo obrača, kakti naš hudobec.

Ravno je bilo sv. Petra in Pavla 1861. Věrni so v domačo cerkvo hiteli, ali odišli na božjo pot. Kde je Goriski hudobec pri službi božji bil? Je-li božjo besedo poslušal, in kdaj poslednokrat pri sv. spovedi in pri božjej mizi bil, tega ne vemo, to pa vemo, da je na Pe-

trovo svojemu očetu ključ uzel in še tri svojih malopridnih tovaršev v gorico (na verh) v frauhajmsko duhovnijo napajat peljal. — Slovenci štajarski imajo veliko veselje v nedeljah in praznikih prijatelov v gorice povabiti, in kako bi jim to zameril, kajti vince serce oveseli, da svoje težave pozabi in vsega človeka oživi, dokler pije za potrebo in po meri. Preveliko vina piti pa glavo omoti, vse hude počutke obudi, in dela kervave boje, kakoršnega ravno med temi vinopivci žalostno nasledimo. Upijanili so se, kakti čepi in so začeli eden drugega podpihovati, rekoč: „Dnes mora eden mertev biti.“ Vinogradnikovi, katerih so se lotili, so se razsajavcom hitro ugenili, kajti so jih dobro poznali, kaj pijanci znajo; saj se moramo pijanca s senenim vozom zogniti, kakor pregovor veli. Vol, kateri se naj rajši bôde, tudi naj poprej roge zgubi, in dečko, kateri se rad pretepa in bojev iše, najde nagloma tudi svojo nesrečno smert. Kedar mladi pijanci v gorici prepira ne najdejo, si še natočijo vina za pogum (korajžo) in se podajo proti domu, rekoč: „Pervega ko najdemo, da na travnikih vodo napeljuje, ga bomo nabili.“ Po travnikih gredè najdejo vodo že napeljano, in hitro zapernico izdero, da voda po grabi odteče. Kmet, ki je vodo na svoj travnik napeljal, za germom čaka, poskoči in dečaka pokrega, rekoč: „Kaj pa vam je na poti vodotok? Hodite svoj pot.“ Ta beseda bila je iskra v streho. Kakor bi ustrelil, se kmeta lotijo, ga z noži po glavi bijejo in kolejo rekoč, da mora mertev biti. Toti kmet se ni s svojo zakonsko zastopil, se toževal in je ženo toliko gerdo imel, da se je hotla njega ločiti, in to že v drugokrat. Bog je dopustil, da so mu hudobneži pušali in občutiti dali, kako kervavo tepenje boli, in naj se iz tega uči, da po nedolžnem malokdo

terpi; če ni v tem, je pa v čem drugem kriv, naj le svojo vest dobro preiše!

Kmetič v kervavih rokah jame na vso moč kričati in v pomoč zvati. Bilo je že na večer in ljudje okrog doma. Na milo vpitje jih od vseh strani več od sto prileti pomagat. Hudobneži kmeta pustijo in si hitijo kolov poiskat, naj bi se borili in ljudi natolkli. Uni zreli goričan si je ostervi poiskal, in tako neusmileno krog sebe mlatil, da je ostervo na dvoje zlomil. To je ljudi toliko razkačilo, da so od vsih strani na njega segli, in ga tako dolgo nabijali, da je mertev obležal; pa noben ne vé, kdo ga je smertno udaril. V kervi bojevavca ležati pustijo, in on, ki je djal, da mora še tisto večerko nekdo mertev biti, je najšel kervavo smert, da se pogovor dopolne: „Kdor drugemu jamo koplje, sam v njo pade.“ Ko oče zve, kaj se je hudobnemu sinu pripetilo, o mraki napreže in ubitega sina k domu pripelja. Pač strašno žalostna vožnja taka! —

Ravno tisto večerko, na sv. Petra den, tropa dečakov v Račjem, ki je prva staja na železnici, ki iz Maribora v Celje pelja, pod košatim hrastom kvarta, namesti k večernicam iti, ali pa česar koristnega brati. Mahoma zagromi, in strela v stari dob tako grozovito treši, da je hrast na kose razcepila, kvartopirce pa na vse kraje tako siloma razkadila, da se niso zavedli, in kakor mertvi obležijo. Ljudje jim v pomoč prihitijo, jih otresajo in spet z omedlovce obudijo, rekoč: „Bog je pravičen in se poskuša za posvečevanje svojih dni.“

Zapomnite si mladenči to novo strašno prigodbo, ktera se je prigodila v našem času in pa pred našimi očmi, ter nam očitno in na ves glas veli: Boj se Boga in derži njegove zapovedi; Bogu uiti ne moreš. Bog se

za čast svojih dni poskuša in kristjan ne sme o svetih nedeljah in svetkih po ajdovsko živeti.

Slomšek.

IV.

„Gorje! mrtvih ne budi.“

Leonora Prešernova.

V nekem mestu na Francoskem so se namenili postaviti vojarno oddelku lovecov, ki so v tem mestu v stanišču bili. Prostor, kder se je vojarna sozidati imela, je bil prej pokopališče. Mestina gosposka je velela vse ostanke mrtvaških kosti, ki se bodo izkopali, v navlašč pripravljeno, široko in globoko jamo sonositi, da se potem na mirodvor prenesó in spodobno zagrebejo.

Vojarna je bila dodelana, lovci že stanovali v nji; ali pakostnica (kostnjak) z mrtvaškimi kostimi še vedno poleg nje. Nekega večera sedi tropič vojakov pri točarju v vojnarni okoli mize. Jaderno se pretaka vince iz kupic v grla in marsiktera šaliva pride na versto. Kar zagrmí trobentač k desetniku rekši: „Hej! ti z krimsko svetinjo, stavim dva bokala vina, ne upaš se ne, prinesiti tamle iz pakostnice poleg vojarne mrtvaške glave!“ Desetnik trobentača izpod čela pogledavši izpije vino, se vzdigne in med durimi pravi: „Bodeš jo imel mrtvaško glavo, jo bodeš imel.“ Trobentač se na vse gerlo krohota, desetnik pa odide.

Noč je bila temna kakor v kozjem rogu, rahel pa merzel dež je rosljal iz gostih listopadovih megel. Desetnik se poda naravnost k pakostnici, si poišče lestvico in zleze po nji v globoko jamo. Dež je bil kosti, ki so v čudoviti smesi tam na kup zmetane ležale, z gladkim ledom prevlekel. Desetniku se polzi, zderka, zadnič se celo znak zvrne. Pa korenjak si ve pomagati. Po vojaško dva, trikrat prav na debelo zakolne in se sopet po koncu postavi. Tapajé išče mertvaške čepine, jo najde in za očesne votline jo zgrabivši, ajd po lestvici iz pakostnice.

Že je bil nekoliko stopinj storil, kar zasliši iz jame besede: „Pusti tukaj glavo mojo!“ Manj se prestraši kakor začudi, nekoliko trenutkov postoji, pa sopet ajd naprej. „Pusti tukaj glavo mojo!“ se zglesi v drugič. Junaku se začnó tresti hlače, ježeči se lasje mu pri vzdigujejo kapico na glavi in na moč jo reže po lestvi iz jame. Pa ni bil še verh lestvice, že se tretjič oglasi: „Pusti tukaj glavo mojo! Ti tat!“ „Jaz tat?“ zaškriplje desetnik, „tat?“ „na! neumno svojo čepino nazaj!“ in črep treši mertvaško glavo nazaj v kostišče.

Strašno zaječi v jami, potem je pa vse sopet tiho.

Desetniku stojé lasje po koncu kakor ježu bodala. Plah in prepaden hiti od tod. Prišedšemu nazaj v kerčmo stoje debele, merzle srage po bledem obličju, ali tovaršev ne najde več tukaj. Šli so bili po trobentačevem navodu za njim gledat, kako se bode kaj obnašal. Z časam se vernejo tudi drugi, pa trobentača ni med njimi.

Drugo jutro pa najdejo truplo mertvega trobentača v kostni jami. Da bi serčnega desetnika ostrašil in stave dobil, mu leti v jamo naprej in se tam poskrije.

Ko desetnika glavo nazaj tirjajoč z tatom nazivlje, se temu razlije žolč, z vso močjo čepino nazaj verže, trobentača k nesreči ravno v glavo zadene, da iz polnega maha mertev obleži.

Majciger.

V.

Toplice

pri svetem Lenartu na Koroškem.

Bil je lep dan, ko sem z svojim prijateljem iz „Trga“ proti svetemu Lenartu korakal. Obiskala sva tam gomilo součenčevo, ki je ko šestošolec zamrl. Kimovčevo popoldansko solnce je še precej pritiskalo, ako ravno je jesenska vaga dnevu in noči jegovo moč v enakih delih merila. Med potom stoji majhina hišica, pred njo košata lipa, pod lipo snažna kamena miza, nad hišinimi vratimi pa neko znamenje, ki žejnemu in lačnemu želodcu popotnikovemu gotovo tolažbo obeta. Brez pomislika jo oberneva iz pota v hladno lipino senco k mizi kamnati. Se vsedeva, kar na naglih nogah se privrti rudečelična prijazna Korošica in po najnih željah popraša. Jaderno postreže z naročenimi krepili in ko je odšla, pristopa iz vertiča izza hiše sivček prijaznega obraza, živih oči in še dosti terdne postave. Pozdravivši naju gosta se vsede na drnasto klop, ki je okol in okol lipinemu deblu narejena. Vsedši se potegne pipico iz žepa in jo začne basati.

„Koliko ste pač že stari oče?“ poprašam in se mu primaknem.

„Skoro jih bom imel devet križev na ramenih; če mi Bog da velikonoč doživeti, bom ravno devetdeseto leto zapolnil.“

„Pač res lepa starost to,“ mu poterdi prijatelj in videč, da se starček z kresanjem vkvarja, mu hoče z klinčki postreči, ali on se mu lepo zahvali приметnovši, da pipica bolje diši, če jo z gobo zapali.

„Svet, pravi dalje, vedno kaj novega izmišljava, pa skoro neverujem, kaj boljšega. Jaz vsaj se bodem dal z starimi navadami in šegami pokopati, ktere sem pri svojem očetu in dedu videl. Pravijo sicer, da so klinčki dosti ročnejši, pa jaz tega na verjamem. Žveplo je meni zoperno. Vleže se kakor maček na persi.“

„Ker ste tako stari, oče, gotovo ste marsikaj doživeli ali vsaj praviti slišali. Povejte nama kaj, posebno tu o vašem kraju.“

„Res je, da kdor dolgo živi, kar bodi doživi in zve na svetu; pa mislim, da takim gospodom ni dosti mar za to, kar prosti seljan skusi in zve.“

„Vsak stan in vsak kraj, mu zaverne prijatelj, ima svoje zanimive strani.“

„No če je gospodoma volja poslušati, pravi sivček, hočem povedati, kaj naši stari o tukajšni okolici pripovedujejo. Meni so to zgodbo pravili moj oče in temu jegov oče in tako naprej.“

Potisne si z kožuhovino ošito kapico na uho in začne takole:

„Tu pred nami tamle stoji cerkev in nekoliko hiš. To so svetega Lenarta toplice. Pred več ko tristo leti

ni bilo ne cerkve ne hiš, le spašniki in goste šume so pokrivalo ta kraj na dalj in šir. Živel je pa takrat v bližnji vasi, ki je za uno le goro tam, pastir Marka po imenu. Bil je pobožna duša; pa nesreča mu ne prizanesi. Piči ga kača v desno nogo, in noga se ni dala več ozdraviti. Otekala je in splahnovala, velike bolečine je siromak prenašal, verh tega pa še oponašanje, ker je ljudem rana smrdela. Naj rajši je tedaj za čredo svojo šantal, ktero je vsak dan po letu v te kraje sem zaganjal. Nekdaj na delopust pred binkoštno nedeljo sedi na hribu, ravno je imelo tam za Višico solnce k božji milosti iti, pred njim v doliču se je pasla čreda, kar vidi, kako se je oblaček bel kakor sneg in svitel kakor solnce iz nebne vedrine utergal, spustil se na zemljo in na onem mestu, kder dan danas cerkev stoji, mu izpred oči zginol.

Ko drugo jutro čredo sopet v te kraje prižene, vidi kako bik z rogama in prednjima nogama perst izkopuje in daleč od sebe berska. Marka stopi bliže in glej čuda! lep, čist studenec, katerega popred nigdar na tem mestu opazil ni, prijazno šumljajé iz zemlje vre.

Pogostoma Marka od zdaj semkaj zahaja. Vselej skoro najde tukaj junca, ki se je kleče iz vrelea napival, potem pa z zavihanim repom vesel odtod dirjal. Tudi on se napije iz studenca, potem pa bolešno nogo izpira in koplje. In oj veselja! Odleglo mu je. To ponovi drugo jutro, tretje in glej! ni še teden okoli, Marka že po obeh nogah hodi, kakor bi nigdar bolne noge ne bil imel. Od tega časa se srečni pastir le pobožno moleč temu kraju bliža.

Ko nekega jutra sopet pobožno na tem mestu moli, zagleda med vejem koščate in stare hibe *) prekrasno po-

*) Hiba se imenuje v krajnski gori pleme bukve.

dobšino, kakoršne prej še žive dni videl ni. Poln zavzetja in božjega strahu teče te čudovitne prikazni oznanit duhovnemu gospodu v bližnji Sirnici. Duhovnik pridejo in spoznajo podobšino za podobo svetega Lenarta. Vzamejo jo seboj, ali drugo jutro jo pastir sopet na starem mestu v bukovju najde. In kolikorkrat so jo odnesli, vselej je bila sopet na prejšnjem mestu, akoravno so jo dan poprej v farno cerkev zaklenoli bili.

Iz tega so pobožen gospod spoznali, da hoče Bog na tem mestu v svojih svetnikih čaščen biti. Postavili so tedaj v tem kraju malo cerkvico k časti svetemu Lenartu. Glas zdravivne moči tukajšnjega vrelca pa se je kmalo po celi deželi raznesel.

Nekdaj pa se pripeti, da romar iz Koroškega potovaje v sveto deželo na Ogerskem u veliki grajšini prenočišča prosi. Vlastnik tega gradi je prav pobožno in bogaboječe živel, ali huda nesreča ga zadene. Grof iznagla na obeh očeh oslepi. Koroški romar uljudno sprejet miluje nesrečniga grofa, ter mu svetuje obljubiti se tje k svetemu Lenartu na Koroškem. Tam v „Bukah“ je studenec ki ima čudno moč. Marsikteri bolnik je tam že svoje zdravje zadobil. — Če še kdaj spregledam žive dni, pravi grajščak, obljubim sozidati na ovem mestu veliko, krasno cerkev, da jih svet še ni veliko enakih vidil.

Poln terdnega upa se poda na pot tje sem v naše kraje. In glej! ko otamnele oči v čudotvorni vodi vmije, zadobi hipoma nebeški dar milega pogleda.

Obljubi zvest je sozidal lepo in prostorno cerkev svetemu Lenartu, in je jo zelo bogato z potrebnimi rečmi obdaroval.“

Tako skonča prijazen starček zanimivo svojo povest.

Visoke gore pred nama so že metale dolge sence, iz bližnjih leze dim k nebu, midva pa zahvalivša se starčeku za povest se vzdigneva na pot, da doideva pred temo še namenjen cilj.

Majciger.

VI.

Štajarski Jeruzalem.

Na sredi Lotmerških naj imenitnejših vinskih goric Štajarske zemlje, v fari svetega Miklavža pod cerkvenim varstvom vitežkih nemških križnikov, se očem prijazno kaže povišana vinska gora in ljubeznjiva cerkva Device sedem žalosti, z imenom *Jeruzalem*.

Veličastni ogled v bližne in daljne kraje nam tu razodeva božjo čast v rajski lepoti, tako da se sme po pravici reči: kdor ni vidil Štajarskega Jeruzalema, tisti ne pozna velikega čudeža te dežele; zakaj v tej rajski okrajini je božja dobrota svoj žegen posebno, obilno izlila. Slovenski narod tega kraja je lepe, zdrave, močne rasti, svitlega razuma, marljiv in delaven, pobožen, gostoljuben in prijatel veselih tovaršij. — Iz tega kraja se vidijo neštevilne Štajarske, Vogerske in Horvaške jako rodovitne vinske gorice, žitne polja, sadno drevje, lepe zelene hoste in travniki, mnogo belih cerkvá, gradov, hramov in štiri mesta: Varaždin, Čakovo, Lendava, Rad-

gona; dve veliki tekoči vodi: Mura in Drava; Oskoki v Turskem cesarstvu, in našega cesarstva Avstrijski snežni breg; tudi visoke kamenitne gore v gornoštajarski, koroški, krajnski in horvaški zemlji, in nedogledljive ravnine vogenskega kraljestva. In kadar lep jasen den pri čistem obnebju vse te velike čudeže božje vsemogočnosti gledamo in premišljavamo, se zadnjič v nas, posebno pa v priprostitih prihodnikih obudi vprašanje: Od kod pride, da se ta tolko lepa gora imenuje *Jeruzalem*? Stare svedočne pisma zastran imena „*Štajarski Jeruzalem*“ takole povedajo: V letu 1010. so neverni Saraceni, zlo divji Turki, skoz strašno ljudomorstvo vzeli Kristjanom sveto domovino Jezusa in Marije: deželo Palestino. — Kmalopotem so se vsi stani nemških keršanskih dežel združili v pobožen vojaški red, naj bi sveto zemljo od Turkov nazaj dobili. — Rimska papeška oblast je to bratovščino z veliko radostjo poterdila, in celi nemški vojski dala črn, predstojnikom pa posrebren in pozlačen križ na persa; zato so se ti nemški vojaki začeli imenovati *Križniki*, in so si poleg Jezusa križanega tudi Devico Marijo sedem žalosti iz Jeruzalema, svete zemlje, izvolili za svojo močno varhinjo; zato se pobožen red vitežnih križnikov veli tudi Marianski red. — Razun težke vojaške službe so imeli oni v sveti zemlji v Jeruzalemu že od leta 1120. tudi veliki hospital, to je gostivnico, v kateri so vsim ranjenim bolenim vojakom in drugim bolnikom v keršanski ljubezni stregli. — Pozneje in še zdaj najdemo take gostivnice (spitale) v mnogih krajih, kjer imajo vitežki nemški križniki svoje dobrine. — Zraven hospitalske skerbi so mešniki nemškega reda tudi imeli dolžnost, ljudstvo v keršanski veri podučevati, na pobožnost in keršansko življenje ravnati, zato so imeli v hospitalih in

na drugih za molitvo in keršanske navke priličnih krajih svete podobe Jezusa križanega in njegove božje Matere sedem žalosti.

V letu 1199. so puntarski Kruci iz Vogerskega priderli v naše štajarske slovenske kraje ob Dravi in že blizu do Ptuja vse ljudi morili, hrame ropali no požigali. — Blagorodni, jako bogati vlastnik Ptujskega grada, mesta in velike okrajine, z imenom Friderik I. je tiste puntarje z oblastjo štajarskega vojvoda Leopolda in z pripomočjo vojske nemških križnikov v ravno tistem letu na veliko nedelo popolno premogel, in zvečer na travniku zdajnega Ormoža mir sklenil. —

V zahvalo za to zmago je Friderik junaškim nemškim križnikom podaril svojo okrajino, koja še zdaj sliši nemški vitežni Komendi velike Nedele. — Po tej srečni prigodbi so začeli mešniki nemških križnikov tudi naše Slovence, kateri so tistega časa še zelo divji bili, v keršansko življenje napeljevati. — Imeli so takrat le eno cerkvo za celo zdajno tebantijo, namreč pri *Vuzemtni*, to je: pri naši zdajni *veliki Nedeli*. — Po drugih priličnih krajih pa so postavili križe in stolpe v čast Jezusu in njegovi božji Materi sedem žalosti, pri katerih so z ljudstvom večkrat molitve opravljali in keršanski navk učili. — Tako so oni prvi, kakor nam slovenske usta od roda do roda navestujejo, tudi na naši zdajni *Jeruzalemski gori* postavili stolp, in na njem sveto podobo Device Marije sedem žalosti po podobi božje Matere sedem žalosti v Jeruzalemu. Tako se je začelo med nami ime: *Maria sedem žalosti na Jeruzalemski gori*. Kdaj na tanjko se je to zgodilo, se zvediti ne da. Le toliko nam je v štajarskih letopisih zaznamvano, da so nemški križni mešniki: *Udalrik, Konrad, Val, Kristian* i. t. d.

že v trinajstem in štirinajstem stoletji za keršansko podučenje našega slovenskega národa bili jako marljivi. In naj berž blizo v tistem času se je začelo tudi ime našega štajarskega Jeruzalema v spomin in čast božje Matere sedem žalost na Jeruzalemski gori svete zemlje.

V letu 1645. je bila v fari svetega Miklavža in v bližnjih okrajih, posebno v dolinah in mokrotnih straneh zlo nagla bolezen, ktera je dosto ljudi v zemljo spravila. Ljudstvo je bilo v tistem času skoro brez vse duhovne pomoči in nja žalosten stan toliko hujši, ker se je tista nevarna bolezen v prihodnih letih večkrat prikazala. Tudi nerodovitne leta so prišle in z njimi lakota, in verh tega še je grozila strašna Turska vojska. Ker je milostljivi Bog strašne težave odvernili, se je verno ljudstvo ljubemu Bogu tudi hvaležno skazalo, ne kar v sercu, ampak tudi z dobrimi deli. Postavili so na mnogih straneh nove cerkve, kapele, križe in stolpe, stare cerkve so ponovili in spokorno živeti začeli. — O tej priliki se je tudi na naši štajarski Jeruzalemski gori nova cerkva sozidala. — Vladnik gornoradgonskega grada *Joan Drumplič*, dober kristian, in nja pobožna zakonska žena *Maria Salome* sta se z onočasnim visokovrednim fajmeštrom pri svetem Miklavžu, gospodom *Joanom Vevčnikom* in z farmani zaobljubila, na prostoru stolpa na Jeruzalemski gori v čast Matere božje sedem žalosti cerkev postaviti.

Ta sklep se je z božjo pomočjo hitro spolnil, toliko ležej, ker so gospod Drumplič in njihova žena imeli veliko bogastva, in k zidanji cerkve s serčno radostjo pri nesli imenitno pomoč. — Zidanje se je tako hitro doganjalo, da sta 15. in 17. den Julia 1652. bila prva dva vogelna kamna položena, blagoslovljena in vzdana, in 21. den Oktobra tistega leta, na den svete Uršule se je

veličastno služila že prva sveta meša. To nam spričuje še zdaj obljubna tabla v cerkvi nad dvermi žagrada in tudi pismo na vzdanem kamnu pri stranskem altarji Device Marije vnebovzetja. — Vsa cerkva je jako močno zidana, in 26. den Aprila 1717 so njo posvetili in z apostolskimi križi zaznamvali visokočastni, blagorodni Sekovski knezoškof gospod Jožef Dominik grof Lamberg, z opominom, da je obletnica tega posvečenja drugo nedeljo po Vuzmi obhajati.

Od časa postavljenja, in še več od časa škofovskega posvečenja prihaja verno ljudstvo vsako leto večkrat z pobožnimi procesijami v to cerkvo k božji Materi sedem žalosti, naj bi skoz njeno priprošnjo dobrotljivi Bog varoval življenje, zdravje, vinske gore, žitne polja, živino in vse druge reči pred nesrečo. In dostikrat se je po takih prošnjah verno ljudstvo že razvidno božjega žegna prepričalo.

V letu 1704. so puntarski Kruci s svojim razbojniškim vodjem Rakociom iz Vogerskega kraljestva v našo štajarsko zemljo prisilili. V tistem nesrečnem času so visokovredni fajmešter svetega Miklavža gospod *Martin Stariša* tudi s svojimi vernimi prišli v to cerkvo, se Bogu, božji Materi sedem žalosti v obrambo sporočili in vso ljudstvo svoje, tisti čas daleč razširjene fare tak serčno prigovarjali, da se je cela fara njim pridružila in vsi skupaj so se postavili z vsakoterim orožjem v bran zoper divje sovražnike, so njih z božjo pomočjo premogli, in iz Štajera pregnali. Po tej zmagi črez Kruce so visokovredni križnik nemškega reda fajmešter *Martin Stariša* pridobili častno ime: *Victoriosus*, to je *premagovavec*.

V letu 1852. je došel čas dvesto let, kar cerkva stoji. In ti spomin se je slovesno obhajal. — Sekovski

knezoškof gospod *Jožef Otmar* so 15. Julia 1852. podelili odpustke 40 dni na 25. in 26. dan tistega mesca. Oba dneva je bilo lepo jasno vreme, in vsa pobožnost se je končala v dobrem redu. Cerkva je bila znotraj in zvonaj lepo okinčana, velike procesije z molitvijo in petjem so prihajale iz bližnjih far svetega Miklavža, vseh Svetcev, Lotmerga, Ormoža, velike Nedele i. t. d.

Vsak den je bilo več tihih svetih meš z rano in pozno predigo in z večerno božjo službo. Pri petih mešah se je kaj mično popevala nasledna pesem:

**Pesem za dvestoletno obletnico v Štajarskem
Jeruzalemu:**

1.

Na Jeruzalemski gori
Verni rod v pobožnem zbori
Dvestoletni den slavi,
Kar že cirkva tu stoji;
Šestnajststo dva in petdeseto
Vladalo je takrat leto,
Ko se tu je zidala
Ta Marianska cerkvica.

2.

Večkrat v letu so kristjani
Tu pobožno skupaj zbrani;
Z častjo, hvalo, prošnjami
V sercu k Bogu zvišani
Božjo mater tu častijo,
No se njej priporočijo,
Naj pri Bogu smilenje
Sprosi za nas grešnike.

3.

Bolj pa dnes se veselimo,
Glasnej Boga še častimo,
Da varoval je milostno
Že dvesto let to cerkvico.

Za odpustke ga prosimo,
Grešne pote zapustimo;
Dnes nam sprosi gnade vse
Marie materno serce.

4.

Pervo milost, mati sveta
Zlij na svetega Očeta,
Da jih božji blagoslov
Varje vseh sovražnikov.
Druga tvoja milost bodi
Z našim škofom vse povsodi,
Ti jih vodi milostno
Kjerkolj se za nas trudijo.

5.

Tretjo milost za cesarja
Milega nam poglavarja
Nam dodeli milostno,
Ker ponižno prosimo.
Daj modrost jim u vladanji,
Daj jim moč u vojskovanji,
Zgine da zmed nas prepir,
In kraljuje božji mir.

6.

Tak nas, mati ljuba, vodi
In povsod pred nami hodi,
Tvoj'ga Sina da zvesto
Vsakčas nasledujemo.
Po tej stezi daj hoditi
Srečno nam, in enkrat priti
Tje, kjer je pripravljen vsem
Nebeški Jeruzalem.

Dajnko.

D.

Prilike in basni

ali

zlate resnice v srebernih posodah.

Da učenec čuje p. modri
Gledajo, kaj p. modri
Dedi nam nekaj govora
Vsi p. modri

Priliko in razlaganje
Besede modrih in njih uganjke
in kadar sliši, bo še modrejši;
norci pa modrost in poduk zaničujejo.

Prilike in basni

„Modri poslušaj priliko in razlaganje, besede modrih in njih uganjke, in kadar sliši, bo še modrejši; norci pa modrost in poduk zaničujejo.“

(Pripov. 1.)

I.

Glasni zvonček naše vesti.

1.

Prav glasni zvonček éujem,
 Ki v persih mi zvoní;
 Pogosto premišljujem,
 Kaj njegov glas velí.

2.

V skušnjavi zvonček pôje,
 In terka prav močno;
 Naj varjem serce svoje,
 Da greh ga vjel ne bo.

3.

Skušnjavo če premagam,
 Me hvali zvonček moj,
 Oserči me pred vragom:
 Nikar se ga ne boj!

4.

Grešim, mi zvonček bije
 In kluka žalostno,
 Mi noč in dan upije,
 Da storil sim hudó.

5.

Če grehov odpušanje
 Skoz spoved zadobím,
 Si zvončka žalovanje
 V veselje premením.

6.

Za lepo zadržanje
 Veselo mi zvoní,
 Polajša jéd in spanje,
 Polepša moje dni.

7.

Bo mojega življenja
 Za goro solnce šlo,
 Veselja alj terplenja
 Glas zvonček dajal bo.

8.

In kakor mi zapôje,
 Ker bo življenja kraj,
 Tako plačilo moje
 Bo pekel, alj pa raj.

9.

Oh zvonček moj premili,
 Kako ti je imè?
 Glas božji v tvojem krili
 Vest imenuje se.

10.

Ohrani in poslušaj,
 O človek, svojo vèst,
 In hude ne poskušaj;
 Gorjé ji priti v pest!

11.

Vse žive dni svarila,
Te varovala bo;
Na sodbi govorila
Za tebe bo lepó.

12.

Sam Bog je zvonček stvaril,
Obesil nad sercé,
Naj tebe bi posvaril,
Pa tudi hvalil te.

13.

Poslušaj to zvonenje,
Kdarkolj se oglasi;
Čuj milo pozdravljenje;
Tvoj angel varh zvoní.

14.

Le zvoní, zvonček, zvoní,
Da v grehu ne zaspím;
Na dobro delo goni,
Da časa ne zgubim.

15.

In pojdem jaz počivat,
Mi zvonček sladko poj,
Po smerti srečno vživat
Mir večni in pokoj.

Slomšek.

II.

Jagode in otroci.

1.

Kako prijazno je v logu zelenem;
Tako veselo ni v hramu nobenem:
Solnce skoz vèje košate svetlí,
Zemlja od jagod rudečih diší,
Lepe, ko pisanke, vse so rudeče,
In pa debele, kot rožce dišeče.

Oh, kak' prijetno je, jagode brati,
Pa še prijetnejše, zrele zobati!

2.

Naše ve ljubice, kdo vas je stvaril?
 Kdo vam dal lepi duh, kdo vas je vsadil?
 Kdo vas polival je, kdo vas oplel?
 Kdo vas pokrival, da mraz vas ni vzel?
 Oče nebeški je jagode vsadil,
 Žlahno jih dišati on je navadil,
 Naj bi učile nas Njega ljubiti,
 Naj bi nas vabile Boga hvaliti.

3.

Urno jih tergajmo, jagode drage,
 Hitro nabérajmo polne basage.
 Pa ne pozabimo, kdo nam jih da,
 Hval'mo za jagode ljub'ga Bogà;
 'Tak' bodo jagode zopet zorile,
 Serce nam ljubice oveselile.
 Bomo rudeče spet jagode brali,
 Bomo tud' Bógu spet hvalo dajali.

Slomšek.

III.

Gos in labud.

Goska lepo bela	Se goska sestre loči,
Čedno pèrje 'mela;	Med labude skoči,
Jela se je zlo bahát',	Vrat vzdiguje na vso moč,
Svojo glavco povzdigvát'.	Toljko, da ne poč'.
Labud bi jaz bila,	Labudi kričijo,
Naj bi vrat dobila,	Goski se smejijo:
Kakor ga labud imà,	„Oj ti goska avšasta,
Belo slokega.	Ne boš ne labudova.“

Dekle! ti si goska;
 Hočeš bit' gosposka;
 Nosiš se kakor gospà,
 Pa si revna bajtlarca.
 Modri se smejijo,
 Gerdeži hitijo
 Zapeljati tebe v gréh,
 Da boš reva v smeh.

Slomšek.

IV.

Rožice in valovi.

Rož'ce za potokom stale,
 Ino so valovom djale:
 Kam' tak' hitro dirjate?
 Raj pri nas ostanite.
 Vali rožicam velijo,
 Ter se vstavit' ne pustijo:
 Nam se v morje zlo mudí;
 Tam se mor'mo kópati.
 Bodemo se lepo vmili,
 In se zopet povernili;
 Iz oblakov hoč'mo lit'
 Vas prijazno porosit'.
 Vse, vse mora memo iti,
 Vselej tak ne more biti;
 Kdor se Bogu izročí,
 Njemu vse se prav zgodí.

Slomšek.

V.

Tulipa in violica.

Košato se je tul'pa razcvetela,
 Ošabno okolj se ozirati začela.
 Viol'co v koteci zagleda,
 Jo zasmehuje ino vjeda:

„Oj reva, kako žalostno cvetiš,
 Za plotom v senci srotica kučiš —
 Prav po sromaško moraš ti živeti;
 Pač škoda, da si ti na sveti!“

Viol'ca tulipi odgovorila:
 „Ne misli, sestra, da b' nesrečna bila:
 Če ravno tiho in ponižno jaz cvetím,
 Se svojega življenja vender veselim.

Je blede in ponižno moje cvetje,
 In v mirnem kotecu imam zavetje;
 Moj duh po širokem zadiši,
 Privabi iskat me ljudi.“

Violica še ni dogovorila
 Pridirja hčerka, vertnarjeva Mila,
 Violico si vterga in se veseli,
 Da ji v nedrijih lepo diši.

Košate tulipe pa ne pogleda,
 Če ravno se ponuja ji soseda;
 Tako ošabnost modrim zamerzi,
 Ponižnost pametna jih veseli.

VI.

Petero zastavic ali ugank.

Prirastem kakti zeles,
 Sim v černi prah ophan;
 Poshranijo me v bele —
 Tud' v zlate shrambice sim djan.
 Nekterim zamerzím,
 Pa drugim bolj diším;
 Alj vėš, kak se velím?

Duhan.

Na ognji pražena,
 Na mlinu zdrobljena,
 Z vodo polita,
 Zlo rada pita,
 Černo sim kuhana,
 Rad me imaš; ali me poznaš?

Kava.

Prav kratek sim krajáč,
 Clo bos sim in brez hlač.
 Dve škarnici imám,
 Prav hudo všinit' znam.
 Po vodi rad veslám,
 Se ritanjsko peljám;
 Globoko skrijem se,
 Če hočeš vsačit' me.
 Se srotej pa vlovím,
 Na mizo prismočím;
 Rudečo kožo 'mam,
 Tak me je tega sram.

Bele oči dobim;

Alj vëš, kak se velim?

Rak.

Kdar pride mladoletje,

Od daleč priletim;

Se čuje ptičeje petje,

Tud' jaz se oglašim.

Brez doma in brez hrama

Otroke izredim;

Ker srota sim ko mama,

Jih drugim podvalim.

Jaz pisati in brati

Učila nisim se;

Kdor hoče me spoznati,

Poslušaj naj ime:

Kukavica.

Nisim rogata žvina,

Pa roge le molim;

Daleč počasno pridem,

Hišce ne zapustim;

Za postne dni dajam jedi,

Jedi brez vsih kosti.

Kako se mi veli?

Polž.

Slomšek.

VII.

Solnce in veter.

Pravijo, da sta se solnce in veter svoje dni skušala, kateri bi bil močnejši? Pogodita se, naj tisti zmaga, kdor popotnika, ki je na stezi bil, prisili, svoj plajš izsleči.

Veter jame prvi hudo pihati; zdole in krivec se stepeta, ter dež in točo napravita, naj bi popotnika pri-morala, svoj plajš zavreči. Popotnik ves moker od mraza trepeče, terdno za plajš derži in se v njega zavija, ko-likor premore, in pa svoj pot hiti.

Veter potihne, vréme se zvedrí, in zdaj pride solnce na versto. Prav lepo, prijazno začne sijati in svoje žarke popotniku v herbet upirati. Toplota raste, sapa čedalje gorkejša postaja, in popotniku čedalje bolj vroče prihaja, plajš mu je pretopel; iz rame verže ga in na tla pogerne, ter se v senco počivat vleže. — Solnce se vetru posmeji, ker ga je tako lahko premoglo, rekoč: Kar se z gerdim in s hudim ne stori, to se z dobroto lahko zgodi.

Slomšek.

VIII.

Mati in brezovica.

Neka mati grejo nekokrat zamišljeni tiho po stezi. Zaslišijo glas govorjenja in se ustrašijo. Postojijo in plaho obernejo oči okolj sebe, ne vidijo pa žive duše ne. Blizo njih stoji košat zelen germ. Že drugokrat začu-jejo glas, zdi se njim, da germ govori. Stopijo neke stopinje bliže, in kakor je gospod Bog nekđaj iz gorečega germa govoril k Mojzesu, je govorila iz zelenega germa k materi brezovica, v belo obleko oblečena, lepe, šibke rasti.

Kaj mi vendar imaš povedati, rečejo mati, ne spo-dobi se, da ljudi na stezi vstavljaš in nadlegavaš.

Mati, mati! pravi brezavica, lepo vas prosim, vzemite me za deklo v svojo hišo, pridno vam hočem služiti in marskaj dobrega storiti.

K čemu bi mi vendar bila pri hramu? za kurilo si preslaba, druga pa ne vem s tebo kaj početi; in če k mojemu hramu prideš, se bodo moji otroci bojali in jokali, tega pa ne vidim in ne čujem rada, da bi kdo žalil mojo deco.

Le pogledajte me mati! govori dalje brezovica, kako lepa sem, šibka in tenjka. Pustim se oviti okolj rok, ter se ne zlomim; imam tenjke vejičke, ž njimi lepo mahnem. Kedar hud veter piše, se ušibavljam, pa ne ulomim, in kedar stara postanem, pride kolar po me, napravi z mene kola, na katerih se ljudje sprevažajo in so židane volje.

Že prav, brezovica! Ko bodeš zadosti velika in za kako rabo, dobiš službo v moji hiši, za zdaj še te nečem; tako govorijo mati, in odidejo.

Za 12 let grejo ravno po tisti stezi klaverni, žalostni 'z oči njim padajo solze. Malopridni otroci so njih iz lastnega hrama vergli. Njihovi sini so bili razuzdani divjaki, vsak pošten človek se njih je ogibal. Neko grenko besedo za njih voljo so dobili mati od sosedov na ušesa. Hčeri so bile gerde vlačuge, sramoto in žalost so njim delale. Ni jim bilo več za živeti pri takih hudobnih otrokih. Šli so od njih, naj raji bi bili, ako jih nikdo več ne bi videl na svetu.

Kaj vam je, mati? se oglasi breza, ki je že tudi močna zrasla in terdo stala.

Oh! kdo mi da solz, da potok bridkosti najočem, odgovorijo mati, rajši bi bila pod zemljo mrtva, ko v ta-

ki žalosti in sramoti na svetu živa. Povedali so brezi vse od svojih hudobnih otrok.

Glejte, mati! glejte, govori resnobno breza, htela sem pred 12 leti iti služiti u vašo hišo, več ko štiri deklet bi vam bila dobrega storila, ali vi me niste hotli.

Vaši otroci, tistokrat še mladi, bi se bili scer večkrat jokali, ali zdaj bi bili vi in oni srečni in veseli. Kakor sem jas šibka in se pripognoti dam, tako pokorne in pohlevne bi vam bila jas napravila vaše sinove; in kakor mene lepo belo oblečeno vidite, tako lepo bele, z žlahnim oblačilom svete nedolžnosti bi zdaj oblečene bile vaše hčere. Vaši sini bi vas ljubili in spoštovali, vaše hčere bi vam bile k časti, in vi bi pri njih našli vesele in srečne stare dni. Zdaj se jočete in solzite, ker se vaša deca v mladosti niso jokale. Sami ste svojo žalost si izredili, glejte, da bote poterpljivi.

Stariši! ali veste, zakaj se breza tudi po noči sveti in belí, da njo poznamo od drugih dreves? Zato, da njo tudi v mraku najdeš, ako je potrebno. Šiba dela gospe, velí prigovor.

Dajte strah otrokom, dokler še otroci za vaš strah marajo, da se vam enkrat pri lastni mizi lačnim jokati ne bo. Več ko škrinja blagá, brezovica za tramom veljá. Ona bo red in strah pri hramu napravila, in otroke na besedo ubogati in pokornim biti navadila. Mlademu hrastiču segneš do verha, staremu drevesu ne moreš; mla-do drevo zamoreš pripognoti, starega ne več. Dokler so otroci mladi, jih lepo uči, da ti odrašeni u veselje bodo. *Kdor svojega sina ljubi, vedno nad njim šibo derži, da na zadnje veselje ž njim doživi.* Sir. 30. 1.

IX.

Kako se volk poboljša.

Volk je v nastavljeno jamo padel, in v svoji vozi ječel. Kmetič volka najde, in ga hoče ubiti. „Pusti me še pri življenji!“ začne volk milo prositi, in terdno obetati, rekoč, da se bo poboljšal. „Ne bom se nobene ovce več doteknil; tudi teleta pogledal ne bom; še mesa povohati nočem. Korenince bom jedel, in pa zelišča v pušavi se bom živil; in če se mi bo kdaj mesa okusiti poljubilo, si bom kako ribico u vodi poiskal.“

Kmetiču te obljube dopadejo, in volk se mu usmili, ki tako lepo za svoje življenje prosi. Izpusti ga, in skokoma volk svoj kožuh odnese. Gredé gladovni kurjak v ogradu kmetovem svinje zagleda, ki so se ravno v luži valjale; goste slinje se začnejo volku po svinskem mesu cediti. Sam pri sebi je rekel: „Živali u vodi so ribe; ribe jesti pa smem. Te živali so tudi v vodi; ribe morjo biti; naj po eno grem.“

S to besedo po svinjo skoči, jo za vrat popade in v gošo z njo odleti. Kmetič, ko to vidi, reče sam pri sebi: Tako le se stari hudobec poboljša; za vsako storjeno krivico svoj dober izgovor ima.“

X.

Smert — pridigar pokore.

Iz podzemeljskih temnin smertnega kraljestva pride nekdanj smert med žive na zemljo. Njena podoba je bila grozovita. Postava visoka in zgol košena, oči uderte, lica vpadene, le tú in tamkaj betvice lasov po plešasti glavi; čez ramo ji visi tulica morivnih pušic, v desnici derži ostro nabrušeno koso.

Da bi se je ljudje preveč ne ustrašili, se odene z belim mertvaškim pertom, ki ga je Izveličar naš pri vstajenji v grobu popustil. Tako se ljudem prikaže. Resno,

pa mirno hodi od kraja do kraja, ali vse trepeče in pred njo beži. Smert začudena prijazno ljudi k sebi kliče in jim milo govori: „Prijeteli moji! zakaj se me bojite? Glejte, dekla nebeškega Očeta sem, da kadar mi zapové, vas peljem na njegov očetovski dom. In vi bi se bali, k takemu Očetu iti, ki vam je pripravil v nebesih neskončno veselje? Dobro vem, zakaj se Očeta bojite; zato, ker njegovih zapoved ne dopolnujete, svoje duše in serca gerdite in blato nečistega veselja visokejši, kakor nebesa cenite. Zaslepljeni grešniki, poboljšajte se in mene se vam bati treba ne bo. Poglejte beli mertvaški pert Jezusov in spoznajte, da sem res njegova dekla in resnične moje besede.“ Ali smert govori gluhim ušesom. Ljudje se navadijo njenega pogleda in živijo razujzdano kakor poprej. Pijanec ostane pijanec, lakomnik ostane lakomnik in nečistnik se zopet vleže v nečisto blato. Smert se naveliča pridigovati, vsa razserdena proč položi lep beli pert in se pokaže v svoji pravi podobi. Oči ji maščevanja leskečejo in strah in trepet gre pred njo. Strašno zasukne svojo koso in kakor toča ob hudi uri letijo njene morivne pušice na vse strani. Kakor trava ob košnji padajo merliči na jezere in jezere, — strašna je bila moritva; po nekterih vaséh in mestih je le malo živih ostalo. Na kópe merličev se zdaj vstopi smert in visoko svoj glas povzdigne, rekoč: „Poprej me niste hotli poslušati, ko sem vas tako milo nagovarjala k pokori; ali bote še zdaj, ko na pridiznici stojim, katero sem si iz merličev napravila, mojo pridigo tudi zaničevali? Ne odlagajte pokore, še danes k Gospodu povernite se. Sicer zopet pridem ob uri, kadar se me bote nar manje nadjali, in še strašnej bo vaš konec, pogubljenje pa večno.“ Na to zadene smert zopet svojo koso in mirno koraka proti zolnčnem zahodu in zgine. Po vsi zemlji pa se razlega jok in stok, britko se glasijo zvonovi mertvaški in procesija za procesijo spremlja k pogrebu merličev svoje. Věrni pa okoli britkih marter poklekujejo, na persa udarjajo in ponižno molijo: O Gospod! usmili se nas, in daj nam za naprej modrejši živeti, da nam take grozovitne pridige več treba ne bo.

Zlata svatovšina.

ali kako ožreke doma rešiti.

E.

Ogledalo

za šolo in domačo rejo otrok.

„Moj sin! sprejemaj nank v mladosti, in boš najšel modrost noter do starosti, da ti ne bo treba poslednjič zdihovati: Zakaj sim sovražil strahovanje in moje serce ni sprejemalo svarjenja, zakaj nisem poslušal na glas tistih, ki so me učili, in svojega useša nisem odpiral učiteljem?

(Pridg. 6. — Prig. 5.)

I.

Zlata svatovšina,**ali kako otroke dobro rediti.**

Stari oče Podgoršek so s svojo ženko Katarino zlato gostijo obhajali. Pet sinov in pa tri hčere, tri in dvajset vnukov in vnučie bilo je na gostiji prav židane volje, kateri so očetu in dedeku srečo vošili, da so toliko srečno včakali s svojo ljubo ženo svojih petdeset zakonskih let. Tudi sosedov se je na večer nabralo, kateri so se v gostivnici prav veselo pogovarjali od mnogoterih reči, ter Podgorškega hvalili, da ima tako verle, poštene otroke. Res da so Podgoršekovi krog mize sedeli, kakti mladike okolj svoje oljke; in bilo je vnukov lepo gledati, kakor žlahno grozdje na brajdi, ki srečno hišo prijazno objema in venča.

„Povej nam vender sosed, kako si ravnal, da si tolike starosti včakal?“ popraša županov Tomaž. „Ni mi potreba dolgo razlagati, kako se življenje podaljša in pa zdravje ohrani:“ odgovorijo stari ženin s častitljivo belo glavo. „*Moli in delaj* po svojem stanu, kar je prav, in se ne preženi. *Pij in jej* za potrebo in varuj se nezmernosti. *Vzemi za dobro*, kar ti Bog da, ter se veselja ne prevzemi, pa tudi preveliki žalosti ne vdaj in bodi *zadovoljnega* serca, ker Bog za vse skerbi, in kar stori, vse prav naredí. Imaš otroke, skerbno jih redi, da te ne bojo prehitro pod zemljo spravili; zakaj pridni otroci podaljšajo starišem svojim življenje, kakor moji meni, hvala Bogú; slabi, hudobni otroci materi in očetu hitro jamo

izkopljejo, in jih v černo zemljo zagernejo; se pa tudi za njimi naglo vderejo. Pač je resnična beseda, katero vsakdenja skušnja potrdi: Blagi otroci so svojim starišem častita podpora na svetu in zlata krona v nebesih; izprideni otroci so starišem kervava šiba na svetu, jim bojo pa tudi kače peklenske po smerti, ako jih niso prav po keršansko izredili. Te resnice sim se deržal, in Bog mi je pri otrocih srečo dal, bodi mu hvala! Hvala pa tudi deci, da so me radi lepo vbogali.“

„Pač je otrokom lahko vbogati, kateri imajo toliko modrega očeta, kakor jih mi imamo!“ se oglasi Podgoršekov Marko. „Šibo smo sicer v kotu gledali, pa je poskusili nismo; huje smo se bali očeta ali pa mater žaliti, kakor tepenim biti.“ — „Kder so otroci, mora biti tudi šiba domá, to je stara resnica in pravica; kder pri deci šibe strahovavke ni, ni tudi pokoršine;“ stari Podgoršek velijo. „Oče in mati brez šibe in pa kralj brez meča hitro zgubijo čast in oblast. Šibe pa ne smē biti premalo, preveč pa še manj; in modremu očetu bode malokdaj potreba po šibi seči, naj le perve in naj važnejši umnosti ne pozabi, otroke dobro in srečno odgojevati.“

„Kdo te je pa naučil take skrivne umnosti za otroško rejo?“ Podgoršeka mladi sosed Mlakar pobara. „Moj rajnkí fajmošter; Bog se jim usmili čez dušo! oni so me, ko sim se ženil, pa tudi mojo nevesto prav oestro keršanskega nauka izprašali; in ko so se prepričali, da sva zadosti podučena, so naji lepo podučili, kakoršne nove dolžnosti si zakonski naložijo, in kako jih naj spolnujejo, da jim bo zakonski jarm sladek in lahka butara. „Ljuba moja! so djali, če vama Bog otrok da, veselo in hvaležno jih sprejmita. Več kakor jih bo, večí bo vajna sreča zakonska. So neumni zakonski, kateri se veliko otrók

bojijo, in če eno ali jih po dvoje dobijo, se jih več pregrešno zogibajo. Kodar jagnjiče skače, dá Bog tudi paše. Otroci so zakona naj dražje blagó; naj vama torej prva skerb bo, svoje otroke prav dobro izrediti. Veliko bolj lahko pa bota otroke dobro odredila, ako jih bota po sedmero alj še več, kakor eno edino ali pa dvoje imela.

Stariši, kateri edno samo dete imajo, ga preradi razvadijo in zamehkužijo. Vse edinčeku dovolijo, česar le poželjí, strahu mu pa ne dajo, ktereга kervavo potrebuje. Taki edinček izraste po navadi razposajen sin, bahata hčer, ki očetu in materi več skerbi in solz napravita, kakor po desetero dobrih otrók. Samo to si zapomnita in si globoko v serce in v glavo vtisnita: *Pervo dete prav skerbno in dobro odgojita*; to je v otroški reji naj imenitnej umetnost. Bo prvo dobro storilo, bo vse druge po sebi naučilo; ako se vama prvo izpridi, bodo potemci za njim potegnuli; in po tem vama gorjé! Torej še enkrat vama rečem: molita in skerbta, da bode prvo vajno déte vsim drugim dober izgled in blagi vzor (mušter). — Tako so naji pokojni gospod lepo podučili. Dober Bog je meni in moji Katri pridnega *Janeza* dal, kateri je nama prav za prav svoje mlajše brate in sestre tako dobro spodredil. Kaj ni bila taka Janez?“

„Naj bi ravno tako bilo, — Janez očetu pošteno odgovorí, — vender le prva in naj starej resnica ostane, ki velí: *Kakoršni starši, takšni otroci*. Radi smo gledali ljubega očeta in blago mater; in kar smo čuli in vidili, smo veliko rajši in lahkéjše storili, kakor bi nas bili še tako skerbno učili. Tudi pri otrocih je resnična beseda: *Besede mičejo, izgledi pa vlečejo*. Nismo čuli kdaj kleti, ne legati, ne opravljati; tako smo se lahko slabih razvad in grešnih napak varvali. Je ktero kaj nespodobnega

počelo, hitro so mati zakričali: Fej! nikar tako; to je gerdo! In dosti je bilo. Še dobro vem, kako ste me bili oče nažgali, ko sim bil pisan lovèrček (nožič) pri sosedu vzel in ga nevedoma damo prinesel. Za roko ste me gnali, da sim lovrek ravno na tisto mesto položil, iz ktere ga sim bil izmeknil. To zdravilo je za vse žive dni pomagalo ne le meni, temveč tudi mojim mlajšim bratom in sestram. Ako sim čutil ali zapazil, da bi ktero kaj nespodobnega počelo, hitro sim tudi jaz posvaril, rekoč: Nikar tako; oče bojo hudi, mati bi se kregali; in tako smo eden drugega varvali hudega. Ovarvati otroke je lahko; odvaditi razvad in hudobij pa težko težko; večidel celo nemogoče. *Česar se Janezek privadi, tudi Janže zna.*“

„Prav imaš! preljubi moj Janez,“ — stari oča besedo povzemejo. — „Kebri se mladih drevesc radi primejo in jih oglodajo; slabe navade pa pokvarijo nježne otroke, ako jih starši skerbno ne otesajo. Otroci odrastejo *svojeglavni in termasti*, ako jim dopustiš, da te ne vbogajo, in jim po trikrat rečeš, poprej ko ti enkrat storijo; pa tudi če deco prepogosto, nedolžno ali pa preojstro kaznuješ. *Termoglavaste* otroke boš imel, ako jih zasramuješ, psuješ, edno preveč božaš in gladiš, drugo pa zaničuješ in pre gerdo z njim ravnaš. Tudi otrok čuti, kar je prav in ni prav, ter se ti bo hitro ustavil, če vidi, da krivico delaš, rekoč: Pokaj bi moral ravno jaz zaveržek biti; saj smo si bratje in sestre. — Otroci odrastejo *jezovi in togotni*, ako jim dopustiš, da druge ljudi tepejo, ali pa jih ti tepeš, da bi režečo deco utolažil. Še kamna udariti ne smeš, na katerem se otrok spotekne in udari. Se otrok kuja, ne stori mu po volji, ampak pusti ga, naj se izkuja in te poprosi. *Kujanje* večidel brezovo olje

ozdravi, in tudi jezo prežene. — Otroci se razvadijo *gerde nerodnosti*, ako jim daš, da vse križem ležati pustijo, da čevlje na večer blatne pod klop lučajo, in oblačila po izbi razmetavajo. Ne pospravljaj za njimi, in ne reci drugim pospravljati; sami naj za svoje reči poskerbijo in vse v lepem redu imajo. — Otroci bodo *lehko izberljivi*, ako jim od mladih nog bolj zabeliš, kakor drugim, jim izbérati dovoljši, in z žlico po skledi brodit daš. Ne prehvali jim takih jedíl, katerih jim postreči ne moreš, da prehudega poželenja pri otrokih ne obudiš; huda želja je gerd netek, ki se težko nasiti. Otrokom sladkarije, smetane alj pa droske lizat' dajati, je *lizune* rediti, ter jim želodec in vest pačiti. Taki slinovi *sladkosnedeži* so naj hujši vjima pri hiši; vse mora pred njimi zaklepati, kakor mišim in podganam zapérati. — Pa še kujši so *ošabni, nečimerni* otroci, kakoršnih posebno bedaste matere rade spodredijo, ker jim lepotičja hvalijo, kako je „*pípí*,“ ter jih našopirijo, da druge tovarše in tovaršice po strani in črez ramo zaničljivo gledajo, ki tako berhko oblečeni niso. *Očabne* otroke delaš, ako šiviljo ali pa šivarja v pričo otrok pokregaš, pokaj jim nista po novi šegi obleke naredila; ako otrokom od telesne lepote prepogosto gavoriš. Tako lepotičenje otrok je naj hujši davek, ki ga večidel ovšaste matere vbogim gospodarjem naložijo, da je za jokati.“

„Ljubi oče!“ — se Ana Romikova oglasi: „otroci morajo vender čedno oblečeni biti; da se jim kako veselje stori, ne vzemite materi toliko za zlo.“ — „Kar je prav, je prav; če je pa preveč, pa ni prav;“ oče Podgoršek svojo stareji hčer zavernejo. — „Le beri, Ančka v Drob-tincah leta 1850 stran 127, kako rade za drugo poštene dekleta, pa tudi matere očeta goljufajo. Pač sreča, če

tako modrega moža in očeta imajo, kokor je rajni Zore bil. Ošabne ženske tri hišne vogle podkopljejo, in že na strehi se poznà, kde so lišpanjke domà. Le varuj se, Anca! Bahananje, pravijo, je dober kup, pa lepa obleka je draga. — *Bahači in prevzetneži* bojo otroci, ako jim prepogosto praviš, koliko gleštas, alj da več od drugih veljaš, in od sosedov v pričo otrók zaničljivo govoríš, ter jim slabe priimke dajaš. Ako otrok sosedovim reče: jeli ne vësh, čigav sim? Le čaj, ti bojo že naš oča pokazali; — si napuhneža izredil, kateri bo tudi tebi skorej pokazal da ne bo prida iz nja. Prevzetija se povsodej spotika in za njoj se sramota pomika. Bahač bo beráč. Ne prehlvali preveč drugim svojih otrók; taka hvala rada drugim zamerzi, otroke pa napihuje. *Ne daj otrokom zapovedovati*, ne kraljevati domà. Kdor premlad zapoveduje, on drugih vbogati ne zna, in je naj hujši trinog svojih ljudi. Otroci naj molčijo, kedar starejši ljudje govorijo; drugim v besedo segati ni pošteno, ne lepo. — Otroke popači v sedajnih časih prehuda *častilakomnost*, katero v mlado serce cepiš, ako deco neprenehoma hvališ in povzdiguješ, jim preveliko časti skazuješ, ter jih kadiš z prvimi sedeži in z drugimi častitimi svetincami, kakoršne v šoli imajo. Prav je, otroku čast in imenitnost kazati, naj se za njo poganja; pa je tudi potreba previsoko glavo otroku vklan-jati, da si jo sam ne vlomi, in ne poreče: *jaz sim jez, Bog je pa Bog*. Veliko je takih, ki le sami sebe poznajo, in Boga prodajo za svojo čast.“

„Oče! — se oglasi *Marko*, naj mlajši sin — vi ste me pogosto dolžili, da dnar prerad imam, in bom *gerd stiskavec* izrasel; tega mi pa zdaj ne bote očitali; kaj ne?“ — Podgoršek odgovorijo: „Bal sim se v resnici, da bode dnar tvoj bog; zakaj otroci, kateri verstnikom radi

ne podeljuje, naj si bo kruha, sadja alj pa izgráč, so merzlega serca. Skrival si, Marko, petice, ktere si od strica in botra pogosto dobival. Namesto vbogaime dajati, si le rajši svoj drobiš za kako križevačo zamenjal, ki je ni bilo več na svetlo, razun da si jo pogledal in svoje hranjene denarje štel. Tudi so tebi stric denar preveč hvalili, rekoč: Kdor denar ima, lehkó vse kupi, in pri ljudeh vse veljá; kar ni resnica. Skopec je svinji podoben, ki še le po smerti ljudem koristi. Ljudje le denar obrajtajo, ne pa skopca, in ga zaveržejo, kedar mu denarja zmanjka, kakti raztergano mošnjo. Ni mi dopadlo, kedar sim videl, kako si groš po trikrat pogledal, kdar bi si bil rad kostanja kupil, in si štertokrat ga le v žep vteknil in žalosten brez kostanja dalej šel. Človek, kteri si nedolžnega veselja ne privoši, ker se mu denar mili, je gotovo skop; skopost je pa huda dušna bolezen, ktera se posebno na stare dni ozdraviti ne da. Skopcu se godí, kakor vodeničnemu človeku, ktereга tudi hujsi žeja, več ko pije. Več ko skopec ima, več si željí, pri kupih blaga neumnež strada. Ali ni taka?"

Blaže, drugi sin, očetu reče: „Mene pa niste kregali za skoposti voljo; opominjali pa pogosto, naj svoje denarce varjem, kajti mi jih bo kervavo potreba.“ „Kaj ti nisim prav rekel?“ — mu odgovorijo oče. „Otrok, ki preveliko denarcev v roke dobí, in ne vč z denarjem prav ravnati, ga hitro zapravi, kakti prazno igračo, ter *zapravljivec* priraste. Taka se je tudi pri tebi, ljubi moj Blaže, kazala. So se tvoje molitvene bukvice kolikaj zamazale, hitro si nove si kupil. Sreberne gumbe si hotel na persniku — židano opasivko in žametno kapo imeti. Si šel na božji pot ali pa na somenj, si toliko nepotrebnih čenčarij nakupil, da nisi vinarja domu prinesel. Če sim te

prašal, koliko gleštaš, si mi prazno mošnjo pokazal, in še prav povedati nisi mogel, zakaj si svoje denarce izdal. Bil si res dobrega serca, in si ubogim več dal, kakor si premogel. Si pa tudi potepuhom in zalezuhom pomagal; zato sim te večkrat posvaril; kajti taka *dobrota je sirota*. — Naj hujši zapravljevci so pa *pijanci*, *igravci* in pa *prešestvavci*. Še zdaj me serce zaboli, kedar čujem očeta pa mater deco siliti, rekoč: le pij, le pij! da boš bolj močen. Vino ni za otroke, marveč za stare ljudi, in stara skušnja nas uči, da kdor v otroških letih preveč vina popije, njemu mora na stare oni voda dobra biti. *Pijanc* in *kvartopirc* sta si *brata*, kar kozare ne požré, pa kvarta pobere. Za to nisim nikolj dopustil, da bi se bili tega merčesa privadili; in svest sim si, da ste mi za mojo ojstrost hvaležni. Zlata beseda je: *kedar ti kvarta naj bolj teče, ji obrni svoje pleče*."

"Za vino nam dekletam ni toliko bilo," — začne *Neža*, starejši hčer; "pa *kavo* bi bile pač rade pile; pa nam je niste privolili." "Vedel sim, odgovorijo Podgoršek, da je ta ženska razvada škodljiva duši in telesu mladib ljudi. Pravijo sicer, da je kava za kosilce in za malo južno naj bolj dober kup; ali to je goljufija, ki le tiste slepi, ki so kavi brateci in pa sestrice. Dober kup je le vse to, kar se domá pripravi, drago pa vse, kar iz ptujih krajev kupiti moraš. Žena prehuda *kavopivka* možu hišo podkoplje, če ravno tako gerda pijanka ni, kakor vinska mušica. Naj nevarnej pa vsaka taka pijača nježno deco okuži in omehkuži, da se *nesramnega djanja in znanja lotijo*; kar je kuga za mladino. Veliko vas je mater in očetov zbranih, kateri otrók imate; naj vam od te neznane kuge omenim, kar sim svoje dni skusil in zvedel. *Otroke v zakonsko posteljo devati*, so nama

rajni fajmošter prepovedali; tudi *ne imeti odrašenih po noči v svoji sobi*; otroci imajo bistre oči, in hitro vgle-dajo, kar jim vedeti dobro ni. So dečki in dekleta svojih sedem let dorasli, ne dajte jim *v eni postelji* skupej ležati, ne golim letati, ne kópati se eden z drugim spolom; posebno pa skerbno gledajte, *kaj v samoti*, na paši, alj v kakem kotu počenjajo. Taka pazka naj bo sosebnó materna skerb. *Sramožljivost* otrok je svete čistosti varuška. Otroke v kerčmo jemati, v kateri se nesramno klafo in se nespodobno cukajo, je za mladino smertna nevaršina, za starše pa smerten greh. Ko sim v šolo hodil, nam niso dali pod mizo rok deržati, ne dečkom v hlače rok vtikati; celo križem noge sedé devati so nam prepovedali, in so prav storili. Otrok prepozno spozná, kaj strašnega zna. Otroke žegetati, šipati in cukati je nevarno, pa tudi hudobno djanje malopridnih pestern. Pač bi se človek razjokal, ako sreča toliko bledih in vpadenih mladenčev in smertonogih deklín, ktere je ta neznana kuga omorila, kakor smodeči jug mlado cvetje. Nesramno djanje in pa červ za mladino.

„Jeli še vèš *Liza*, kako si bila tepena, ko si neko nedelo prepozno zvečer od večernic domu prišla?“ „Dobro pomnem; vam pa tudi hvalo vèm, ljubi oče, da ste me tako oistro kaznuli, ko so me tovarsice bile pregovorile, da smo šle gledat, kako so v kerčmi plesali;“ odgovori srednja hčer, poštena Gorjanka. „Mladi ljudjé radi rajajo, se pa tudi na plesu hitro spridijo; delajo znanje, da se Bogu usmili! Sveta nedolžnost na plesišču umira, in umèrje po navadi na potu iz plesa domu. Slabo navado imajo starši, ki deco na gostije ali pa v gostivnice jemljejo, v katerih se pleše, vrezava in divjá. Takim neumnim staršem tudi beseda Kristusova veljá: „*Ako sle-*

pec slepca vodi, obadva v jamo padeta.“ „Mladenči plesa in kerčme vajeni krađejo staršem, da godcem dajajo in svojim plesavkam piti kopujejo; pa tudi plesavke rade izmikajo, in slepe matere jim pomagajo, da se imajo za čim prešerno oblačiti. V hodniku nobena plesat ne gre. Kar pa deklinam lišp prinese, lahko čujemo in vidimo; iz *pantelcev postanejo plenice.*“

„Ljubi moj Gregor, ne zameri mi, da ti v besedo sežem,“ začne sosed *Likeb*; „preojstro sodiš mlade ljudi, in taka je starih navada. Mladost mora tudi svojo dobro voljo imeti; in kdaj pa bo človek vesel, ako v svojih mladih letih ne? Po tvojih naukih bi mi kerčmarji morali vse pivnice pozapreti. Kdo bo pa za nas davke plačeval?“ — „Prav imaš, predragi moj Tomaš, pa ne po svojem. Mladina se naj veseli, pa nedolžno, v strahu božjem. Kaj pomaga kratko veselje, pa dolga žalost, ki se na plesu in v kerčmi drago kupi. Ne poznam dečkov ne deklin prav veselih, ki so se plesa in kerčem preveč privadili; njih veči del žalostno glavo obeša, dokler si drugi veselo žvižgajo in pojó. Gostivnice so tudi potrebne, pa le za popotne, lačne in žejne ljudi. Kerčmar, kateri misli od mladih ljudi in pa od rajev obogateti, njemu hitro svinja pipo odnese. Vsakdanja skušnja uči, da več kakor je v enem kraju pivnic alj gostivnic, več je uboštva. Kerčmarji so komarji soseske in pa pivale za take sosede, ki se privadijo v oštarije hoditi, in po pivnicah posedati. Ne zameri mi, preljubi moj Tomaž; pa ti resnico povém, če ravno tebe ne zadenem; zakaj tvoja gostivnica je poštena, naj bi le vse takšne bile! Za tebe velja, kar so rajni gospod fajmošter gostokrat rekli: Keršanski kerčmarji, ki prav pošteno ravnaajo, si v tretje nebesa zaslužijo; žalibog, da so redki. Jaz

gostivnic ne čertim; za to tudi v tvoji hiši mojo drugo svatbo obhajam; samo to terdim, da za mlade ljudi gostivnica ni, če hočejo modri in pošteni odrasti.“

„Pač lahko Boga zahvališ, da ti je dal toliko otrok, in pa tako poštenih“; reče sosed *Boštjan*; „jaz samega dečka imam, pa še on mi gostokrat glavo belí in me pekli. Se bojím, da ne bo kaj prida iz njega.“ — „Povem ti, dragi moj sosed, da več kakor Bog zakonu otrok dá, več dá tudi sreče. Imam jih osmero; in naj bi nama jih Bog še dvakrat toliko dal, bi Boga za toliko več hvalila,“ *Podgoršek* dalej govori. „Pri prvem ali drugem otroku sta oče in mati lahko premehka ali pa preterda; če jih pa Bog jima še več da, se izučita deco modro rediti in tudi pri prvih popravita, kar sta pregledala. Veliko otrok je veliko: *Pomozi nam Bog!* in ravno toliko: *Bog vam poverni*; in to veliko zda. Imaš veliko otrok, se navadiš za nje veliko moliti, veliko skerbeti in delati, pa tudi za toliko bolj v Boga zaupati, ki svojih ljudi ne pozabi. In to je več vredno, kakor polni hrami žita in vina. Veči ko je družina, večja je tudi ljubezen med njo; saj vsako dete ljubezen na svet s sebo prinese; ako je starši sami ne ugasijo, vso družino ogreva, in se razodeva pri vsaki priložnosti, žalostni kakor veseli. Veliko lepše je, kedar oče v sredo lepe množice mladih ljudi poklekne, ter juterno in večerno molitvo z njimi opravi, kakor pa z enim samim otrokom. In kedar h mizi sedejo, in čedno zajemajo, ter radi jedó, se očetu serce smejí, in zatoliko bolj jesti diši. Vseskozi pride rešitva zdaj enega zdaj drugega na versto, ter prinese novo veselje staršem kakor otrokom. Vsak otrok je nova poveza zvestobe in ljubezni zakonske. Oče in mati, ki imata veliko otrok, se nevtegneta prepirati, ali pa muhe pasti; še na

misel jima ne pride, da bi se krušila, ker ju otroci za toliko terdnej vežejo, več kakor jih imata. Petdeset let že skupej živima; in povéj danes, ljuba moja *Katra*, jeli sva si kdaj v jezi bila, ali se kujala? Bi hotla za naprej mene zapustiti?“ — „Menim, da nama ni bilo potreba, in tudi ne bo; saj naji hoče skorej smert razločiti. Boga zahvalima za vse, kar nama je dal;“ — „posebno pa za najne otroke, kateri bodo za naji molili, ko naji več ne bo“ — so stara Podgoršca djali.

Poslednjič Tomaž kupice naliže in zdravico napije, rekoč: „Poštena tovaršija! veliko zlatih naukov smo danes od našega zlatega poročnika slišali, ki nam je povedal, kar je sam skusil toliko let svojega slavnega življenja. Da so starega moža nauki zdravi, pričajo poštene sini in hčere, vnuki in vnučice srečnih staršev, ki sta lepo starost svoje druge svatbe včakala, velika sreča, ktera je redko komu odločena. Naj veljá torej moja *napitnica* na zdravje našega častitega ženina in neveste, pa tudi vsih poštenih svatov in sosedov. Daj Bog vsim otrokom takih staršev, pa tudi staršem takih otrok! Daj nam vsim toliko srečne starosti včakati, po tem časnem življenji pa v nebeško svatovščino priti, kder bo sv. Peter *vratar*, Oče nebeški pa *kerčmar*, ki se bo tudi na nas uboge kerčmarje milo ogledal; če ravno nismo vredni, smo pa za toliko bolj potrebni.

Tako so zdravico popili, in vzeli slovo. Otroci in vnuki očetu in materi roko poljubijo, in za *očetov blagoslov* prosijo. Častitljivi starček v sredi svojih stoji, in njegovi krog njega klečijo. On svoje roke povzdigne in jih z ginjenim srcem blagoslovi, rekoč: „*Vsemogočni, večni Bog vas blagoslovi, moje ljube otroke na duši in telesu! Milost božja naj se črez vas rosi, in mati zemlja*

vam naj obilno rodi na žitnem polji kakor v vinskih goricah! Angel božji naj varje vaše poštenje, vam pa tudi ohrani premoženje, ki vam ga Bog dà. Daj vam Bog doživeti veselih in starih dni, po smerti pa meni in vam veselje nebeško! Pokopajte svojega očeta in mater pošteno, kedar vas bova zapustila, pa lepo se med sebo imejte, kedar naj imeli ne bodete. Molite za naji, in tudi midva bova za vas molila, da vsi srečno v nebesa pridemo, kder ne bo starosti ne smerti, ampak večno veselje. Bodi Bogu Očetu, Sinu in svetemu Duhu večna čast in hvala za vse! — Amen! Amen! vsi odgovorijo in se veselo razidejo.

Slomšek.

II.

Ali je dobro, da se šola loči od cerkve, ali ne?

Hudo zijajo sovražniki svete katolske vere od vseh strani zdajne težavne dni in vpijejo: da se naj šola loči od cerkve. Vsake nemške novine skoro so polne takega strupenega žvekanja. V naših preljubih Slovenskih krajih so celo neki predstojniki podpisali prošnjo — se ve, da so bili zapeljani, in niso vedli, kaj delajo — prvič proti slovenstvu, in drugoč, da se šola od cerkve loči. Ljubi Slovenci! dopustite, da pošteno besedo z vami

govorim u ti važni zadevi, in vam pokažem, kako neumno je to terjanje, in brez glave taka želja.

Ves svet in celo človeško življenje je šola za božje kraljestvo, naj bi se v ti šoli — to je božja volja — dobrega naučili, dobro storili, zakladov nebeških nabrali, da enkrat, ko se bo šola našega življenja nam zaklenila, z modro glavo, čistim srcem in brezgrešno dušo stopimo pred sodnico božjo. To je namen človeka na zemlji. — Čas mladih dni pa je za nas čas spomladi, je čas setve, je čas, ko cvetejo človeku pisane rožice, ktere tergati ne sme zamuditi. Zamujen čas se ne verne nikdar do nas. Starši so prvi učitelji svojih otrok, njih dolžnost je, zarano otroke vsega dobrega učiti, vaditi in privaditi. In da se staršem težko breme odhranjenja otročičev polajša, da se za večnost in časno srečo ležej vsega dobrega in potrebnega v preljubi mladosti naučijo, so postale šole po mestih in po deželi.

Kaki namen pa imajo naše šole?

Naših šol prvi namen je: izrediti pridne, poštene, bogaboječe *kristjane*, in zveste deržavljane. Šol drugi namen je: odgojiti iz otrok Bogu ljubljene *služebnike*, in cesarju dobre podložnike. Z vsemi močmi si prizadeva že od nekdaj cerkva ta šolski namen dopolniti. Ona uči šolarje, kako naj Bogu služijo, da časno srečni na zemlji bodo, in enkrat v nebesa pridejo; ona uči tudi, kako naj vlado poštujejo, ubogajo, svoje premoženje, celó življenje naj žrtvujejo, ako je treba za obrambo domovine in vladarja. Kakor mati z mlekom napaja ljubo dete, tako sv. cerkva z mlekom potrebnih vednost za časnost in večnost redi in odgojeva ljube otroke v šoli. Kakor vertnar za svoje žlahne rožice, tako cerkva skerbi za svoje šolarje. Ona želi in skerbi, da bi lepo razcvetli v čednosti in

kreposti, da bi rastli v modrosti pred Bogom in ljudmi. Ljubi Slovenci! kakoršni prijatelji so vam tedaj tisti zijaki, ki šolo od cerkve odtergati hočejo, sami že iz tega lahko vidite. Kakoršen prijatelj je volk ovci, taki so oni vaši in vaših otrok prijatelji.

Pač šalostno je za otroka, ako mu že zgodaj pobere nemila smert ljubo mater. Revče je, kamkoder se oberne. Potiče se po svetu in huda se mu godi. In če ravno kde kde najde kako dobro dušo, ljube matere pa le nikjer ni, in maternega mehkkega krila in ljubezni ogretim mater-nih pers nikjer ne dobi.

Sveta katoliška cerkva je taka ljuba mati, ki ljubi, kliče, vabi, zbira male okol sebe, da jih napoji z znanostjo nebeških resnic, in nahrani z mano večnega življenja. Toti skerbliivi pridni materi njene otroke odvzeti, njej iz rok in od pers drage rejence tergati, jih neusmi-leni terdoserčni mačuhi izročiti, hočejo oni hudobneži, ki cerkvi oblast ravnateljstva u šolskih zadevah odvzeti hočejo in se, to izpeljati, trudijo. Bog se usmili, ljubi starši! čez vaše otroke, ako se to zgodi, in trikrat joj vam, ako vašim sovražnikom to doseči dopustite, ali še celo k temu pomagajte. Nevernike bote iz svojih otrok imeli, ki bodo podobni vsahnjenemu drevesu s suhimi verhi, ki hladne sence po letu ne daje. Težka vam bo enkrat zemlja, ko bote pokojni v hladnem grobu ležali, če bodo nad vašimi gomilami brezbožni otroci hodili, ki le Boga žalijo.

Otroci so staršem dar iz nebes, od staršev bo terjal na sodni den gospod Bog duše njihovih otrok. Terjal bo odgovor, kako so njih sami učili, ali komu so jih za podučenje dali, — in joj njim! ako so se u kaki reči pregrešili. Težka bo za nje sodba in strašna njihova večnost. Bolje je, živeti brez otrok, ko hudobneže izre-

dití, srečneje je, umreti brez naslednikov, ko zapustiti za sebo malopridneže — brezbožnike. Blagor tedaj staršem, ki svojo deco vse dobro učijo, in v pobožne šole pošiljajo.

Dobri učitelji so vidni angeli, ki šolarčke po potu zveličanja ravnajo. In kdo zamore pridne učitelje poznati in pridne izrediti? Kdo drugi, ko cerkva, ki je prva in naj svetejša učiteljica. Skušnja nas tudi uči, da je še učiteljem dosti treba, ko se za učitelje postavijo. Podobni so dragim kamenčkom, ali zbrušeni še niso. Ako tedaj pridejo v poštene roke, le takrat se bodo svetili, in bodo zlata vredni. Kdo pa njih zamore lepše očistiti, ko cerkev pridna učiteljica? Deca dragega kamenca ne poznajo, posvetni ljudje žlahnosti in imenitnosti učiteljskega stana tudi ne, toraj njim bo malo skerbi po njih. Ako pa slepec slepea vodi, bota skoro ležala oba v grabi.

Ako se cerkev od šole odterga, kdo bo stopil na njeno mesto, kdo bo ravnal vse nauke in šolske reči? Znabiti okrajni predstojnik? Tudi do zdaj so bili okrajni predstojniki pooblasteni in dolžni paziti, da se u šolah pošteno ravna, lepo uči in vse čedno napreduje. Vsako uro njim je bila šola odperta. Kolikokrat pa so prišli u šolo, vam zamorejo naj ležej vaša deca povedati, ki skoz celo leto še sence njihove u šoli vidili niso. Celo na posledno, celoletno skušnjo ne pridejo, še menje kdaj skoz leto. Pač slabo bo razcvetalo podučevanje in napredovanje, ako se ogléd nad šole takim gospodom izroči. Učitelji bodo u šolah učili, kar in kakor se njim bode poljubilo; delali bodo po svoji volji, vaši otroci pa bodo prazni klasi, brez rumenega zerna prave čednosti. Dozdaj, ko je cerkva bila ravnateljica šol, ko so gospodje kateketi prišli vsaki teden trikrat u šolo, ali še celo večkrat,

še je bila po šolah slaba najti, kako bo potem, ako se cerkvi pravica odvzeme do šolskih zadev, si zamorete lahko misliti.

Ako se šola od cerkve loči, bo *cerkva primorana, po moči lastnih šol ustanoviti, zakaj v šole, od cerkve odločene, svojih kateketov pošiljati nemore*. Kako lahko bi se namreč zgodilo, kakor se po deželah res godi, kjer je šola cerkvi že vzeta, da bi se v šole vrinili učitelji, kateri so brez vere in slabega ali celo pohujšljivega zaderžanja. Cerkva bi takega učitelja ne smela ne več posvariti, ne odstaviti. Kaj bi pa zamoglo pomagati, ako bi kateketi še tudi hodili v tako šolo, ali kakov bi bil napredek u keršanskem nauku, ako bi učitelji, kadar kateket pete odmeknejo, smeli učiti, kar bi sami hotli? Tisto zernice svetega nauka, ki bi ga kateket deci u serce usadili, bi učitelji zopet potlačili in zadušili.

Tam, kamor je bila pšenica vsejana, bi ljulko posejali, in gladovne ptice slabih zgledov od strani učiteljev takih bi vse dobro iztergale iz mladega serca šolarjev in šolaric. Kaj bi pomagala lepa beseda kateketa, ako bi šolarji slabe zgleds nad učenikom vidili, in z njegovih ust vse hudo slišali? Pač, to bi bile šole za jokati.

Ob časih cesarja Juliana odpadnika je bilo dano Judom dovoljenje v Jeruzalemu nov tempel postaviti. Dnarijev so zadost nabrali in se dela hitro poprijeli. Ravno tam na tistem mestu, kder je nekdej tempel stal, katerega je vajvoda Tit poderl, so hotli novega sozidati. Ali glej! kar so z težkim trudom in velikimi stroški po dnevu postavili, je roka božja po noči poderla. Cel zid po dnevu postavljen je nevidna božja moč do drugega dneva porušila. Posiljeni so bili popustiti delo. — Taka se bo

v šoli, ločeni od cerkve, godila. Kar bodo g. kateketi z keršanskim naukom in verskimi resnicami u mladih sereih šolarjev postavili, bodo malopridni učitelji poderli in pokončali. Toraj smertna škoda za ljube otroke, ako pridejo u take nemile roke.

Drugo baranje je, ako se cerkev in šola ločite, kdo bo plačeval učitelje? Plačevati bi jih morala ali *cerkva* ali *srenja*.

Kar *cerkvo* zadeva, more vsak spoznati, da ona za šole, ki so njej sovražne, prilagati ne sme in ne more. Potrebno je tukaj opomniti, da učitelji dozdajni vso plačilo skoro imajo le od cerkve, malokaj od drugih strani. Školnik ima svojo plačo, ko mežnar in kakor organist, dobiva svoj del od zvonjenja po mertvih i. t. d. Ako se cerkvi pravica do šol odvzeme, bo tudi ona te dobrote školnikom odvzela. To ne bo nobena krivica. Nikdo ne more terjati, da bi cerkva svoje sovražnike plačevala in redila. Cerkva bo svoje dohodke obrnila za svoje šole, ter si bo najela svoje lastne mežnarje in organiste, — školnike bodo morale srenje plačevati in rediti.

Iz tega se vidi, kako neumna je terjatva, da se naj šole ločijo od cerkve, in v nebo upijoča nezahvalnost je do katoliške cerkve, ki je že od začetka toliko ljuba prijateljica šolam. In uni učitelji, ki želijo, ter se veselijo, ako se šola od cerkve odterga, kažejo, da imajo slamo v glavi, serce pa hudobno.

Kar pa *srenje* zadeva, bi zares neumno bilo in grešno, ljudem, ki so že z drugimi davki zadosti obloženi, še novih in nepotrebnih naložiti. In zakaj bi srenje plačevale učitelje, ako bo šla taka po šolah? Morda zato, da se deca u šoli hudobije vadijo in porednosti učijo?

Pošteni Slovenci bodo raj doma svoje otroke imeli, da njim svinje pasejo, kakor da bi njih u šole pošiljali, do ktere cerkev bi ne imela nobene oblasti. In prav bodo storili. Trikrat boljše je nobena šola, kakor hudobna. Brati in pisati za nebesa ni potrebno vedeti, marveč pošteno živeti in si z dobrimi deli stopnice do nebes stavljati. Zveličar naš ni ljudstva učil brati, ne pisati, marveč sveto živeti in Bogu lepo služiti. Tista šola tedaj kaj velja, kde je podloga in korenina vsega podučjenja strah božji; kder tega ni, ničesa ni. *Uči svoje otroke zapovedi moje, če sediš u svoji hiši, če potuješ z njimi po stezi, če se vležeš, ali vstaneš* (v. Mos. 11, 19) pravi Gospod Bog. Šola brez ravnanja na pobožnost je piščiv lešnjak, mesto jedra ima v sebi červa. In take bi bile šole, ločene od cerkve.

Ljubi Slovenci! kaj se vam tedaj bolj dopade, šola, kder se otroci za nebesa redijo, in kakoršine so bile do zdaj; ali pa šole, kder se samo brati in pisati brez vere učijo, kakoršne bodo, ako se cerkvi iz rok zderejo. Zvolite si, zberite si, česar si sami hočete. Cerква bo scer solze točila, ako njej roke zvežejo in jo iz šole veržejo; ali cerква bo ostala vedno cerква, nje ne bodo poklenske moči premagale, le škoda za vaše otroke bo, katerim bo luč svete vere ugasnila, in brez vere bodo tavalili po temi v večno pogubljenje. Ne dajte se tedaj pregovoriti, in budljivi bodite, da vas ne prekanejo. Sovražniki so cerkveni in vaši, kateri vpijejo: v kraj z šolo od cerkve. Na unem svetu za vas je naj večji prijatelj Gospod Bog, na zemlji pa katoliška cerква; tota dva pošujate, ljubite, ubogajte, in srečni bodete vi in vaši otroci, na tem in unem svetu.

III.

Oče laži je hudič, zato nikdar brez škode ni.

Marljiva gospodinja si je velik lonec medù prihranila. Da bi pa med pred mladim Tinekom, še le 8 let starim, varen bil, mu reče mati: „Tine, ne dotikaj se tega lonca; Bog obvari, da bi iz njega kaj jedel, notri je naj hujši strup; če le malo pokusiš, moraš umreti.“ Zavoljo opravič mora mati na polje iti, sina pa doma pusti in mu naroči, naj piške varje, da jih jastreb ne pobere. Tinek rad stori, kar so mu mati rekli, pa bil je doma nesrečen, ker požrešen jastreb prileti in mu odnese dvoje naj lepših pišet. To je bil strah in žalost za Tineka! kaj poročejó mati, ko domù pridejo? — Pa Tine si vè pomagati. Da bi se še večá nesreča ne zgodila, si poišče nit, in ž njo zveže vse piške eno k drugi, rekoč, da tako jim kurji ropar nič ne bo mogel storiti. Pa prederzni jastreb v drugič prileti, zgrabi zvezane piške in jih vse odnese. Tinek od strahu ne vé, kaj bi počel.

Že čuti v svojih mislih materno strašno šibo, in da ji uide, sklene se s strupom umoriti. Zmuzne v klet, poišče skriti lonec, in pojé ves med, ker misli, da je strup. Ko mati domu pride, pogreši kmalo kuretnino in se zrajta, kaj se je zgodilo. Poišče si šibo, da bi strahovala sineka; Tine pa pade pred njo na kolena in milo prosi: „Mama ne tepite me, saj bom tako skoraj umerl.“ Zakaj pa zanikernež? ga popraša mati. „Ker sem ves strup, ki je bil v loncu, pojedel“ ji odgovori Tinek. Mati ni

vedla, ali bi se jezila ali pa smejala; pa skozi laž je dvojno zlo napravila. Ni bilo kuretnine več, pa tudi ne medu.

Žličar.

IV.

Kdo je na plesu doma?

Svoje dni je prišel hudič na zemljo, da bi si poiskal pokojni kraj, kder bi ljudje vedno brez Boga in prav hudobno živeli. Tam je mislil svoj sedež postaviti in veselo prebivati med hudobnimi, kder bi ga ne nadlegovali pobožni, do katerih mu je zmirom globoko v serce merzelo. Naj prej se poda na dvor nekega plemenitaša v bogato grajšino. Tam je najšel prav veselo in trušno življenje. Dvorniki, prijatelji gospodarjevi, so le pili, jedli, igrali in prav razuzdano živeli. Za kratek čas so še včasih šli na lov, da si zmežijo svoje zastarele ude; po zimi pa so se verstili plesi in veselice. Zatirali so pa tudi brezvestno uboge, da so gosposki zapravljevci potrebnega denarja dobili. Uradniki so bili hinavci in goljufi; plemiči so po lastni volji ropali in jemali podložnim in gospodarjem temu še besedice zinili. Tukaj se hudiču dopada; tukaj, reče sam pri sebi, čem ostati, norčije in hudobije z drugimi uživati in brez skerbi prav veselo živeti. Pa prehitro je rajtal; ukanil se je. Imel je grajšak še nekaj pobožnih svetovavcev, kateri nikakor niso bili zadovoljni s tim hudobnim življenjem. Nagovarjali so svojega gospodarja tako dolgo, da je hudobnike iz gradu zagnal.

In tako je moral tudi hudič kopite pobrati in dalej iti, ker ga je zlo jezilo, da so pobožni njega in njegove prijatelje premagali. —

Hudič gre in hodi po svetu iskaje si mirnega prostorčka, in pride v neki prav bogati samostan. Tu so se menihi Boga malo bali; so radi posvetne veselice imeli in druge norčije uganjali; molili so malo, pa veliko jedli in pili; vbogajme so le redko dajali, in smiljenja do revnih niso poznali. Hudiču se to dopade, da je še bolj razuzdano življenje najšel kakor med posvetnimi ljudmi. Tukaj si misli bo dobro ostati. Pa bilo je še v samostanu nekaj pobožnih in učenih menihov, katerim je jako merzelo do neduhovskega življenja in so vedno tirjali, naj se samostansko življenje oestro po sv. postavah prenaredi. Govorili so velikokrat od sv. jeze božje; da je vsak duhovnik dolžen moliti, pridigovati, sebe in druge greha varvati in za svoje ovčice zvesto skrbeti. Taki govori so bili hudiču tern v peti; ni jih mogel več poslušati, in zato zapusti samostan prav žalosten, da se je že v drugič tako opekel. — Sedaj pa mahne naravnoč v bližnje mesto. Tamkaj vidi, kako mestljani eden drugega golju-fajo, zatirajo in odérajó; kako tergovci slabo blago za dober denar na kratek prač merijo; kako obertniki in rokodelci zanikerno delajo, pa veliko plačilo tirjajo; vidil je, kako se zakonski vedno prepirajo in kako družina štimano pa potepeno živi. To se hudiču dobro zdi.

Tukaj bo življenje za mene, pravi sam pri sebi. Že misli, da je v tem mestu kraj pokoja najšel, pa zmotil se je. Bilo je v mestu še mnogo pobožnih, pravičnih in poštenih mestljanov, in to ni peklenšeku po volji. Zato jo udari med pravdnike na sodnijo. Tukaj najde zvijače, krive prisege, laži in goljufije; tukaj vidi, kako pravico

vertijo, udove in sirote zatirajo in kako bogatini kolesa mažejo, da jim pravda boljše teče. Tukaj so bili ljudje po hudičevi volji; tu so bili možje njegovih misli. Pa vendar še najde nekaj sodnikov, ki se za pravico potegujejo in jo branijo. Zato tudi med njimi ne ostane — Gre dalej in preroma vse stanove: visoke in nizke, imenitne in malo obrajtane; prehodi gradove in hiše plemenitnikov, pa tudi v hišico revnega kmeta se ozre. Pa povsod le tisto najde, namreč dobrih in hudobnih, pravičnih in krivičnih, pobožnih in razuzdanih. Akoravno pravičnih in pobožnih nikder veliko ni bilo, mu je vendar mala pešica bogoljubnih na poti in zato sklene nezadovoljen s svetom, se nazaj v pekel zapeljati. Pa ko tako premišluje, kaj bi bilo boljše storiti, zasliši iz neke bližne hiše strašen hrup in trušč. Gre bližej; poluka skoz okno in vidi notri celo trumo plesavcev. Par se verti za parom, skačejo kakor kozli, tobočejo z nogami, da se po celi hiši kadi; zraven pa škripavci godejo in škripljejo, da so podgane in miši v deveto deželo pobegnile. Hudič gleda in ne zapazi nobenega kerščanskega znamenja; vidi pa gizdost, ošabnost, pijanstvo, nečisto poželenje in še več drugih hudobij. Čuje tudi hudo preklinjanje in prepir; naenkrat se popadejo pijanci in se začnejo tepsti, da je kaj. Tukaj je bil semenj za hudiča; čuda da ni počil od smeha. Gleda še dalej in vidi, kako na strani za pečjo postarane dekleta s plamtečimi očmi goste merijo, med seboj šeptajo in se smeji, in od jeze, da nobeden ž njimi plesati noče, plesavce strašno ogovarjajo. Dobro pogleda hudič po sobi, in ko nobene dobre duše med plesavci ne vidi, si misli, tukaj bo dobro, in hajd smukne skoz okno v izbo in se usede med plesavce, vesel, da je vendar enkrat ljudi po svoji volji najšel.

Od tega časa ima peklenšek svoj sedež na plesišču. Tamkaj sedi na sredi plesajočih parov; razpenja na vse strani svoje zanjke in mreže in lovi nespametno mladež, ktera zaslepljena okoli svojega patrona pleše in prej ali poznej njemu v oblast pride. Stara resnica je, da človek od plesa nikdar nepokvarjen domu ne pride; zato varite se plesa, ker na plesišču je najšel peklenšek svoj pokoj.

Žličar.

V.

Slaba reja otrok.

1.

**Kako mati v mlado serce svojega otroka seme svoje —
glavnosti seje.**

Trezika (se joče:) Mama berž mi dajte mleka; jaz sem lačna; hitro mi ga dajte.

Mati: Le malo poterpi, ljuba *Trezika*; hitro hitro ga dobiš milo dete; pa ga moram še prej skuhati.

Pa *Trezika* s tem zadovoljna ni; kar hitro če mleka imeti. *Mati* jo vzame na krilo in jo tolaži z lepimi besedami rekoč, da bo novo oblačilo dobila, da ji bodo ate nekaj lepega prinesli, da se bo v mesto peljala i. t. d. Pa vse zastonj. *Trezika* še hujše joče ko poprej, kriči za mlekom, in toboče nevoljno z nogami. *Mati* ji pripoveduje, kako dobro bo mleko, koliko ga bo dobila in da

bo čisto sama jedla. Nobeden, Trezika, ne bo mleka dobil, kakor le ti, reče mati; Jožek nič, Francek nič, mama nič, ate nič, le Trezika sama ga bo jedla. To se detetu dopada, neha se jokati in smehljaje se ponavlja: Jožek nič, Francek nič, mama nič, ate nič.

Glejte! ta mati je tolažila svoje jokajoče dete in ga je tudi potolažila, zraven pa je lastna mati v nježno otroško serce strupno seme samoglavnosti in svojevoljstva vsjala.

2.

To seme kali poganja.

Teta prinese Treziki 3 prav sladke grozde in ji reče, naj enega tudi svojemu bratu Jožeku da. Trezika to rada stori in potem se prav veselo usede, da bi svoja grozda pojedla. Pa tudi starejši brat Francek priteče in prosi, naj mu Trezika neke jagode poda — pa dekle nevoljno odkima in še ene jagode se znebiti noče. Ko teta to vidi in spozna, kako samovoljna je Trezika, pokliče varučko na stran in ji reče: Glej! Trezika je prav terdoglavna in samovoljna, le sama če vse imeti in drugim ničesar ne privoši. Smili se mi dete; škoda bi bilo zanj, da bi se že v mladih letih tako popačilo. Zato pa pazi nanj, in če kaj ima, naj tudi tebi od tega da, naj bi se tako navadila, tudi drugim kaj dobrega privošiti. Če pa od nje kaj dobiš, moraš nad tem veliko veselje skazati, in ji ne več nazaj dati, temoč vsakokrat obderžati.

Varučka na to odgovori: „Velikokrat prosim Treziko, da bi mi od svojega dala, pa kar hitro se začne jokati;

in če mati jok čuje, me kar pokrega rekoč, da naj otroka na miru pustim in ga ne dražim.“

Gotovo, mnoga varučka zna bolj izrehati otroke, kakor marsiktera od ljubezni do svojih otrok zaslepljena mati.

3.

Mati na žejo pazi, na dušo pa ne.

Neko nedeljo popoldne, ko je solnce prav hudo pripekalo, sedite Trezikina mati in teta na vertu v hladni senci in Trezika k njima priskaklja.

Mati: Trezika poljubi teti roko.

Trezika (nezadovoljno): Tega nočem.

M. Le pojdi Trezika in lepo poljubi teti roko.

T. Tega pa ne storim.

M. (varučki): Nežka daj nam sem vode. No Trezika poljubi teti roko.

T. (se joči): Jaz čem tudi vode piti.

M. Poprej ubogaj in poljubi roko, potem dobiš vode.

Pa Trezika noče ubogati in se začne na ves glas jokati.

Teta: Daj ji piti sestra! Dones tako solnce žge, in ubogo dete je žejno.

Trezika je dobila vode; ubogala pa ni. Na žejo je pazila mati, za nepokorščino pa, ki je dušna bolezen, ni marala!

4.

Pamet je pokorna nespameti.

Dež strašno lije. Trezika reče materi: Mama, jaz čem iti na vert.

Mati: Sedaj ne moreš iti; saj vidiš, da deži; bi bila vsa mokra.

Trezika pa se joče in kriči: Mama, jaz pa čem iti.

M. Tega pa ne; na vertu je vse mokro; bi se prehladila in hudo zbolela.

Trezika pa ne mara za materne besede in le kriči, tako da mati, sita dolgega pravdanja, varučki velí, naj otroka na vert nese. *Vse narobe!*

Nespametno dete zapoveduje, in mati, ki bi imela pametna biti, ga uboga.

5.

Trezika: Lepo prosim, ljuba mama, dajte mi še potice.

M. Ne dobiš je več; trikrat si že dobila, dosti imaš.

T. Le eden košček še.

M. dosti imas; več bi ti škodovalo.

T. Pa mama! če se mi tako potice ljubi; mali košček mi ne bo škodoval; dajte mi še.

M. Veš, da zbolíš, kakor uni dan, ko smo morali po zdravnika poslati.

T. Ne, ne mama! gotovo ne zbolim. Trije koščeki, ktere sem dobila, so bili premajhni; takih bi 6 pojedla.

M. Le pojdi, pa letaj malo po vertu, potem pridi in še dobiš košček potice.

Trezika pa se joče in tarna, da je joj.

M. Na tu imaš še košček, gerdi otrok, da me na miru pustiš.

Pa potica, katero je Trezika po silem dobila, ji je malo teknila. Zbolela je hudo in morala je več dni v posteli ostati. Poglejte nasledke nepokorščine!

6.

Nezmernost otrokova se dopada materi.

Mati (z veseljem): Poglejte soseda, kako moja Trezika rada jé; veselo jo je gledati. Res se moram čuditi, koliko vsaki den pojé, gotovo več, kakor ji je treba.

Neumna mati ni premislila, kako nezmernost v jedi in pijači otroku na duši in telesu škoduje.

7.

Kako se starši podpirajo v izreji otrok.

Oče pride ravno domu. Trezika mu nasproti leti; oče jo veselo vzdigne, da bi jo poljubil — pa zagleda, da ima lice prav zamazano.

Oče: O kako gerdo je tvoje lice! Pojdi Trezika in umij se.

T. Nočem se umiti.

O. (ljubeznivo): Pa ate ne more svoje Trezike poljubiti, ker je tako gerda — zato hitro pojdi in se umij.

T. (se začne jokati): Ne pustim se umiti.

Oče (ojstro): Trezika sedaj kar hitro pojdi in stori, kar sem rekel.

Pa Trezika se joče na ves glas in ponavlja: Ne pustim se umiti; nočem se umiti.

Mati pa to čuje, in ker se ji dete smili, reče jezna možu: Pa vendar pusti otroka in ne draži ga vedno, da ne zboli; saj ga tako pozneje umijem.

Oče gre jezen v hišo, Treziko pa samo pusti.

Oče se mora tega deržati, kar zapove, in mati mu ne sme ugovarjati. Če pa matere tako neumno otroke zagovarjajo in jim potuho dajejo, kako bojo otroci svoje starše spoštovali! Če ni edinosti med starši, izreja nič ne velja in otroci ne bodo nikdar pridni.

8.

Materna občutljivost in nespametnost.

Mati da Treziki košček kruha; pa otrok se nič ne zahvali; kislo gleda kruh, in ga jezno na tla verže rekoč: Tako mali košček!

Mati: Kar hitro poberi kruh, ki si ga zaverгла, in daj ga sem na mizo. — Pa Trezika noče pobrati.

Mati: Ali nisi čula; hitro poberi kruh!

Trezika pa nevoljno z glavo odkimuje.

Mati popade jezna otroka in ga pelje na mesto, kder je kruh ležal, rekoč: Hitro ga poberi. Ker pa otrok le noče ubogati, ga mati malo natepe rekoč: Le počakaj, terdoglavnost ti bom že iz glave zbila. Kakor pa Trezika materno roko čuti, pobere kruh in ga dene na mizo.

Pa čez pol ure začne mater grevati, da je v jezi svojega ljubega otroka tako tepla. Objemati začne svojo Treziko in ji pove, kako jo greva, da jo je tepla; ime-

nuje jo svoje blago, svoj zaklad in edino svojo srečo na zemlji! Obeta ji razne igrače, da jo potolaži, in tako po drugi strani pokvarja, kar je po eni mislila dobro storiti.

9.

(Konec.)

Mati pride ravno iz sejma domu in prinese Treziki lepo igračo: Glej ljuba Trezika! kaj sem ti prinesla, prelepo detko!

Trezika pa zaverže detko in reče: Sedaj nočem detke, češinj čem imeti.

Mati žalostno odgovori: Pa vendar ti nikdar po volji ne napravim, zmiraj si tako jezljiva, saj bi ti serce iz telesa dala, da bi le bila zadovoljna. Nežka, pojdi in prinesi češinj!

Trezika: Ne, ne, češinj nočem; grušek čem imeti.

Mati: Ji pa grušek prinesi; pa hitro hodi.

Glejte! Tako daleč zabrede mati, če se da ljubezni do otrok zaslepiti! Ali spolnuje mati, ki tako ravna, svoje imenitne in težke dolžnosti?

Žličar.

VI.

Kervavi travnik.

Do Rečice, potoka, ki loči Benedičko župnijo od št. Lenartčke v slov. goricah na štajarskem, se precej velik travnik prijazno proti jugu nagnjen razprostira. Človek,

ki jo peš maha čez travnik, berž zapazi poleg pota „trato rudečo“ 3 sežnje široko in kakšnih 10 sežnjev dolgo, ktera se le iz začetka po holmcu doli manj rudeči; sicer pa trava okol in okol prav čerstvo raste. Sedajni gospodar je dal omenjeno trato prekopati in dobro pognojiti, pa brez boljšega uspeha. —

Kaj nek pomeni ta rudeča kerpa na travniku? Tako si slehern nehoté vidivši jo pitanje postavlja, torej tudi meni se je taka godila, ko jo prvič vidim.

Čujte prežalostno ustmeno sporočilo grozovitnega djanja, ktero se je pred 100 leti na ondašnjem mestu prigodilo.

Stariši, posestniki tega kmetiškega zemljišča, so imeli dva sina, ktera so v slepi ljubezni razvajali in slabo redili, in zategadel u vednem prepiru živeli; mož z ženo, žena z možem; in ker jabelko daleko od drevesa ne pade, tudi sinova od keršanske pravice in pokoršine nista nič vedla, marveč ponočno voglarjenje, kerčme in plešišča z vlačugami v pohujšanje okolici, večkrat z kervavim pretepanjem ljubila tako dolgo, dokler nišo starejega sina od doma pregnali, ki se je po zgornjem Štajarju potepal.

Med tem vmerje oča, potlej sčasoma tudi mati. Sin na ptujem zvé, da sta oča in mati mrtva, se poda berž domu, kmetijo prevzet; in ko vidi, da je gospodarstvo mlajšemu bratu oporočeno, se ljuti serd vname v njegovem žolčnem sereu. Sovražstvo med jima vedno hujše prihaja tako, da pozabivša bratovske kervi, se neko nedeljo k poznej službi božji v št. Lenartško župnijo*) podata že od doma s strašnim preklinjanjem in na potu celó z

*) V ondašnjem času še je ta hiša v št. Lenartško župnijo spadala, in še le 1812. leta se je v št. Benedičko faro pripisala.

nožema*) en drugoga zbodata — dokler na popisnem mestu oba vmorjena v kervi obležita! — Tako sta z brato — morstvom ono trato oskrnila in z kervjo napojila v veden spominek starišem, ki svoje otroke v keršanski ljubezni ne odgojevalo, in pa malopridnim otrokom v izgled, ki se ne bojè Boga ne starišev. Od tod „kervavi travnik.“

Zato stariši! bodite živi, resnični kristjani, ne po imenu samo; ljubite svoje otroke; pa dajajte jim tudi strah, ako vam niso pokorni. Strahujte o pravem času in po pametni meri otroke, kadar *gresijo*, to je, vselej, kadar so samoglavni in vas ne vbogajo, ali kadar se v čem drugem očitno pregrešijo. Oča, ki h grehom svojih otrok molči, si rabeljne redi; in mati premehka, ki malopridnim otrokom potuho daje, si spleta kervavo šibo, z katero njo bodo odrašeni otroci topli, ji žalost in britkosti pripravljali.

Blagi moj pokojni oča so imeli šekelna (korbač) na steni obešenega — in vsi smo se varovali, da ga nebi kteri zmed nas zaslužil in okusil. Hvala jim lepa!

Jančar.

*) Takrat še je navada bila tukajšnih Slovincov, da so možki na straneh v jirhnatih hlačah vilice in nože nosili.

F.

Slovenska gerlica.

Naj pesem umetna
Naj merjena bo,
Nikdar ni prijetna,
Ak' žali uho.

Vodnik.

I.

Previdnost božja.

1.

Kako nas ljubi dober Bog, Tak vsaka travca nam pové
 Nam pravíjo vse stvari; Tud v rosi juterni,
 Nebo in zemlja priči ste Kako preljudi Bog za nas
 Božje previdnosti. Jo zjutraj napojí.

2.

Se lije zarja juterna Oblaki nam pomakajo
 Črez dole in goré, Gorice in poljè,
 Nam kaže dobrega Bogá, Z vetrovi oznanujejo:
 Kteri jo stvaril je. Bog dober oče je.

3.

Ker solnce v božji gnadi gre, Prikaže se nam maverca,
 Se skrije za goró, Zeleno pisana;
 Previdnost božjo kaže nam Ljubezni božje ona je
 Ozvezdjeno nebó. Prelepa stolica.

4.

V zelenem gaji ptičica Kak dober Bog za nas skerbí,
 Na vejici sedí, Rumeno glej poljè;
 Od božje previdnosti Prehodi vinske gorice,
 Veselo žvergolí. In sadunosnike.

5.

Prelepe rože pisane Na nebu solnce rumenó,
 Po travnikih cvetó, Ki luč, toploto da,
 Da Bog za nas jih stvaril je, Ljubezni božje ono je
 Tud' one pričajo. Le gola iskrica.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

Vse to je stvaril dober Bog, Kdo more gledat' lepi svet,
 In nam v veselje dal, In ljubiti' ne Bogá?
 Naj bi ljubezni ogenj nam Kdo hvalil nebi sveto skerb
 V našem sercu vžgál. Očeta ljubega!

13.

Je nam pa tol'ko dober Bog,
 Tud' dobri bodimo;
 Pomagajmo si radi vsi —
 Otroci božji smo.

Slomšek.

II.

Kde je ljubi Bog domá?

Kde je ljubi Bog domá?	Po planinah in dolinah
Tam, kjer je nebó razpeto,	Po goricah in ravninah,
Lepo višnjevo posneto	Tam je ljubi Bog domá;
Že veliko jezer lét,	Lehko v sercu čutiš ga.
Tamkaj vidiš njega sled.	
Tam, kjer zvezdice miglajo,	Kde je ljubi Bog domá?
Kakor oknice igrajo,	Čuješ klicati zvonove
Tam je ljubí Bog domá,	Črez ravnine in bregove;
Ki nas gleda in pozná.	Jih premili božji glas
Kde je ljubi Bog domá?	V hišo božjo kliče nas:
Tam, kjer gore zelenijo,	V cerkvi ljubi Bog prebiva,
V nebo glavice molíjo,	Tam ga věrna duša vživa,
Kjer po drevji piš šumí,	Tam je ljubi Bog domá,
Po skalovji grom doní;	Tamkaj nam svoj blagor da.

Tam, kjer v persih serce kluje,
 Tam naj rajši Bog stanuje;
 Naše cerce je altár,
 Če ga damo Bogu v dar.
 V čistem sercu Bog prebiva,
 Z njim veselje duša vživa;
 Kjer je v sercu Bog domá,
 Tam se vživa sreča vsa.

Slomšek.

III.

Juterno solnce.

1.

Juterno solnce sije
 Z zarjo ogernjeno,
 Rumeno, zlato solnce,
 Oh kako je lepó!

2.

Pozdravljeno nam bodi
 V lepoti juterni!
 Le sveti in ogrevaj,
 Oživljaj vse stvari!

3.

Veselo gre na delo
 Poštena vsaka stvar,
 Nam vtrinja v hladni rosi
 Se svetli božji žar.

4.

Bog, ki je tebe stvaril,
 Preljubo solnčice,
 Za toliko dobroto
 Vse hvale vreden je.

5.

Oh sijaj, sijaj solnce!
 Pomnoži zemlji rast;
 Ogrevaj naše serce
 Za večí božjo čast!

Slomšek.

IV.

Večerno solnce.

1.

3.

Večerno solnce že zahaja, Od jutra do večera sjalo,
 In nateguje senco gaja; Luč in toploto nam dajalo,
 Zakriva se nam za goró, Gre solnce zdaj za goro spat,
 In jemlje zdaj od nas slovó. Veselo jutre zopet vstat.

2.

4.

Svoj pot je solnce obhodilo, Večerno solnce se ozira,
 In svoje delo dopolnilo; Po hribih svoje žarke vpira;
 Kdor dela pozamudil ni, Poprej ko nas clo zapusti,
 Se lahko z solncem veseli. Prijazno se nam nasmeji.

5.

Kdor, kakor solnce, svoje delo
 Dopolne zvesto in veselo,
 Se lahko zvečer nasmeji,
 In v božjem miru sladko spi.

Slomšek.

V.

Naj bolje vince za otročiče.

1.

2.

Naj boljše, sladko vince Po logu tiho teče,
 Za deco belo je; In ž'vinco napojí,
 Izpod pečovja zvira, Tud' ptičica si žejo
 Prelepo sveti se. Brez plače ogasi.

3.

4.

Od tega vinca glava	Je čista voda zdrava
Bolela te ne bo;	Za deco majhino,
Telo bo tvoje zdravo,	Tak mislim, da starejim
In spanje prav sladkó.	Tud' škodvala ne bo.

Slomšek.

VI.

Slovo Žolcpaškim planinam.*)

Z Bogom hčere stare matere, mogočne Slave:

Košata Radoha, visoka Ojstrica,

Gorjata Rinka in zobata Olšova!

Povzdigajte Slovencom bistre glave,

Naj bojo verli sini Slave.

Iz krila vašega Savina čista zvira,

Studenec bistrumnosti, moške moči:

Planine čedi, ravnine rodovito porosí,

Nam v ptuje kraje pot odpira,

Mogočne plave tira.

Dereča Drava, svetla Sava in Savina,

Mogočne vode in Slovenske sestre tri,

Vsaka po svoji stezi neprenehoma hití,

In te uči, Slovenska rodovina!

Kako se zadobi modrina.

V nebesa kažejo mogočni velikani,

V nebesa vzdigajmo mi serce in oko;

Slovencom luč naj sveta vera bo.

*) V natis te pesmi v letošnjih „Drobtinica“ so prevzvišeni pesnik milostno dovolili.

Le bistrimo si glave, ne dremajmo zaspani,
 Drugim rodom prodani.

Gorjaške glave starodavne, le terdno stojíte;
 Za pravico in resnico terdno stati
 Hočmo tudi mi, da bode Slava naša mati!
 Ve, bistre reke nam pa neprenéhoma rosíte,
 Naj bodo naše dela rodovíte.

Pri svoji tretji in poslednji obiskavi 21. rožnega
 cveta 1861.

Anton Martin Slomšek, sv/r.
 Lavantinski škof.

VII.

S v. D i z m a z.

(Pravlica.)

Po angelu svet Jožef zvé,
 Kaj kervolok Herodež éé;
 Z Detetom se v Egipt podá,
 Marijo tovaršico 'ma.

Bojí se kralj za svoj prestòl,
 Razpošlje rabeljne okolj;
 Pa Jezusa na begu več
 Herodežev ne dojde meč.

Planjave puste, pesek sam
 Popotnik trudni gleda tam;
 Nad glavo j solnca žark pekoč,
 Pod nógami žgè pesek vroč.

V širjavah onih vse molčí,
 Škorjanček tam ne žvergoli,
 Drevesca ní, tud rožce kar,
 Tam zginil je stvarnice čar.

Tam bister potok ne šumljá,
 Tam rôsa travce ne krepčá;
 Pa voljno gresta svojo pot,
 Ter Bog je ž njima bil povesod.

Razbojnikov okrutnih trop
 Preži, ko orel, na svoj rop,
 In šine, kakor oroslan
 Z berloga tmin na beli dan.

Orožje krog in krog rožljá,
 In meč in sul'ca blisketá;
 „Imetje dajta“! zagromí,
 „Al pa življenje“! zadoní.

Za Dete Mati se bojí,
 Na serce svoje ga tiší,
 Ogerne in zakrije ga,
 In prosi milosti za nja.

Svet Jožef se ustopi v bran,
 In sveto družbo varje ran,
 In roparjev udarec vsak
 Odverne serčno, ko junak.

Zdaj zabliší, ko solnčni žar,
 Detetu lice, da glavár
 Poprej še ljut, ko divja zvér,
 Stermí in kliče: „Bodi mír“!

On sam se stavi tropu v bran,
 In sveto družbo varje ran,
 Taj do berloga njo peljá.
 In trudnim prenočišče da.

Prijazno, kar v berlogu 'ma,
 Ponudi zdaj njej živeža,
 Ponudi pit', ponudi lož,
 In taži plašne serca mož.

In sveti družbi je od tod
 Razbojnik zjutraj kažipot,
 Je varh, služitelj, je strežaj,
 Spremitelj zvest v namenjen kraj.

Glavár se tužno posloví,
 Marija k' njemu govori:
 „Odpusti tebi Večni Bog
 „Po svoji milosti tvoj dolg!

„To milost, da na desno stran,
 „H' Gospodu nekdam boš odbrán,
 „To milost skaže Bog ti naj,
 „Da prideš enkrat v sveti raj!“

Beseda pomenljiva ta
 Predrè sercé razbojnika,
 Na Dete milo enkrat še
 Se ginjen tolovaj ozrè.

Črez trideset in nekaj let
 Je terpel Jezus za cel svet,
 Med tolovaje bil je djan,
 In Dizmaz Mu na desno stran.

In svitli žar od Jezusa
 Obsije spet razbojnika,
 Mu sêrce gane krivde kes,
 Da milo prosi zgrevan ves :

„V kraljêstvu svojem spomni se,
 „Ko prideš tje, Gospod, na me“!
 In Jezus ga tolaži koj:
 „„Še dones v raji boš z menoj.““

Glej! zvesto se dopolne vse,
 Maria kar prosila je;
 Oproščen dolga tolováj
 Je prišel Dizmaz v sveti raj.

Janez Arlič.

VIII.

Vitežki strunjar.

(Dolenska.)

1.

Strune vbiram, s serčno silo
 Citer sem se poprijel,
 Da bi po slovensko milo
 Pesmico vam zdaj zapel.

2.

In če pesem ni iskrena,
 Pesniku to malo dé;
 Da je čista in poštena,
 In pa da le k sercu gré;

3.

Da brez greha sme zapeti
 Jo slovenski mladi cvet:
 To le hotel sem imeti,
 Ko poslal sem jo na svet.

4.

Strune vbiram, s serčno silo
 Citer sem se poprijel,
 In vam po slovensko milo
 Pesmico bom zdaj zapel.

5.

Poleg Kerke razvalino
 Glejte — strah je njeni svat —
 Se drobiti u dolino, —
 Bil je to „Sotéški grad.“

6.

Verli vitez tu je bival,
 Slavni strunjar in kristjan,
 V miru ljubem je počival
 Tu s sosedi ves svoj dan.

7.

Vzame Bog mu zvesto ženo,
 On pa v sercu govori:
 „Vse prav dobro je storjeno,
 Kar naš ljubi Bog stori.“

8.

Hčerko mu je zapustila,
 Blago Rozamundico,
 Ki med družimi je bila,
 Kar med rudami zlató.

9.

Vse povsodi je slovela
 Zavolj rasta zalega,
 Pa v nedolžnosti cvetela,
 Ko deviška lilija.

10.

Se ve, da od vsake strani
 Snubit hté jo vitezi;
 Oča tega jim ne brani,
 Ali hčerka jim veli:

11.

„Nič ne manjka moji sreči,
 Če samica jaz živim;
 Svojemu očetu streči
 Stare dni, le to želim.

12.

Čuda rožic, še brez mene,
 Naša domovina 'má,
 Ki vam bodo zveste žene,
 Jaz pa jim prijatlíca.“

13.

Je pa tudi oča ljubil
 Čez vse hčerko blaženo,
 Rajši kakor pa njo zgubil,
 Dal bi lastno bil okó.

14.

Enkrat dekle rano vstane,
 Se na vert sprehaját gré,
 Kar neznani vitez plane
 Nad njo — usta ji zapre.

15.

In na konja omedleno
Z močno roko posadí,
In čez temno in zeleno
Goro na svoj grad derví.

16.

„Moja Rozamunda kde je?
Bitja mojega sercé
Kde je?“ vbogi vitez vpije,
Alj za njo nihče ne vé.

17.

Minejo že mnoge leta
Sivčeku u žalosti,
Ko en dan serce očeta
Sluga zbôde z besedmi:

18.

„Mirnski vitez, — strah dežele,
Kakor za gotovo znam,
Je odpeljal — naj ga strele! —
Milo gospodično vam.

19.

In jo prosi in razsaja,
Da mu brez nje biti ni.
„Zaničujem tolovaja!“
Mu odverne vaša hči.

20.

Rabelj vidi, da ne gane
Jo nijena prošnja več,
Ves razkačen nad njo plane,
Ji zabôde v serce — meč.“

21.

Glas ta viteza prešine,
 Kakor smertna suliča;
 Dan izpred oči mu zginе,
 Omamljen zgrudi se na tla.

22.

Ko se sčasom zopet zvede,
 Solnce gre za gradom zad,
 Milo reče te besede :
 „Z Bogom solnce in moj grad!

23.

Nočem tukaj več živeti,
 Kder mi Rozamunde ni,
 Čitre hočem v roke vzeti,
 Tužno peti stare dni.“

24.

Sleče žlahno oblačilo,
 V sivi plajš zavije se,
 Citre zgrabi in se milo
 Zadnjič na svoj grad ozré.

25.

In kderkolj na homu stati
 Vidi plementašev grad,
 Strunice začne brenkljati,
 Žalostno zapôje rad.

26.

Poje zmirom od device
 In od plavih nje oči ;
 Toži, kak' je sin krivice
 Ji prikrajšal mlade dni.

27.

Žlahnih vriski utihnéjo,
 Obledí nekter' obraz,
 Jokati gospé začnejo,
 V pevca sercu pa je — mraz.

28.

Same citre so mu drage,
 Več let hodi ž njimi krog,
 Kakor da namest predrage
 Hčerke bil mu dal jih Bog.

29.

Ž njimi enkrat v log pride,
 Jih obesi gor na dob,
 In se slab od časov peze
 Nasloní na doba rob.

30.

Zdaj viharji prihrumijo,
 Citre palnejo na tlá,
 Zadnjič strune zadonijo,
 Z glasom vmirajočega.

31.

Kakor groma hrum zadene
 Strunjarjevo to sercé;
 Glas povzame še in sklene
 Svojo tožbo: „K koncu gré

32.

Vse, karkolj sem tu na sveti
 Siromaček imel rad;
 Vidim, čas je slovo vzeti,
 Se podati v mir enkrat.

33.

Rozamunda, hčerka mila,
 Ti devištva lepi cvet!
 Kar te ljuta smert ovila,
 Mi ostuden je ves svet.

34.

Tvoje truplo kde počiva,
 Tužni oča jes ne vem;
 Tje pa, kder tvoj duh prebiva,
 Zdaj tud' jes za teboj grem.

35.

Z Bogom! moja pájdašica,
 Z Bogom! drage citre vé.
 Jamo skoplje vam desnica
 Pevca, ki počivat gré.“

36.

Jamo skoplje — jih zagerne,
 Zadnjič solzijo oči;
 Zdihne — ko na grob se zverne —
 „Jezus tvoj sem“ — in zaspi.

Kovačič.

Pokopač.

Vse me čerti in se boji,	Nevesta poleg ženina
Beži pred meno vse;	Tu haja, sladko spi;
Pa slednjič le ste moji vsi,	Sovražnik kraj sovražnika
Karkolj vas živih je.	V prijaznosti leži.
Jaz grem od vesi do vesi	Mladenča nada ino up
Brez vsega baranja,	Pod perstjo tu perhni,
Od daleč jok mi prot' hiti,	Pokončal vse je smertni strup,
Že znam za vsakega.	V spomin mu križ stoji.
'Mam ograd z rožami obsjan,	Tu shranjen kralj je in berač,
Ki cvetejo lepó,	Sta se pobratila;
Je z živim plotom ves obdan,	Je bil kdo vitez alj orač,
Pokojnih dom je to.	Enaka sta oba.
V prijaznem miru tu vse spi,	Odpert je vsakemu moj bram,
Prepira, krega ni;	Bod' stari ali mlad;
Počiva vsaki brez skerbi —	Mu streho in blazino dam
Njih mirit' treba ni.	Rekoč: počij se brat. —

Ko pride versta pa na me, —

Morbiť že skoro bo —

Tud' mene grobar! vsmili se,

In deni spat teló.

In duši, Bog! vse dobro daj,

Naj vživa večni mir,

V njen pravi dom — naj pride — v raj.

Kder sreče vse je vir.

Šrol.